

OKMÁNYTÁR

AZ 1848—49-ki

ERDÉLYI ESEMÉNYEKHEZ.

SZERKESZTÉ

KIADTA

KÖVÁRI LÁSZLÓ.

Gr. ESZTERHÁZI KÁLMÁN.

(Ára 2 ft.)

Pesten Ráth Mór,
Kolozsvártt Demjén László bizománya.

1861.

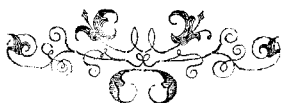
OKMÁNYTÁR

AZ 1848—9-ki

ERDÉLYI ESEMÉNYEKHEZ.

ÖSSZEGYÜJTÉ

KÖVÁRI LÁSZLÓ.

KOLOZSVÁRTT,
DEMJÉN LÁSZLÓ BIZOMÁNYA.

MDCCCLXI.

I.

Az ellenzék és conservatív párt között alapított, s szét- küldött programm.

Azon események által, melyek Európa csendét felforgatással fenyegetik, felszólítva érzők magunkat mi, kik itt Kolozsvárt jelen vagyunk, egy minden pártszínezet nélküli nagy gyűlésbe egyesülni, s hazánk jövőjét, a csendet és békét csak úgy remélvén biztosíthatni, ha a felejdékenységgel fátolyát vetjük a multra, kezét nyújtottunk egymásnak arra, hogy a közgyűléseken a következő tárgyakat igyekezzünk kivinni :

1-ör Hazánk jövőjét s önfenntartásunkat csak is a két testvérhaza egyesülése által látjuk biztosítva, ez által látjuk megerősítve az ausztriai háznak kormányát is, melyhez alkotmányos kapcsolatot Hazánk fennmaradhatása nélkülözhetetlen feltételének tekintjük, melynél fogva a testvérhon középponti megyéjét felszólítandónak véljük arra, hogy eszközölje követeli által : miként a testvérhon elfogadván azon baráti kezét, melyet néki Erdély a közelebbi országgyűlésen nyújtott, az Unio létesítésén munkálódjék.

2-ör Szorgalmazzanak a megyék minél előbb országgyűlést, melynek fő teendői közé sorozandók.

a) Köztereh-viselés.

b) A nemességnek minden terében u. m. adóban, katonai élelmezésben, katonaállításban való osztozása.

c) Törvény előtti egyenlőség.

d) Az urbéri viszonyokból való végképpeni kibontakozás hogy az urbéres osztály illő megváltása eszközöltetvén az birtok által is köthessék a honhoz.

e) A Székely nemzet nyomasztó sérelmeinek siető orvoslása.

Ezek azok a melyekl en megegyeztünk, s melyeknek létrehozásán teljes erőnkbl igyekezendünk, s arra szólítjuk fel ezen leve-
lünk által minden hazánkfiát, hogy a czél nagy szentségét átlátva,
nyújtson segédkezeket annak elérésére, s elfeledve minden pártkér-
éseket, ezeknek határozatba vételére fordítsa minden figyelmét.

Végre az ügy szentségére szólítunk fel mindenkit, kinek a
haza java szíven fekszik, feledjünk minden pártviszályt, önzést, s
egyesítsük erőnket a nagyszerű czél elérésére, s teljes erőnk meg-
feszítésével arra, hogy a testvérhon példájára, hol minden mozgal-
mak a legnagyobb renddel s a közcsend megháborítása nélkül men-
tek véghez, itt e kisebb testvérhazában is a csend és rend sehol
meg ne háboríttassék : csak így lehetvén remélenünk, hogy elérjük
azon szent czélt, mely mindnyájunknak szíven fekszik, a békés át-
alakulást.

Annak bizonyosságára : hogy ez a fennemlített gyűlésbl költ,
aláírjuk. Kolozsvárt márcz. 20. 1848.

É. Jósika Lajos.

Id. Bethlen János.

II.

**Kolozsvár felirata a főkormányshékhez az iránt, hogy en-
gedje meg a nemzetörtség felállítását, híjjon össze ország-
gyűlést s a sajtónak engedjen szabadabb mozgást.**

Felséges királyi főkormányshék ! Azon rendki-
vüli világesemények, melyek a közelebbi időkben életbe léptek; azon
aggasztó körülmény, mely szerint az osztrák nagy birodalom több
tartományában is rend- és csendzavarások történtek; azon őszinte
hű ragaszkodás és mély hódolat, melylyel urunk ő felségéhez és az
osztrák felséges uralkodóházhoz eleitől fogva viseltetünk; azon sze-
retet, melylyel kedves hazánkhoz, szülőtte városunkhoz, hazánk és
városunk alkotmányához oly szorosan köttetünk; azon megfontolás
végre, hogy polgári alkotmányunk, szeretett hazánk, városunk ép-
ségben fentartása, felvirágzása, a hazafiak és polgáraink jólléte és
előmenetele, urunk ő lge és az osztrák felséges uralkodóház szelid
atyai országlásának rendíthetlen fennmaradásától függ: mulasztha-

tatlan polgári kötelességünké teszik, városunk békét és rendet szerető alkotmányos polgárai nevében a f. kir. főkormányzók előtt a bizalom legtisztább szavaival alázatosan kijelenteni: miként uralkodó fels. fejedelmünkhez, a felséges osztrák házhoz, valamint eddig, úgy ennekutána is bármely viszontagságok között tántoríthatatlan hűséggel ragaszkodunk; fejedelmi székét külelenség és belviszályok ellen oltalmazzuk, s az alkotmányos monarchiai igazgatásért — mint egyedül üdvösért — szívvérünket is feláldozzuk.

Midőn azonban ezen hit ragaszkodásunkat és mély hódolatunkat, a f. kir. kormányzók előtt kinyilatkoztatjuk, azon hiti bizalmtól és polgári kötelességtől, melylyel hódolati esküknél és hódolati bizalmunknál fogva urunk ő főgéhez tartozunk, vezettelve, eltilkoltónak nem tartjuk, mikép a jelen körülmények között, midőn az ingerültségnek némi jelei már is mutatkoznak, és a történhető kitérés bennünk méltó aggodalmat gerjeszt, az uralkodás, közesend, élet- és vagyonbátorság fenntartása, részint azok megzavarhatása megelőzése tekintetéből, nemzeti polgári őrsereg felállításáról gondoskodni kénytelen kötelességünknek ismerjük, mely a közbátorság épségben fenntartásáról erélyesen gondoskodik; egyuttal alázatosan jelentjük, hogy ezen polgári őrsereg felállíthatása eszközzésére választmányt is neveztünk.

Továbbá helyhatósági intézkedésünkön kívül az egész honra kiterjedő országos rendelkezések is mellőzhetlenek lévén, alázatos tisztelettel kérjük a felséges kir. főkormányzókat, méltóztassék ki- eszközölni, hogy az országgyűlés legsietőbben hívassék egybe, hol felséges fejedelmünkkel a sürgetőleg teendők felett a hon minden lakói megnyugtatóra törvényes intézkedések tétethessenek, s hol

Jelesen a törvény előtti egyenlőség, köztelherviselés törvénynyé alakítása, a kor kívánatával és az emberiség jogával megegyezőleg intéztessék el.

Ezen kívül a trón, alkotmány és nemzetiség rendithetlen állását egyedül csak Erdélynek Magyarhonnali egyesülése biztosíthatván, a két hon unioja törvényszabta uton eszközöltessék.

Végre a szellemi szabad közlekedés az alkotmánynak életere lévén, addig is, míg az unio útján és a maga rendén teljes sajtószabadság létesíthetnének, a hírlapi sajtónak szabadabb mozgalom engedtessek.

Felséges kir. főkormány! Polgári hűségünket, a felséges fejedelemért, és az osztrák felséges uralkodóházáért számtalanszor pecsételtük vérünkkel, azon polgári hűségünket tesszük le most is a felséges trón elibe, de mint alkotmányos polgárokhoz illik, fel kelle tárunk melléje az általunk célra vezetéknék gondolt eszközöket is; — alázattal folyamodunk azért a felséges kir. főkormányhoz, hogy mérlegelve az időt és körülményeket, tántoríthatatlan állandó hűségünkről atyáskodó felséges fejedelmünket bizonyossá tenni és alázatos kérelmünk tárgyában siető intézkedését megtenni méltóztassék. Márczius 21. 1848.

Kolozsvár város közönsége.

III.

Az erdélyi főkormánysház rendelete, melyben az országgyűlés egybehívásáról Udvarhelyszék küldöttségét értesíti.

Ő császári s Apostoli Királyi Felsége, Erdély Nagy Fejedelme, Székelyek Ispánja, legkegyelmesebb urunk nevében! Nemes Udvarhelyszék Rendeinek! A legközelebbi napokban, Európa több országában, különösen pedig a szomszéd nemes Magyarhonban felmerült események következtében, nem csak ezen fővárosban, hanem e Nagy Fejedelemség különböző részeiben is ingerültségek és mozgalmak mutatkoznak; az ezen ingerültség- és nyugtalanságból következő roszaknak megelőzése, és az általánosan aggasztólag meglepett kedélyeknek megnyugtató véget, azon közkívánságot is tekintve, mely az országgyűlés mentől előbbi összehívása iránt naponként terjed, és a mire én aláírt királyi kormányzó, több törvényhatóságok, közelebbről pedig maga a királyi főkormánysház által is egyes akarattal felszólítottam; az 1692-ik évben kelt királyi kormányzói utasítás 8-ik pontjából kifolyólag szükségesnek láttam, az ő flge által különben is már megígért országgyűlést, ő flge kegyelmes helybenhagyása reménye alatt kihirdettetni, annak helyéül ezen szabad királyi K o l o z s v á r városát, napjaul pedig a következő május 29-ét határozván.

Miről is e Nemes Szék ezennel oly rendelettel értesítettik, hogy az irt helyen és napon, az ország közcsendességének és bátorságának fenntartása iránti tanácskozás végett, az 1791 : 11. tör-

vényczikk értelmében választandó értelmes követei által törvényt szabta büntetés terhe alatt megjelenni kötelességének ismerje. Kelt az Erdélyi Nagy Fejedelemség királyi főkormányzékának, Kolozsvártt Ezernyolczszáz negyvennyolczadik év aprilis hó tizenegyedik napján tartott üléséből.

Gr. Teleki József, s. k.

Gr. Lázár László, s. k.

kanczellár.

Gr. Wass Albert s. k.

titoknok.

IV.

Az erdélyi országgyűlést egybehívó kir. leirat.

Első Ferdinánd, Istennek kegyelméből Ausztriai császár, Magyar- és Csehország e néven ötödik apostoli Királya, úgy Lombardia, Velence, Galliczia, Lodomeria és Illyria királya, Ausztria Főhercege, Erdély Nagy-Fejedelme és Székelyek grófja sat. Méltóságos, Tisztelendő, Tekintetes, Nagyságos, Tiszteletes és Vitézlő, Nemes, Okos, Értelmes őszintén kedvelt Hiveink! A jelenkor eseményei többféle fontosságu törvényes intézkedéseket igényelvén, hogy atyai szívünk vonzalmai szerint, kedvelt Erdély Nagy-Fejedelemségünk Karaival és Rendeivel tanácskozhassunk, folyó 1848-ik évi pünkösdi hava 29-kére szabad királyi Kolozsvár városunkban közországgyűlést rendelendőnek és hirdetendőnek elhatároztuk, és arra tekintetes és nagyságos Puchner Antal, valóságos belső titkos tanácsosunkat. Mária Therezia jeles katonai rend lovagát, Leopold császári rend közép keresztését, orosz császári Sz. György és Sz. Wladimir rendek 4-ik osztályu, úgy a pápai Sz. György rend nagy- és a szicíliai királyi Sz. György katonai rend középkeresztes vitézét, altábornagyunkat, harmadik sorszámu gyalog ezred tulajdonosát, és az említett Nagy-Fejedelemségünkben hadi-főkormányzónkat, teljes hatalmu királyi biztosunknak kineveztük. Mi végre kegyes királyi előterjesztményeinket Nektek hű Karainknak és Rendeinknek a következőkben nyilvánítjuk; és pedig:

1-ör, hogy minden más tárgy feletti tanácskozást megelőzőleg az ürességbe jött erdélyi Udvari Koriátnoki hivatalra a választást az 1791-ik évi 20-ik törvényczikk értelmében vigyék véghez: és azt Előnkbe, kegyelmes kinevezésünk mellett, haladék nélkül terjeszszék fel. Nem különben

2-or, hogy azon Nagy-Fejedelemségbeni királyi táblánknál megüresült Elnöki hivatalra is hasonlólag választatok és azon választást Felsőgünkhöz megerősítés végett küldjétek fel.

3-or, hogy Erdélynek Magyarországgaí egyesítése kérdésére nézve, a közelebbi mult országgyűlés végével, jelesen 1847-ik év Szent András hava 3-kán kelt felirások nyomán, a fennálló honi törvényekhez, a három nemzet alkotmányos viszonyaihoz és a tárgy fontosságához képest komolyan tanácskozzatok.

4-er, hogy minekutána abbéli atyai szándékunkat, miszerint az urbéreszek sorsán minden módon és mennél előbb segítve legyen, folyó évi Sz. György hava 3-án királyi kormányssékünkhez intézett kegyelmes leiratunkban kinyilatkoztattuk, ehhez képest létező urbéri viszonyoknak, a jelen körülményeket tekintve, az illető földesuraknak adandó méltányos kárpótlás melletti megszüntetése iránt tanácskozzatokat akkép siettessétek, hogy az e tárgyban legfelsőbb jóváhagyásunk alá terjesztendő és általunk megerősítendő törvényeket, még a jelen országgyűlés folyama alatt kihirdetni és teljesedésbe vétetni lehessen.

5-ör, hogy a közterheknek az ország minden lakosai között személykülönbség nélküli aránylagos hordozása iránt, czélszerűleg tanácskozzatok,

6-or arról is végezzetek, hogy Erdélynek nagy részét lakó oláhok állapota, mind polgári, mind vallási jogok tekintetében, hozandó törvény által biztosítsák; és

7-er, hogy a szabad sajtóvali élés és ebbéli kihágások korlátozása iránt czélarányos törvényjavaslatot terjeszszetek fel.

És ezek azok, mikre nézve, kedvelt Karaink és Rendeink, komoly tanácskozzatokat, a haza állandó javára czélzó, tapasztalt buzgóságtok szerint, teljes bizodalommal felhívjuk.

Kikhez egyébiránt császári királyi kegyelmünk- és kegyelmességünkkel állandóan hajlandók maradunk. Kelt birodalmi fővá-

rosunkban Bécsben, Ausztriában, pünkösdi hava ötödik napján, az Ur ezer nyolczszáz negyvennyolczadik. uralkodásunknak pedig tizenegyedik évében.

FERDINÁND.

B. Apor Lázár.

Ő császári királyi apostoli Felségének saját parancsára:
Szentgyörgyi Imre.

V.

Az erdélyi főhadi kormányzóság körirata, melyben a katonák esküjét az alkotmányra elrendeli.

Laut hohen Erlasses des Kriegs-Ministeriums von 20-ten April l. J. Nro 645—M. K. haben Seine Majestät der Kaiser zu befehlen geruht, das der Schwur der Armee auf die Verfassung in den Fahneneid aufgenommen werde.

In Folge dieses Allerhöchsten Befehls ist in der durch das Dienst-Reglement 2-ten Theil dermalen vorgeschriebenen Eidesformel nach den Worten „Wir schwören u. s. w. treu und gehorsam zu sein“ der Ausdruck einzuschalten: „die Verfassung zu beobachten und zu beschützen.“

Hiernach ist die gedachte Eidesformel in allen Reglements und Dienst-Exemplaren, wo sie vorkommt zu rectificiren, und der Militär-Eid von nun an bei allen Musterungen, Revisionen, Assen-tirungen und überhaupt allen Gelegenheiten, wo derselbe abgenommen wird, in dieser Fassung zu leisten. Hermannstadt am 7. Mai, 1848.

Anton Freiherr v. Puchner.

Feldmarschall-Lieutenant, und kommandirender General.

VI.

A kolozsvári nemzetőrség tiltakozik azon gyanúsítás ellen, mintha az országgyűlési követek szabadon nem foghatnának nyilatkozhatni.

Méltatlanságnál egyebet nem költöztet fel bennünk a szász burocráciának azon újabb ármánya, miszerint azt terjeszti, hogy a szász nemzet követeinek személye a leendő országgyűlés alatt városunkban nem lenne bátorságban. Mi e vádat alaptalan gyanúsításnak s polgári becsületünk megfertőztetésére irányzott rágalomnak nyilvánítjuk.

Uraim, mi egy alkotmányos ország polgárai vagyunk, a Salvus Conductust értjük, s midőn köztünk a béke és rend biztosítására fogtunk fegyvert, nemcsak ezt, hanem alkotmányos országunk jogait sem engedjük városunkban senki által megsértetni. Kolozsvárt, május 15-kén 1848.

**A kolozsvári nemzeti polgári őrsereg
tizenhárom századja.**

VII.

Saguna András. görög-nem-egyesült püspök körlevele hívekhez.

T. Szerkesztőség! Kérem a t. szerkesztőséget, sziveskedjék a Balázsfalván folyó év és hó 16-án következőleg éppen nemzeti gyűlésünk alatt az ott egybegyűlt híveimhez intézett s ezennel ide mellékelt főpásztori körlevelemnek helyet adni lapjában; hogy láthassa s ítélhesse meg minden polgártársunk, mennyire illik reám azon vád, mely az Erdélyi Híradó 370. számában így hangzik: Beszélt az előtt Saguna is ily szellemben, azonban számtalanszor említé föl azt, hogy szabadságukat csak a császártól várhatják, és a hasonlóképp javukon fáradozó országgyűlést csupán futólag érintette.“

Körlevél. Krisztusban kedves fiaim! Minthogy híveink közül sokan tudni akarják az én főpásztori tanácsomat, őket érdeklő

dolgaik iránt, ezennel mindenek előtt bizonyossá teszem minden Krisztusban szeretett fiaimat, hogy felséges fejedelmünk Ferdinánd k. kir. leiratot méltóztatott kegyelmesen a Kolozsvárt folyó év és hó^{29/17} napján tartandó országgyűlésre küldeni, miszerint a job-
bágyság és urbéri viszonyok megszüntetése és eltörlése iránt tör-
vény hozassék, ő felsége által megerősíttessék, és teljesedésbe vé-
tessék. Minthogy minden előjáróitok és földesurakok hasonlóképp
atyailag kívánják, hogy a ti sorsotok s papjainké megjobbítsassék,
részemről arra oktallak titeket főpásztorilag, hogy ezután is legye-
tek mint eddig isteni félelemmel, fejedelmünkhez hívek, tisztelettel,
s engedelmességgel világi előjáróitokhoz. Tudjátok meg, hogy a
szegénység terhei nem sokára megkönnyebbitetnek, de csak az az
egy szükséges, hogy mindaddig legyetek engedelmesek ti földes-
uraitoknak, valamig törvény útján megkönnyebbitetik sorsotok.

Ezt Krisztusban szeretett fiaim annyival nagyobb készséggel
teljesítsétek, mennyivel inkább önmagatok látjátok, hogy földesu-
raitok kívánják boldogságtokat. És így ha meghallgatjátok s teljesí-
tenditek tanácsomat, tudjátok meg, hogy gyermekeitek, unokáitok,
s minden maradékaitok áldani fognak titeket sirhalmaitokban. Végül
mindnyájatokra, nagyok s kicsinyekre főpásztori áldásomat mond-
ván s esedezvén boldogságtokért a mi atyánkhoz, ki vagyon a meny-
nyekben, maradok mindnyájatoknak, Balázsfalván május^{16/4} 1848.

jótakarótok,
Saguna András. s. k.
püspök.

VIII.

**Magyarország miniszterelnöke a szabad székely székekhez,
és székelyhatárári ezredekhez. hogy a már felkelt szerbek
ellenében kiszálljanak.**

Évezredet felülmuló idő kapcsolta a székely és magyar nem-
zetnek egy törzsről fakadott sarjadékát egybe; érdekünk, jó és bal-
szerencsénk, hajdan óta mindenkor egy volt. Némely politikai hibás
nézetek, talán saját botlásunk is, bennünket egymástól egy időre

külön szakasztának ugyan, de a testvéri szeretet, atyafiság és rokonszenv kapcsát, mind a mellett megingatni semmi vihar, semmi ellenműködés mindedig képes nem vala.

A magyar hon, magyar nemzet felett tornyosodó fergeteg aggasztó veszélylyel fenyeget; minden órán kitörésre hajlik. A vész harangja megkondult. Némely idegen nemzetiségek megirigylők a békés nyugalmat, melyet Árpád nemzete a Duna s Tisza partjain századok óta élvezett.

Tisztelt polgártársaim! Bár a két testvérhonnak teltleges egyesülése, melyet legforróbb vágyunkként öröklénk őseinkről, mindedig meg nem történt is, elvileg azonban elfogadva, kegyelmes urunk királyunk változhatlan szavával szentesítve van. — Ezért, mint Magyarországnak első független miniszerelnöke, s ideiglenes hadiministere, bizva a vitéz székely nemzetnek világszerte elismert rendületlen harcziaságában, s magyar testvérei iránti ingedozatlan szeretetében, hivatalos tisztlemnél fogva saját felelősségem alatt, sietek önöket felszólítani, hogy miként erről az erdélyi főhadi kormányzót mai nap már értesítettem, addig is, míg e rendeletemre felséges urunk királyunk jóváhagyását pótlólagosan megnyerném, e levellem vételével tüstént Magyarországba, a Szeged tájékára telepítendő elhatározott 12,000 fegyveres katonaságból állandó táborba siessenek, hol, valamint az átkelő helyeken is, illető élelmökről, s fogadtatásukról, már kellőleg gondoskodva van.

Ügyünk közös, a koczka egyaránt fordul mind a két testvérnemzetnek, ne hagyják önök hazafiui meleg szavamat hidegen s részvétlenül elhangzani. Pest, május 19-én 1848.

Gr. Batthyány Lajos.

IX.

Gr. Batthyány Lajos, miniszterelnök átirata b. Puchner főhadi kormányzóhoz. hogy a székelyekhez intézett felszólítását foganatba vétesse.

Báró Puchner erdélyi főhadi kormányzó urhoz. A felséges udvarnak Bécsből az ott kiütött lázongások miatt Innsbruck-

ha visszavonulása a hirtelen érkekezést egy időre megakadályoztatta; Magyarországot pedig s ez által az összes monarchiát a mindenfelől előtornyosodó viharok a legnagyobb veszelylyel fenyegetik. Miután tehát ily körülmények között a dolog halasztást nem szenvedhet, mint Magyarországnak minisiterelnöke s ideiglenes hadi minisitere, szoros kötelességemnek éreztem addig is, míg e részben a legfelsőbb jóváhagyást utólagosan megnyerném, a haza s ez által az összes monarchiának megmentése végett a székely nemzethez és katonasághoz a másolatban idezárt felszólítást intézni, kérve-kérvén főhadikormányzó urat, hogy a menyinyiben Magyarországnak Erdélyielyi egyesülése, habár még tetteleg végrehajtva nem is, de elvileg elfogadva, s ő fölsége által is szentesítve van, ezen felszólításomnak ismert hazafiúi buzgalmánál fogva, mentől dusabb sikert eszközteni részéről szíveskedjék; máskülönbén kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy ha szavam főhadikormányzó ur előtt részvétlenül hangzanék el, s ezen nagyfontosságú tárgy elhanyagolása miatt a hazára, az összes monarchia s a dynastiára bármily veszély hárulna, a felelet terhe nem én reám, hanem főhadikormányzó urra fog nehezedni. Pest május 19. 1848.

Gör. Batthyány Lajos.

X.

Az erdélyi udvari kanczellária személyzete tiltakozik azon gyanusítás ellen, mintha az uniót nem óhajtaná.

C z á f o l a t. A „Pester Zeitung“ idei 675-dik számában egy a magyar ministeriumhoz — ein Deutscher aus Siebenbürgen — aláírással intézett cikket olvasánk, melyben több fonák állítások között az is felhozatik, mintha az erdélyi kanczelláriának 48 hivatalnokai a királyhoz egy unio elleni petitiót nyújtottak volna be. Mi alólírtak az igazság és becsületünk érzetéből kiindulva fölhívatva érezzük magunkat, egyfelől ezen merőben alaptalan és hamis állítás ellen ünnepélyes óvást jelenteni; másfelől pedig őszintén nyilvánítni, miszerint mi a Magyarhonnal való egyesülést nemhogy ily zínű petitiók nyomán gátolni szandékoznánk, hanem az egyesülés

jótekmény hatásu eszméjét hő kebelvel felkarolva, annak mielőbbi létrejöttét szívünk mélyéből óhajtjuk. — A fennebbi állítás alaptalanságát még azon körülmény is igazolja, miszerint az erdélyi kancelláriai hivatalnokok száma, — a gyakornokokat ide nem értve, kik úgy is nagyobbára már régen hazájukba távoztak — összesen sem rug 48-ra és így a kérdéses unio elleni petitió csakis az itt létező száz egyének műhelyéből került; mely rossz irányu száz koholmány méltó megítélését a két Magyarhon közvéleményére bizzuk. Kelt Bécsben, május 24-kén 1848. Ferenczi Ferencz, Csüpe László, Soós Károly, Bakcsi Ferencz, Török János, Bergai Lajos, Koszta László, Miskolczi Antal, Zudor Károly, Laskai Károly, Bod Péter, Nopcsa Samu, Vajda András, Janka Henrik, Bajcsi Lajos, Lázár Mihály, Cserényi Károly, Deáki Fülöp Samu, Magardics Károly, Lázár Imre, Bányai Miklós, Issekutz Bogd. Adeodat, Herman Dániel Károly, Pataki Sándor, K. Horváth István, Bogya György, Szacsvei Zsigmond, Czák Károly, Dobokai Antal, Juhász Albert, Janka Lajos, Gyulai Samu, Radnóthfái Nagy Samu, Tordai László.

XI.

Királyi kézirat, melyben István nádor értesítettik ő felsége Magyarhonba jöveteléről.

Kedves öcsém István főherczeg! Midőn a hűség és ragaszkodás érzelmeit, melyeket kedveltséged a magyar nemzet nevében előmbe terjeszt, — azon örömteljes meggyőződéstől áthatva fogadnám, miszerint magyarjainnak századok óta állandóan tanusított hűsége jelen idő viszontagságai közt is helytálland, ezenel felhatalmazom kedveltségedet, Magyarországom s hozzákapcsolt részei lakóainak kinyilatkoztatni, hogy ezen érzelmek keblemben hű viszhangra találtak; s erősen el vagyok határozva, azonnal, mi-helyt lehetséges, minden esetre a legközelebbi magyar országgyűlés megnyitására családommal együtt, hív magyarjaim körébe jöni, s hosszas ott maradás által a nemzet ebbeli ohajtásának megfelelni. Innsbruck, majus 29-én 1848.

Ferdinánd, s. k.

XII.

Királyi leirat, erdélyi főkormányzó gr. Teleky Józsefhez, mely tudatja, hogy Erdély is főhg István nádor királyi helytartó hatósága alá van rendelve.

Kedves gróf Teleky ! Azon felhivást, melyet magyar minis-
terelnököm, gr. Batyányi Lajos f. é. máj. 19-éről a székely székek-
hez és határőrséghez és erdélyországi hadi főparancsnokomhoz, hű
érzéssel kormány és monarchia fenntartásának érdekében intézett,
helybenhagyván kegyelmesen, midőn e mai napról kelt parancsom-
ban ugyancsak erdélyországi hadi főparancsnokomnak meghagytam,
hogy főherczeg István nádor s kir. helytartó kedves öcsém rendki-
vüli esetekben kiadandó rendeleteit, az Erdélyországbeli katonai erő-
nek mind két országban alkalmazására nézve pontosan és tüstént
teljesítse ; egyszersmind önnek is meghagyom, hogy miután a több-
felől tornyosuló vészek elhárítására minden hű népeim s kormá-
nyaim összemunkálása szükséges, úgy tekintse kedves öcsémet Ist-
ván főherczeget, magyarországi nádoromat s királyi helytartómat,
mint a kinek hatóságát ezuttal kedves Erdélyemre is kiterjesztettem,
következőleg rendeletei azon engedelmességgel és pontossággal
teljesíttessenek, mintha azok saját nevem alatt kelendettek volna.—
E kegyelmes rendeletemről tartozván ön minden hatóságokat és hi-
vatalbelieket kellőleg értesíteni. Kelt Insbruch városában, május
29-én 1848.

Ferdinánd.

XIII.

**Királyi rendelet, erdélyi főhadi parancsnok b. Puchner al-
tbngyhoz. hogy a magyar miniszterelnököt támogassa.**

B. Puchner erdélyi hadi főkormányzóhoz. Midőn azon felhi-
vást, melyet magyar minis-terelnököm, gróf Batthyány Lajos, koro-
nám s az összes monarchia érdekében f. évi majus 19-én a székely
nemzethez és határezredekhez és egyszersmind önhöz is intézett,
utólagosan jóváhagynám, meghagyom önnek egy részről, hogy ezen

felhívás kívánt sikerét eszközölni mindenkép törekedjék ; más részről, hogy öcsém István főherczeg, mint királyi helytartónak az Erdélyben állomásozó katonaság rendkívüli esetekbeni használata iránt kiadandó utasításainak ezentul pontosan és késedelem nélkül engedelmeskedjék, miről egyuttal hadiministeremet is tudósítom. Innsbruck, május 29-én 1848.

Ferdinánd. m. k.

XIV.

A magyarhoni 184 $\frac{7}{8}$ -i országgyűlés VII. törvényozikke Magyarország és Erdély egyesítéséről.

A magyar koronához tartozó Erdélynek Magyarországgal egy kormányzás alatti teljes egyesültét, nemzetegység és jogazonosság tökéletes jogalapon követelvén, a két testvérhon érdekeinek a a közelebb tartandó országgyűléseni képviseltetését pedig a jelen kor eseményei sürgetőleg igényelvén, ezeknek sikeresítésére határoztatik :

1. §. Az erdélyi mult országgyűlésre meghiva volt kir. hivataltosak a magyarországi főrendi táblán ülésse és szavazattal ruháztatván fel ; ide nem értvén a királyi kormányssék, kir. ítélőtábla tagjait, és katonai egyéneket.

2. §. Erdélyt — a visszakapcsolt részeket ide nem értve — a legközelebbi közös hongyülésen 69 szavazat illeti.

3. §. Ezen szavazatok a törvényhatóságok között következőleg osztatnak fel :

A kilencz magyar, öt székely és tizenegy szász megyéket, székeket és vidékeket, valamint Kolozsvár, Maros-Vásárhely és Fajervár szabad kir. városokat két-két — összesen 56 szavazat — a többi kébviseleti jogot gyakorló városokat — számszerint 13-at — egyenként egy-egy szavazat illeti.

4. §. A felelős miniszteriumnak köteleességévé tétetik , hogy minden kitelhető törvényes eszközöket felhasználva , magát ugy az e végett a mult erdélyi országgyűlésen kinevezett bizottmánnyal, mint szintén az Erdélyben hovabamarább összegyűlendő országgyű-

léssel érintkezésbe tegye ; mindenesetre pedig , ugy az egyesülés teljes végrehajtására szükséges lépéseket megtegye , mint szintén e tárgyban kimerítő törv. javaslatokat terjesztszen a legközelebbi hongyülés elibe, vezérelvül mondatván ki, miszerint :

5. §. Magyarhon Erdély mindazon külön törvényeit , és szabadságait, melyek a mellett, hogy a teljes egyesülést nem akadályozzák, a nemzeti szabadságnak, és jogegyenlőségnek kedvezők, elfogadni és fentartani kész.

6. §. A fennebbi rendelkezés mind a királyi hivatalosokra, mind a képviselőkre nézve, Erdély hovahamarébb összehivandó országgyűlésének megegyezésétől feltételeztetik, s csak a közelebbi magyar hongyülésre terjed, azontúl az erdélyi érdekek képviselésének elrendezése, azon egyesült törvényhozás feladata leend.

XV.

Az erdélyi román nemzet folyó 1848-ik év május 15-én Balásfalván tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.

Egybegyűlvén a román nemzet egész Erdélyből május 15^{1/3}-án 1848-dik évben Balásfalvára maga szükségei felett értekezendő, valamint a módról, miként lehetne azokat javítani: Mindenekelőtt reggeli 6 órakor a szentlélek meghívásával az isteni tisztelet püspök Leményi János ur által több lelkészek segítségével a székesegyházban véghezvitetett. 9^{1/2} órakor kormányzéki biztosok, kormányzéki tanácsos Szabó Lajos és főispán b. Bánfi Miklós a templom előtti gyűlésre meghivatván, a gyűlés megnyitásáról szóló kormányzéki rendeletek felolvastattak. Annakutána püspök Saguna András ur felolvasta a kormányzék által előterjesztett utasítás pontjait ugymint :

a) Hogy a gyűlés tanácskozásai szabadok lesznek ;

b) Azoknak beszédei, kik a gyűlésbe fognak beszélni a fejedlem iránti hűségből induljanak ki, és a z előljárók iránti tiszteletből; jó reménységgel táplálván a népet , hogy a román nemzet az igazság, szabadság, egyenlőség és testvériség elvéből kiindulva rövid idő alatt a császár ö Felségitől megnyerendi a mit óhajt.

Annakutána mindnyájan felállván elmentek a Balásfalván feljűli

rétre, a hol a püspök urakon kívül, kik elnököknek voltak nevezve és a gyűléstől tapssal fogadtattak, még két al-elnök választott: Barnutiu Simon és Baritz György urak, annakutána 10 titoknok: kanonok Cipáriu Timote, esperest Popazu János, A. T. Laureanu, Boér Demeter, Bologa Jakab, Dunka Pál, Angyal György, Babb János, Manu Péter és Brán János.

Püspök Saguna András ur indítványára gyűlésbe hivatnak tábornok Schurter és a biztos urak, hogy azon imán legyenek jelen, mely fog tartatni felséges császáruk és fejedelmünk I. Ferdinánd életéért, mely ima be is végeztetett az ágyuk háromszoros durrogása között, a tábornok ur fel volt szólítva, hogy mutatná bé a román szívek kívánságát főhadi vezér ő nagyméltóságának, mi megis ígértetett ő uraságától, valamint a biztos urak a felséges k. kormányzéseknek.

1-ső ülés május 15 $\frac{1}{3}$ -án.

Leményi János és Saguna András püspök urak elnöksége alatt.

1. A gyűlés dolgai elkezdődtek Barnutiu Simon indítványával, mely indítvány következtében egyes akarattal elfogadtattak és határozattak a következők:

a) A hely, a hol az erdélyi román nemzet közgyűlése tartott, azaz a Balásfalván feljüli rét minden időkre: Szabadságmezők nevezetett.

b) A román nemzet nyilatkozott, hogy örökre állandó hiva akar maradni a Felséges ausztriai császárnak Erdély Nagy-Fejedelmének, és a felséges ausztriai háznak.

c) A román nemzet önálló nemzetnek nyilatkoztatta magát, és Erdélyország kiegészítő részének az egyenlőség elvénél fogva.

d) A román nemzet a császár, haza és a román nemzet iránti hűségesküjét tette le.

e) Az esküforma kiigazítva és kijavítva:

Én N.N. esküszöm Atyának, Fiunak és Szent-léleknek nevében az Élő Istennek, hogy mindenkor hűséges leszek az ausztriai császárnak, erdélyi nagyfejedelemnek, I-ső Ferdinándnak és a felséges ausztriai háznak; ő Felsége és a haza ellenségeinek ellensége és barátjának barátja leszek; hogy mint román támogatni igazságos és törvényes uton a mi román nemzetünket, és minden erőmből oltal-

mazni fogom, akárminémü megtámadások és nyomások ellen, soha se fogok cselekedni a román nemzet jogai és érdekei ellen, hanem megtartani és védelmezni fogom a mi román hitünket és nyelvünket, valamint a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget; ezen elvek szerint fogom tisztelni Erdély minden nemzeteit, hasonló tiszteletet kívánván tőlük, nem fogom megpróbálni senkit is megtámadni, de nem is fogom szenvedni, hogy elnyomjon valaki; tehetőségem szerint a jobbagyság megszüntetésére fogok munkálkodni, az ipar és kereskedés felszabadítására, az igazság fenntartására, az emberiség, román nemzet és hazánk java előmozdítására. Isten engem úgy segéljen, és úgy adja meg lelkem üdvességét. Amen!

Ezen esküt letette az egész román nemzet közgyűlése egész ünnepélylyel; császári lobogó sárga és fekete, és román nemzeti kék, veres és fejjér.

2. folyó év május $14\frac{1}{2}$ az a végett kinevezett bizottmány, hogy időnyerés tekintetéből az előleges tanácskozásba a k. kormányshöz ügyvéd Mikes Ferencz testvérünk kiszabadítása iránt küldendő kérést készítsen, ki most fogságban van azért, hogy a néphez szólott szabadság, egyenlőség és testvériség elveiből kiindulva, felolvasta a kérelem fogalmát, mely jónak találtatván, helybenhagyatott, és a titoknokság felszólíttatott, hogy késedelem nélkül tisztába leírja, és írja alá a két elnök ur és két titoknok, és adják által a kormányshéki biztos uraknak, kik egy a magok részéről teendő jelentés mellett sürgöny által terjeszszék a királyi kormányshöz eleibe, mi megis történt a délutáni előleges tanácskozásban—, és későre haladván az idő, az napra megszűnt az ülés, meghatározatván egyzersmind, hogy a következő napra ismét meg fog nyíttatni az ülés délelőtti 8 órákor.

II-ik ülés május $4\frac{1}{16}$.

A rendes előülés alatt.

Püspök Leményi János ur elfoglalván székét, megvallja, hogy a népen keresztül menve hallotta a népet egy szájjal kiabálni, hogy nem akarja Erdély unióját Magyarországgal, és következőleg enunciatla, hogy a mai napon az unióról nem lehet szó. Ennekutána észrevétel tétetett a gyűlés több tagjai részéről, hogy az unio kérdése tétessék félre, míg a román nemzetnek nem lesznek képvi-

selői az országgyűlésen, mert igazság szerint csakis ott lehet vitakozni és határozni ezen kérdés felett. Felolvastatott, megjobbított és megállíttatott a f. é. május 3-róli jegyzőkönyv, a rendes előülés alatt annakutána elkezdődvén a vitatkozások a románok kéréseikre nézve a következők határozottak meg :

1. A román nemzet a szabadság, egyenlőség és testvériség elveire támaszkodva, nemzete függetlenségét követeli politikai tekintetben, hogy képezve legyen a maga nevében, hogy a román nemzetnek legyenek tulajdon képviselői az országgyűlésen számához képest aránylagosan, tulajdon hivatalnokai legyenek az igazgatás minden fokában, a törvényhozásban úgy mint a katonában, használhassa maga nyelvét minden dolgokban melyek őtet illetik, a törvényhozásban úgy mint az igazgatásban. Ő követel minden esztendőben egy nemzeti gyűlést.

Ehez püspöki helytartó Sultz ur hozzáadta, hogy ennekutána a többi nemzetek a magok törvényes dolgaikban és nyelvökben az oláhokat románoknak nevezzék, nem pedig oláhoknak és valachoknak.

2. A román nemzet követeli, hogy az oláh egyház minden felekezet különbség nélkül független legyen és maradjon akármely más egyháztól, jogokban és hasznokban egyenlő legyen Erdély többi egyházaival. Ő követeli az érsekséget és az évenként tartandó közzsínatot a régi jog szerint, mely zsinatban képviselők legyenek az egyházi és polgári rendből. Azon zsinatban választassanak a román püspökök is, szabadon választás útján, minden előterjesztés (candidatio) nélkül.

A románoknak régi joguk megemlítésére, miszerint érsekjek és évenkénti egyházi közgyűlések (zsinat) legyen, a nép által kiáltatott az erdélyi román érsekség közakarattal. Ha a többi felekezetek és nemzetek püspökeinek mint egyházi képviselőknek az országgyűlésen helyek leszen, ha a káptalanok képviselve lesznek, a román nemzet azokat a jogokat kéri püspökjei és káptalanai részére.

3. A román nemzet elérvén az emberiség egyéni jogai érzetét, minden késedelem nélkül kéri az urbéri viszonyok megszüntetését, minden az urbéres részéről történhető kárpótlás nélkül, valamint a vármegyékben úgy vidékekben, székekben és katonai ör-

vidékekben. Ő egyuttal kéri a dézmák eltörlését mint egy adakozási eszközt, mely akadályozza a földművelést.

Ehez Barnuti ur azt az észrevételt tette, hogy a jobbágyság mentől előbb el fog törölnetni, mégis míg felsőbb helyről tökéletes határozat érkezend, az urbéresek teljesítsék minden földesurak iránti tartozásukat, és legyenek várakozással. Eztet kötelességévé tette a népnek püspök Saguna András ur, és a nép mondotta : hogy jól van ! csak hogy mentől előbb meg legyen.

4. A román nemzet kívánja a kereskedés és iparüzési szabadságot, a czéhok és kiváltságok eltörlésével, és azon akadályokéval, melyek gátolják a szomszéd országokkal kereskedést, a hova tartozik a vámok eltörlése.

5. A román nemzet kívánja, hogy azon adó, mely egy idő óta azon marhákra tétetett, melyek határaink szűke miatt a szomszéd országokban nagy költségekkel, kimondhatatlan nehézségekkel, és tulajdon életveszéllyel tartatnak, mintegy világos akadálya a szorgalomnak és activ kereskedésnek, tökéletesen töröltessék el, és a felséges ausztriai ház a török porta és a román fejedelemségek között a marhagazdaságra nézve kötött szerződések egész szigorral tartassanak meg.

6. A román nemzet kéri a tizede eltörlését (Zehend) azon érczeknek, melyek honunkba találatnak, mely tized a bányaművelésnek valóságos akadálya, minden bányatulajdonosnak bányász (urbarius, metalurgus) különbség nélkül, a bányák határára nézve azon jog adassék.

7. A román nemzet kéri a szólásszabadságot, írni és nyomtatni minden censura nélkül, következőleg követeli a sajtószabadságot mindenféle könyvek, hirlapok és egyebek hirdetésére nézve, minden cautio nélkül, mely ne kéretlessék se a hirlapszerkesztőktől se a könyvnyomóktól.

8. A román nemzet kéri a személyes szabadságot, senki se fogathassék el policziai szín alatt, ehez kapcsolólag kér gyűléstartási szabadságot, hogy az emberek semmi gyanu alá ne eshessenek, ha egybegyűlnek csak hogy beszéljenek és békességesen értekezzenek magok között.

9. A román nemzet kér esküdtszéki törvényszéket (Jury) nyilvánossággal szóbeli perfolyam mellett.

10. A román nemzet kéri a nép felfegyverkezését vagyis nemzeti őrsereget, a hon bel és külvédelmére : az oláh katonaságnak oláh tisztei legyenek, ehez hozzáadta kanonok Rác, hogy míg a szélbeli katonaság fennáll, örökségi egyenlenségek igazittassanak el, és egy családból csak egy katonáskodjék mint régebben volt, mikor felállítottak ; továbbá, hogy a szélbeli katonaság beleolvadjon a nemzeti őrseregbe, mikor ez fel fog állítani.

11. A román nemzet egy elegyes biztosság kinevezését kéri, mely álljon románokból és Erdély más nemzeteiből, mely vizsgálja a telkek, erdők és metalis egycnélenségeket, úgy szintén a közhe-lyek, urbéres telkek és egyéb ily színüekből származottakat.

Ehez hozzáadattott : a királyföldön lakó románok nem elégsz-nek meg se azon négy pontokkal, melyeket adott a szász nemzet, és engedményeknek nevezik, se azzal, mi kéretett a püspökök által az 1842-iki országos gyűlésnek beadott kérévelben, hanem töké-letes egyenlőséget kérnek mindenekben, és az elnyomásokra és el-foglalt birtokra nézve hozzáadattak a következők :

A királyi földön románok kívánják, hogy egy részrehajlatlan elegy biztosság által azon határok, melyeket a szász községek el-foglaltak az oláh községektől, adassanak az oláhoknak vissza ; sza-bad királyvárosi és mezővárosi királyföldön levő községek, me-lyek birnak az oláh határookban havasokat, erdőket, malmokat és telkeket, ha nem tudnák hitelt érdemlő adatokkal három hónap alatt azon biztosság előtt bebizonyítani, hogy azok valóságosan az ők tulajdonuk, adattassanak vissza az oláh községeknek, a visszaélő-leg vett jövedelemmel együtt.

A mint közönségesen tudva van, a szász nemzet a királyi föl-dön több uradalnakat bír, melyeknek jövedelmei csak a szász nem-zet pénztárába szivárogtak be, azon czim alatt, hogy csak a szászok védjék a határokat a szomszéd országok felől, hanem az ország szé-leit csak a románok védték, az oláhfalubeli plajások és a román szélbeli katonák, és a királyi földön levő terület ismét a románok hordozták mint számosabb rész, annál fogva az igazság csilhatatlan kérvénye, hogy minden jövedelmek, melyek ezen uradalmak-ból a szász városok nemzeti pénztárába befolytak, adattassanak vissza a románoknak, hogy abból alakuljon egy román nemzeti pénzalap, hogy abból segíthessék magokat a románok közönsé-esen, a civilisták úgy mint a katonák.

A királyi földön a szász templomok számára a közhelyekből elfoglalt telkek osztassanak fel a román családok és egyházak között minden különbség nélkül, és a hol egy felosztatlan határon két község, ugymint szász és román találatik, határjelek által osztassék fel e családok arányához képest a két község között.

12. A román nemzet kéri a papok élelmezését az álladalom pénztárából a többi nemzetek papjaival egyenlőleg.

13. A román nemzet kéri a román iskolák létesítését minden falukban és városokban, a gymnasiumok, katonai, technikai intézetek, és papi neveldek, valamint egy román egyetemet az álladalom pénztárából alapítva, az adózó nép arányához képest, egész joggal magának tanárokat és igazgatókat választani, és tanulmányait rendezhetni egy iskolai terv szerint, taníthatási joggal (*docere*).

14. A román nemzet követeli a közterhek hórdozását állása és vagyonához képest, és a kiváltságok eltörlését.

15. A román nemzet kívánja, hogy Erdélyre nézve az erdélyi nemzetek alkotmányos gyűlése által egy új alkotmány készíttessék, mely alkotmány alakuljon az igazság, szabadság, egyenlőség és testvériség elvein, új törvénykezési, büntető, kereskedési sat. rendszer dolgoztassék ki mind azon elvek szerint.

16. A román nemzet kéri, hogy az illető nemzetek semmiképen vitatás alá ne vegyék az unio ügyét Magyarországgal, míg a román nemzet nem lesz mint alkotmányos nemzet tanácskozási és elhatározási szavazattal az országgyűlésen képviseltetve, ellenkező esetben ha csakugyan Erdély országgyűlése az unio tárgyalásában nálunk nélkül (*de nobis sine nobis*) belé ereszknének, akkor az oláh nemzet ünnepélyes óvást teszen.

Minekutána ezek mind elfogadtattak, a gyűlés által két követség választása indítványoztatott, mely a nemzet kérését egyik Bécsbe a császárnak, a másik Kolozsvárra az országgyűlésnek elvige, és egy állandó comitét, mely Szebenbe lévén, fogadja el a válaszokat, melyeket a követek a császártól és országgyűléstől hoznak, és hogy egybehívja a nemzeti közgyűlést, hogy annak tudtára lehessen adni.

A Felsőséghez küldendő követek száma legyen legalább 30, az országgyűlésre menőké legalább 100, az állandó comitéé legalább 12.

Mind a két biztosság követei legyenek papok, tudósok, nemesek, katonák, kereskedők és földmivelők közül.

Bécsbe a császárhoz menendő követekül választottak : Püspök Ságuna András ur elnökül, Noptsa László volt hunyadm. főisp. alelnökül ; Rác Vazul kanonok, Cipariu Timote, Sterka Sulutz Sándor püspöki helytartó, Fulé Móses esperest, Igián József esp., Popasu János esp., Angyal György, A. Treb. Laureani, Baritz György szerkesztő, Boér Demeter tanár, Majorescu Vasul tanár. sat.

Az országgyűlési követségre nézve választottak : Püspök Leményi János ur elnök, Boér Ferencz alsófejér vármegyei főbíró, Pap János esperest, Trombitás Parten esp., Pap Péter esp., Pap András tanár, Pap Agoston t., Dragomir János lelkész, Kirila János. sat.

A gyűlés által meghatározottat, hogy az országgyűléshez intézendő kérésselbe kérettségek, hogy az országgyűlés minekelötte egyéb tárgyakkal foglalná el magát, tárgyalná a románok ügyét.

A kinevezett követek vigyék el a kérést az országgyűlésre és ne legyen más teendője, mint a kérést az illető helyen beadni, a nélkül, hogy vitatkozásokba beléereszkednék.

A Szebenbe leendő comitéra nézve : püspök Ságuna András ur elnök, Barnutiu Simon alelnök, Fule Móses esperest, Moga János esperest, Panovits János esp., Bodila Péter esp., Maniu Péter fogalmazó, Dunka Pál fog., Maniu Miklós lelkész, Pumnulu Áron tanár, Papiu Ilarianu Sándor irnok, Butyán János ügyvéd, Janku Ábrahám ügyvéd, Pipos János irnok, Puskás János jogász, Batrimanu Sándor tan., Vajda Gábor irnok, Popovits Sabbas lelk., Balecesku Miklós tan., Szuts János irn., Moldoveanu István, Roman Konst. tan., Timasu Vaszil irnok, Mikes Ferencz ügyv., Pents Miklós ügyv., és mások, kiket a gyűlésre nézve hasznosoknak és alkalmatosoknak fognak itélni.

III-dik ülés.

A rendes előülés alatt felolvasatott a május 4-én tartott ülés jegyzőkönyve, mely a fennebbi mód szerint az elnökök, alelnökök, és titoknokok aláírása által msgerősítettett.

Leményi János, s. k. (P. H.) Ságuna András s. k.
fogarasi püspök, püspök,
mint a román nemzet közgyűlése elnökei.

Barnutiu Simon s. k. 2-dik évbeli jogász Szebenben, és alelnök, Cipariu Timote s. k. titoknok, Man Péter s. k. tit., Popasu János s. k. tit., Boér Demeter, s. k. tit., Angyal György s. k. tit., Baritz György s. k. alelnök, A. Treb. Laureani s. k. tit., Dunka Pál s. k. tit., Brán János Pap de Lemény s. k. tit., Babb János s. k. tit., Bologa Jakab s. k. titoknok.

Felsőbb parancsnál fogva fordította

Babb János, főkormányszéki román nyelvből fordító.

XVI.

Egy szász tekintély nyilatkozata az unio mellett.

Szokásom lévén a kormány nézeteinek hódolni, s a többség kívánatait, mikor csak lehet, támogatni, ez utat szándékom követni Erdély és Magyarországnak szóba hozott egyesülését illetőleg is; és miután egyfelől ő felsége legkegyelmesebb uralkodónk, a Magyarhon részéről ez ügyben felterjesztett törvényczikket jóváhagyni s ez által az egyesülésbe való beleegyezését már előre kimondani méltóztatott; másfelől pedig több magyar és székely törvényhatóság meghatározta a Magyarhonnali egyesülést: én is nyíltan és minden himezés nélkül mellé nyilatkozom.

Szeben, apr. 20. 1848.

Bedeus József, tart. főbiztos.

XVII.

Az 1848. máj. 29-én Kolozsvártt kezdődött s jul. 18-án végződött erdélyi országgyűlés törvényczikkelyei.

Mi Első Ferdinánd, Istennek kegyelméből Ausztria Császára, Magyar- és Csehország e néven ötödik apostoli királya, ugy Lombardia, Velence, Galliczia, Lodoméria és Illyria királya, Ausztria főhercege, Erdély Nagyfejedelme és Székelyek grófjasat. Enlékezetül adjuk, ezennel jelentvén mindeneknek, kiket illet: hogy minekutána Mi, azon gondoskodásunknál fogva, melylyel Erdély Nagy-Fejedelemségünkhez viseltetünk, a folyó 1848. évi Pünkösd hava 29-dik napjára, szabad királyi Kolozsvár városunkba, nevezett Fejedelemségünk három Nemzete minden Karainak és Rendeinek a szokott módon tartandó országgyűlést rendeltünk, és hirdettünk; és az ottan egybegyűlt hű Karaink és Rendeink, az említett Fejedelemségnek egyéb közdolgai tárgyalása mellett, azon Nagy-Fejedelemségnek kedvelt Magyarországunkkal egybekapcsolásáról szóló törvényczikket, közértelemmel és szavazattal alkották, és azt illető feliratban őszintén kedvelt hívünk Tekintetes és Nagyságos báró Puchner Antal, valóságos belső titkos tanácsosunk, Mária Thérzia jeles katonai rend Lovaga, Leopold császári rend középkeresztese, Orosz császári Szent György, és Szent Wladimir rendek

4-dik osztályu, ugy a pápai Szent György rend nagy, és Siciliai királyi Szent György katonai rend középkeresztes vitéze, Al-Tábornagyunk, 3-dik számú gyalog ezredünk tulajdonosa, és az említett Nagy-Fejedelemségünkben Hadi-Főkormányzónk, mint az ezen országgyűlésre küldött teljes hatalmu királyi Biztosunk után, legfelsőbb helybenhagyás, és megerősítés végett Előnkbe alázatosan felterjesztették volna : Mi hű Karaink és Rendeink, és az igen kedvelt egész Fejedelemségünkhöz vonzó atyai indulatunknál fogva, ugyanazoknak az érintett törvényczikk megerősítése iránt Előnkbe terjesztett alázatos kérésére kegyesen hajolván, a maga rendén nekünk bemutatott, s általunk a tárgy fontosságához képest éretten megvizsgált, és kegyelmesen helybenhagyott említett törvényczikket a Karoknak és Rendekek kegyelmes leiratunk mellett a végett leküldöttük, hogy azt közgyűlésökben felolvastatván, kihirdettetvén, a szokott alakban hitelesítés és legfelsőbb aláírásunk végett Felségünk elébe terjeszszék. Minek teljesítéseül az említett Karok és Rendekek, az általunk már megerősített, elfogadott s kihirdetett törvényczikket, a Karok és Rendekek elnöke, és az ítélőmesterek aláírásaival, és a nemzeti pecsétekkel megerősítve, a szokott alakban folyó év Szent István hó tizenkilencedik napján költ alázatos felírásuk mellett Nekünk egyszersmind bemutatták, esedezvén Felségünk előtt : miszerint azon törvényczikket, és abban foglaltakat helyesnek, kedvesnek, és elfogadottnak vallván, és ahhoz királyi megegyezésünket adván, királyi hatalmunkkal kegyesen elfogadni, helybenhagyni, s megerősíteni, és azt említett Fejedelemségünk több törvényei sorába iktatván, mind Minmagunk megtartani, mind minden mások által is megtartatni méltóztatnánk. Mely törvényczikknek tartalma ez :

Törvényczikk. Miután dicsőn országgló I-ső Ferdinánd, Ausztriai Császár s Magyarország e néven V-ik Apostoli Királya, Erdély Nagyfejedelme és a Székelyek Ispánja, legkegyelmesebb Urunk és Királyunk Ő Felsége az elenyészett 1847-dik esztendei Szent András-hó 7-dik napjára hirdetett s folytatólag e jelen 1848-ik évre általment magyarhoni országgyűlésen alkotott, az összes magyar népnek jogban és érdekekben egyesítése, az ország törvényes önállása s függetlensége, a pragmática sanctio által vele válhatlan kapcsolatban álló tartományok iránti törvényes viszonyaink elintézésé-

se, a nemzet alkotmányos életének a kor igényei s a körülmények sürgös volta által szükségelt kifejtése, s a szellemi erők és anyagi tehetség ez alapokon elérhetése céljaira intézett több üdvös törvényczikkelyek sorában, s jelesen a VII-ik törvényczikkben, a magyar koronához tartozó Erdélynek Magyarországgal egy kormányzás alatti teljes egyesülését kimondván, és kegyelmesen megerősítvén, hű magyar népe, s e Nagyfejedelemségnek is régi és többszörösen kijelentett hű óhajtsái teljesültére hajló kegyes indulatjából, Erdély hű Karait és Rendeit e folyó 1848-dik évi Pünkösdhő 29-dik napjára Kolozsvár szabad királyi városában országgyűlésre egybehívni s ezen országgyűlésre leküldött kegyelmes királyi előadásai sorában egyik tanácskozási tárggyul Erdélynek Magyarországgal egyesülését is kitűzni méltóztatott volna, a Karok és Rendek Ő Felségének kegyelmes akarátát, s a testvér Magyarhonnak a már érintett magyarhoni törvényczikk által nyilvánult testvéries rokonszenvét lelkesedett örömmel fogadván, a mostoha sors által kettészakasztott honnak viszont egygyé alakításáról, tökéletesen egybehangzó értelemmel s egyes akarattal hozták és alkották az ide alább beiktatott törvényczikket; melyet Ő Felsége megerősítése alá alattvalói hódolattal felterjesztvén, s a kegyelmes királyi megerősítést Ő Felségének Innsbruckban folyó évi Junius 10-kéről kelt királyi leirata által meg is nyervén, azt legfelsőbb királyi szentesítés végett ezennel felterjesztjük, alázatosan esedezvén, hogy Ő Felsége ezen törvényczikket legfelsőbb királyi aláírásával szentesíteni, törvényeink könyvébe iktattatni, s mind Ő Felsége kegyelmesen megtartani, mind mások által sértetlenül megtartatni méltóztassék; mely törvényczikk imigy következik :

I. Törvényczikk. Magyarország és Erdély egygyéalakulásáról.

A magyarországi törvényhozásnak a honegység tárgyában folyó 1848-dik évben hozott VII. törvényczikkelyét Erdélyország hű rokonérzettel fogadván, Erdélynek Magyarhonnal egygyé alakulását a *pragmatica sancti*óban szentesített birodalmi kapcsolatnak ép-ségben tartása mellett, és teljes kiterjedésében magáévá tévén; — ennek következtében, valamint a testvér Magyarhonban minden lakosok jogegyenlősége kimondva és életbe léptetve van,

ugyazon módon, itt is, e hazának minden lakosaira nézve, nemzet-, nyelv- és valláskülönbség nélkül örök és változhatatlan elvül elismertetik, és az ezzel ellenkező eddigi törvények ezennel eltöröltetteknek nyilváníttatnak.

Az említett VII-dik törvényczikkely alkalmazásául következő meghatározások tételnek.

1. §. A képviseleti joggal bíró erdélyi városok száma, Kolozsvár, Marosvásárhely és Gyulafejervár királyi városokon kívül 15 s ezek közül is kettő, tudniillik Szamosujvár és Erzsébetváros, szintén szabad királyi város lévén, az említett VII. törvényczikkely 3-ik §-ába csuszott számításbeli vétség helyrehozásával, az ugyanott kimondott vezéreszméhez képest az erdélyi szavazatok száma nem 69, hanem 73.

2. §. Királyi kormányzó gróf Teleki József, s ennek még nem jelenhetése esetében országos elnök b. Kemény Ferencz elnöklete alatt Thoroczkai Miklós gróf, főispán, Balázsi József, főkirálybíró, Leményi János, fogarasi püspök, Id. Bethlen János gróf, Jósika Miklós báró, Kemény Domokos báró, Teleki Domokos gróf, Horváth István, királyi hivatalosok; Kemény Dénes báró, Zeyk József, Véér Farkas, Ifj. Bethlen János gróf, Pálfi János, Mikó Mihály, Berde Mózsés, Schmidt Konrád, Goosz Károly, Roth Illés, Löw Vilmos, Gergyai Ferencz, Wesselényi Miklós báró, Szász Károly, Teleki László gróf, Demeter József, Hankó Dániel, Boheczel Sándor követek; Ságuna András g. n. e. püspök és Debreczeni Márton, kincstári tanácsos személyeikben egy országos bizottmány neveztetik ki, mely bizottmány a teljes egygyéalakulás részletei iránt a magyar miniszteriumot fel fogja világosítani, Erdély érdekének Magyarországba illesztésén közremunkálni, és a közelebbi közös hongyülésre a miniszterium által e tárgyban előterjesztendő törvényjavaslatra anyagot nyújtani.

3. Erdélyben a közigazgatás és igazságszolgáltatás folyama és személyzeti szerkezete, a közelebbi közös hongyülés általi elrendezésig, jelen helyzetében marad. Az udvari Cancellaria functiója ellenben teljesen megszűnend; és azon hatóság, melyet ő Felsége a folyó 1848-ik évi magyarországi III. törvényczikk értelmében Nádor ő Fenségére és a magyar Miniszteriumra ruházni kegyeskedett, Erdélyre is kiterjedend mind polgári, mind egyházi,

mind kincstári, mind katonai igazgatás tekintetében, és általán az igazgatás minden ágaira nézve.

4. §. A közigazgatásnak a ministeri felelősséggel öszhangzásba hozatala tekintetéből, a folyó 1848-dik évi magyarországi XXXI-dik törvényczikkelyvel öszhangzásban, a törvény útján kívüli elmozdíthatlanság a kormányi kinevezéstől függő közhivatalok közül csak az igazság szolgáltatására rendelt bírói hivatalokra szoríttatik.

Befejezés. Mi tehát kegyelmesen meghallgatván és kegyelmesen elfogadván említett hiveinknek, fennevezett Erdély örökös nagyfejedelemségünk három nemzete Karainak és Rendeinek alázasos könyörgését és esedezését, azon felhívott, Nekünk e fent érintett módon törvényes alakban bemutatott törvényczikket ezen levelünkbe szórul szóra beiktatni és beiratni rendeltük, s azt, és egyenként az abban foglaltakat helyeseknek, kedveseknek és elfogadottaknak vallván, hozzájuk császári, királyi és fejedelmi meg egyezésünket és jóváhagyásunkat adtuk, s azokat királyi hatalmunknál fogva elfogadtuk, helybenhagytuk, helyeslettük, és kegyelmesen megerősítettük; biztosítván az előlemlített hű Karokat és Rendeket a felől, hogy az erdélyi Nagyfejedelemség törvényei sorába beiktatott ezen törvényczikket mind Magunk megtartjuk, mind pedig minden más hiveink által megtartatjuk, miként is azt jelen levelünk ereje s tanúsága szerint elfogadjuk, helybenhagyjuk, helyeseljük és megerősítjük.

Kelt Innsbruckban, Szent Jakab hava tizennegyedik napján, az Urnak ezernyolczszáz negyvennyolczadik, országlásunk pedig tizennegyedik évében.

FERDINÁND s. k.

P. H.

B. Apor Lázár, s. k.

Czák Károly s. k.

XVIII.

Az országgyűlés felirata ö felségéhez az unio-törvényczikk mellett.

Szentséges császári, királyi és apostoli felség! Legkegyelmesebb urunk! A felséged e jelen országgyűlésre leküldött kegyelmes királyi elő-

terjesztésének három első pontját azon szoros függésben találván egymáshoz, hogy a harmadik czélszerű megoldása által, a két első feleslegessé válik: az említett három pontot kapcsolatban kívántuk fölvenni s legelőbb is a 3-ik pontról intézkedni s tanácskozásunk eredményét bátrak vagyunk felséged elébe terjeszteni,

Magyarhonnak kétfelé szakadása volt a legnagyobb csapás a magyar nemzeten s míg az erősb testvér nem tudott alkotmányos élete mellett elég erőt fejteni ki, Erdély csak senyvedett s napról napra hanyatlott.

Ennek érzete szülte bennünk a két hon egygyé alakítása iránti vágyat, egyedül a két hon egyesítése által látván mind alkotmányos szabadságunkat biztosítva, mind pedig a felséged trónját kemény s ingatlan alapokra helyezve s ezen ohajtásunk az újabb időben, midőn Magyarhon széles s szilárd alapokra helyezé alkotmányát, újabb táplálékot nyert.

A legnagyobb öröm dagasztá tehát keblünket, midőn Magyarhon a f. é. VII. törvénczikkelyt följajánlá, látván, hogy testvérünk minket is részesíteni kíván azon javadalmakban, melyeket felséged kegyessége által nyert.

S a legnagyobb háládatosság felséged irányában, midőn látók, hogy felséged ezen törvénczikket szentesíteni kegyeskedett.

Ugy tekintjük mi ezen felséged által szentesített törvénczikket, mint a jelen, általunk most fölterjesztett törvénczikk szentesítésének biztosítékát; mert a magyar korona tagjai vagyunk s hazánk egész boldogságát abban helyezi, hogy a magyar király és erdélyi fejedelem a felséged személyében egyesül s megadta már nekünk felséged mint magyar király azt, a miért most ugyancsak felségednél, mint erdélyi fejedelemnél, esedezünk.

Magyarhon felett viharteljes fellegek tornyosulnak; mi forrón ohajtjuk részt venni azoknak eloszlatásában; csak összesített erővel lehetvén reményleni a fenyegető zivatar legyőzését s felséged trónja szilárdítását.

Könyörgünk annakokáért felségednek: méltóztat a Magyarországi és Erdélyi egygyé alakulásáról szóló törvénczikket haladék nélkül szentesíteni s oly rendelést adni magyar ministeriumának, hogy az Erdélyi kormányát rögtön átvegye.

Engedje felséged, hogy ezen alázatos kérésünkhöz még egy könyörgésünket mellékelhessük.

Felséged elhagyá azon várost, mely századokon keresztül lakhelyül szolgált elődeinek s a vészteljes harczmező közelébe változtatta lakását. Mi aggódva kísértük felségedet gondolatunkban oda s a leghőbb ragaszkodással könyörgünk felségednek: kegyeskedjék fenséges családjával együtt mindig hű magyaraihoz Budapestre jöni. Budapest lesz felségednek legbiztosabb lakhelye, mert Magyarhon összes népessége lesz az őrsereg, mely felségedért s fenséges családjáért kész utolsó csepp véréit is kiontani. Legalázatosabb s örökös hű alattvalói és szolgálói. Kolozsvár, máj. 30. 1848.

Erdély Nagyfejedelemség három nemzetből álló
Magyar és Rendei
 közönségesen.

XIX.

Az országgyűlés felirata a nádor ő fenségéhez és magyar ministeriumhoz, az unio-törvényczikk mellett.

Fenséges cs. k. főherczeg nádor, teljes hatalmu királyi helytartó és tisztelt ministerium! Erdélynek törvényesen egybegyűlt KK. és RR.-i f. év pünkösthava 30-án törvényt alkotánk Magyarország és Erdély egygyé alakításáról, melyet ide zárva azon kérelemmel juttatunk cs. k. felséged és a tisztelt miniszterium elébe: hogy annak haladéktalan megerősítését ő felségénél kieszközölni méltóztassék.

A mohácsi vérnapon magyar elődeink között kiűtött szerencsétlen viszálykodás ejté hazánk és nemzetiségünk szívéen a legsajgóbb sebet. E sörvet századok lefolyta alatt sem véráldozat, sem a béke áldása, mely 32 év óta lebeg felettünk, béhegeszteni nem tudák.

Nem; mert átkos visszavonás szülvén a bajt, csak testvéri egyetértés és teljes összeolvadás szüntethetik meg azt örökre.

Ugyanezért lelkünk legőszintébb örömének kitörő lelkesedésével ragadók meg nagyobb testvérünknek jobbját, melyet felénk nyujta, e folyó évben Magyarország és Erdély egyesítéséről alkotott s ő felsége által szentesített törvényczikkében.

Cs. kir. fenséged és a tisztelt ministerium, szintugy mint mi, ismerik azon ellenséges mozgalmakat, melyek a magyar földet körülövedzik; azon vétkes bujtogatásokat és pártoskodásokat, melyek mind a két haza kebelében mutatkoznak; s általában azon vészt, mely nemzeti létünket fenyegeti.

Résztint tehát azért is, hogy e vésznek elejét lehessen venni. Ión már jul. 2-ára kihirdetve Pestre az országgyűlés, melyen hogy Erdély is képviselve legyen, erős és tántorithatlan akaratunk. De hogy követaink e közös nemzeti gyűlésen már mint népképviselők jelenbessenek meg, csedezünk cs. kir. fenségednek és a tisztelt ministeriumnak, megtekintve az idő rövidségét, akint intézkedni, hogy ezen ohajtásunk teljesülve, a két magyar haza összeolvadása mentől előbb létre jöhesse, melyet annyival inkább ohajtunk, mivel cs. kir. fenséged és a tisztelt ministerium iránt Erdély minden lakosai teljes bizalommal ragaszkodunk. Legalázatosabb s örökös hű alattvalói és szolgálói. Kolozsvár, május 30. 1848.

Erdély Nagyfejedelemség három nemzetből álló

Marai és Rendei

közönségesen.

XX.

A jul. 2-iki országos ülés törvényczikkelyei.

A) II. Törvényczikkely. A legközelebbi hongyűlésre küldendő követek népképviselőt alapjáni választásáról.

A folyó év julius 2-ára már kihirdetett, Pesten tartandó közös hongyűlésre küldendő erdélyi követek népképviselőt alapjáni választása, a rögtönös alkalmazás lehetségesítését is tekintetbe vévén, csupán ez egy esetre következően lesz intézendő.

1. §. Nem részesülnek a választási jog gyakorlatában általán

a) Nőszemélyek.

b) Külföldiek, kik meghonosulva nincsenek.

c) Gazdai, szülői, vagy gyámhatalom alatt álló egyének.

d) Olyanok, kik bűnpörbeli ítélet nyomán fenyték alatt vannak. Egyébiránt

2. §. A bevett vallások követői közt (kik közé a görög nem egyesült szertartásúak is értetendők) a születés általán sehol semmi különbséget nem tesz.

3. §. A mi a külön képviseleti joggal felruházott városokat illeti, ezekben választási joggal fognak birni :

a) mindazon lakosok, kik 300 ezüst forint értékű házat vagy földet kizáró tulajdonul, vagy hitveseikkel s illetően kiskorú gyermekeikkel közösen birnak.

b) Kik mint kézművesek, kereskedők, gyárosok megtelepedve vannak, ha tulajdon műhelylyel, kereskedési teleppel, vagy gyárral birnak, s ha kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Kik, habár a fennebbi osztályokba nem esnek is, saját földbirtokukból vagy tőkéjükből eredő 100 ezüst forint évenkénti állandó s biztos jövedelmet kimutatni képesek.

d) Jövedelmekre való tekintet nélkül: a tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiai művészek, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segédlelkészek és iskolatanítók, ott, a hol állandó lakásuk van.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a fennebbi pontokban írt képességgel nem birnak is.

4. §. Vármegyéken, Fogaras-vidéken és a székely székeken választó joggal fognak birni :

a) mindazok, kik az 1791-beli 12-ik törv. czikkely szerint közgyűléseken szavazattal birván, az országgyűlési követek választásába is befolyni eddig is jogosítva voltak, haszinte ezen jog gyakorlatában ezelőtt korlátolva is lettek volna.

b) Külön képviseleti joggal föl nem ruházott városok lakosai közül mindazok, kik ezen törv. czikkely 3. §-ban írt cathgoriák közül valamelyikbe tartoznak.

c) Rendezett tanácssal el nem látott községekben mindazon lakosok, kikre a folyó 1848-ik évre az adólajstrom szerint fejpénzen felül legalább 8 pengő forint adó van kivetve; és ezeken kívül mindenik község, mely az 1791-beli 12. törv. czikk nyomán jogosítottakon kívül legalább 100 füstöt számlál, befoly a követválasztásba, szabadon választott két képviselő által. Kisebb községek pedig 1 képviselő által.

5. §. Szász törvényhatóságokban városok és helységek lakosai azon székben vagy vidékben, melyben megtelepedve vannak, valamint eddig, úgy most is, együtt és minden nemzet- és valláskülönbőség nélkül fogják a választási jogot azon módon gyakorolni, mely a képviseleti joggal nem bíró magyar és székely törvényhatóságokbeli városok és falusi községek lakosaira nézve a 4-dik §. b) és c) pontja alatt írva van.

6. §. Követté választható minden, ki akárhol Magyarhonban választói joggal bír, ha életének 24-ik évét betöltötte és a törvény azon rendeletének, miszerint törvényhozási nyelv egyedül a magyar, megfelelni képes.

7. §. A képviselőházban egyenlő szavazattal birandó 73 erdélyi követek a legközelebbi hongyülésre következő felosztással fognak választatni :

a) Egyes községek által küldendő követek : 1. Kolozsvár küld 2. 2. M. Vásárhely 2. 3. Gyula-Fejérvár 2. 4. Szamosujvár 2. 5. Erzsébetváros 2. 6. Abrudbánya 1. 7. Vizakna 1. 8. Vajda-Hunyad 1. 9. Kézdi-Vásárhely 1. 10. Hátszeg 1. 11. Sepsí-Sz.-György 1. 12. Udvarhely 1. 13. Ilyefalva 1. 14. Csik-Szereda 1. 15. Bereczk 1. 16. Szék 1. 17. Oláhfalva 1. 18. Kolozs 1.

b) Megyék, székely és szász székek, magyar és szász vidékek, szám szerint 25-ön, két két és így összesen 50 követeket küldenek, kiknek választása a kebelbeli városok közül csak azok folynak be, melyek saját követküldési joggal fennebb felruházva nincsenek.

8. §. A hol a törvényhatóság a szózatolás közbeni rend fentartása érdekében szükségesnek találja, minden egyes követ választására külön választó-kerület alakíttathatik, tekintettel a területi és népességi arányra.

9. §. Mindenik országgyűlési követnek az országos pénztárból 5 pengő forint napi díj, és lakbér fejében 400 pengő forint fiztetetik.

10. §. Jelen törvény rendeletének foganatosítására a királyi kormányshék oly megbizással hatalmaztatik fel, hogy a szózatjoggal bíró tagok összeíratását s illetően megválasztását, minden e körül előfordulható nehézségek elhárítása s a szózatlások közbeni rend fentartására szükséges intézkedések mellett (a magyarországi folyó

1848-ik évi 5. törvénycikk rendszabásait is, mennyiben azok ezen törvénycikkben irt vezéreszmékkal és körülményekkel összeférők, szemügyben tartva) haladéktalanul eszközölje, és általán a választások minden előkészületeit hováhamarább befejeztesse: hogy azok következtében a követválasztások illő időben megtörténhessenek.

B.) III. Törvénycikk. Nemzeti fegyveres erőről.

1. §. A közbátorság biztosítása végett Erdélyben is a lehető legrövidebb idő alatt alakíttassék Nemzeti Őrsereg, melynek egy része mozdítható állapotba fog tartatni és ez rendes zsoldot huzni.

2. §. Ezen alakítandó nemzeti mozdítható őrségnek száma és ennek, valamint az összes nemzeti őrseregnek is felfegyverzése, begyakoroltatása és rendezése felőli intézkedésre, mint elrendeltetése szerénti alkalmazására is a felelős minisztérium felhatalmaztatik.

3. §. A jelenleg fegyvert viselő székelek jelen törvénycikk erejénél fogva nemzetőröknek tekintetnek. — ennek folytatában

4. §. A közöttök eddig főnnállott törvénytelen katonáskodási viszonyok merőben eltöröltetnek és polgári, úgy családi, mint vagyoni viszonyaikat illető jogaikba vissza és a polgári törvényhatóság alá rendeltetnek s ettől függenek. Azonban

5. §. A jelen súlyos körülmények között, mivel a hon kül és bel bátorsága mindenfelől fenyegettetik, mivel az ország minden lakosai a közveszély fegyverrel megállítására kötelesek, azért a fegyvert viselő (effectiv standbeli) székelység mint nemzetőr köteles katonai rendes fegyelem mellett katonáskodni, és a király és hon bizton számot is tart arra, hogy a hon védelme körüli köteleességét egész készséggel és buzgósággal teljesítendi; önként értetik azonban, hogy ezen kötelezettsége jelen alakjában csakis a közlelbbi közös hongyülésnek a honvédelem tárgyában teendő intézkedéseig tartand. — Mely közidőre is rendeltetik,

a) Ezen fegyveres (effectiv Stand) őrség, valamint szolgálata, úgy gyakorlatai alkalmával is mindenkor rendes zsoldot huzand, midőn pedig törvényhatósága határain kívül rendeltetnék, a rendes zsoldon kívül ruházattal is elláttatik, a köztár eszközeiből.

b) Tiszteknek ezentul csak magyarul tudó hazafiak alkalmaztatnak, a meglevő al- és lőtisztek közül pedig, a kik más helyre nem alkalmaztathatnának, rangjuk, fizetésök iránt biztosittatnak.

6. §. A miniszterium intézkedni fog, hogy a hivatalos irások, jegyzőkönyvek és parancesszavak magyarul legyenek.

7. §. A fegyveres székelyeken (effectiv standbeliek) kívüli minden székelyek a közöttök lakó primorokkal, nemesekkel és minden más lakosokkal egyenlő nemzetőri kötelezettség alá helyeztetnek, és ennek folytán rendeltetik ezeknek haladék nélküli őrsereggé alakítása, felfegyverzése s egyenlő szolgálat teljesítése, az ország minden nemzetőreivel együtt.

8. §. E törvényben kifejezett irányeszmék szerénti haladék nélküli intézkedésre a miniszterium felhatalmaztatik.

9. §. A székelységen kívüli határőrségnek azon részére, hol polgári helyhatóság is van, a fönnebb irtak értelme által kiterjed, a többire nézve pedig addig is, míg állapotjuknak hazánk alkotmányos rendszeréhez illesztése a törvényhozás által lehető legrövidebb idő alatt eszközölthetnének, az 5. §. a) pontja alatti kedvezés oly hozzáadással terjesztetik ki, hogy a hol az őrkatonák eddig ruházattal, általán el voltak látva, azon könnyebbségben ezután is megtartatnak; — e seregnek is a trón és haza megtartása körüli eddigi hű szolgálatára a törvényhozás bizton számít és arra czennel kötelezi is.

XXI.

C) A részek -- május havában már megtörtént -- visszakapcsolása iránti kir. leirat s magyarhoni törvényczikk.

Első Ferdinánd, Istennek kegyelméből ausztriai császár, Magyar- és Csehország e néven ötödik apostoli királya, ugy Lombárdia, Velence, Galliczia, Lodomér és Illyria királya, Ausztria főhercege, Erdély nagyfejedelem és székelyek grófja sat. Méltóságos, tisztelendő, tekintetes, nagyságos, nemzetes, tiszteletes és vitézlő, nemes, okos, értelmes, őszintén kedvelt hűveink! — Miután nagyon kedvelt Magyarországunk 1836. évbeni országgyűlésén hozott és kegyelmes királyi helybenhagyásunkkal megerősített 21-ik törvényczikk ereje által Erdélynek Kraszna, Középszolnok, Zaránd vármegyék és Kövár vidéke, ugy Zilah városa „Visszacsatolt részeknek“ nevezett hatóságait Magyarországhoz visszakapcsolatni végeztük: ezen említett országunk hű Rendeinek a közelebb eloszlott ország-

gyűlésből intézett alázatos kérelmére az érintett 1836-ik 21-ik törvényczikk teljességbe vétele iránt fölterjesztett új törvényczikkét kegyelmes királyi helybenhagyásunkkal megerősítettük.

Melyre nézve veletek, hű Karaink és Rendeink! ez érdemben a mult 1847. év Szentandrás hava 3-án hozzánk tett fölterjesztésekre a magyarhoni már említett, általunk megerősített törvényczikket szükséges tudásul ezennel közöljük.

Kikhez egyébiránt királyi kegyelmünk- és kegyelmességünkkel állandóan hajlandók maradunk. Kelt birodalmi fővárosunkban Bécsben, Ausztriában, pünkösd hava tizenötödik napján, az ur ezer nyolczszáz negyvennyolcadik, uralkodásunknak pedig tizennegyedik évében.

FERDINÁND.

B. Apor Lázár.

Ő cs. k. apostoli felségének saját parancsára.
Konradsheimi Konrád András.

Törvényjavaslat: az 1836. — 21. t. cz. fogantatásáról.

Ő felsége az 1836. 21. t. cz. azonnali végrehajtását nádor királyi helytartó ő felsége közbenjárására kegyelmesen elrendelvén, ennek következtében rendeltetik:

1. §. Kraszna-, Közép-Szolnok- és Zaránd-vármegyék, Kővár-vidéke és Zilah városa, a jelen törvénynek azon törvényhatóságokbani kihirdetése napjától minden tekintetben Magyarország elváhatlan egészítő részeit képezik, s ennek következtében

2. §. A nevezett hatóságoknak az erdélyi kormányzék, kincstár s főtörvényszék iránti minden függése s minden viszonyai végkép megszüntetvén: azok a magyar felelős miniszterium s magyar főtörvényszékek hatósága alá helyeztetnek.

3. §. A visszacsatolási viszonyok részleteinek ezen alapon törvény, igazság és méltányosság szerinti ideglenes szabályozása a jövő törvényhozásnak végelhatározás végett teendő jelentés kötelessége mellett a miniszteriumra bízatik, melynek hatósága a visszacsatolt részekre nézve a jelen törvény királyi szentesítésével azonnal életbe lép.

4. §. A miniszterium a jelen törvénynek haladéktalan végrehajtásához szükséges intézkedésekre felhatalmaztatik.

XXII.

A jun. 6-ki országos ülés törvénycikkelyel.

IV. Törvénycikkely. Az urbériségeken fekvődt uri szolgáltatdézma és pénzfizetések kisajátításáról.

Az urbériségeken (colonicaturákon) eddig fekvődt uri szolgáltat (robott) dézma és pénzbeli fizetések e törvény által eltöröltetnek.

1. §. A törvényhozás a magán földesurak kármentesítését a nemzeti közbecsület védpaizsa alá helyezi.

2. §. Ő Felsége a magán földesuraknak akkénti kármentesítése iránt, hogy az eddigi urbéri tartozásokkal felérő tőkeérték részökre a közállomány által hiány nélkül kifizettség, a legközelebbi országgyűlésnek részletesen kidolgozandó törvényjavaslatot fog magyar ministeriuma által előterjesztetni.

3. §. A földesurak által eddig vett dézma szedése megszűnven, önként következően, elenyészik a földesurak kötelezettsége is ugyanazon dézma után jött királyi haszonbér ezutáni fizetésére nézve.

4. §. A helységek polgárai (eddigi jobbágyságok és zsellérek) azon telkek és földek használatában, melyek kezekben találtnak, bárminő természetűek legyenek is azok, nem fognak bíróság közbejött nélkül háborgattathatni, sem legeltetési, faizási, nádási rendes és folytonos eddigi haszonvételeikben megszoríttatni, — mindazonáltal, ha valamely telkek és föld, melynek természete kérdés alá jött, a következő §-ban irt bíróság elitélése nyomán tiszta majorságnak találtnak: az illető urbéres az elmaradott haszonvételt is megtéríteni köteles lesz. Építményekre fordítandó fa adása azonban ezentul megszüntettetik; egyszersmind az erdők jó karban tartására felügyelni a törvényhatóságoknak szoros kötelességökké tétetik.

5. §. A magyar ministerium egy főbíróságot és albiróságot, szükséges számmal fog haladéktalanul alkotni és működésbe tenni a végre: hogy azon eseteket, melyekben a földesurak és a volt urbéreseik közt a föld természete fölött kérdés forog fenn, az erdélyi törvények és magánjog elvei szerint summásan elitéljék. — Ezen utoni ítéletnyerés előtt, valamint földjétől, a mely kezén van, meg nem fosztathatnak, úgy általán semminemű praestatióra nem kényszeríttethetnek (a következő 6. §-ban irtak kivételével) egy urbéres is.

6. §. Székely földön a tiszta majorságok közé értetik a székely örökség (*siculica haereditas*); ennél fogva, minthogy az adófizető és fegyvert viselő székelyek jószágai köztudat szerint többnyire tiszta székely örökségek, az ezeken lakó colonusokra azon mentesség, mely más urbéresekre nézve e törvény nyomán rögtön életbe lép csak azon esetben terjedhet ki, ha az említett adófizető és fegyvert viselő székely tulajdonosok az ezelőtti §-ban irt bíróságok előtt be nem bizonyíthatnák: hogy valamely telek és föld, mely colonusaik kezén van, majorság vagy székely örökség.

7. §. Összesítés és birtok-elkülönzés törvényes utoni eszközhetése nyilván fennhagyatik, miről részletesen intézkedni a közelebbi közös törvényhozás feladata leendő.

8. §. Szőlők, mennyiben nem urbéri állományok közé tartozott helyekből fölfogvák, a dézmaadás alól kivett helyek közé nem értetnek; a korcsmajog és egyéb kisebb királyi javadalmak (regalék) eddigi birtokosaik használatában hagyatnak.

9. §. Uri és harmadnapos székek megszüntetettvén, a helységek polgárainak mind polgári, mind bünperei illető helyhatósági törvényszékekre utasíttatnak.

10. §. Oly földbirtokos ellen, kinek birtokához e törvény kihirdetése előtti urbériség volt kapcsolva, semmi ezen törvény kihirdetése előtti adóssági követelések — a kereskedői és mesteremberi kamatlan contók kivételével — a törvény további rendelkezéseiig föl nem mondhatók és csupán a törvényes kamatok nem fizetése iránti követelések vétethetnek föl rajta bírói eljárás után; az adósságtökére nézve a statustól nyerendő kárpótlék is biztosítéki alapul szolgálván.

V. Törvénczikkely. Az urbéri kisajátított magán uri javadalmak statusadóssággá változtatásáról.

1. §. A magyarországi, folyó 1848-dik évi XII-ik törvénczikket Erdély törvényhozása is ezennel egész kiterjedésében magáévá teszi — minek folytán

2. §. Az erdélyi volt urbéreseks kisajátított tartozásainak volt földesuraik részére leendő kármentesítése alapjául ő felsége kegyes jóváhagyásával az Erdély keblébeni kincstári és országos egyéb jövedelmek általán, különösen pedig mennyire kierők leendének,

a sóaknák jövedelmei költetnek le kijelölt hypotheka gyanánt; melyek is alapjául lesznek szolgálandók e kármentesítés czélszerűbb foganatosítása végett netalán fölveendő országos kölcsönnek is; mi iránt a magyar miniszterium (melynek igazgatása alá e kármentesítés kezelése minden esetre tartozni fog) az előbbi §-ban elfogadott magyarországi törvény nyomán és a legközelebbi hongyülésen törvényjavaslatot terjesztend elő.

3. §. Az elfogadott magyarországi XII-dik törvényczikk 4-dik §-ának Erdélyre alkalmazásául az igazság-ministerium a földesuri kisajátított haszon megbecsülésének helyessége ellen támadható kifogások summás megítélésére Erdély számára is — mely e részben 6-dik kerületként tekintendő — egy 5 tagból álló és a status által díjazandó választmányt nevezend haladék nélkül ki.

XXI.

Az unió törvényczikkhez megerősítő kir. leirat.

F e r d i n á n d, Isten kegyelméből ausztriai császár, Magyar- és Csehország e néven ötödik, Dalmát-, Horváth-, Tót-, Halics-, Lodomérországok apostoli királya, Lombardia, Velence és Illyria királya, Erdély nagyfejedeleme és székelyek ispánja sat. Méltóságos, tisztelendő, nagyságos, nemes, nemzetes és vitézlő okos és gondos őszintén s illetőleg kedvelt hiveink!

Erdély nagyfejedelemségünknek Magyarországgal egygyé-alakításáról szóló és általuk hű karaink és rendeink által folyó év pünkösdi hava 30-kán kelt alázatos felirástuk mellett megerősítés végett előnkbe felterjesztett törvényjavaslatot általánosan kegyelmesen megerősítettük; — melyet ezennel oly meghagyással küldünk vissza, hogy azt legfelsőbb királyi megszentetésünk végett felségünk elébe felküldeni siessetek.

Kiknek többire császári királyi kegyelmünkkel kegyesen hajlandók maradunk. Kelt Insbruck városunkban, junius hó tizedik napján, az urnak ezer nyolczszáz negyvennyolczadik, országglásunknak pedig tizenegyedik évében.

FERDINÁND, m. k.

B. Apoc Lázár, m. k.

Ő császári királyi apostoli Felségének saját parancsára:

Szentgyörgyi Imre, m. k.

XXIV.

Az erdélyi további törv. czikkek megerősítését főherczeg István nádorra bízó kir. leirat.

Ferdinánd, Isten kegyelméből ausztriai császár, Magyar- és Csehország e néven Ötödik, Dalmát-, Horvát-, Tót-, Halics-, Lodomerországok Apostoli Királya, Lombardia, Velencze és Illyria Királya, Erdély Nagyfejedelme és Székelyek Ispánja stb. Méltóságos, Tisztelendő, Nagyságos, Nemes, Nemzetes és Vitézlő, okos és gondos, őszintén s illetőleg kedvelt Hiveink! Miután Erdély Nagyfejedelemségünknek Magyarországgal egygyé alakításáról általok hű KK-ink RR-ink által alkotott törvényjavaslatot, folyó év pünkösdhő 30-án kelt aláztos felirástok következtésül, az arról mai napon tihozzátok bocsátott királyi leiratnak értelmében megerősítettük, — hogy e folyó év július hó 2-dik napjára kitűzött magyarországi közös országos gyűlésen Erdély is követei által megjelenhessen, — s e végre a választások kellő időben az illető törvényhatóságok által végbe vitethessenek, — kedves öcsénket Istvánt ausztriai főherczegét, Magyarország nádorispánját, és ugyanott királyi helytartónkat ezennel meghatalmazzuk, hogy azon törvényjavaslatokra nézve, melyeket Ti hű KK-ink és RR-ink a választás módjáról alkotandatok, önbelátása szerint a királyi szentesítést megadja. — Melyhez képest a teljesítendőket teljesíteni el ne mulasztátok.

Kiknek többire Császári Királyi kegyelmünkkel kegyesen hajlandók maradunk. Kelt Innsbruck városunkban, junius hó 10-ik napján, az Urnak ezer nyolczszáz negyvennyolczadik, országlásunknak pedig tizennegyedik évében.

FERDINÁND.

B. Apor Lázár,

Ő császári királyi apostoli Felségének saját parancsára:

Szentgyörgyi Imre.

XXV.

Némely szász és oláh nemzetbeli kérelmezőknek adott királyi szóbeli válasz az unio kérdésében.

I. A szász kérelmezők előterjesztésére. „Miután erdélyi nagyfejedelemségemnek Magyarországgal egybekapcsolása az erdélyi rendek által valamennyi szász követek hozzájárulásával egyhangulag elhatározott, és általam meg is erősített volt, ez által pedig Erdélyben levő szász alattvalóimnak sem nemzetisége sem pedig szabadalmi veszélyeztetve, sőt inkább megszilárdítva és megerősítve volnának, örvendek önöknek nyilváníthatni, hogy aggodalmaik alaptalanok, és én önöket azon fogadással bocsátom utnak hazájukba, hogy én hiv szászaimat, valamint eddig, ugy ezután is jogaikban és szabadságaikban oltalmazni fogom, kiket királyi kegyemről és indulatomról biztosítok.“

II. Királyi válasz a balázsfalvi oláh nemzeti gyűlés küldöttei előterjesztésére. „Míthogy római hitű alattvalóim által a balázsfalvi nemzeti gyűlésben szerkesztett folyamodványnak érdeme az erdélyi országgyűlésen egyhangulag elhatározott, s általam a legutóbbi magy. országgyűlésen alkotott VII. törv. cz. képest előlegesen is szentesített egybekapcsolás által megszűnt volna, — örvendek az itt levő küldötteket biztosíthatni, hogy az illető törvényezikk által, mely különbség nélkül nemzetiség-, nyelv- és vallásra nézve minden erdélyi lakosoknak ugyanazon szabadságokat és jogokat adja, — kívánataiknak legnagyobb részben elégtételt, azért is jövődö boldogságuk csupán e törvény végrehajtásától függ: egyéb-iránt tántoríthatlan hűségük iránt nyilvánított érzésüket kedvesen fogadom, és önöket királyi kegyem és indulatom felől biztosítom.“

XXVI.

Királyi szózat a határőrökhez.

Mi első Ferdinánd, Isten kedvező kegyelméből ausztriai császár, Magyar- és Csehország apostoli, ugy Horvát-, Tót-, Dalmát-, Galiczia- és Lodomérországok e néven ötödik királya,

Ráma, Szerb és Bolgárország, nemkülönben Lombárdia, Velencze, Illyria és Jeruzsálem királya, Ausztria főhercege stb. adjuk ezenel tudtokra határőreinknek :

Miután mi hajlandóknak éreztük magunkat, hogy Magyarországunknak és a hozzákapcsolt Horvát- és Tótországnak saját s Budán székelő felelős miniszteriumot adjunk, a ti hazátok jobb kormányzása, s ügyeitek gyorsabb elintézése tekintetéből egyuttal arra is elhatároztuk magunkat, hogy az ugy mondatott határőrvideket, ezen miniszteriumnak, mely minden tettért Nekünk és az egész országnak felelős, alárendeljük, s jövendőben minden parancsainkat nem a hadi tanács, hanem fenséges főherczeg István, Magyarország nádora s királyi helytartónk és a magyar hadügyminiszterium útján juttassuk hozzátok; ezen parancsok iránti hódoló készségül tehát mutassátok hozzánk továbbra is azon engedelmességet, melyet irántunk és a haza iránt eddigelő oly hű szófogadással bizonyítottatok.

Határőrök! Szívünknek jól esik, hogy nektek kitartó hűségtek és vitézségtek velünk annyiszor éreztetett bizonyítványaiért, a méltó jutalmat megadhatjuk.

Miután ti nemzetiségtek, vallástok és nyelveitek sérthetlensége felől, általunk és az ország alkotványa által, örök időkre biztosítva vagytok, királyi helytartónknak és magyar miniszteriumunknak egyuttal szent kötelességévé tettük, hogy kívánataitokat meghallgassák, a mire szükségtök van, megismerjék, s benneteket azután mindazon könnyítésekben és kedvezményekben haladéktalanul részeseltessenek, melyek az új törvényekkel és katonai kormányzástok természetével összeférők, és a melyekben a kapcsolt országok számára adott alkotmány által minden hű polgár egyaránt osztozik; másrésről azonban titeket is felszólitunk, hogy kir. helytartónknak, és a magyar miniszteriumnak, mint jelenleges alkotmányszerű organumainknak, mindenkor és mindenben szót fogadjatok, s ellenszegülés által a magatok és maradékaitok javát kockára ne tegyétek, s császári házunk iránt mindenha mutatott tántorithatlan ragaszkodástok historiai hírét be ne szennyezzeitek. Királyi helytartónknak és magyar miniszteriumunknak továbbá kötelességében álland, egyházi szolgálátok jobb és biztosabb állásáról, nemkülönben nemzeti iskoláitok felvirágzásáról haladéktalanul gondoskodni, s végre a

katonai községekkel s minden egyéb, a határörvidéken lakó polgárokkal mindazon alkotmányos szabadságokat megosztani, melyekkel az ország többi városai és polgárai törvényesen meg vannak örveztetve.

Végezetre tudatokra adjuk, miszerint Mi altábornagy és tótországi hadi főkörmányzónkat, báró Hrabowszkyt, Horváth- és Tóthországban királyi biztosul kineveztük, azon meghagyással, hogy a magyar koronától elszakadásra célzó bujtogatások, különösen pedig báró Jellachich József horvátországi bánnak, mind világos utasításainkba és parancsainkba, mind a törvényekbe ütköző magaviselete felett tartson nyomozást, kit mi ezeknélfogva addig, míg magát teljesen nem igazolandja, a báni méltóságtól és mindenféle katonai tisztségtől felfüggesztünk, s nektek ezennel megparancsoljuk, hogy báró Jellachich Józsefnek semmiben ne engedelmesskedjete, ellenben báró Hrabowszky cs. k. altábornagyunknak, föltétlenül mindenben szót fogadjatok. Kelt Insbruck városában, jun. 10. 1848.

FERDINÁND s. k.

XXVII

A jun. 10-ki orsz. ülés törvényczikkelyei, melyek azonban megerősítetlen maradtak.

VI. Törvényczikkely. Az urbéri viszonyok elenyésztetésének testületek irányában következéséről és a IV-ik törvényczikkely rendelkezése alá foglalt dézmákon kivüli egyéb dézmáról.

1. §. Azon igényeknek, melyek az urbériségeken eddig feküdtek, és a IV-ik törvényczikkely által testületek irányában is teljesen megszüntetett uri szolgálat, dézma és pénzbeli fizetések, úgy a testületek birtokába akár örökös szerződés, akár királyi adomány által jutott, s szintén eltörölt fisci dézmák fejébeni kárpótlék iránt, testületeket illetően, fennforoghatnak, — a legközelebbi közös törvényhozás általi elintézése végett a miniszterium törvényjavaslatot fog az I-ső törvényczikkely 2-dik §-hoz képest

előterjeszteni; mely alkalommal a szász nemzet törvényszerű igényeire is tekintet leend.

2. §. Minden dézma, melylyel akárki is mint tulajdonjoggal birt helyén feküdt járandósággal eddig tartozott, általán és minden különbség nélkül eltöröltetik.

3. §. Az előbbi § rendszabályából önként következően megszüntettetik azon confirmationis taxa és census cathedraticus, mely azon lelkészek által, kik eddig a szász törvényhatóságokban a dézmában részesültek — fizettetett; — megszüntettetik a principis legatum név alatt ismeretes hagyományozási kötelezettség; és megszüntettetik általán minden olyan teherviselés, mely akár testület, akár egyén részéről a dézmaszedés fejében teljesítettett eddig.

4. §. A szász törvényhatóságokbeli lelkészek, minthogy e telőfélbeni évre a census cathedraticust már nagy részint megfizették, ez évi szolgálataiknak ellenben még eddig szinte semmi jutalmát nem vették, — egy általános rögtönös rendezési lehetőséget is tekintetbe vevén, — nem ugyan dézmajárandóság czime alatt — mely örökre el van törölve, hanem mint e folyó évre illő papí bért, venni fogják az idén saját vallásokbeli hallgatóiktól mind azt, a mit eddigelő csupán azoktól kaptak.

5. §. Az előbbi § rendszabálya szász törvényhatóságokbeli némely lelkészek jövedelmét aránytalanul megrövidítvén, hogy ezen szász lelkészek szintugy, valamint a dézmák általános eltörlése nyomán életmódjuk szükséges mennyiségétől elesett minden más egyházi személyek is illő kepe nélkül ez évben se maradjanak, a felől a miniszterium (addig is, míg a közös törvényhozás a magyarországi, folyó 1848-ki XXII-ik t. czikk 3-ik §-sa nyomán intézkedhetnék) az illető hatóságok közvetítésével haladéktalanul rendelkezendik; valamint arról is: hogy a szebeni árva- és lelenczház növendékeinek mellőzhetlen szükségei, mennyiben azok más főnmaradó kútökből ki nem telnének — az álladalom által pótoltsassanak.

6. §. Mennyiben *fiscusi* dézma magáncsaládok birtokába akár örökös szerződés, akár királyi adomány által jutott, a tulajdonos magáncsaládoknak a közálladalom által leendő kármentesítése biztosítottván, ezen kármentesítés iránt ő Felsége, magyar miniszteriuma által a legközelebbi országgyűlés elébe részletes törvényjavaslatot fog előterjeszteni.

VII. Törvénczikkely. A közös teherviselésről.

A magyarországi, folyó 1848-dik évi VIII-dik t. czikk egész kiterjedésében elfogadtatván, annak kötelező ereje ezennel Erdélyre is kiterjesztetik.

VIII. Törvénczikkely. Sajtótörvény.

A magyarországi törvényhozás folyó 1848-dik évi XVIII-dik törvénczikke ideiglen Erdélyre is kiterjesztetik.

IX. Törvénczikkely. A bevett vallások teljes jogegyenlőségéről.

1. §. E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetek (melyek közé a nem egyesült görög szertartásuak is értetnek) nemzetkülönbség nélkül teljes és tökéletes jogegyenlőséggel birnak, mind vallásgyakorlási, mind vegyes-házassági viszonyok, mind politikai igények tekintetében.

2. §. A hat heti oktatás és különböző vallásuaknak egymás iskoláiban tanulhatások iránti minden megszorítás meg van szüntetve. Térítési izgatások és vallásbeli versenytést előidéző tények, mint büntettek lesznek fenytendők.

X. Törvénczikkely. A közlekedések előmozdításáról.

A folyó 1848-dik évi magyarországi XXX-dik törvénczikkben közlekedés előmozdítására tett intézkedést, az ábban utalványozott alapból arányosan háromlandó terü elvállalása mellett, azon meggyözdéssel nyilvánítja a törvényhozó testület Erdélyre is kiterjedőnek, hogy annak jótékonyágai Magyarhon e részében is mihamarább élvezendő eredményekben fognak jelentkezni.

XI. Törvénczikkely. Sóárról és sós-kutakról.

1. §. A kősó ára az Unio következtében feljebb nem emeltetik.

2. §. A sós-kutak a hazai törvények értelmében szabadon lesznek használhatók.

3. §. Addig is, mig a só áráról országosan rendelkezni lehetne, az apró-só vízbe vetése betiltatik, s ezen sónak ára ideiglenesen is szállittassék le a lehetőségig a miniszterium által.

XXVIII.

**A magyar miniszterium szerencsétlétő irata az erdélyi KK.
és RR.-hez.**

Erdély országosan egybesereglett Karainak és Rendeinek! Erdélynek Magyarországgali egyesülése forró örömmel tölté lelkünket. Boldogítóbb és egyuttal fontosabb eseménynek hite nem juthatott hozzánk.

Meg voltunk lepetve nem az örömnél véletlenségétől — mert mi teljes hittel reméltük a testvér-nemzet egygyőölkezését, — de meg voltunk lepetve azon büszke öntudat nagyságától, hogy egyesülten, e hazát többé sem ármány, sem erőszak nem leend megdönteni képes.

S nem késtünk mindent elkövetni, hogy az egyesülés iránti törvény a Fejedelem által is szentesítették. A miniszterelnök rögtön utazott az országos küldöttekkel koronás királyunkhoz, hogy fejedelmi szavát és áldását sietve kikérje a testvéri frigyre. És nem tért előbb vissza, mint a bevégzett viszontegyesülésben meghozta jövőendő nagyságunk örök alapját.

Mig hajdan e két hon egy vala, mindnyájunkat nagyság, fény és nemzeti dicsőség környezett. A mely nap elszakadtunk egymástól, azon nap kezdtünk gyengülni, aljasulni és szolgaságba jutni. Egyesült erőnkön megtört a hódítók hatalma, szétválasztva egyenként rabokká lettünk és eltűntünk az önálló nemzetek sorából.

Minket Isten, közös vérvételék és nemzeti multunk testvéreké parancsol lenni, nemcsak szomszédokká, mint eddigelé voltunk. A szomszéd nem sokat törődik szomszéda sorsával. Mi Erdélynek és Magyarországnak minden lakosai több vagyunk egymásnak. Testvérek vagyunk — a kik szeretik egymást, közös boldogságot akarnak, s egyik a másik javáért élni kíván és halni tartozik.

Az unio a nemzeti testvériségnek újabb, nyilvános elismerése Európa színe előtt. A mit a vér egyesített, ezredéves közös történet örömei és fájdalmai szentesítettek, — azt ma örökké megtartandónak nyíltan bevalljuk a világ előtt.

És a két honnak s minden népeinek egyesülése még többet is jelent. Jelenti azt, hogy mi ismét, mint egykoron, közös erővel, kö-

zős kitűréssel és buzgósággal azon törekvendünk, hogy Magyarország nagy és boldog legyen, népe hatalmas és dicsővé váljék.

Ez legyen első és legszebb gyümölcse három százados elszakadásunk utáni testvéri egyesülésünknek.

Mi elválva is egyek valánk. A tetteges egyesülést most megszentesté koronás királyunk fejedelmi szava. Nincs egyéb hátra, minthogy Isten áldása koronázza meg e szövetséget, a mely minden nyelvű és vallású népekre nézve a szabadság, egyenlőség és testvériség örökké szent elveit fogja hinni, vallani és alkalmazni. Budapest, június 14-kén, 1848.

G. Batthyány Lajos, m. k.

Deák Ferencz, m. k.

Szemere Bertalan, m. k.

Mészáros Lázár, m. k.

G. Széchenyi István, m. k.

Kossuth Lajos, m. k.

Klauzál Gábor, m. k.

B. Eötvös József, m. k.

XXIX.

Belügyminiszteri leirat Erdély közigazgatása átvételekor.

Az erdélyi királyi kormány székek! A miután századokon keresztül epedénk, beteljesedett. Magyarország az egyesülés nagy szavát kimondván, kezét nyújtá; ti erdélyiek, mint testvéreink, elfogadtátok azt, és koronás királyunk magas hozzájárulásával megáldotta és végrehajtotta a szent frigyet.

A két haza tehát teljesen egygyé lön fejedelmében, törvényhozásában, kormányában; s bármi névvel nevezzék magokat határai közt a különféle nyelvű és vallású népek, mindnyájan testvérek vagyunk, s jog és szabadság tekintetében nincs és nem lesz s nem lehet közöttünk különbség.

Ez egyesülésben szívünk legmelegebb vágyai teljesedtek. Ez egyesülés az elválásnak hazafiúi bánatát szüntette meg keblünkben. Ez egyesülés által le van rakva azon talap, melyen a közös ország népei jóllétének és dicsőségének óriás szobra fog felemelkedni.

Történetünk új kiindulási ponton áll. A megszakadás korában sinlődöttünk, az egyesülés után erőnk, hírünk, nevünk virágozni fog.

De kell, hogy a mely ország törvényhozására és a végrehajtó

hatalomra nézve egygyé lett, lélekben és szívben, irányban és akaratban is egy legyen.

Épen a szabadság hajnalába esik viszzonegyetsülésünk. Boldog jele az időnek. Szent elveinek utmutatása mellett haladjunk előre. Testvéreknek kell lennünk nem csak név szerint, de a jogokban is, s hatalmunk úgy, mint jogszerű érdekeink benn és künn tiszteletben fognak tartatni.

Üdvözlünk titeket testvéreink, — testvéreink minden nyelv- és valláskülönbség nélkül ! Üdvözlünk úgy a nemzet, mint a magunk nevében !

Az unio napja reátok és reánk nézve is a boldogság, a dicsőség és a szerencse napja.

A két haza egy lett, határai közt nincs többé különbség.

A két nemzet egy lett, egymásnak minden jogaival és szabadságaival bir.

A nyelv és vallás sem ad, sem vesz el jogot. A törvény előtti egyenlőség elvére lesz alkotmányunk fektetve.

Igazság és méltány lesz jelszavunk.

Ily nézetekkel vesszszük át Ő Felsége nevében Erdély kormányát. A hatalmat hozzá ti adátok ; a bizodalmat mi kérjük tőletek.

Szerencsésb időben az Unio nem történhetett. Épen most van egyesülésre a legnagyobb szükség. Tudjátok : a haza veszélyben van. Éljük a szabadság és veszély napjait egyetemben. A királyi szék állandósága és a haza épsége roskadoz. Tehát e kettőnek megmentése körül találkozunk elsőbben is. Most mindenekelőtt vivnunk és áldoznunk kell, hogy utóbb a szabadság jótéteményeit biztosságban élvezhessük.

Éljen az egyesült haza ! Védelem a királyi széknek ! Testvéri egyenlőség az ország minden népei között ! Budapest, jun. 14. 1848.

Az összes miniszterek nevében
belügyminiszter

Szemere Bertalan m. k.

XXX.

Főhg István nádornak a II. t.czikket megerősítő rendelete.

Királyi helytartói rendelet. Miután Ő Felsége, legkegyelmesebb koronás királyunk, az Erdélynek Magyarországgal egyesítése iránt hozott törvényjavaslatot megerősítette volna; a végből, hogy a f. é. július 2-ra kitűzött magyarországi közös országgyűlésen követei által Erdély is megjelenhessen, s e végre a választások az illető törvényhatóságok által végbevitessenek, engemet felhatalmazott, azon törvényjavaslatokra nézve, melyeket Erdély hű Karai és Rendei a választás módjáról akotandnak, önbeltámasztásom szerint a királyi szentesítést legmagasb nevében megadni; mely legkegyelmesb meghatalmazásnál fogva, a választásról alkotott törvényt, melyet Erdély Karai és Rendei f. év június 3-ról ő Felsége maga színe elébe fölterjesztének, ez ide mellékelt alakban ezennel megerősitem és megszenteselem.

Egyszersmind megegyezvén abban, hogy Erdély hű Karainak és Rendeinek kijelentett kívánata szerint, a két haza egyesülése részleteinek meghatározása iránt kinevezett bizottmány tagjai közé Kolozsvár városának követe Gyergyai Ferencz is besoroztassék.

Mínthogy pedig a két testvérhaza már törvény által szentesített frigynél fogva is egyesült, és a megerősített választási törvény által Erdély népeinek a közös törvényhozásba való befolyás biztossított; mínthogy továbbá az egyesülésnek király és nemzet közös akaratával lett kimondása után a törvényhozó hatalom csak az egyesült haza országgyűlésén gyakoroltathatik: ennél fogva Erdély hű Karai és Rendei minden egyék törvényhozási kérdéseket e f. é. július 2-ra Pestre összehívott országgyűlésre halasztván, hazafiúi lelkes igyekezeteket oda fordítsák, hogy a követválasztások azonnal rendeltessenek meg; következőleg minden még függőben és tanácskozás alatt levő tárgyak az egyesült országgyűlésre átteendők, hol azok az örök igazság és méltány alapjain, testvéri szeretettel és az emberi s polgári jogok s érdekek teljes kimélésével fognak megfejtetni. Kelt Buda-Pesten, június 19-én, 1848.

ISTVÁN NÁDOR. m. k.
k. helytartó.

Belügyminiszter
Szemere Bertalan, m. k.

XXXI.

A szász nemzet követel a jun. 20-n tartott orsz. ülésben emlékiratban adják be az unio ellenébeni igényeiket, pontjai a következők :

Az alólírtak mint képviselői a szász nemzetnek, a már elősorolt elvekből folyó, az unio melletti nyilatkozásuk alkalmával fenntartott jogaiknak, a Leopoldi oklevél 3-dik pontja és az 1791-beli 13-dik törvényezikk értelmében tekintik és igénybe veszik a következőket :

§. 1) A szászföld területe és kapcsa mostani alakjában, mely szerint 9 szék és két vidék, nem különben némely részint igazságügyi, részint igazgatási, részint pedig mind a két tekintetben oda tartozó helységekből áll — mint eddig, úgy ezután is egy elválaszthatlan egészet képez, s annak marad; a szász nemzet megegyezésén kívül semmi változtatás alá nem jöhetvén.

§. 2) A szász közönség vagy Universitás, mint a szász helyhatósági nemzeti kapocs külső képviselete, melynek korszerű átalakítása egy az alkotmányos magyar király megegyezésével rendezendő belső szász nemzeti ügy, a szász nemzeti gróf mint alkotmányosan éltelhosszáig a szász nemzet által választandó elnökének előlülése alatt továbbá is állandó :

a.) polgári perekre nézve egy felebbviteli ítélőszékből, mely szász földön büntető perekre nézve az esküdtisékek behozataláig eltörölő (cassatio), addig azonban vizsgálati (revisio) bíróságot fog gyakorolni.

b) Egy szászföldi népképviselő rendes közgyűlésből, mely a nemzet közös vagyonát, mint sérthetetlen tulajdonát kezeli, és a köz-törvények határain belül a szászföld belső ügyeire terjeszkedő szabályok alkotását, hová a nemzetörsegi, czéh és iparügyi rendezés és rendelkezés is tartozik, mint eddig, úgy ezután is háborítatlan gyakorlandja.

§. 3. A szászföld egyes törvényhatóságai, valamint egyes községek számára igazi alkotmányos szabadság lényegében gyökerező belső önkormányzás, ennek erejénél fogva pedig törvényhatóság s községhelyi tisztviselők és bírák szabad választása, valamint törvény-

hatóság és községbeli vagyonuk kezelése felőli rendelkezése biztosítottatik.

§. 4) A szász törvényhatóságok belső, valamint külső hivatalos ügyeiben a német nyelv, mint eddig, úgy ezután is hivatalos nyelvnek marad.

§. 5) Minden vallásnak, saját egyháza s ezzel elválhatlan összekapcsolt iskolai ügyeinek rendezése s igazgatása, mint egyházi s iskolai tőkéinek, jövedelmeinek szabad kezelése s a feletti rendelkezése, papjainak szabad választása, a közálladalom közönséges de még alkotmányosan meghatározandó felügyelési joga mellett biztosítottatik; az ágostai e honbeli minden szász egyházi községekre és iskolákra vonatkozólag tisztán és szigorúan kimondatván, mikép hivatali és tanítói nyelvül a német nyelv fog ezután is használtatni.

XXXII.

Az urbériséget megszüntető t. czikket megerősítő királyi leirat.

Első Ferdinand, Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Magyar- és Csehország e néven Ötödik Apostoli Királya, úgy Lombardia, Velencze, Galliczia, Lodomeria és Illyria Királya, Ausztria Főhercege, Erdély Nagyfejedelme és Székelyek Grófja stb. Méltóságos, Tisztelendő, Tekintetes, Nagyságos, Nemzetes, Tisztos és Vitézlő, Nemes, Okos, Értelmes, őszintén kedvelt Híveink! Az urbériségeken feküdt uri szolgálat, dézma és pénzbeli fizetések kisajátításáról, és az urbéri kisajátított magán uri javadalmak státusadósággá változtatásáról szóló, folyó év junius hó 7-dik napjáról költ alázatos felírásokhoz mellékelte IV-dik és V-dik törvényjavaslatok a szokott módon Előnkbe terjesztetvén, azokat az ide mellékelte alakokban kegyelmesen megerősítettük.

Melyeket ezennel oly végre küldünk nektek, hű Karaink és Rendeink, vissza, hogy azokat a jelen hongyülésről általatok felterjesztett és Felségünk által már kegyelmesen megerősített törvényczikkokkal együtt legfelsőbb királyi szentesítésünk végett a szokott modorban Felségünk elébe terjesztetni siessetek. Kiknek

egyébiránt Császári Királyi kegyelmünk- és kegyelmességünkkel állandóan hajlandók maradunk.

Kelt Innsbruckban, junius 22-én, 1848. esztendőben, kormányunknak pedig tizennegyedik évében.

FERDINÁND.

B. Apor Lázár.

Eö Császári Királyi Apostoli Felségének saját parancsára :
Szentgyörgyi Imre.

XXXIII.

**A robot jun. 18-ra határozott megszüntetését a főkormány-
szék következő rendeletekkel hirdette ki.**

I. Előleges értesítés.

Az erdélyi országgyűlésnek folyó hó 6-án hozott határozatában, az urbériségeken fekvő szolgálatnak, taksáknak, dézmáknak, s egyéb urbéri tartozásoknak megszüntetése kimondatott, s ezen megszüntetésnek határnapjául folyó évi Szentháromság vasárnapja, vagyis junius 18-ka tüzetett ki. Ezen országgyűlési határozat törvényczikkbe foglaltatván, megerősítés végett legkegyelmesebb urunk királyunkhoz felküldetett; s miután ő felsége a hasontartalmu magyarországi törvényczikkel már megerősítette, kétség kívül ezt fogja tenni hű erdélyi alattvalóira nézve is. Szent és mellözhetlen kötelessége azért minden eként felszabadult erdélyi jobbágnak és zsellérnek, most már szabad polgárnak, hogy méltányolván s hála-
lás érzettel elismervén azon szép áldozatot, melyet Magyarország megelőző példáját követve, az erdélyi földesurak is tiszta hazafiui indulatból, s volt jobbágyaik iránti testvéries érzésből hozni nem késedelmeztek; annál készebbek s pontosabbak legyenek ők magok is minden egyéb tartozásaik hű teljesítésére, az uralkodó, a hon s egyes polgártársaik irányában; főként pedig ovakodjanak azon balhiedelemtől, hogy miután a nagy ajándékot már megnyerték, joguk volna még többet, s jelesen azt, mi másé követelni, vagy épen erőszakosan foglalni és eltulajdonítani. Az eddigi földesuraknak majorság-telkeik, földeik, erdeik, s egyéb törvényes haszonvételeik, ép oly szent és sérthetetlen tulajdonaik maradtak, a milyen biztos

tulajdona ezentul az uj szabad polgároknak a felszabadított urbéri-ség. Azt, ki akármelyik nemű tulajdon ellen föltámadna, a másót, vagy a közhelyeket, legelőket elfoglalná, vagy háborítaná, ki ily tettleges erőszakra bujtogatni, vezérelni, vagy abban részt venni merészelne, valamint azokat is, kik a felsőségnek s a rendes tisztviselőknek ellenszegülnének, a törvény legkeményebb büntetése fogja rögtön és szigoruan sújtani, s a kir. kormányshéknék kötelessége s elhatározott szándéka, minden ilyes önfejú fellépéseket, bármely részről is induljanak is ki azok, hatályosan megzabolázní, s egyszersmind a megkárosítottaknak, a megkárosítók részéről, a teljes kárpótlást kiszolgáltatni.

Költ az erdélyi nagy fejedelemség királyi főkormányshékének Kolozsvártt 1848 Junius hava 7-én tartott üléséből.

Gr. Teleki József, t. k.

Kormányzó.

(P. H.)

Biró József, t. k.

Titoknok.

II. Érdemleges értesítés.

Ki van már hirdetve, hogy a robotot és dézmát az országgyűlés maga jószántából a haza és nép java tekintetéből örökre eltörölte.

Most már közhírré kívánja tennni az országgyűlés azokat, miket e tárgy iránt szükséges mindenkinek tudni.

Ennek következtében az országgyűlés kíváratára kegyelmes királyunk 5-ik F e r d i n á n d ö cs. királyi felsége nevében kihirdettetik:

1-ör. Valamint e tavasz kezdetén Pozsonyban a magyarországi földesuraktól s nemességtől eredett s az országgyűlés által határozottatott el az, hogy egész Magyarországnban a robotok és dézmák eltöröltessenek; s a király azután hagyta helyben, s erősítette meg ezen határozatot; ugy itt is az országgyűléstől jött s jó ezen engedmény; ugy itt sem kételkedhetünk arról, hogy urunk királyunk helybe fogja hagyni s meg fogja erősíteni az erről szóló törvényt, melyet az országgyűlés elkészítvén Ő Felségének már fel is küldött, s mely hogy azt kiki előre is tudhassa ezennel szétküldetik.

2-szor. Magyarországn az uri szolgálat és dézma elengedé-

sén kívül az eddigi jobbágyságok és zsellérek javára s hasznára még több más hasznos törvényeket készített az ország s hagyott helybe a király. Törvény készült ugyanis ott arról, hogy ne csak azok fizessék az adót s tegyék a közmunkákat, kik eddig tették, hanem hogy szintugy fizessenek birtokukhoz képest az urak s nemesek is, s ők is járuljanak a közmunkákhoz s minden közterhek viseléséhez. Hogy a vármegyei szék s országgyűlési követeket ne csak a nemesek választsák, hanem az eddigi jobbágyságoknak is legyen ahhoz szavak.

Az itteni országgyűlés is hozott törvényeket arról, hogy az országgyűlési követek választásában szavazatuk legyen a nem nemeseknek is; s a közelebbről Pesten tartandó országgyűlésre a követek most már ily móddal választatnak. — Azt, hogy ezentúl a közterheket nemes és nem nemes egyenlőn s aránylag viselje, hasonlóan kimondották itt az ország rendei, s erről is törvényjavaslatot küldöttek ő felségéhez megerősítés végett. — Ezeken kívül törvényjavaslatot terjesztettek urunk királyunk elébe az iránt is, hogy a só ára itt Erdélyben fel ne emeltesse, sőt kivált az apró só ára mihelyt lehet, leszállíttassék; a sós kútak használata pedig a helységeknek teljesen szabad legyen.

3-or. Szükséges mindenkinek tudni, hogy most az ur szolgálat, s dézma elengedésével az eddigi jobbágyság vagy zsellér mit nyert, s mi az mit ő ajándékba kapott. Nyerte ő és ajándékba kapta a kezén levő urbéri vagy colonialis telket, s földeket, de csakis ezt kapta ajándékul s csak ez válik neki valódi tulajdonává, mert ha telke udvari (curialis) vagy földi közt majorságiak (allodialisok) lennének, azok az eddigi földesur tulajdonai maradnak; s azoktól tartozni fog az, ki bírja s használja úgy mint eddig, taksát, napszámot vagy dézmat adni. Azonban minden oly telkek és földek felett, melyek iránt kérdés támadt, hogy majorság (allodialis)-e vagy urbéri (colonialis) ő felsége ministeriuma által nevezendő bizottságok fognak itélni; s mit azon bizottságok úgy találhatnak, hogy valakitől törvény ellenére vétetett el, annak, kitől elvétetett visszaadják; ha pedig úgy találhatják, hogy a jobbágyság vagy zsellér birtokában levő, de kérdés alá jött telkek vagy földek valóban curialis hely vagy majorságföldek: ezen esethen azokat a földesurnak ítélik, oly móddal hogy ha ő azzal, ki azokat eddig használta, megegyezhetik: úgy

vagy az addigi mód szerint, vagy új szerződés mellett annak birtokában hagyja; ha pedig meg nem egyezhetik, visszaveszi. — Ebből következik:

4-er. Hogy valamint a földesur majorsági szánó s kaszáló földeinek, erdeinek, legelőinek, szőlőinek, s gyümölcsöseinek tökéletes tulajdonosa: szintoly valóságos tulajdonosává vált az eddigi jobbágy és zsellér azon urbéri vagy colonialis minden nemű földeknek, melyeket most mint olyanokat bir, s a melyek az azok utáni szolgálat és dézma eltöröltetvén, neki ajándékoztatnak.

5-ör. Azon eddigi urbéres vagy colonialis, mostantól fogva pedig tulajdon földeit a jobbágy avagy zsellér használhatja úgy mint neki tetszik, s eladhatja a kinek tetszik. Annak használatában őt szintoly kevésbé háborgathatja bár ki is, mint az eddigi földesurat saját majorságföldei, erdei, legelői sat. birtokában, s azok használatában, — következésképen

6-or. Bárkinek is tulajdona szent és sérthetlen levén, sem a földesurnak tiszta majorság földje, az eddigi jobbágy, zsellér avagy bárki által is tőle el nem vétethetik; úgy ennek földjei sem vétethetnek el sem eddigi földesurak, sem senki más által. Ezen kívül az is következik a tulajdon és birtok sérthetlenségből, hogy még azon földeket sem szabad mástól elfoglalni, a maga fejétől s birói ítélet nélkül, melyek kérdés alatt vannak, mert senki sem lehet magának bírása, s a kinek igazsága van, oly hamar fog a kinevezendő bíróság által abba, mihez valódi joga van, visszahelyeztetni, mint a milyen tiszta az ahozi joga.

7-er. Ezeknél fogva kegyelmes urunk ő cs. kir. felsége s az ország nevében keményen tiltatik, minden önkényes és erőszakos foglalás. És ha akár eddigi jobbágy vagy zsellér földesurtól vagy bárki mástól, akár pedig földesur eddigi jobbágytól vagy zsellértől bármi szin vagy ürügy alatt önkényleg birói ítélet nélkül maga fejétől akármit is elfoglalni, vagy annak használatában azt, ki most bírja, háborgatni merésznél, minden személyválogatás nélkül keményen fog büntettetni.

8-or. Ezeknek megmagyarázása után az országgyűlés és a királyi főkormányzók a nagy Istentől áldást kér mindazokra, kik a fennirtak szerint ezennel felszabadítottak s tulajdonnal ajándékoztatnak meg.

9-er. De ezen áldás csak úgy szállhat s fog szállani az új polgárookra, eddigi jobbágyokra és zsellérekre, hogy ha mindenekelőtt azok iránt, kiktől e jótétemény jő, kik azt érzékeny áldozattal tették, t. i. eddigi földesuraik iránt, valamint kegyelmes királyunk V. F e r d i n á d ö cs. kir. felsége iránt is, ki e jótéteményt helybenhagyja, s az arról szóló törvényt megerősíti, hálás érzettel s szíves indulattal fognak viseltetni; mert ki háládatlan, az Isten meg nem áldja, s Isten és ember iránti háládatosság Isten előtt kedves.

10-er. Továbbá csak úgy remélhetik új polgártársaink új helyzetökben Isten áldását, ha jól megértik s félre nem magyarázzák azon szép dolgokat és szavakat, melyekről már darab idő óta annyit hallottak, melyeknek nevében lépteti őket az ország mostani új helyzetökbe, t. i. a s z a b a d s á g o t, e g y e n l ő s é g e t é s t e s t v é r i s é g e t. Ezen szavakat minden ember emlegeti, de sokan félre értik vagy félremagyarázzák. Tudjátok meg tehát,

11-er. Hogy az, miszerint szabadokká lettetek, koránt sem azt teszi, hogy ezentul akármit is lehessen tennetek, és senkitől se kelljen függőtök. Ha szabad lenne akárkinek akármit tenni, senki sem lenne sem személyében, sem vagyonában bátorságban, egyik ember a másikat verhetné s verné agyon, s venné el vagyonát s jószágát. Az igaz szabadság abban áll, hogy az ember bátorságban bírhasa s szabadon használhasa azt, mie van. Ez pedig csak úgy lehet, ha a törvény mások erőszakától oltalmazza. A törvény s a király iránt tehát, kinek nevében hajtatik végre a törvény, s a ki a törvény védlője és fenntartója, teljes engedelmességgel kell mindenkinnek lenni, gazdagnak úgy, mint szegénynek, nagy urnak úgy, mint közönséges embernek. Csak ily törvény iránti tisztelet, engedelmesség s törvényes előljáróktól függés mellett lehet az ember valóban szabad, azaz senki önkényétől s erőszakától nem függő. Tudjátok meg továbbá, hogy a valódi szabadság áll továbbá abban:

12-ör. Hogy kiki valamint birtoka s tulajdona felett szabadon rendelkezhetik, úgy rendelkezhessék ideje s testi úgy mint lelki tehetségei felett, hogy ezeknek mások kára nélküli mire fordítása saját akaratótól függjön, s azokból semmi egyes ember ne vonhasson s vehessen el semmit is erőtetve s önkényileg. Nem különben áll a szabadság abban, hogy senki előtt bár mi keresetmód is, mi becsületes, és törvény szerint szabad, valamint bármi hivatal is mire

alkalmas, elzárva ne legyen. És hogy magát tökéletesíteni, és sorsát tehetségéhez képest helyes úton javítani egynek úgy mint másnak szabadjon. És végre az igazi szabadságból foly az is, hogy a törvény által határozott polgári jogokat mindenki szabadon gyakorolhassa, így például vehessen szavazatával részt abban, hogy megyéje vagy széke részéről kik választassanak követeknek az országgyűlésre, hol a törvényeket alkotják; és hogy megyéje, városa, vagy helysége tisztái s előljárói választásában is részt vegyen. Ezek szerint a szabad ember és polgár nincs és nem lehet bárki más erőszakának s önkényének alávetve, de igen is alá kell vetve lennie a törvénynek és törvényes előjáróknak, s ki Isten vagy ország törvénye ellen vét, a törvényes előjárásának nem engedelmeskedik, az annival nagyobb büntetést érdemel, minthogy a törvény őt szabadsággal ajándékozta meg, de melyet ő meg nem becsült, s melyel mások kárára visszaélt.

13-or. Az egyenlőséget is jól kell értenünk, mert azt is nagyon sokan félre értik. Az egyenlőség nem abban áll, hogy az embereknek birtokuk legyen egyenlő. Valamint az Isten nem egyenlő nagyságu, formájú s erejű testtel ruházta fel az embereket, úgy birtokot is egynek többet, másnak kevesebbet juttatott, mit pedig az Isten kinek kinek kegyelméből adott, vagy a mit kiki fáradsága vagy ügyessége által nem tilos módon szerzett az szent és sérthetlen tulajdona, ahoz másnak nyulnia nem szabad, azt sérteni s bántani vétek, mit Isten s törvény büntet. Egyenlő a tulajdon s birtok emberek közt azért sem lehet, hogy az emberek egymástól nagyon különbözök lévén, a gyenge keveset, az erős sokat tud dolgozni; a rest keveset, a szorgalmatos sokat fárad: így az egyik keveset, a másik sokat szerez; s e szerzeményt a korhely elpusztítja, elvesztegeti, a jó gazda megtakarítja s szaporítja; ki többet tanul mint a másik, ki jobb mesterember társainál, s ki nagyobb szorgalommal, s több ügyességgel s nagyobb számitással folytatja mesterségét, kereskedését vagy gazdaságát, annak sokkal több vagyona lesz, mint az ügyetlen, s munkátlannak. Így ha például ma száz vagy ezer ember közt egyiknek sem volna több földje, marhája, pénze mint a másinak, már egy-két hónap, annival inkább egy pár év mulva egynek esze, szorgalma, vagy szerencséje után sokkal többje lenne, mint a másinak; s míg a könnyelmű korhely vagy hig eszű mindenéből ki-

pusztitná magát, addig a jó igyekezetű s okos sokra tenne szert. Így tehát nem abban áll az egyenlőség, hogy egyiknek annyi legyen mint a másiknak, mert ez lehetlen, s mert senkitől sem lehet elvenni mi az övé; hanem abban áll az egyenlőség: hogy egyenlő jogaik legyen az embereknek minden nyelv, vallás és születés különbség nélkül; másfelől, hogy egyenlően legyen mindenki köteles a törvénynek s törvényes előjárásának engedelmeskedni, erejéhez s tehetségéhez mért adót fizetni, s közmunkákat tenni, mert adó, s közmunka nélkül az ország nem állhat fenn; mivel az adóból telnek ki az ország költségei: ugymint tisztviselők fizetése, katonák zsoldja, és sok más egyébek; és a közmunkák által készülnek nagyobb részint az utak, mind ez pedig multhatatlanul szükséges, s mind ez az egésznek hasznáért van. Igazság tehát, hogy az egész ország minden polgára egyenlőn hordja ezen terheket, de természetesen erejéhez képest, a kinek többje van adjon többet, kinek kevesebbje kevesebbet. Egyenlőséghez tartozik továbbá, hogy egyenlő legyen mindenki a törvény előtt, hogy t. i. ugyanazon bűnért ugyanannyi büntetést szenvedjen a gazdag mint a szegény, és hogy ha valaki hívatalt vagy más jutalmat érdemel, egyenlőn kapja el azt akár minő nemzetbeli s akár minő nemzetségből való legyen.

14-er. A szabadság s egyenlőségből foly a testvériség. E nélkül a más kettőnek nincsen becse, de fenn sem állhat; áll pedig a testvériség abban, hogy egymást mint testvérek szeressük, hiszen mindnyájan egy Isten gyermekei tehát rokonok vagyunk, s mi e honnak ugyan azon jogokkal, ugyan azon kötelességek s tartozások alatt álló szabad polgárai lévén, bármi nyelvet beszéljünk, s bármi vallásuak legyünk, testvérekül kell egymást tekintenünk. Ezen testvériségből következik tehát, hogy egymást szeressük, megbecsüljük, s egymást oltalmazzuk. Igenis magyarok, oláhok, székelyek, szászok s örmények, mind testvérek vagyunk, s édes anyánk a haza. Ezen édes anyánk az Erdélylyel egygyé vált nagy Magyarhaza s annak hatalmas királya V. F e r d i n á n d cs. kir. felsége, senkinek sem azért adott jogot és szabadságot, és senkire sem azért rótt kötelezéseket és tartozásokat, mert magyar, oláh, székely vagy szász; s így senki sem úgy birja a szabadságot s jogait, s úgy teljesíti tartozásait, mint ez, vagy amaz nyelvet beszélő, ez vagy amaz vérből származott, e vagy amaz valláshoz tartozó; hanem úgy bir szabad-

ságot és jogokat, mint ugyan azon haza szabad polgára, és ugyan azon király hiv alattvalója.

Mint ilyeneket áldjon meg mindnyájunkat az ég, s mint ilyenek fogjunk kezet s szeressük egymást.

Költ az erdélyi nagyfejedelemség királyi főkormányshékének Kolozsvárt 1848 junins hava 17-én tartott üléséből.

G. Teleki József. t. k.

Kormányzó.

(P. H.)

Biró József. t. k.

Titoknok.

XXXIV.

Felszólítás székely polgártársainkhoz.

Közös hazánknak jelen évi országgyűlései letették a szabadság, egyenlőség, és testvériség alapköveit.

Nemzeti nagyságunk biztosan fog ezeken emelkedhetni, s ha a hazafiak buzgalma vállat vállhoz vet, és lelkesedésük kitűréssel párosul, teljes diszben álland az épület, minek fedele alatt minden honpolgár nemes önérzettel élvezheti a polgárisodás és kifejtettebb jólét áldásait.

Azonban hazánkra a szabadság napja felhőkben jött fel, s a boruló láthatár zivatar közelgését hirdeti.

Vannak, kik irigy szemekkel nézik feladulásunket, s a dolgok gyorsabb változata által előidézett forrongásból magános érdekeiknek keresnek táplálatot.

Már láttuk, mint jött ingadozásba hazánk több vidékein a rend, mint gyöngült rosz akarat miatt a bizalom, s mint használtattak fel a különböző ajkuak és hitfelekezetbeliek eszközök gyanánt, hogy apróbb útközetekben pazaroltassék el azon erő, mit egyedül közös kincsünknek, szabadságunk védelmére kellene fordítanunk.

E vétkes czélzatok ellenében csak a honfiak józan értelme és összetartása szolgálhat óvó fegyverül. Ha tisztán felfogandja minden honpolgár, miként nemzetünk nem úgy vivta ki a szabadságot, hogy ahoz csak keveseknek, és csak kedvezés gyanánt lehessen jutniok, hanem felállítá azt mint sik mező közepében egy oltárt, a mi körül számtalan ezrek és szabadon gyülekezhetnek.

Ki így ért és így érez, az tudni fogja kötelességét; s a kötelességüket teljesítő hazafiak szilárd köfalat képeznek, a min sem a fondorkodás tervei, sem erőszakos kísérletek nem törhetnek által.

E hazafiak sorából legyetek általam szívesen üdvözölve, székellyföldi magyar és oláh ajku polgárok!

Ti férfias hűséggel kapcsoljátok magatokat hazai családunk közös érdekéhez, midőn önként ajánljátok fel edzett erőtöket szabadságunk ügyében.

Ez által tiszteletet adtok őseitek emlékének, figyelemre ébresztitek az utókort, s a jelen nemzedék, a haza elismeri és tudja hocsülni áldozati készségeket.

A szükség és veszedelem pillanataiban biztosan számítanak reátok testvéreitek, s elvárják, hogy az ígért segédelmet valamint gyorsan adni, úgy a most nálatok létező hadi szerkezetet épségben artva, erőtöket önkénytes zászlóaljoknak azonnali alakításával még továbbá is gyarapítani fogjátok.

Majd felvirul e hazára az állandó béke, és közremunkálástok által virul fel.

A nemzet nem fogja felejtani tartozását.

Ügyünk minden tekintetben közös, s kik egyesülve vagyunk viszonttagos időben, nem lehetünk a jólétben külön szakadva.

A két hazának közelgő országgyűlése gondoskodni fog, hogy a székelly és oláh népnek minden ügyeik, mik ő felségének kegyelmes kijelentése szerint csak itt intéztethetnek el, felvétessenek, s igazságos sérelmeik orvosoltassanak. Gondoskodni fog, hogy földjeiket tulajdonul bírassák, és legyen szabad földön szabad nép.

Emelkedéstek és szabadságtok rendezve lesz, és tovább fejtetik a jogegyenlőség alapján. Óhajtástaikat illetőleg előre tudatom, hogy miután hitelesen jelentetett, miként a túlnépesedett székelly községeknél egy része kijelenté kívánságát Magyarországra áttelepedni, erre nézve a pénzügyi minister rendelkezett már a szükséges előlépések iránt, s azoknak, kik áttelepedni szándékoznak, minél hamarább ajánlatok fognak tétetni.

Lebegjen továbbá is a haza megmentése szemeitek előtt. Szabadságra méltó polgároknak nem juthat ennél nemesebb feladat. Budapest junius 28-án, 1848.

Az összes miniszterium nevében,
Gróf Batthyány Lajos, m. k.

XXXV.

**A szász nemzet emlékirata a magyarhoni országgyűléshez,
az unio feltételei felett.**

**Denkschrift der sächsischen Nation in Sieben-
bürgen über die Bedingungen ihrer Vereinigung
mit dem Königreiche Ungarn.**

(Zur Vorlage an den ungarischen Reichstag.)

Im letzten Siebenbürger Landtage haben die sächsischen Abgeordneten unter beengenden Einflüssen mehr ihren Privatansichten und Gefühlen, als den ertheilten Intructionen vertrauend, zu einer engeren Verbindung Siebenbürgens mit Ungarn die Hand geboten, bevor noch das Wesen und die Form dieser Verbindung der sächsischen Nation anschaulich dargethan worden war. Die sächsische Nation war aber sowohl nach den Beschlüssen des 1842 und 1847-ger Landtages und den 1848-ger k. Vorlagen, als auch nach den natürlichen Grundsätzen der Freiheit selbstständiger Nationen, eine Vorverhandlung um so mehr zu erwarten berechtigt, als sie weder jemals die Ungarländer Gesetze offiziell erhalten hatte, noch überhaupt sich mit den Ungarländer Zuständen und Reformen bekannt zu machen, verpflichtet war. Hiezu kommt, dass der eilfte siebenbürger Gesetzartikel von 1791 die Versicherung enthält, das die bestehende Regierungs- und Staatsform, so wie die Unionsakte der drei Nationen als Grundgesetz des Landes gelte, und der dreizehnte siebenbürgische Gesetzartikel von 1791 der sächsischen Nation ausdrücklich den diplomatischen Stand verbürgt. Grundgesetze des Landes aber und feierlich verbürgte Gerechtsame können nur nach längerer, reiflicher Verachtung, und nicht mit einem Schlage, nicht in einer einzigen, fast debattenlosen Landtagssitzung verändert und aufgehoben werden.

Das Rechtsgefühl der sächsischen Bevölkerung, durch die angedeutete Ueberstürzung verletzt, und mehr zur Missbilligung des Geschehenen, als zu einem Vertrauen in die Union gestimmt, konnte nur dadurch beruhigt und zur Fortsetzung der weiteren Unterhandlung gewonnen werden, dass:

1. in Ungarn die verbundenen Theile sich nationaler Zugeständnisse bereits erfreuen, und somit das Princip absonderlicher

Nationalitäten mit einem Verbands Ungarns nicht unverträglich sei;

2. dass den sächsischen Landtags-Abgeordneten in den siebenbürgisch-ungarischen und Szekler Nationalversammlungen der Bestand der sächsischen Nationalität zugesichert worden;

3. dass zu erwarten steht, es werde auch die Regierung um so gewisser die sächsische Nation beschützen und bei den Reichstagsverhandlungen berücksichtigen, als Seine Majestät, der Kaiser, die unverletzlichkeit aller Nationalitäten und Municipal-Einrichtungen, als allgemeinen Grundsatz der Regierung, in der Constitutions-Urkunde vom 25. April 1848 offen ausgesprochen, und am 11. Juni l. J. den sächsischen Deputirten in Innsbruck mit seinem Fürstenthum erklärt haben, dass Allerhöchst Dieselben, „Ihre treuen Sachsen wie bisher, auch fernerhin in ihren Rechten und Freiheiten beschützen werden.“ Dass ferner

3. öffentliche Stimmen und Thatfachen bezeugen, dass das Königreich Ungarn, an Deutschland sich anlehnend, nur in der Verbindung mit Deutschland eine Zukunft haben könne; somit der Fortdauer des deutschen Elementes und deutscher Institutionen nicht abhold sein dürfe. Dass endlich

5. die Emporhaltung der sächsischen Nation und ihrer freisinnigen Verfassung dem geistigen materiellen Fortschritt Ungarns durchaus keinen Eintrag thut.

Werden diese Hoffnungen der sächsischen Nation nicht erfüllt, so kann sie als eine selbstständige Nation, welche nur unter der Gewissheit einer fortdauernden National-Existenz dem Rufe ungarischer Könige folgte, und diese unabhängige National-Existenz, Zeuge der Geschichte und der vielen hierüber vorhandenen Urkunden, durch sieben Jahrhunderte, sowohl unter den ungarischen Königen, während der früheren Vereinigung mit Ungarn, als auch unter den Nationalfürsten, und letztlich unter der Regierung des österreichischen Kaiserhauses, unverletzt bewahrte; auch nur in dieser Voraussetzung im Leopoldinischen Diplome, dem erneuerten Staatsgrundvertrage beipflichtete, welche in diesem Gefühle seit 700 Jahren erzogen ist, und unter allen Stürmen der Zeit die Existenz zu behaupten wusste, unmöglich das höchste und gewisse Gut zum Opfer problematischer Reformen bringen.

Sie muss entweder Alles an ihre Erhaltung setzen, oder wenn sie keine Hoffnung zu einem glücklichen Erfolge hätte, nothgedrungen an diejenige Parthei sich anschliessen, welche dem Principe der Emporhaltung der Nationalitäten huldigt. Sie wird — vornhinein in eine der wahren Union feindliche Stellung versetzt — selbst bei einer gewaltsam durchgeführten Verschmelzung niemals ein glückliches Glied der ungarischen Krone, und nie eine Stütze gemeinsamer Bestrebungen werden. Soll aber, wie die sächsische Nation zuversichtlich hofft, dieselbe auch im engeren Verbande mit Ungarn fortbestehen, so muss ihr folgerecht Alles dasjenige gesetzlich und unabänderlich zugesichert werden, was ihren Bestand und Fortschritt wesentlich bedingt. Die sächsische Nation hat ein Recht, dieses zu verlangen, weil:

1. der Unionsvertrag als ein freier Akt, und nicht als Unterjochung behandelt werden muss; denn einer Unterjochung muss ein erwiesenes Staatsvergehen oder ein Krieg vorausgehen.

2. Weil Ungarn zu seiner Erstarkung der allgemeinen Sympathie bedarf, und bereits die unseligen Folgen der Nationalunterdrückung gewährend, in den verbundenen Theilen zu einer Aenderung des bisherigen Verschmelzungs-Systems sich genöthigt sieht; somit auch in Absicht auf die sächsische Nation kein entgegengesetztes Princip aufstellen kann.

3. Weil die sächsische Nation, gerade des gemeinsamen Vortheils wegen, ihre geregelte Verfassung, ihre Bildungs- und Humanitäts-Anstalten keinen legislatorischen Experimenten, keinem Provisorium Preis geben, und eben so wenig — bis die übrigen Volksklassen Ungarns zu derselben Reife und Thätigkeit gelangen — sich zum Stillstande oder gar zum Rückschritte verurtheilen lassen kann. — Zu den, den Fortbestand und den zeitgemässen Fortschritt der sächsischen Nation wesentlich bedingenden Gerechtsamen rechnet sie:

I. Unveränderte Aufrechthaltung des sächsischen Territorialgebietes und dessen politischen Zusammenhanges in seiner jetzigen Gestalt, bestehend aus neun Stühlen und zwei Distrikten, sammt den, entweder in judicialer oder administrativer Hinsicht, dazu gehörigen Theilen.

II. Die sächsische Nations-Universität hat auch in Zukunft,

als Grundlage des sächsischen Nationalverbandes, unter dem auf Lebenszeit selbstgewählten sächsischen Nationsgrafen zu stehen.

Der Wirkungskreis derselben ist:

- a) Die Justiz als Appellations-Gericht;
- b) die Verwaltung des National-Vermögens;
- c) Entwerfung von Statuten in Absicht auf die inneren Verhältnisse.

III. Die freie Communal-Verwaltung und das Recht der freien Wahl der Kreis- und Communal-Beamten wird garantirt.

IV. In allen ämtlichen Verhandlungen und Correspondenzen im Innern sowohl, als nach Aussen soll die deutsche Sprache die Geschäftssprache sein. Die Landesgesetze sollen den sächsischen Kreisen in deutscher Sprache authentisch mitgetheilt werden.

V. Unabhängige freie Stellung der Kirchen und Schulen aller Glaubensgenossen; freie Verwaltung ihres Vermögens: die Synodal-Verfassung und geistliche Gerichtsbarkeit der A. C. Verwandten; freie Wahl der Geistlichen; das Recht der freien Einrichtung und Beaufsichtigung des öffentlichen Unterrichts; Lehr- und Lernfreiheit; der ungeschmälerte Gebrauch der Muttersprache in Kirchen und Schulen, und die Unterstellung aller, zu einem und demselben Glaubensbekenntnisse Gehörigen unter die Leitung und Aufsicht ihrer eigenen, höheren sowohl, als niederen Kirchen- und Schulbehörden; wobei das höchste Aufsichtsrecht über die Kirchen und Schulen der A. C. Verwandten in Siebenbürgen unmittelbar dem Könige zukommt.

VI. Beibehaltung der sächsischen Municipal-Gesetze (Statuten) mit Vorbehalt der Autonomie und der vermöge derselben vorzunehmenden, zeitgemässen Reformen in den verschiedenen Beziehungen des National-Lebens im Allgemeinen sowohl, als auch insbesondere in Bezug der Regelung der Gewerbs- und Zunftverhältnisse, und der Einrichtung und Vorwendung der National-Bürgerwehr.

VII. Die sächsische Geistlichkeit nimmt in Verbindung mit der gesammten Nation, — da die Zehenten der sächsischen Geistlichkeit nach dem Vorgange auf dem Ungarländer Reichstag, auch durch die siebenbürgischen Landesstände durch Art. IV. und VI. 1848 schlechtweg als aufgehoben erklärt werden, — eben auch

nach Analogie des Ablösungsvorschlags abgeschaffter adeliger Privilegialrechte, eine angemessene Entschädigung für die der sächsischen Geistlichkeit wegzunehmenden Zehenten in Anspruch; — weil nach allen denkbaren Rechtsprincipien nicht die eine, zumal vertragsmässig verpflichtete Volksklasse (wie dies urkundlich bei den Zehentgebern der sächsischen Geistlichkeit der Fall ist) auf Kosten der andern, rechtskräftig kontrahirenden Partei begünstigt werden darf.

VIII. Die sächsische Nation verlangt, dass wieder nach dem Vorgange in der Ablösungsangelegenheit bezüglich der abgeschafften Adelsprärogative der Staatsschatz die Entschädigung für die sächsischen geistlichen Zehenten in der Weise übernehme, dass von demselben der nach einer neunjährigen Durchschnittsberechnung der gesammten sächsischen reinen Zehenteinkünfte zu ermittelnde, jährliche Zehentbetrag, als jährliche Rente einer Kapital-Summe, als eine immerwährende nominelle Staatsschuld anerkannt werden und fortbestehen soll.

IX. Die sächsische Nation glaubt sich berechtigt, weiter zu verlangen, dass die von den Sachsen erhobene, und in die öffentlichen sächsischen Perceptorats-Kassen eingeflossene Kontribution, unter den anderweitigen Staatseinkünften, namentlich als derjenige Fond bestimmt werde, woraus die in Rentenbezüge verwandelten, bisherigen Naturalzehenteinkünfte der sächsischen Geistlichkeit präferenter an die Superintendentur A. C. auszuzahlen sind, weil es ganz billig und folgerichtig ist, dass die aus der Mitte der sächsischen Nation fliessenden Staatseinkünfte zunächst zur Erfüllung der für die Nation stipulirten Staatsobligationen verwendet werden; wozu hauptsächlich die Bezahlung der geistlichen Renten, inmitten der sächsischen Nation, ohne Zweifel gehört.

X. Die sächsische Nation fordert endlich — in sofern die bisherigen Zehenteinkünfte der sächsischen Geistlichkeit durch die festesten, unantastbaren Verträge mit ihren Zehentpflichtigen über alle willkürliche Beeinträchtigung, Seitens dieser, gestellt waren, — dass auch für die Zukunft für ihre zu beziehenden gesetzlichen Einkünfte, so wie für die stipulirten Adelsentschädigungen, — die stärksten Garantien und respektive Hypotheken aufgestellt werden mögen; indem vom Verfall der geistlichen Einkünfte, woran alle

Bildungs- und kirchlichen Anstalten der sächsischen Nation mehr oder weniger geknüpft sind, der Verfall der sächsischen Nation selbst, ganz und gar abhängig ist.

Diese Garantien findet die sächsische Nation, ausser den vom siebenbürgischen Landtag im Allgemeinen für die Bonification der Zehenten verpfändeten Kameralgütern und Proventen, vorzugsweise in der gesammten, vom Sachsenboden eingehenden Steuer, so dass die Geistlichkeit den unmittelbaren Regress an den Steuerfond der Sachsen habe.

XI. Bezüglich der an sächsische Kommunen zu gemeinnützigen Zwecken verliehenen Zehenten, sollen dieselben Grundsätze festgehalten werden, wie bei den geistlichen Zehenten.

Die Verhältnisse und Beziehungen, in welchen die sächsische Nation mit garantirter eigener Municipal-Verfassung, Nationalität und Autonomie zum Königreich Ungarn, zu dessen allgemeiner Verwaltung und zu den Mitnationen zu stehen hat, stellen sich in Folgendem dar:

a) rücksichtlich der allgemeinen Landesgesetzgebung. Allgemeine, jeden Staatsbürger verbindende Gesetze werden auch die sächsische Nation verpflichten; während die Entwerfung der, bloss ihre eigenthümlichen, inneren Verhältnisse betreffenden Gesetze der sächsischen Nation, als zum Municipium gehörig vorbehalten ist;

b) rücksichtlich ihrer Vertretung im Reichstag. Im Ganzen wird sich die sächsische Nation dem allgemeinen Landesgesetze fügen, und verlangt nur, dass:

1. Der Nationsgraf Sitz und Stimme in der Magnatentafel erhalte;

2. dass die sächsischen Kreise nie mit andern Wahlkreisen vermischt werden;

3. dass, wenn die landtägliche Repräsentation nach der Volkszahl eingeleitet werden sollte, keiner der sächsischen Kreise weniger als einen Deputirten zum Reichstag sende;

4. dass nach dermalen bestehenden Eintheilung der Kreise, Vorort, (Städte, Märkte) von den übrigen zum Kreise gehörigen Ortschaften nicht getrennt werde.

c) rücksichtlich der Betheiligung an der Steuer,

den Landeslasten und den entsprechenden Vortheilen. Allgemeine, nach der aus dem Grundsatz der Gleichberechtigung fließenden gleichmässigen Verpflichtungen hervorgehenden Steuern und öffentlichen Lasten, wird die sächsische Nation in dem sie treffenden Verhältnisse tragen, nur behält sie sich die Eintreibung und Administrirung der Steuer, so wie die Vertheilung der Lasten durch ihre eigenen Beamten vor; in gleichem Verhältnisse hat sie auch die, aus diesen Steuern und Lasten entspringenden Vortheile, so wie den gleichmässigen Antheil an den Landeseinkünften anzusprechen.

Die Regulirung, Einhebung und Verwendung der Domestikal- und Lokal-Abgaben und Lasten wird die Nation selbstständig bestimmen; auch sofort sie die Vergütung des der Nation seit 1762 vorenthaltenen Antheils des sogenannten 13 Kreuzer-Fonds für die einzelnen sächsischen Kreise, nach den diesfalls zu entwerfenden Berechnungen.

d) Rücksichtlich der Wehrpflicht. Nach dem Grundsatz der Gleichberechtigung wird auch die sächsische Nation sich der verhältnissmässigen Theilnahme an der allgemeinen Wehrpflicht nicht entziehen.

c) Rücksichtlich des höchsten Centrums in der politischen Verwaltung und Justizpflege. Das höchste Centrum ist der constitutionelle König mit seinem verantwortlichen Ministerium. Im Ministerium ist jedoch für die sächsischen Angelegenheiten eine eigene Sektion aus einer hinlänglichen Anzahl von Sachsen zu bilden. Zwischen der Nations-Universität und dem König hat keine Mittelstelle zu bestehen.

Ohne diese Bedingungen, deren Erfüllung allein die Fortdauer der sächsischen Nation gewährleistet, kann die sächsische Nation in eine engere Verbindung Siebenbürgens mit dem Königreiche Ungarn nicht eingehen.

Hermannstadt, den 3. Juli, 1848.

**Die Universitaet der saechsischen Nation
in Siebenbürgen.**

Franz Salmen m. p.,
Graf der saechsischen Nation.

Carl Sigerus m. p.,
subst. Notar.

XXXVI.

Az országgyűlés berekesztését elrendelő kir. leirat.

Első Ferdinánd, Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Magyar- és Csehország e néven Ötödik Apostoli Királya, ugy Lombardia, Velence, Galiczia, Lodomér és Illyria Királya, Ausztria Főhercege, Erdély Nagy-Fejedelme és Székelyek Grófja sat.

Méltóságos, Tisztelendő, Tekintetes, Nagyságos, Nemzetes, Tisztos és Vitézlő, Nemes és Okos, Értelmes, őszintén kedvelt Hivveink! Minekutána hiv népeinket minden időben tehetségünk szerint boldogítani kívánó atyai gondoskodásunktól vezéreltetve, a mostani általános forradalmak kitörései által komolylyá vált idő körülményeihez képesti czélarányos intézetek megfontolására és korszerű törvények alkotására, a jelen országgyűlést sürgetőleg egybehívni kegyelmesen meghatároztuk, — Ti pedig hiv Karaink és Rendeink, eddigi tauácskozások üdvös eredményei által a körülmények sürgető voltához képest, a fontos feladatnak erőteljesen megfelelni igyekeztetek volna: minthogy egyfelől kedvelt Erdély Nagy-Fejedelemségünknek Magyarországunkkali jövődő egyesüléséről alkotott, és általunk kegyelmesen helybenhagyott törvényczikket szokott modorban legfelsőbb aláírásunkkal már szentesítettük, másfelől pedig kedvelt Magyarországunknak közgyűlését, hol ezután Erdély képviselői is részt fognak venni, megrendeltük, annakokáért kedvelt erdélyi Nagy-Fejedelemségünk jelen országgyűlését, mihelyt a fennérdekelt kegyelmes szentesítésünk által törvénynyé vált, Erdély- és Magyarországunk egybecsatolását megalapító törvényczikk körében kihirdettetett, azonnal és rögtön megszüntetni, elosztatni kegyelmesen határoztuk.

Midőn ezen legfelsőbb királyi akaratunkat Nektek, hű Karaink és Rendeink, illő Méltánylás és pontos megtartás végett ezennel nyilvánítjuk, egyszersmind Császári Királyi Kegyelemünk- és Kegyelemességünkkel állandóan hajlandók maradtunk. Költ Innsbruckban, Julius hava tizenegyedik napján, az Urnak ezer nyolczszáz negyvennyolczadik országlásunknak pedig tizennegyedik évében.

FERDINAND.

B. Apor Lázár,

Ő Császári Királyi Apostoli Felségének saját parancsára:

Czák Károly,

XXXVII.

Egy pár unio melletti hírlapi nyilatkozat, a román nemzet fiai részéről.

I.

Nincs eszme, mely az újabb időben Erdély miveltebb lakosainak kedélyét annyira fölingerelte volna, mint e szócska „unio.“ Nagyszerű remények, aggodalmak és még nagyobb szerű értetlenségek környezik azt. S miután az oláh, már most román, nemzet fiai között eddigelő többen nyilatkoztak, még pedig részint oly irányban, mely a román nemzet becsületét, sőt jövődjét is igen veszélyezi, alólírtak szükségesnek tartjuk unio iránti nézeteinket nyilvánítani.

Mi a román nemzetnek hű fiai vagyunk, áldjuk a mindenhatót, hogy még magunk megérhettük azon időt, melyben nemzetiségünk, phoenixként hamvaiból új életre föltámadott. Ez iránti örömünk annál tisztább, annál szeplőtlenebb, mivel ez újjászületést polgárvér nem mocskolta be. Az idő szelleme megérlelte az egyenlőség eszméjét; békés uton varázskint elenyésztetett minden közfalakat. Erdélynek eddigelő kiváltságos osztályai átértvén a kor kívánatát, baráti kezeket nyújtottak felénk. Nincs tehát egyéb hátra, mint hogy ez ajánlatot barátilag fogadjuk.

Az unio Erdélynek minden nemzeteire, így a románokra nézve is igen kívánatos. Nemzetiséget alkotmányos élet nélkül képzelni nem lehet; ennek jövőjét csak alkotmányosság biztosíthatja. Ha ez áll, mit józan ész kétségbe nem hozhat, úgy kétségtelen, hogy a román nemzetiség az unio által igen is megerősödik. Gondoljuk csak el, mi vár Erdélyre, mi az erdélyi román nemzetiségre, ha az unio létre nem jöhetne, mit azonban már most többé kétségbe vonni nem lehet. E szomorú esetben, Erdély visszaesnék régi apathiájába, sőt rosszabb helyzetben lenne mint valaha, mert a separatismus daemonia három nemzet helyett négy, és négy vallás helyett öt vallás közt üzné demoralizáló cselszövényeit. S ne reméljétek, román atyafiak, hogy e zavaros cselszövények közt ti legalább nyerni fogtok; korántsem: a román nép elnyomja a magyart, a magyar, székely és szász a román nemzetet, s egyszer csak azon

veszíték magatokat észre, hogy románokból újra oláhok lettetek! Ily sors vár egy isolált, számtalan pártokra szakadt kis provinciára. Ellenben ha a két testvérhon egyesül, a magyarországi józanabb politika, melynek jelszava: kibékülés, minden nemzetiségnek és vallásnak tiszteletben tartása, üdvös malasztját Erdély minden lakósa is kiterjesztendi. Hogy a magyar politikának e jelen iránya nem üres hang, hanem valóság, mutatja testvérhazánk példája, hol a román nemzet fiai ez új rendszerhez a legnagyobb buzgalommal viseltetnek. Románok! ti eddig nem voltatok megelégedve, s méltán, az erdélyi politikával. Előttetek áll egy szebb jövő. Látjátok, hogy Magyarhonban lakó boldogabb testvéreitek az új rendszerben találják föl nemzetiségök garantiáját. Vajjon helyes logica lenne mégis nem Magyarországbán, nem ott lakó román testvéreitekben, hanem annyi füstbe ment remények és várakozások után újra és meg újra Erdélyben bizni! E logikátlanságot könnyű átérteni, az iskolákat hallgató s miveltebb románok közt nincs egy is, ki ha szívére teszi a kezét, unio ellen szavazna. Annál vétkesebb merény tehát, midőn valamely román fi, szónoklati tehetségét, politikai jártasságát, testvéreink vesztére fordítva, unio ellen agitál, csak azért, mert magános czivodásaiért ez uton remél boszut állhatni, csak azért, mert ez uton remél herostratusi dicsőségre vergődni. Annál vétkesebb az unio elleni agitatio jelenleg, midőn a kérdések elhatározása a mi körünkön már tulemelkedett, midőn annak el- vagy el nem fogadása kegyelmes uralkodónknak (kihez, legyen bár unio vagy ne legyen, tántoríthatlan hűséggel viseltetünk) legfelsőbb akaratától függ. Ki unio ellen agitált is ezelőtt, mielőtt az országnak rendei e kérdést elhatározták volna, nézetünk szerint tévuton járt, de ha az illendőség határán túl nem lépett, alkotmányellenesen nem cselekedett. Azonban miután az unio kérdése országosan elhatározott, még pedig legkisebb ellenmondás nélkül, ki most agitál az unio ellen, vétkezik, és egyéb czélt nem tűzhetett ki magának, mint zavart, békétlenséget és értetlenséget terjesztetni az országban, akkor, midőn minden polgárnak legszentebb kötelessége a békét s jóegyetértést előmozdítani.

Ismételjük, románok! mi az uniot Erdély minden nemzeteire, névszerint a románokra nézve is, igen üdvösnek tartjuk, mert alkotmányos életünket s ez által nemzetiségünket csakis az unio biz-

tosíthatja. — Molnár Constantin, gyulafejevári g. egyesült főesperes; Molnár Sándor, nagyenyedi esperes; Papp Ágoston, balázsfalvi kir. tanár; Pap Miklós, ns Alsófejmegye hit. assessora; k. s. Ladány János, m. bagai g. egyes. lelkes és papi kerületi főesperes.

II.

Miután Erdély országos rendei az uniót illető törvényjavaslatban nyíltan kifejezték, miszerint minden nemzetiségek jogai az egyenlőség alapján tiszteletben tartassanak, és miután ő felsége, a mi legkegyelmesebb urunk, e törvényczikket ily értelemben megerősíteni kegyeskedett: ez öröndetes eredmény által az erdélyi román nemzetnek minden aggodalmai megszűntek. Sőt alóírtak meg vagyunk győződve, hogy nemzetiségünknek jövőjét csak is az unio biztosíthatja, mert nemzetiség alkotmányos élet nélkül fonn nem állhat, alkotmányos élet pedig Erdély, mint elszigetelt kis provinciában, valamint eddig nem létezett, ugy ezután sem állhatna fenn.

Az erdélyi román nemzet eddigelé Erdélynek politikájával megelevedve nem volt s nem is lehetett, de jelenleg ránk nézve is egy uj aera nyílik föl. Magyarországnak, e testvérhonnak igen sokat köszönhetünk. Magyarország üdvös példája birta az erdélyi földesurakat arra, hogy a robottakat országosan eltöröljék. Magyarország erélyessége adhat biztosítást a románoknak a felől, hogy szabadsága és nemzetisége örökre fennmaradand. Ily körülmények közt a legfonákabb politika lenne nem az unioban, nem Magyarhonban, hanem annyi megcsalátások után ujra az isolált erdélyi politikában bizni.

Miután tehát az unioban rejlik nemzetiségünk s szabadságunk garantiája; miután e törvényczikk a mi legkegyelmesebb urunk által megerősítetett: a legvétkesebb merénylet lenne még ezután is az unio ellen agitálni, s ki ezt tenné, elárulná bünös célzatát, mely nem lenne más, mint értetlenség, zavar s nyugtalanság magvait hinteni el oly időben, melynek jelszava kibékülés.

Éljenek az oly nagyszerű áldozatokra kész volt-földesurak! Éljen az ujjászületett román nemzet! Éljen az egyesült Magyarhon! Éljen a mi legkegyelmesebb királyunk, V. F e r d i n á n d! Kertész László, szebenvidéki egy. görög esperest; Aaron Joachim, bolyai

egy. görög lelkész ; Vulkán János, isztinai görög egy. lelkész ; Aaron Joachim, bolyai unitus dászkel ; Lebb Pál, sáldorfi unitus lelkész ; Rajku László, sáldorfi unitus dászkel ; Lebb Pál, sáldorfi unitus kántor ; Orosz Nicetas, o. ivánfalvi egy. cathol. pap ; Kostandinovics Breミアs, o. ivánfalvi disunitus pap ; Gregorovics János, felső-gezési és sz.-mártonfalvi romai hitű egy. lelkész ; Gregorovics Dániel, ludimagister felső gezésiensis ; Pop Juon, rovási lelkész ; Zsurka Joann, dasca la Revesel ; Gizesán Simon, lelkész ; Dán Máté, longodári oláh lelkész ; Kánts Dumitru, egyesült hitű kántor ; Aaron Basilus, bolyaensis studiosus ; Danu Joannes, iterum bolyaensis studiosus ; Déák Miklós, hidegvizi unitus lelkész ; Vintile Miklós, hidegvizi unitus lelkész ; Szaiaian János, Hidegvizen egy szegény unitus pap ; Armie János, hidegvizi kántor ; Fretzilo Juon, hidegvizi unitus dászkel ; Tolts Dumitru, Hidegvizen egy öreg kántor ; Popovits János, mihályfalvi g. e. lelkész ; Popovits János, mihályfalvi görög e. dászkel ; Popovics Demeter, mihályfalvi unitus kántor ; Daróczi János, ingodályi unitus dászkel és kántor ; Radu Pavel, isztinai unitus dászkel.

XXXVIII.

Az „önkéntesek“ felállítását tárgyazó rendelet.

Polgártársok! A magyar miniszterelnök ur ide í aug. 13-ról 782. szám alatt e város közönségéhez a következő rendeletet intézte:

„Rendelet.“

Miután a tapasztalás a nemzetőrseregek összes kimozdítását célszerűtlennek mutatja, mert ez által nemcsak hogy sok munkás kéz elvonatik szokott foglalatosságaitól, de számos családfő, beteges gyenge egyén is jelen meg a csatatéren, kik részint viszonyaik, részint testalkotásuk miatt hosszabb háborui szolgálatra alkalmatlanok, s a gyakori felváltást épen akkor teszik szükségessé, mikor már a nagyobb rész a hosszabb táborozás által a hadi szolgálatra alkalmas lett volna ; ide járul még a tetemes költség, mely a felváltások véghezvitelére szükséges: elhatározta a ministerium,

hogy ezentúl nem fogja a hatóságokból a nemzetőrsereget minden egyéni kivétel nélkül kimozdítani.

Tekintve azonban hazánk véstetjes helyzetét, nagy haderőt a lehető legrövidebb idő alatt kifejteni mulhatlanul szükséges.

Rendelem tehát ezennel, hogy minden megyék, városok, kerületek, egyszóval: minden törvényhatóságok mindjárt, a mint ezt veszik, vagy a „Közlöny“ vagy más hirlap útján olvassák, egy nemzetörökből álló hadierőt teremtsenek, mely önkéntesen ajánlkozó, erős, egészséges egyénekből legyen alkotva, kik kötelezvék mindaddig, míg a harcz tart, vagy a haza szolgálatjokat igényleni fogja, a kormány rendelete alá helyezni magokat.

Az ajánlkozókat a hatóság, ott hol legcélszerűbbnek fogja tartani, szedje össze, ossza be századokba, fegyverezze fel legjobb fegyvereivel; ha másként nem lehetne, requisitio útján a hatóság körében vadász, kurtacs és más jó löfegyverek nyugtatvány mellett összeszedendők, — adjon tanításukra katona-szolgált egyéneket, gyakoroltassa a fegyverben, és jelentse számukat haladéktalanul a haditanácsnak, megnevezvén azon megyebeli őrnagyot, vagy más egyént, kinek vezérlete alatt leginkább szeret szolgálni a nép, hogy majd ezt parancsnokul tüstént ki lehessen nevezni.

Ha ez megtörtént, ezen önkéntes csapatoknak kiindulási napját és utbaigazítását tudtára fogja az illető hatóságnak adni a hadügyminiszter: mind a tisztek, mind a vitézség szint oly fizetést fognak szedni kiindulási napuktól számítva hazajöttükig, mint a honvédsereg, melynek fegyelmi rendszabályai miglen hadiszolgálatuk tart, rájuk is alkalmazandók.

Minden egyéb, a nemzet őrseregek kimozdítására vonatkozó rendeletek ezennel megszüntetnek, kivévén azokat, a melyek a már kimozdított, vagy a hadügyminister rendelete folytán még e hónapban kiindulandó nemzetőrseregeket illetik: ezeknek — hogy valamikép az operatiók fonala meg ne szakadjon — az előbbi határozatokhoz kell magukat tartani, miglen az ujonan alakuló önkéntes harczosok által fel nem fognak váltatni.

Hazánkfiái buzgó honszeretete, ügyünk igazsága és szentsége biztosítanak, hogy az előljáróságok törekedni fognak e rendeletnek fényes sikert szerezni, és hogy számos polgártársunk kész

lesz vérével, életével védeni szabadságunkat, függetlenségünket és a magyar szent korona jogait. — Pest aug. 13-án, 1848.

G. Battyány m. p.

Mely rendelet a városi közgyűlésbe tárgyalatván, hogy ennek kívánt siker eszközöltessék, mindazon polgártársainkat, kik a fenn-tisztelt rendeletben érintett uton készek vérökkel, életökkel védeni szabadságunkat, függetlenségünket, és a magyar szent korona jogait, a városi közönség a következő biztosítékokról teszi bizonyossá:

a.) Minden önkéntesen ajánlkozó egyén — ide nem értve az őrmesteren felül levő tiszteket — az állomány által fizetendő díjon feljül a városi közpénztárból a harczra indulási naptól számítva hazajöttéig ha családos 8, ha pedig nőtelen 4 ezüst kr. naponkénti díjpótlást nyerend; —

b.) Minden egyénnek midőn a harczmezőre indittatik, felszerelési vagy útiköltség pótlás czim alatt 10 ezüst forint adatik; —

c.) A kézművesi segédek (mesterlegények) a harcz bevégeződésével hazajöttökkel minden remek év töltés és díj fizetés nélkül a remek műnek megkészítése után azonnal az illető czéhba felvétetnek; —

d.) Ezen kötelezettség ideje alatt személyét és vagyonát illető adó és egyéb közterhek alól maga és családja az 1848-ik év november hava első napjától kezdve felmentetik;

e.) Ezen kötelezettség megszűntével mindazok, kik jelenleg polgári joggal nem birnak, ha egyéb a törvény által megkívántató képességgel felruházvák, polgárokká minden díj nélkül felvétetnek; végre

f.) A harczban kapott tagsonkitás miatt élelme további megszerezhetésére alkalmatlanná lett egyénnek, valamint a harczban elhalt egyén családnak is illő segedelmezéséről körülményéhez képest a városi közönség fog gondoskodni.

Teljesleg meg vagyon a városi közgyűlés a felől győződve, hogy polgártársaink — különösen a nemzeti őrsereg tagjai — hazánk vészteljes helyzetét tekintve, és megfontolva azt, mikép nagy haderőt a lehető legrövidebb idő alatt kifejteni mulhatlanul szükséges, legkevéssbbé sem fognak késni egy nemzetőrségi hadierő ki-

állithatása tekintetéből e végre önkéntesen ajánlkozni, mire felséges királyunk, hazánk és a magyar felelős kormány nevében ezennel mindenkit felhivunk. — Kolozsvár sz. kir. város közgyűlésének aug. 29-én 1848-ban tartott üléséből.

Groisz Gusztáv m. p.
főbíró.

Gut János m. p.
szónok.

Bányai György m. p.
h. jegyző.

XXXIX.

A román nemzet kinyilatkoztatja, hogy fegyverkezik.

Notum est cunctis nationibus caram hanc nostram Patriam incolentibus, Suam Majestatem Sacratissimam prout ceteris nationibus sinu Monarchiae Austriacae complexis, ita etiam Nationi Romanae Magnum Transilvaniae Principatum incolenti facultatem clementissime concessisse arma sumendi, ac militiam Nationalem erigendi.

Hoc jure praedita Natio Romanorum de Transilvania pro sui defensione, ac securitate publica armis se providere vult exemplo Hungarorum et Saxonum carae hujus patriae coincolarum, notum reddens universis coincolis, earumque respectivis Jurisdictionibus, se non alio consilio, nisi publicae securitatis, ac suae defensionis causa arma suscipere in iisque se se exercere velle, idquod etiam Natio Hungarorum et Germanorum de Transilvania hucdum aequali jure fecit, faci que; requirit proinde attacta Natio caeteras nationes coincolas earumque Jurisdictiones, ne ullos Romanis hoc jure utentibus obices ponere, potius illos in pace sinere velint, quo sibi arma comparare, fieri curare, in iisque se se exercere valeant; Romani simul solenniter contra quasvis impetitiones protestantur, parati vel unum de fratribus suis injustae laccessitum, omnes, ut fratres decet, defendere, non laccessiti vero, omnes coincolas altissima pace frui permittere. Blasii ²⁷/₁₅ septembris 1848.

Populus Romanus.

XL.

A Kossuth-huszárság szervezői felszólítása.

Ha valaha szükség volt arra, hogy Magyarhon minden polgárai annak védelmére és fenntartására, saját érdekeket félretéve tettelegesen és elszántsággal fellépjenek, úgy jelenleg bizonyosan vagyunk; bizonyítják ezt a napi események. — Kötelessége minden honfinak tehát azon módon segíteni, melyet szükségesnek vél.

Felszólítjuk ezen oknál fogva azon polgártársainkat, kik lovakkal tenyésztenek, kiknek lovuk van és a lovaglás mesterségében bármennyire is jártasok, egy mentől hamarabb, itten Kolozsvártt összegyűlendő lovas sereg felállítására, mely magát tökéletesen a magyar ministerium rendelkezése alá adván, nem bizonyos meghatározott évekre, hanem míg honunk veszedelembé forog, kötelezi. Lóra azért polgártársaink, legszebb alkalmunk van jelenleg azon boldogító öntudatot megszerezni, mely szerint teljes erőnkből megtettünk mindent az igazságos ügy és hazánk védelmére; éljünk azért ezen alkalommal, melylyel élni minden honfinak kötelessége.

Nyílt karokkal várjuk tehát azon barátinkat, kik velünk itten, ez üdves célra egyesülni kívánnak. A magokat előadható akadályokat, az elrendezés által a lehetőségig elhárítani teljes erőnkből igyekezni fogunk. Azért csak előre barátink, minden nagy, erős test több apróbb részekből áll; legyen a mi sergünk egyik kis része a mostan alakuló hatalmas magyar hadseregnek, s ha nem tehetünk annyit, mennyit tenni kívánnánk, annyit bizonyosan tenni fogunk, mennyit minden erőnk felhasználásával, vérünk s életünk feláldozásával tenni képesek leszünk.

Felszólítjuk továbbá azon lótenyésztő hazafiakat, kik vagy koruk vagy elfoglaltatásuk mián nem jöhetnének a hon védelmére, ezen alakulandó serget lovak adományozása által elősegíteni; mint-hogy bizonyosan fognak többen találkozni, kik legjobb akaratjuk mellett is, ló hiánya mián nem jöhetnének, az ilyesek számára kívánjuk tudásul adni, hogy több darab ló van már rendelkezésünk alatt ezen alakulandó sereg számára.

Az ide jöni szándékozóknak tudtokra adjuk, hogy a mely nap a napi díjt és lótatást a kormánytól veendik, az nap a bevett ön-

kéntes katonai esküt letenni tartoznak; valamint az is, hogy mi má-
tól számítva még négy hetekig folytonosan itten Kolozsvártt leszünk
oly szándokkal, hogy ha ezen idő alatt százan felül szaporodand a
sereg száma: azonnal induljunk a kötelesség és dicsőség mezejére.
(Kolozsvár, sept.)

(Gr.) **Mikes Kelemen**, m. k. (Gr.) **Bethlen Gergely**, m. k.

XLI.

A szerveződni indult honvéd-zászlóaljakra lépésrei felszólítás.

P o l g á r o k , h a z á m f i a i ! Fel a harcra, fel a magyar lo-
bogó alá, a kedves haza megmentésére.

A magyar nemzetiség, ezer éves lakában fenyegetve van;
kiknek alkotmányos szabadságot oly nagy lelkület adott, háládatla-
nul, vérlázítólag kelnek fel ellene.

Minden, ki lelkében, testében erőt érez, ki magyar érzelmű,
keljen fel a h o n v é d e k z á s z l ó j a alá; jobbot hazámfiái, csak
az az élet, mely a haza megmentésére van felajánlva, szentelve.

Hát még gyáván nézitek tovább is, hogy apánkat, anyánkat,
testvéreinket, véreinket büntetlenül konzolja fel saját lakjaikban, a
felbőszített nép: ha ezt tovább is tűrjük, hitványok, gyávák va-
gyunk.

A ki magát elhagyja, Isten is elfordul tőle.

Harcra polgárok, hazámfiái, a honvédek zászlója magasan lo-
bog fel, esküdjetek alája, mely erejét, dicsőségét eddig is tanusítá.

A három színű magyar lobogó alatt dicsőség és szép jövőnd
vár reátok, ezen kívül nincs élet, hanem halál és rabszolgaság.

Isten és haza nevében, harcra a honvédek zászlója alatt.
(Kolozsvár, sept.)

Cserei Ignác,

alezredes és a honvédek főparancsnoka.

XIII.

**Gr. Latour hadügyminiszter azon levele, melyben b. Puoh-
nert fegyveres fellépésre utasítja**

Excellentiádnak már tudomására lehet a hírlapokból, hogy Magyarországon az uralkodó párt most már a törvényes tért egészen elhagyta és ő fels. legfelsőbb parancsai ellen nyílt lázadásban van, úgy, hogy maga az ellenségeskedések megállítására küldött királyi biztos gróf Lamberg Pesten a legkegyetlenebbül meggyilkoltatott.

Most hát nincs egyéb hátra, mint a monarchia épségének fenntartása végett a törvényes állapotot fegyveres kézzel és oly gyorsan mint lehet visszaállítani.

Midőn én e végett minden, Magyarországgal határos katonai parancsnokságokból a disponibilis seregeket mozgásba teszem, hogy e célra közremunkáljanak és a horvát bán működését támogassák: excád ezennel azon megbízást kapja, hogy a két oláh gyalog határőr ezredből haladéktalanul 3 zászlóaljat indulható karba tegyen, és egy ezred német lovassággal, egy tábornok parancsa alatt, Magyarországra N.-Várad felé való irányban indítsa.

E mellett a két oláh ezrednél a 3-dik zászlóalj azonnal felállítandó.

Az események gyors változása miatt nem vagyok képes a pontot, mely ellen ezen dandár működni fog, már most kijelölni, és N. Váradot csak azon előfeltevésben érintettem, mivel az ottani, ha mindjárt jelentéktelen vár az insurgensek kezébe eshetik, és hihetőleg a forradalmi magyar kormány széket Debreczenbe vagy N.-Váradra tenni megkísérthetné. E tekintetben azért excdnak szabad kezet hagyok, hogy egyetértőleg a hánsági kormányzó tábornokkal, és Gläser altábornaggyal N.-Váradon saját belátása és a körülmények parancsai szerint cselekedjék.

Ezek elsejét oda utasítom, hogy a Schwarzenberg dzsidás ezredet és a mi sereget e végre fordíthat, az erdélyi hadcsapatokhoz csatlakoztassa.

Mivel exc. oly állapotban van, hogy a Magyarországba menő seregek mellé egy üteget (batteria) adhat: tehát állítson össze

egyét és hozzá a lovakat vásárolja bé az országban. Ha ezen bevásárlásra önnek pénze nem volna, felhatalmazom önt ezuttal arra, hogy egy erre való (geeignetem) forrásból ezen összeget nyugtatóvány mellett felvehesse.

Minden lehető parancsa a magyar ministeriumnak, mely a seregekre vonatkozik, mostantól kezdve semmi érvényességgel nem bír, azért minden rendeletei, újabb nemzeti seregek alakítása és népfölkelés iránt, lehetőleg gátolandók, és mindenütt hová seregeink mennek, mindent el kell követni, hogy a nemzetőrség lefegyvereztessék.

Az eképen Magyarországra induló seregnek, oda beléptük napjától kezdve, a békeidei díj mellett, fizetés nélkül a teljes haditartás megengedtetik.

A történetekről engem azonnal értesítsen.

Egyébiránt minden seregparancsnokok utasítva vannak, hogy az összeköttetést a horvát bánnal, Jellacsics altábornagygyal, megkísértsék és magukat parancsa alá adják, mi végett egy legfelsőbb császári manifestum fog megjelenni. Bécs, oct. 3. 1848.

Gróf Latour m. k.

XLIII.

B. Puchner felszólítása a székely nemzethez, hogy az agyagfalvi gyűlésben részt ne vegyen.

Felszólítás a nemes székely ezeredek határőri népségéhez.

Ő Felsége nevében Agyagfalván Udvarhelyszékben e folyó hó 15-én tartandó nemzeti gyűlésre meg vagyon hívja a három határőri székely ezredek népsége is.

Kénytelenítve vagyok ez okból teljes őszinteséggel önöknek nyilvánítani azt, miszerint Ő Felségétől ezen gyűlés iránt semmi-nemű parancs sem keletkezett, és b. Vay sem jelenhet meg elnökül azon gyűlésre. — Továbbá biztosan állithatom azt, miszerint az oláh népség a magyar és székely nemzet ellen esküt nem tett olyast, mely önöknek megtámadását vagy ellenségeskedését czélul vette volna; de egybe sincsen már annak népe gyűlve sehol.

Ily meggyőződésemnél fogva felszólítom önöket, hogy ármányos egyének műeszközeiké válhatnak, kik a székely nemzet iránt őszinte szándékkal nem viseltetnek, és mivel csupán önmagok érdekü czélra működnek ezen tanácslók, azoknak áldozatokká válhatnak, családjaik jólétét kockára, ha nem tönkre vethetik, de vitéz és bajnoki jó hírüket is ilyformán érdekesen megcsonkíthatják. Legyenek tehát józan előregondolkozásuak és ilyformán hivek; kövessék hadifőparancsnokjok, de egyszersmind barátjok felszólítását, ki atyai jó indulattal viseltetik irántuk, és kötelességekké teszi ezen nemzeti gyűlésre meg nem jelenni!

Székely határőri katonaság! Vesse kettőztetett szemügyét a szomszéd külföldi határszéleire inkább, a belcsendről én gondoskodandok! Emlékezzenek elődeik dicső vitézségére, valamint eddigi tántorithatatlan hivségekre.

Azon igazságos kívánságaikat, melyeket még keblökben hordoznak és sziveiken fekszenek, én legfelsőbb helyen hathatósan pártolni és sikeresíteni különös törekvésemnek teendém! a mely tekintetben azon figyelmeztetéssel tartozom, hogy csábítóik ez iránt semmi biztos felvilágosítást nem adhatnak; mert az utóbbi országgyűlésen keletkezett eféle határozatok, melyek akkor mindjárt rögtön nyomtatva közhirrre tétettek, elébb a magyar hongyulás és miniszterium útján ő Felségének elfogadása végett valának előterjesztendők, hogy törvényes érvényességet nyerjenek; e szerint a székelység most a törvényes ut és fejedelmük ellen nyilvános bünt követne.

Bátran számítok tehát arra, hogy minden hozzájuk intézett engedetlenség és hűség-szegésről felszólítások józan és becsület-érzésnél fogva hiúsulandnak, és őszintén igazolni fogják a székely határőri katonák azon bizalmamat ő bennök, miszerint a kötelesség és eskü érdekéhez ragaszkodva, hivek maradandanak.

Nagy-Szeben, 1848-dik évi october 6-kán.

Báró Puchner,
altábornagy és főhadiparancsnok.

XLIV.

Az okmány, mely által ő fíge ostromállapotot hirdet, a képviselőházat feloszlatja, s a képviselőház erre tett határozata.

A képviselőháznak 1848-dik évi october 7-dik napján reggeltartott ülésében hozott határozata.

A képviselőház elnöke előterjeszté: mikint b. Hrabovszky magyarországi főhadi parrncsnok, egy levelet küldött be, melyet hozzá b. Jellasics a Magyarországra beütött s az ausztriai hadsereg részéről hozzá csatlakozott pártütés vezére intézett, egyszersmind jelenté, hogy a nevezett pártütő vezérnek a magyar koronához tartozó főhadi parancs okságokhoz s a felségsértő Rajasics József volt metropolitához a rabló szerb csoportok egyik főigazgatójához intézett több rendbeli hasontartalmu levelei fogattak el; — figyelmezteté a képviselőházat azon nyomtatott csatolmányra, mely állítólagosan Ferdinánd király aláírása alatt s magát miniszter elnöknek nevező Récsey Ádám ellenjegyzése mellett Schönbrunban f. hó 3-kán kelt, s melynek tartalma következő:

„Mi első Ferdinánd Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Magyar-, Cseh-, Horvát-. Tót és Dálmát országoknak e néven V-dik királya, Erdélynek Nagy Fejedelme sat.

Magyar-, Erdélyországnak s ahhoz kapcsolt országok zászlósainak, egyházi s világi főméltóságainak, nagyjainak és képviselőinek, kik az általunk szabad királyi Pest városunkba összehívott országgyűlésen egybegyűlve vannak, üdvöt és kegyelmünket!

Mély fájdalommal és megütközéssel tapasztalván, hogy a képviselőház Kossuth Lajos és társai által nagy törvényteleniségekre magát rávenni hagyta, sőt több törvénytelen végzéseit, királyi akaratunk ellenére, végrehajtotta és közelebbről béke helyreállítására általunk kiküldött királyi biztosunk, gróf Lamberg Ferencz tábornagyunk ellen, mielőtt ez a törvényes formában kiadott megbízó levelünket előmutathatta volna, f. e. september 27-kén egy végzést hozott légyen, melynek folytán királyi biztosunk egy a dühösségre felhevült vad csoport által az utcán vakmerőleg megtámadtatott és irtózatosan meg is öletett.

Mi ezen körülmények közt azon királyi kötelességünknel fogva,

melylyel az ország biztossága és törvényei megőrzésére köteleztünk, ezennel rendelünk és végrehajtásul parancsolunk:

1. Az országgyűlés ezennel eloszlatjuk, úgy hogy a jelen legkegyelmesebb leiratunk közhírré létele után üléseit azonnal beakasztani köteles.

2. A jelen országgyűlést és a képviselőháznak általunk nem szentesített mindennemű végzéseit és rendeleteit törvényteleneknek és semmit érőknek nyilatkoztatjuk,

3. Horvát-, Tót- és Dalmátországok bánja, báró Jellachich József tábornagyunk főparancsnoksága alá rendeltetnek minden Magyar és az ahhoz kapcsolt országokban, úgy nem különben Erdélyországban levő hadi seregek és akár mily nemű felfegyverkezett csapatok, akár azok nemzeti örök, akár önkénytesek legyenek.

4. Addig, míg a felforgatott rend és béke Magyarországon helyre nem álland, az ország a hadi törvények alá rendeltetik és ennek folytán az illető hatóságok mindennemű megyei, városi vagy kerületi gyűlések tartásától ideiglenesen eltálatnak.

5. Horvát-, Tóth- és Dalmátországok bánja, báró Jellachich József, mint királyi Felségünk teljhatalmu biztosa küldetiki ki, adván neki teljhatalmat és hatóságot, hogy a végrehajtó hatalom körében azon hatóságot gyakorolhassa, melylyel e rendkívüli körülményekben, mint királyi felségünk képviselője fel van ruházva. Mely királyi legfelsőbb hatalmazásunk következtében mind azt, a mit Horvátországunk bánja rendelend, intézend, végzend és parancsoland, legfelsőbb királyi hatalmunk szerint rendeltnek, intézettnek, végzettnek és parancsoltnak nyilatkoztatva, Magyar- és Erdélyországnak s a hozzá kapcsolt országok minden egyházi, polgári és katonai hatóságainak, tisztviselőinek, méltóságainak s minden rendű és rangu lakósaiknak legkegyelmesebben rendeljük és parancsoljuk, hogy báró Jellachich József, mint királyi felségünk teljhatalmu biztosa által aláirt parancsai iránt mindenekben szintoly hódolók és engedelmesek legyenek, mint a mikép legfelsőbb királyi felségünk iránt lenni tartoztok és tartoznak.

6. Jelesen pedig királyi biztosunk, meghagyásunk nyomán, arra ügyelni fog, hogy gróf Lamberg Ferencz királyi biztosunk megtámadói és gyilkosai, átaljában ezen a fölségi és emberi jogokat

lábaival taposó ocsmány bűnnek indítói és részesei ellen a törvények teljes szigorúsága alkalmaztassék.

7. A polgári közigazgatás egyéb folyó tárgyai ideiglen az illető miniszteriumok tisztviselői által a törvények szerint vezetetni fognak.

Mikép ennek folytán a közbirodalom közös érdekei biztosításának és igazgatásának egysége maradólag helyre állítandó, minden nemzetiségek egyenlő feljogosítása szakadatlanul biztosítandó, s ennek alapján a koronánk alatt egyesült országok és nemzetek közös viszonyai elrendelendők légyenek; mind ezek, minden részek képviselői hozzájárultával, tanácskozás alá vétetni és törvényes úton elhatároztatni fognak.

Kelt Schönbrunnban, october 3. 1848.

FERDINÁND m. k.

Récsei Ádám m. k.

minister. elnök.

Magyar- s vele **egyesült** Erdélyországunk s a kapcsolt országok zászlósainak, egyházi s világi főméltóságainak, nagyainak és képviselőinek, kik az általunk szabad kir. Pest városunkba s összehívott országgyűlésen egybegyűlve vannak.

Az elnök értesíté a képviselőházat, mikint Jellasicznak említett levelei ezen csatolmány tartalmának sikeresítésére s minden nemű fegyveres népeknek a nevezett pártütő Jellasic József rendelkezése alá bocsátására vannak intézve.

Mely csatolmánynak felolvasásából a nemzet képviselői tapasztalván, mikint a pártütő Jellasic a király nevének saját szentségtelen céljaira használata mellett oly lépések végrehajtásának megkísértésére vetemedett, melyek Magyarország s a hozzá kapcsolt országok törvényes függetlenségének felforgatását, a királyi esküvel szentesített alkotmány eltörlését, s hazánknak 14 királyi eskü ellenére az ausztriai birodalomba beloolvasztását és ezzel Magyarországnak az önálló országok sorából kitöröltetését foglalnék magokban.

Ámbár ugyan a legközelebbi időkben sokszorosan tapasztalák a nemzet képviselői, mikint hazánknak a királyt környező ellenségei

a beteg királynak nevével, isten és ember igazságának s minden jognak, törvénynek s a királyi eskü szentségének lábbal tiporására szentségtelenül visszaélnék:

Mindazonáltal a felolvasott nyomtatványban foglalt merények oly égrekiáltó jog és törvénysértést foglalnak magokban, hogy annak a király által történt valóságos aláírását még a közelmultaknak szomorú tapasztalásai után sem hihetnék el.

Nem hihetik pedig annyival inkább, mivel ha az valósággal a királytól eredett volna, lehetetlen, hogy előbb az országgyűlésnek meg ne küldeték vala, mielőtt a pártütés vezére annak végrehajtására s hazánk fegyveres seregeinek az alkotmányra letett esküjöktől elcsábítására tetteles lépéseket tenni felhatalmaztatnék.

De nem hihetik még azért sem, mert bár mennyire beteggé s magával tehetlenné lett legyen is a király, még sem hihetik, hogy ő felsége öntudatos eszméletétől annyira megfosztva legyen, miszerint keze az igazságos Isten ítéletétől vissza ne rettenjen egy oly iramány aláírásánál, melylyel hű Magyarországa népeinek nemzeti és alkotmányos létele épen azon pártütőnek zsákmányul dobatnék oda irgalmatlanul, ki minden jognak, minden törvénynek s magának a királyi tekintélynek is lábbal tapodása mellett fegyveres kézzel támadta meg az országot, öldöklő pusztítja, rabló módon zsarolja a magyar népet, s kit ő felsége a törvényes formákban miniszteri ellenjegyzés mellett maga is pártütőnek nyilatkoztatott, s ki azóta pártütési bűneit az országba lett fegyveres beütésével csak sokszorosán növelte.

És nem hihetik azért is, mert lehetetlen feltenniök, hogy a király maga bár mennyire beteg s önmagával tehetetlen legyen is nevét adhassa oda eszközül kiirtására minden kegyeletnek és ragaszkodásnak, melylyel a magyar nép tömérdek szenvedései dacára iránta viseltetett — de melynek lehetetlen gyökerestől ki nem szaggattatni a nép szívéből, ha látandja, mikint: a hű magyar nemzet feletti királyi hatalmát egy pártütőre ruhazza, ki az országot fegyveres erővel megtámadá, s azt az alkotmány felforgatásának szentségtelen munkájával bizza meg köszönetül azért, — hogy a magyar nemzet az ausztriai házat három száz esztendő előtt a magyar koronával szabad akaratból megajándékozta, s 300 esztendő alatt sokszor ingadozott tronusát a nemzet vérével tartotta meg.

És végre el nem hihetik még azért is, mert lehetetlen felténniök, hogy akadhasson magyar, ki egy ily égrekiáltó rendeletet, mely ha végrehajthatnék, nemzetünket az élő nemzetek sorából kitorlóné, anyagylkos kézzel törvénytelenül ellenjegyezni merészelné.

Ugyan azért a nemzet képviselői a király iránti tiszteletnek adják akkor jelét, midőn a felhivott irományt koholtnak s hamisnak nyilatkoztatják, s abban nem látnak egyebet mint egy cselt, melylyel a párttű Jellasic h vítez hadseregeinknek igazságos boszujától megmenekedni törekszik, mit a nevezett párttűről annál inkább feltehetni vélnek a nemzet képviselői, mivel egy oly emberről, ki az őtet eltíporható vítez seregeinknél a győzelem perczében fegyverszünetért könyörög s azt oly feltétel alatt nyeri meg, hogy a fegyverszünet perczébeni állomását mind a két tábor megtartsa, ő mégis miután a törvényt s hazánkat védelmező vítez hadseregeink nagylelkűségétől a fegyverszünetet megnyeré, annak ideje alatt egész táborával beestelenül megszökött, — hogy hazánknak pusztításait még egy ideig tovább üzhesse s a magyar nemzet megsemmisítésére összeesküdött bécsi Camarilától reménylt segítséget magához vonhassa, egy ily emberről tehát, hogy bűnének érdemielt büntetését kikerülhesse, bár mily csel is alaposan föltehető.

Azon nem várt esetre mindazonáltal ha a felhivott rendelet csakugyan valóságosnak bizonyosodnék, s eredetében az országgyűlésre is megküldetnék, a nemzet képviselői tekintetbe vévén:

1-ör mikint a mult országgyűlésnek királyi esküvel szentesített III-ik t. cz. a 3-dik §-ban világosan azt rendelné: hogy a királynak bár mely rendelete, parancsolata, határozata s kinevezése csak ugy érvényes, ha a Budapesten székelő miniszterek egyike által is aláíraték, s így magának egy uj miniszter elnöknek kinevezése is csak hasonló aláírás mellett lehet érvényes. Récsey Ádám pedig nem Budapesten székelő miniszter, s miniszterségéről az országgyűlés átalában semmit sem tud, következésképen a felhivott rendelet minden esetre érvénytelen. — Tekintetbe véve:

2-or, hogy ugyancsak a mult országgyűlésen alkotott IV-dik t. cz. 6-dik §-nak világos tartalma szerint az országgyűlés az utolsó

évrőli számadás és a következő évi költségvetés iránti határozatnak meghozatala előtt be nem rekesztethetik sem az országgyűlés fel nem oszlattathatik; s mivel ezen határozatok még meg nem hozattak, az országgyűlést ő felsége még rendes miniszteri ellenjegyzés mellett sem oszlathatja el. És tekintetbe vévén:

3-or. Hogy az országot az ellenségnek kezébe martalékul adni az alkotmányt s minden alkotmányos biztosítékokat eltörölni s az országot oly hadi törvények alá rendelni, melyek szerint a senkit meg nem támadott s csak magát, a törvényt és az ország lételét kötelessége szerint védelmező nemzet minden tagjainak élete halála a fegyveres ellenség pártütő vezérének kezébe tétessék, a királynak joga semmi esetben nem lehet. És tekintetbe vévén:

4-er. Hogy Magyarországnak saját törvényei szerinti kormányzatát eltörölni, azt ő felsége többi tartományainak birodalmába bele olvasztani s hazánk törvényhozó hatalmát más idegen nemzetek képviselőiből is alakítandó valamely testületre ruházni a király koronázási esküjével s úgy az 1790: 10-ik mint a mult országgyűlésen alkotott sarkalatos törvényekkel merőben ellenkezik:

Mind ezeknél fogva a nemzet képviselői a nemzet halálát szentségtelen kezekkel alá nem írhatván, a felhívott állítólagos rendeletet, mind belső tartalmára mind alakjára s külső formájára nézve törvénytelennek, érvénytelennek és semmit érőnek nyilatkoztatják, törvényhozói kötelességöknek a törvény értelmében folytatását elhatározzák, — s ezen határozatuk jogszerűségére nézve az örökkévaló istenre, a nemzetre s az egész világ közvéleményére annál bátrabban, annál tisztább lélekkel hivatkoznak, mint lehetetlen hinniök: hogy egy derék békes és hű nemzetnek ily hallatlanul irtózatos módon az élő nemzetek sorából kiirtását, s ez által saját lételüknek is erkölcsi bizonytalanságba tételét a világnak bármely mivelte népei hallgatag elnézhetnék.

Mely határozatnak folytán a nemzet képviselői úgy Jellachich Józsefet magát, mint mindenkit a ki őt ez országban bármely hivatalos hatósággal bírónak elismerné, neki önkéntesen engedelmeskednék, vagy épen a nemzet alkotmányos szabadságának felforgatására intézett merényletben segély kezét nyújtani merészelne, hazaárulónak nyilatkoztatják, s a honnak minden becsületes polgárát, de különösen a vitéz magyar hadsereget s az országnak minden ha-

tóságait és tisztviselőit a honárulásbani részvét sulyának terhe alatt arra kötelezik — hogy ezekkel akként bánjanak, mint a törvények a honárulókkal bántani rendelik.

Az ország minden hatóságainak pedig különösen is elengedhetlen köteleességükké teszik: hogy megyei, városi vagy kerületi gyűléseiket rendesen folytassák s a közigazgatás minden ágaiban törvényes köteleességük szerint folytonosan eljárjanak. A törvényes büntetés terhe alatt másként nem cselekedvén.

Végezetül, minthogy a nemzet képviselői az idézett vagy koholt vagy alkotmányt felforgató iraton Récsey Ádámnak mint állítólagos miniszterelnöknek aláírását szemlélnék; és tekintetbe vévén azt, hogy ha magát ez irománynak miniszterelnökké törvényes formában lett kineveztetése nélkül írta alá, mint a miniszteri czímnek hitorlója törvényes büntetés terhe alá esik, és tekintetbe vévén különösen, hogy a mult országgyűlésen alkotott III. t. cz. 32-dik §-a még a törvényesen kinevezett minisztereket is minden oly tettért vagy rendeletért feleletre vonandóknak parancsol, mely tett vagy rendelet az ország függetlenségét, az alkotmány biztosítékait, a fenn álló törvények rendeletét s az egyéni szabadságot sérti:

Ugyanazért a képviselőház Récsey Ádámnak törvényes kérését alá vonatását s e végett vád alá helyeztetését ezennel elhatározza.

Mind ezen határozataink részint hozzájárulás, részint pedig az 1848-diki III-ik t. cz. 34. §-a értelmébeni eljárás végett a felső házzal leendő közlésére, s egyszersmind az ország minden polgári és katonai hatóságaihoz, különösen pedig az ország vitéz hadseregeihez — melyeknek hazafiui hűségüktől s rettenthetetlen vitézségüktől várja nemzetünk ez elárult árva hazának megmentését, megküldésére — s általános közhírré tételére a ház elnökét utasítván.

Pázmándy Dénes. s. k.

Elnök

Ludwig János. s. k.

Jegyző.

XLV.

A honvédelmi bizottmány az oláh nemzethez.

Az oláh néphez!

A magyar nemzet testvéri módon megosztotta az oláhokkal minden szabadságait, és nem tartott meg magának, de csak egyet

sem kizárólag, nem hagyott fenn sajátjául semmi kiváltságot, mely az oláhok szabadságára megszorítólag hathatott volna.

És tevé ezt a magyar nemzet saját nemes ösztönéből, tevé önkényt és nem kényszerítetve.

Az oláhok — igaz — sokat szenvedtenek már régi idők óta; szabadságuk majd mi sem volt, és mégis súlyos terheket viseltenek s még nevők is meg volt alázva az ország törvényeiben.

Ugy de kik miatt szenvedték mindezt? a királyt környezett tanácsosok miatt, kik azonban nemcsak az oláhok, de a magyarok felett is kiterjeszték a szolgaság pálcáját.

De az isten megsokallá a népek szenvedéseit és elhozá az igazság diadalának napját, és szabad lön a nép, oláh mint magyar, horvát mint rác, s a felszabadulás örömhangjai elűzők pillanatra a királynak rosz tanácsadóit.

A robot eltöröltetett a magyarokra és el az oláhokra nézve, az adó terheit egyenlően hordozza nemes és nem-nemes, magyar és oláh, s egyenlő joggal bír az ország dolgainak elintézésében, nincs kizárva semmi közhivatalból és nyitva áll a becsületes kenyérkeresetnek minden neme előttök épen mint a magyarok előtt.

És e szép és közös szabadság oly viritó reményeknek vala szülője, miként Isten is gyönyörködne e szép ország boldog jövődjére felett.

De a gonoszság megirigylé a népnek boldogságát, s a király rosz tanácsosai lassanként ismét előkullogtak, mint éhes farkasok, ha egy elszalasztott prédának szaga üti meg felfújt orrlyukaikat!

És tervet készítenek, mely szerint a népnek kivívott szabadságát ismét semmivé tenni lehessen, s minthogy a magyar nemzet volt az, mely a népnek szabadságát mindnyájunk s így az oláhok részére is kivívta és közvagyonná tette: a magyar nemzetet akará előbb kiirtani; mert hiszen ezt semmivé téve, könnyű leendett volna a többi felszabadultakat is a régi igába visszakényszeríteni.

És ármánya bizonyos pontig rettenetesen is sikerült, mert gyalázatos bujtogatói által felzúdítá a különfajú népeket a magyarok ellen, elcsábítván őket oly állítások által, mintha a magyar elnyomásaikon gondolkodnék, holott a magyar volt az, mely a közös szabadságot számukra is kivívta.

Igy lázítá fel a ráczoikat, így a szászokat, így a horvátokat s így az oláhokat, hogy lennének saját jó magyar testvéreiknek gyilkosai.

De az igazság szent Istene nem adá segélyét azok munkájára és az árulás saját vermébe bukott bele.

A pártütő Jellasics csordájának egy része — 10,000 ember — Istentől megáldott fegyverű, vitéz harcosaink által elfogatott és lefegyvereztetett, más része fut és szalad pártütő vezérével, de derék és rettenthetlen seregeink mindenütt nyomában vannak, s kérlelhetetlen igazságbüntető boszujától maga a pokol sem fogja őt megmenteni, mert hiszen még utolsó reménye — a Bécsből várt segédsereg — is elveszett, a bécsi nép borzasztó ítéletet tartván hazánk elárulóinak egyik főczinkosa, Latour felett, ki a pártütő Jellasicsnak segédseret akart küldeni.

Igy fog elveszni az árulás, így fog menthetetlenül semmivé tétetni a pártütőnek — még szét nem vert — táborát, mely a felkelt nép tömegétől körülfogva van, s mint közbe szorult vad fog lesujtatni a szabadulhatásnak reménye nélkül.

És e veszendő ellenség támogatására bujtogattak tégedet fel, oláh nép, hogy gyilkolnád te is a magyart, kitől szabadságot nyerted.

Azért vigyázz, nehogy el hagyván magadat csábíttatni, végveszélyt árássz fejedre.

A magyar nemzetnek honvédelmi bizottmánya az intésnek utolsó szép szavát intézi hozzátok, még most egyszer tanácslólag fordul felétek.

Az ország kormánya megparancsolja néktek, oláhok, egyenként és öszvesen, kik magatokat a bujtogatás által félrevezettetni engedétek, hogy nyolcz nap alatt mindenki a rend és törvényes engedelmességnek magát alája vesse, csendesén és jó polgárhoz méltólag viselje s a zavargásnak és zendülésnek bármely kis jelét adni ne merészeljen, mert különben — a mily igazán Isten az egekben van és az igazságot védi — a büntetés szigorúsága és kérlelhetetlensége fog szállani a bűnösök fejére; és vitéz hadseregünk — mely csak most vert szét egy hazaáruló csordát — ellenetök fog indulni, és akkoron jaj leszen minden zendülőnek és háromszoros jaj minden bujtogatónak. Jobb lett volna akkorra nék-

tek nem születni, mert a kegyelemre és irgalomra senki a haza ellen pártütők közül nem számolhat. De eddig is meg leendő hagyva a magyar és székely népnek, hogy keljen fel és — mint a vihar — seperjen el minden hálátlan gazt, ki hazájának szabadsága ellen feltámad s anya és testvér-gyilkossá lenni nem irtózik; hogy keljen fel a magyar és székely nép tömegestől és irtson ki minden hazaárulót és pártütőt, ki a jó szóra hallgatni nem akart.

Azért kinek élete és vagyona kedves, az hallja meg ez utolsó szavát a jóakaratu intésnek, mert ki ezt sem akarja megérteni, az lakolni fog. Földje elvétetik és ki fog osztatni a haza hű fiai közt, maga pedig meg fog halni a bitónak és fegyvernek halálával.

Vigyázzatok azért oláh testvérek, hogy ne hívjátok magatokra a büntetés óráját.

Legyetek hű, csendes és békeszerető fiai e hazának, és szerető testvérei a magyarnak, ki véletek minden jótéteményeit a szabadságnak becsületesen megosztá.

Ne hagyjátok magatokat elcsábíttatni, de sőt fogjátok meg és adjátok fel azokat, kik bujtogatni, lázítani akarnak, mert ezek a ti legnagyobb ellenségeitek.

A szabadság, egyenlőség és testvériség szelleme járja át szíveiteket, hogy tisztelethen tartsátok a törvényt és szeressétek felebarátaitokat, es szeressétek a közös hazát, mely nektek közös szabadságot adott.

Béke veletek

Költ Pesten, october 10-én 1848.

Az ország védelmére megbízott országgyűlési választmány.

Idősb gr. Eszterházy Mihály s. k.
bizottmányi tag.

Kossuth Lajos s. k.
elnök.

XLV.

Az agyagfalvi székelygyűlés jegyzőkönyve.

Nemes anya Udvarhelyszékben keblezett Agyagfalvi téren az ugynevezett Foncsika-pataka mel-

lett őseink tanácskozó és törvényhozó helyén 1848. october 16-kán kezdődött és Hidvégi Mikó Imre kincstárnok általunk megválasztott székely atyáinkfia elnöksége alatt folytatott általános székely nemzeti gyűlés jegyzőkönyve.

1. Elnök Mikó Imre atyáinkfia a gyűlést megnyitó lelkes beszédében felhívja a székely nemzetet a hon és királyi trón megtartására oly módon lépni föl, hogy a különböző faju és nyelvű testvér nemzetiségek jogai és alkotmányos szabadsága oltalmazásával egyesek elnyomásai is hatályosan megvédessenek.

2. Előterjesztetik, miként Magyarhonban s az erdélyi részekben, a bécsi camarilla ármányos működése oda vitte a dolgokat, hogy e haza földét az összes Magyarhonban nyilvános pártütések és lázadások förtéztetik, az ország békés polgárait nemzetiség színe, ürügye alatt egymás ellen lázították, annyira, hogy az egymással századok folytán békében élt nemzetiségek, egymást fegyveres erővel megtámadni részint készülnek, részint meg is támadták, és nyílt háborút folytatnak, s minden törekvése oda van irányozva a bécsi camarillának, miként a magyar fajt, mint őrállóját, az ország szabadságának, minden áron nyomja el, s aztán elnyomván az ország minden népeit, a magyar legszabadabb alkotmányt, melynek áldásait egyenlően élvezik, ez ország minden faju, nyelvű, és vallású lakói megsemmisítvén, szolgaság rabigájába süllyeszse, sőt nem átalják a magyar fajt azzal is gyanusítani, mintha hűtlen akarna lenni királyához, — ezek folytán indítványoztatik

a) Irassék meg a magyar független felelős ministeriumnak, adja tudtára a királynak, hogy a székely nép törvényes királyához tántorithatlan hűséggel, és őseitől öröklött szent vallásossággal hona és királya védelmében elvérzeni kész; ellenben azok ellenségei a királynak, kik megingatják hű népeiben a királyság iránti pietást, hitet, és tényeken nyugvó meggyőződést.

b) Készíttessék egy proclamatio az ország minden faju és vallású népeihez, és ez több ezer példányokban nyomassék ki, a nép között akként osztassék el, hogy ennek tartalma, tisztségek, és papság által megmagyaráztatván, ezen proclamatioba fejeztessék ki, hogy a székely nép azért gyülekezett össze Agyagfalva terére, miszerint tanácskozzék ezen vészes időben, midőn a királyiszek szint-

ugy mint az ország bátorsága pártütők által támadtatott meg, midőn nemzetiségek ürügye alatt harcz folytattatik, a bécsi camarilla által, melynek Jellacsics egyik bérszolgája, s több mások is, miként lehessen testvériesen helyre állítani a békét, s ennek áldásaiba megvédeni a királyi széket, s az ország megtámadott belcsendét.

Fejeztessék ki továbbá, miként a székely nép a testvériesség karjaival kész magához csatolni minden fajú és vallású nemzetet, s ha bármelyiknek szabadsága megtámadatnék, utolsó csepp véréig oltalmazandja, a székely nemzet a kivívott új szabadságának, (mind a mellett is hogy részére semmit sem nyert) őszintén örvend s annak védelmére segéd kezeket nyújt; megvárja tehát ezen okokból, mind a szászoktól, mind a románoktól, a testvériség szent nevében, hogy keblükben minden törvényellenes bujtogatásokat megszüntetvén, a bujtogatókkal statarially bányanak, a két magyar hazát egyesítő és a király által szentesített törvény előtt meghajoljanak, a király által megerősített felelős független magyar ministeri kormánynak engedelmeskedjenek; az országot katonával és pénzzel segítsék, mert maga a király mondá, hogy vészben van a haza; pénzt tehát és katonát mentől előbb, ha hivei a királynak, és az általa szentesített törvényeknek hódolni; kik megszegnék a törvényeket, azokkal mint hazaárulókkal, s az ilyenek megfenyítésére fegyveres erővel is készen állani, a király és törvények nevében kötelesek.

c) Minthogy a hon és királyiszek ellenségei megtorlására mentől számosabb katonaság szükséges, ezennel mondassék ki határozatilag, miként a székely nemzetre általánosan minden kivétel nélkül, ideértve a jelenleg katonáskodó székeket is, alkalmaztassék az 1848-ik évi XXII-ik törvényezikk, ennek nyomán, mind az öt székel székekben a 19—25 évesekből, rögtön alakittassanak honvédek.

Mind a nemzetőrök, mind a honvédek saját tisztjeikkel lesznek ellátandók, mindenik magyar vezényleti szavakat, lobogót és ruhát használand, s függésök leend egyenesen a magyar ministeriumtól.

A ministerium kéressék meg, hogy az ekép alakítandó székel hadaknak egy magyar főparancsnokot haladéktalanul rendeljen, ki által a katonai ügyekben kormányoztassanak.

A N. Szebenben még jelenleg fennálló katonai főparancsnok-

ságtól rendeleteket a tiszteknek úgy szintén a közvitézeknek is elfogadni tilos. Végre

d) Vay Miklós királyi biztos kéressék meg, miként miután törvényeink tiltják, hogy az ország erősségei, várai, idegen ajku parancsnokok által őriztessenek, úgy rendelkezék, hogy a dévai, gyula-fejérvári m.-vásárhelyi, fogarasi s más várainkból az idegen parancsnokok kiköltöztessenek, őrizetekre magyar katonaság alkalmaztassék, nehogy veszélyeztessenek továbbra is az ország bátorságára szolgáló várak, és rendelkezék arra nézve is, hogy az ország mindennemű jövedelmei egyedül a kolozsvári tartományi fiok pénztárba szállíttassanak, az azt nem teljesítőket honárulóknak tekintetvén.

e) Haladéktalanul munkáljon arra, hogy a lázzadó és lázzaszó szélbéli oláh alezredes Urbán ezen hivatalából rögtön elmozdításuk bujtogatásaiért, s az ország törvénye pártos megtapodásáért mint honáruló megbüntettessék, valamint arra is, hogy a hadügyminister ur által a székelek számára kiadatni rendelt ágyú ütegek elszállítását Gyulafejérvárról mulhatlanul eszközölje.

Az elősorolt indítványokat az öszves székely nemzet magáévátévén, miután az ezekben foglalt intézkedések a hon és királyiszők, a személy és vagyonbátorság fenntartására irányozvák, a legnagyobb készséggel elhatározta, s ezeknek végrehajtását, a székely nemzet kebelébe minden személykülönbség nélkül, a jog és kötelezettségbéli egyenlőség alapján életbe léptetni, az alább megnevezendő biztosok által megrendelte.

3. A képviselőháznak hazánk vészteljes körülményei közt kitüntetett hazafi éber eljárásáért és férfias kitartásáért köszönet szavaztatni indítványoztatván.

Az indítvány osztatlan többséggel elfogadtatván, a képviselőháznak megíratni határoztatott.

4. Előtorjesztetik az öszves székelynemzetnek, úgy a fegyveres katonaságnak is azon ohajtása, mely szerint a magyar alkotmányra hitét letenni kívánná, a gyűlés színén intéztessék el.

Az indítvány kitorő örömmel fogadtatván, a nép előtt felolvastatik az alábbi eskű forma :

Én N. N. eskűszöm az élő Istenre, miszerint törvényes királyom ötödik Ferdinándnak, édes hazámnak, a magyar alkotmány-

nak és a független felelős magyar miniszteriumnak tántorithatatlan hive leszek : esküszöm, hogy egyedül a magyar felelős független miniszteriumtól függök, és hogy az erdélyi General commandótól semmi rendeletet el nem fogadok. Isten engem úgy segéljen, úgy adja lelkem üdvességét.

Ezen felolvasott esküformára a teljes nemzeti gyűlés hitét azonnal letenni kitörő készséggel nyilatkozván, az eskü egyszer a tömeges gyűlés által letéttetik, mit követőleg részletes eskü letételek vitettek véghez külön helyeken Berzenczei László, ifj. Bethlen János, Keller János, Berde Mózsza, Mikó Mihály és Demeter József atyánkfiai jelenlétökben; a székely gyalog ezredek tisztikara is egész testületével — hasonlóan a lovas ezred tiszti kara is egész testületével. — Valamint meghatározottat az is, hogy mindazok, kik ezen gyűlésen jelen nem lehetnek, az illető kormány biztosok előtt haladék nélkül hasonló esküt tegyenek le.

5. A nagyszebeni ugynevezett főhadi kormánynak a székely nemzetre nézve minden intézkedései, már megszűntnek levén kimondva és nyilatkoztatva : indítványoztatik, hogy a hon vészes perceiben a székely földön levő egész erő a magyar miniszteriumtól függendvén, a nemzet kebelébe kiküldött Keller János, Mikó Mihály Berde Mózsza, Demeter József, ifj. Bethlen János és Zeyk József kormány biztos atyánkfiai, illető hatósági körükben erélyesen működve, fővezérül lovas ezredes Sombori Sándor atyánkfia az összes nemzet által neveztetnék ki, ki is a miniszteriumtöli közvetlen függéssel a nemzet levéltára és pecsétje helyéről Sz.-Udvarhelyről a nemzeti magyarosítandó pecsét alatt és a kormánybiztosok egyike ellenjegyzése mellett, székely földi erővel a hon és királyszék nyugalmát akként intézendí, hogy a hol a hazába már kiütött, vagy ezután kiütendő lázzadások által nemzetiségünk féltő kincsei, polgártársaink, s különösen magyar testvéreink, személy és vagyon bátorság védelmet és biztosítást kívánnak, oda sietve elegendő erőt rendelni, s mindennemű ellenjegyzett rendeleteinek, ki a székel földön él, fővesztés terhe alatt engedelmeskedni köteles legyen.

Ezen indítvány közegyetértéssel elfogadtatik, s meghatároztatik, hogy a törvényhatóságok és ezredek utjáni köriratok által hirdettessék ki.

6. M.-Vásárhelynek veszélylyel fenyegetett állása terjesztetvén elő, ennek épségben leendő megtartása rögtönös intézkedést kíván.

Küldessék futár, ki a körülmények állásának végire járva azonnal a bizottmány kellő erő iránt rendelkezend.

7. A székely nemzetnek szükséghez képesti rögtönös egybehívását az alkotmány és királyszék épségben tartása egyformán igényelvén, a nemzeti gyűlés erre nézve egy értelműleg elhatározta:

Miként kormánybiztos atyánkfiai egybehívató körlevelére a székelyföld minden lakója fövesztés alatt megjelenni köteles legyen.

8. A lovas és gyalog ezredek magok és egész tisztikarok nevében a gyűlés színén előterjesztik, miként eddig is őszinte óhaj-tásuk volt a magyar ministeriumtól függeni, mire magokat az alkotmányra már letett esküjük után teljesen köteleseknek is érzik, felhívjuk azonban a nemzeti gyűlést, miután a n.-szebeni főhadvezérségnek minden rendelkezését érvényteleneknek és a székely ezredek nem kötelezhetőeknek nyilvánították, sietve eszközölnének ki, hogy a magyar hadügy-ministerium a székel ezredek közvetlen rendelkezése alá vevén, haladék nélkül intézkedjék.

Ugyan a székely ezredekbeli tisztikar részéről előterjesztetik a n.-szebeni főhadvezérségnek azon körintézkedése, melynél fogva a soreszredekbeli a honvédszászlóaljokhoz áttállépt tiszték becsületszegőknek nyilatkoztattak, s a soreszredekbeli tisztikar az olyanok-kali társalkodástól, mint a kik azon főhadivezérség kifejezése szerint rosz szelleműek, eltiltatott, felhivatik a nemzeti gyűlés erre nézve is intézkedni.

Az indítvány első ágát illetőleg szorgosan és czélszerűen intézkedni kormány-biztos atyánkfiai teendője; a mi az előterjesztés második ág t illeti, e nemzeti gyűlés kimondja, miként mindazon tiszték és közvitézék, kik a hon szavát megértve, ennek és a királyi trónnak épségben megtartását mint honvédek eszközölték, s honvédi zászlók alatt teljesítik honunk iránti kötelességöket, az egész hon s a székel nemzet közbecsülésére érdemesítették magokat, és e közbecsülés alapján a haza valamint tetteket méltányolni, úgy érde-meik szerint jutalmazni is fogja.

9. Brassó vidékéről az ott kebelezett magyar helységek jelen Apácza, Ujfalu, Krizba, Csernátfal, Hosszufalu, Türkös, Bácsujfalu, Purkerecz, Zajzon, Tatrang

képviselői megbízó leveleiket beadva, küldöik azon kívánatát terjeszték elő, miként mint egyébaránt is magyarajkuak, a székely nemzet honvédelmi rendelkezései alá ajánlj k föl magokat, s e nemzet törvényes akaratának egyesített erővel támogatására készek.

A székely nemzet, melynek erős elhatározása, minden nemzetiségrei tekintet nélkül, védelmezni azokat, kik jogaikba megsértettek, és a c a m a r i l l a fölhasznált vakeszközei dühének kitétettek, a képviselt közönségek kifejezett kívánatát teljes méltánylattal vette, és honvédelem érdekében teendő rendelkezéseit ide kiterjeszteni elhatározta, a magyar alkotmányra, a képviselt közönségek küldöttei hiteket le is tették, e tekintetben Brassó városával a kiegyenlítést megtenni, valamint a székely nemzetteli szoros egyetértést szilárd akaratra fektetni, háromszéki főkirálybíró Horvát Albert atyánkfia megbizatik.

1848-ban october 17-én az előbbi elnökség alatt és helyen a nemzeti gyűlés folytattatik.

10. A tegnapi gyűlésről szerkesztett jegyzőkönyv felolvastatik, minek felolvasása után előterjesztetik, miként Felső-Fehérmegyének honvédelmi szempontból tegnapi napon kifejezett azon kívánata, melynél fogva erre nézve merőben a székely nemzet intézkedő rendelkezésére ajánlotta fel magát, elfogadva levén, tétetnék jegyzőkönyvbe.

A nemzetgyűlés Felső-Fejérmegye ajánlatát méltánylással fogadván, intézkedéseit kiterjeszteni elhatározta.

11. Az erdélyi részekbeli királyi kormányzéseknek, mint felelősség nélküli testületnek intézkedéseit a nemzeti gyűlés zsiibhasztóknak találván, ennek további rendelkezéseit magára nézve minden kötelező erőnélkülieknek mondá ki, és egyértelműleg elhatározá :

Miként a magyar miniszterium erről sürgönyileg értesítettessék, addig is a nemzet kormánya királyi biztos b. V a y M i k l ó s és a miniszterium által kiküldött illető kormánybiztosok vezetése alatt marad.

12. Tordamegye felső kerülete küldöttei, úgy Kolozsvár várossa, Kolos, és Torda mezővárosa, nem különben Csanád, Ilye, Jára képviselői megbizatások szerint kifejezik, miként a harcziás

székely nemzet testvéri segélyére számítanak, s az iránt kéri fel a nemzeti gyűlést, miként a magyar népfaj igen nagy részit, egyfelől a fellázított románajkuak, másfelől a lázadó Urbán zászlója alá esküdt magyarok is vértfagylalólag gyilkolván, megmentésekre tételnék intézkedés:

Kellő intézkedések tétetvék.

13. Kossuth Lajosnak az alkotmányos magyar szabadság nagy első bajnokának, valamint a bécsi aulának, mely nemcsak az osztrák nép kivított szabadságát, hanem Magyarországnak királyi szentesítés által megerősített alkotmányát is a bécsi camarilla ármányával szemben, mint megdönthetlen védbástya oltalmazta, a székely nemzet méltányos köszönete nyilváníttatni indítványoztatott:

Mind Kossuth Lajosnak, mind a bécsi aulának megíratni egyértelműleg elhatároztatott.

14. Nyujtói közpolgár Német János földesura Könczei Károly által eddigi birtokából szándékolt kitétetésit panaszolván —

Illető kormánybiztos Berde Mózsza atyánkfiához utasíttatik.

15. A magyar-péterlaki őrsereg saját erejét a nemzet rendelkezésre ajánlja föl, s egyszersmind helységükben a románajkuak gyilkolását panaszolja :

Védelmi állásra nézve kellő intézkedések tétetvék.

16. Több magyar testvéreink azon kérelmükre, melyek rendin életüknek és javaiknak a románajkuak között kellő bátorságosítása iránt felhívás tétetik —

A nemzeti gyűlés a kormánybiztosok intézkedése alá bizza.

17. Pünkösti Pál, nyugdíjazott lovas százados, önerejét, s több évek alatt sajátított katonai képességét följánlja —

A nemzeti gyűlés saját fiai ezen kötelesség teljesítését méltányolja, s egyszersmind főparancsnok atyánkfia figyelmébe ajánlja.

18. A székely nemzet ámbár támadó háborút sem kezdeni, sem folytatni férfiasan meghatározta, azonban mivel a védelmi állás nemzetiségünk ismert harciassága mellett is kellő nyomatékkal úgy birand, ha jelesen néhány ágyuüteg urai leendettünk —

Ezeknek beszerzésit a nemzeti gyűlés a harangok e céljai följánlásával is elősegíteni meghatározta, minek következtében Bölon közönsége harangjait elsőbben föl is ajánlotta.

19. Kápolnás- és Szentegyház-as-oláhfalvak eddigi ezen elnevezésüket kéri Székelyvárosra által változtatni:

A kérés elfogadásával, jövődöben Kápolnás és Szentegyház-as Oláhfalvak Székelyvárosnak neveztetnek, mi köröztetni határozatott.

20. A jelen perczben érkezett alapos tudósítások szerint, az erdélyi részekben fölbujtogatott románajkuak, több helyütt a magyar nemzetiség ellen már tetteles kitörésekre, magyar testvéreink öldöklésére vetemültek, és a törvénytöli függést felmondották. — Ámbár a székely nemzet nyelv, vallás és nemzetiségei tekintet nélkül, mindenkit alkotmányos jogaiban védelmezni elhatározott szándékkal van, ezen elhatározottsága mellett magyar testvéreink védetlen gyilkolását legkevésbé türhetvén, első teendőinknek az élet és vagyon bátorságosítását, valamint az általuk felbontott törvényes rend siető helyreállítását mulhatatlanul eszöközlendőnek látva, a körölmények sürgetőségéhez képest a 4-dik pont alatti végzés anynyibani változtatásával elhatározta:

A 19-töl 40 évesig mindenki személyválogatás nélkül táborba szállani ezennel köteles, az e szerint kiállítandó székely tábor már kinevezett fővezére, Sombori Sándor atyánkfia mellé, nemzeti biztosul, Berzenczei László atyánkfia neveztetett ki, teljes hatalom adatván nevezett fővezér atyánkfiának a székely nemzet harcmezön levő hadiereje felett az igazságtalanul megtámadtak, s az alkotmány védelmére úgy rendelkezni, hogy a törvényesség terén maradv a hon és királyi trón fennmaradása biztosittassék; a megállított koruakból szükséges szám szerinti tábort alakítani a fővezér atyánkfia teendője léssen.

Ennek következésében a tábor siető alakítása kezdödvén munkába vétetni, a tanácskozás tovább folytatása megszűnt.

Kelt nemes Anya-Udvarhelyszékben az agyagfalvi téren 1848-ban, octob 17-kén.

Mikó Imre,
elnök.

(P. H.)

Kovács Elek,
tollvivő jegyző.

XLVI.

A román pacificaló comité a magyar és székely nemzethez.

Polgártársak!

Századok óta békés egyességben lakjuk veletek együtt ugyan-
azon hazát.

Kevés hasznunk vala ez egyesülésben.

De nem akarunk a multról vitatkozni.

Mi Császáruk kegyétől reméltünk mindig csendesen és nyugodtan egy szebb jövőt.

Reményünk nem csalt.

Alig ígéré jó császáruk minden népeinek azon nagy és magasztos ajándékát, a szabadságot és egyenlőséget, felemelkedénk a koronaért, az egész austriai monarchiáért, mint közös nagy honunkért és minden azon nemzetek szabadságaért és egyenlőségeért, melyek azt lakják.

Azonban egy vad ármány a szép jövővel, a nagyszerű ajándékkal hálátlanul, ármányos tervei kivitele végett visszaélt, hogy kegyes fejedelmünket népei koronájától megfoszsza, hogy egyetemes honunkat felolvaszsza, a hadi erőt, mely császárt és hazát véd, lassanként megsemmisítse, és a szabadság, egyenlőség helyébe önkényt, kényuralmat, nemzeti kiváltságokat és több nemzetek nemzetiségektől megfosztását helyezze.

Hiuság, nagyravágyás és uralomvágy jellemzői azon ármánynak, mely minden belátást, igazságszeretetet és emberiséget száműzött.

A legelvetemültebb módokkal, legszentebb nevekkal visszaélve, gunyosan elferdítve az igazságot és jogot, megsemmisítve minden törvényt, azon ármány lábra kapott, sőt törvényesség színét is kivivta.

Köztünk, s ezen ármány között nem lehet egyesség, nem állhat béke, legyőzni akarjuk szóval, le ha nem lehet máskép vérrel is. utolsó lehelletünkig, míg legyőzzük, megsemmisítjük, vagy magunk leszünk áldozatai.

Azonban ezen ármányt nem cseréljük és nem zavarjuk nemzetetekkel egybe; sőt hiszszük, hogy nemzetetek jobb része egy oly

nemzetnek, mely oly gyakran híven császára és királyaért vérezte, mely oly hosszan saját szabadságát védette, most nem hagyandja el fejedelmét hűtlenül és ő ellene harcolni nem fog, hogy jobb része, egy ily nemzetnek, őszinte lelkesedéssel bírand a közös szabadság és egyenlőség érdekében.

Ezen reménynyel hívunk fel titeket, egyesüljetek velünk császár, haza, törvény és szabadságért.

Tekintések meg tényeit azon ármánynak, mert immár világosak, le a lepellel és homálylyal, mellyel csábító szavak ép elméteket megzavarák, fontoljátok meg mit akarunk mi és mit akar azon ármány.

Jelszavaink, melyekkel hívunk, oly rossz hangzatuak-e, hogy ti velünk nem egyesülhettek? azt hiszitek, félelem szól hozzátok? hiszen mi hallgatánk, mikor nyomasztó vala sorsunk, és most nyújtunk testvéri kezet, bár számunk jóval nagyobb a tieteknél, egyesült a katonai erő, és kezet fogott a szász nemzet is.

Azt vélitek, meg akarunk csálni, hogy szép szavaink palástja alatt rossz a szándékunk? ne engedjétek magatokat megcsalattatni. Tehetünk-e mi románok Ausztria összes nemzetei és összes harczosai ellen valamit? nem lenne-e minden, ki most rokonszenvvvel viseltetik irántunk, akkor saját ellenünk, ha rossz irányunk volna?

Eszméljétek és nyugodtan fontoljátok meg, akartok-e velünk szövetkezni, velünk császár, haza, törvény és szabadságért; ha igen, úgy testvéri jobbaikkal fogadunk, a múlt feledve legyen és szétszakíthatlan kötelék övezend körül, elérendők egy szebb jövőt, utolsó csepp vérünkig szentelve legyen mindenünk javaitok, szabadságtok védelmére, úgy mint a miénkre.

Még egyszer felszólítunk, ne hagyjátok a béke és testvériség egyesülete nagy perczt ok nélkül elhaladni, ki tudja mikor jövend újra, még senki sem győzetett meg, mindenik fél tisztelettel adhatja jobbát ezen egyesüléshez.

Vagy ezen egyesülést nem találjátok kivihetőnek? jó, úgy tüzzük ki a harcz lobogóját, kezdjük el a véres csatát, mi sem rettegünk tőle, minden erőnkől folytatandjuk minden eszközeinkkel mindaddig, míg vagy győzve, vagy vesztve bevégezzük.

Minek előtte azonban e harczok véres mámore érzékeinket

elnémitaná, minekelőtte kifejlődött szenvedélyei minden megfontolást lehetlenné tennének, halljuk az emberiség még egy szavát.

Valamint ti, úgy mi is mindent elkövetünk erőnk gyarapítására, ellenünk gyengítésére, a győzelem kivívására, — kinek győzelem kell, az nem retteg a harcz kellemetlenségeitől; — különböztesük meg azonban a szükséges 10sz oldalát a háborúnak, a kegyetlenségek és emberellenes tényektől, melyek nem használnak, sőt azok szégyenére válnak, kik azt elkövetik.

Kiírtása azon ellenségnek, ki árthat, kegyelem annak, és nagylelkű eljárás azzal, kinek kiírtása senki hasznára nem válik és kegyelmezése senkinek nem árt: kegyelem a legyőzetteknek, foglyoknak, nőknek, gyermekeknek, öregeknek.

Ha harczba szállunk, saját emberi érzetünket ne száműzzük keblünkől, kíméljük hirnevünket, és emberiséghez illő tettekhöz tegyük a békét lehetővé.

Czélnélküli pusztításokat mellőzzünk, mindegyikünk tán jövőben is lakója akar lenni e honnak, s tán nem akarunk lakásul kietlen pusztát.

Az emberiség ez értelmében hívjuk fel sorsosink, szövetséges testvéreinket. Tegyetek hasonlót, minden emberi tett, minden nagylelkűség, melyet ti elkövettetek, testvéreteknek, kik kezünkbe eshetnek, javukra leend.

Ha politikai jog és szabadság iránti eszméink nem egyek, úgy legalább az emberiség elvét kölcsönösen ismerjük el.

Polgártársaink! még egyet — utolsó szavunk — ki kell mondanunk, bár nehezen esik, nem fenyegetni, csak figyelmeztetni kívánunk.

Szólánk hozzátok nyilván, szeretet, őszinteség és emberiség hangján. De nem akarunk nevetséges nagylelkű jelenetekkel azon ügynek, melynek minden erőnket szentelők, ártani. Pártolói vagyunk az emberiségnek saját magáért, erre szólítjuk fel testvéreinket, erre titeket. De ha pártunk emberei iránt kegyetlenek leendettek, kénytelenek leszünk hasonlót tenni, felhivatva látandjuk magunkat visszatorlás jogánál fogva pártunk védelme tekintetéből, hasonlót tenni, és így véget vetni kegyetlenkedéseknek; vérző szívvel teendjük, de tennünk kell, mert felhivatva leszünk a nagy cél és az emberiség tekintetéből. Kerüljétek hát a czélnélküli kegyetlen-

kedéseket, hanem egyéb indokból, magatok és tulajdon testvéreitek iránti vonzalomból, hogy legyenek megmentve olly nemű bánásmódtól.

Fontoljátok meg, és határozzátok el magatokat; minden változásait a jelenlegi állásunknak kimutatjuk, válasszatok; a következőképen titeket és minket is érendnek, készek vagyunk azokkal szembe szállani. Nagy-Szeben 7/19 october 1848.

A román kibékülési bizottmány:

A. Treb. Láuriani,

Barnutiu Simon.

Balacescu Miklós.

Cipariu Timot.

Mikes Florián.

Brán János.

XLVII.

B. Puchner rendelete, mely által Erdélyt ostromállapotba helyezé.

Fölszólítás Erdély özsves hatóságai és lakosaihoz. Miután Magyarország nádora és az ottani miniszterium hivatalaikról lemondottak, s azóta egy ármányos párt az általa fölkénytetett szomorú események közt egy új miniszterium alakulását folyvást akadályozva tartja: ma tettelesen s tulajdonképen nincsen már Magyarországnek törvényes kormánya.

A buda-pesti képviselőház mind Magyar- mind Erdélyhonra V. Ferdinánd király szentséges nevét álnokul fölhasználva, Kossuth Lajos elnöksége alatt, állítólag királyi biztosok, úgy érvénytelen manifestumok s határozatok útján oly rémkormányt idézett elő s terjesztett ki ezen nagyfejedelemségre is, mely az ígért szabadság s egyenlőség helyébe, egy erőszakolt és valóságos terrorismusi rendszert léptetett életbe.

Ő Felsége idei october 3-ik és 4-ről kelt manifestumai által ezen erőszakosan elfoglalt hatalmat és törvényellenes kormányzást megsemmisítvén: azt törvényesnek ismerni vagy tekinteni már nem lehet, nem szabad.

Mindamellett az utóbb érintett álkormány nem szűnik meg igazgatósági lépteit ijjesztgetésekkel s fenyegetődzésekkel sőt véres kivégzésekkel is megjelölni, s erőszakos merényei folytatása közt illetlen terrorismusát még az öszves császári királyi hadseregre is, melynek hivatása csakis egy törvényszerű kormány védelmében s előmozdításában állhat, alkalmazni, s Ő Felsége vitéz katonáit, úgy a hadi parancsnokságot és minden más katonai hivatalokat a császár és király iránt tartozó hiveség megszegésére készíteni s kényszeríteni.

Ugyanezen pártkormány s követői hírlapok által szorgalmasan terjesztik azon álhirt, mintha a népek szabadsága s alkotmányos volta veszélyeztetve volna, nevezetszerint a honi román nemzet által a magyar és székely népfaj elnyomása irányoztatnék holott mind ez merőben alaptalan, de sőt Ő Felsége minden népeinek egyenlő jog és szabadság alkotmányos testvériségségbeni élvezhetését eszközölni törekvő atyai szándokával homlok egyenest ellenkező koholmány.

Az ez által előidézett fölbomlásnak, de kivált az ezen Nagyfejedelemségbeli nemzetiségeknek már is élire fölfacsart ingerültségnek véget vetendő, miután aziránt is mindenfelől tökéletesen meggyőződtem, miszerint Erdély lakosainak nagy többsége ezen buda-pesti törvénytelen rémkormányt kifejezetten megutálta, s fejedelméhez hi ragaszkodásában e hont minden olyatén kormánybitorlásoktól s az által a polgári háborútól is elhatározottan meg akarja menteni, Ő Felsége idei october 3-ról kibocsátott azon manifestuma következtében, mely Magyarországot mellék-tartományival együtt hadi törvény alá rendeli, hadihatóságra átruházva a főhatalmat: jelen fölszólítással fenséges császárunk s királyunk szentesítésének nevében, mig e veszély napjai tartandanak, és egy törvényszerű állapot Ő Felsége legkegyelmesebb megszentése mellett e honra, remélhetőleg rövid időn, föl nem derül, ez ország kormányát kezembe venni elhatároztam, oly nyilvánítással, hogy minden, hatásom körében álló eszközök, s erőmódok fölhasználásával a közcsend, rend és bátorság e vészteljes időbeni fentartásában munkás lenni, oly jogszerű mint lelkiismeretes kötelességemnek tekintem.

Ez ország felséges fejedelme nevében innepélyesen fölszólítatnak tehát ezennel minden tartományi, kincstári s általánosan

szertartás különbsége nélkül egyházi hatóságok, úgy az ezek alá rendelt igazgatási hivatal-ágazatok is, melyek az egy köz haditörvényes állapot kivételével, magok hivatali körökben egyetemben s minnyájan megmaradnak, miszerint ezen rendeletnek pontosan s minden ellenszegülés nélkül engedelmeskedni, s vélem együtt a közrend és bátorság felett e honban örködni, jelenleg főkötelességeknek ismerjék.

Midőn e végre minden bár mi névvel nevezett önkénytesek testületei, s azok toborzásai s ujoncz szerzéseit mától fogva megszüntetnek, s a honi nemzetőrök, ezen tartomány császári királyi hadi kormánya parancsai alá rendeltetnek, továbbá egyszersmind felfüggesztetik s bezáratik mái naptól fogva ama törvénytelen budapesti kormánytól e tartományba beküldött ugynevezett biztosok egész működőre, kik ha e jelen rendeletnek vagy nyilván ellenszegülnének, vagy működésöket bár mi részben folytatni merészelnék, minden más ily nemű zavart okozni akaró kémküldöttek elítélési mintájára elfogatlatni és a legközelebbi császári királyi katonai parancsnokságnak, hadi törvényszerű elítélés végett, törvényes uton átadatni rendelteinek.

Mi pedig benneteket illet, ezen nagyfejedelemség nemzetei s lakosai! kik östől örökölt fejedelmetekhez az ausztriai ház felséges császári családjához, minden álszintől távol, rendületlen hűséggel ragaszkodtok, im hozzátok e szavam: éltetek egy főnevezetességű pillanatja most jelent meg, melyben hűségtek s hűi ragaszkodásokat legkegyesebb földi uratok iránt, kinek, mint épen egy szerető atyának szívében fekszik, minden népeinek jóléte s boldogsága, szóval s tettel tanusíthatjátok, ha „minden nemzetnek szabadságát s egyenlőségét“ egyaránt védelmezve, a budapesti erőszakos kormány terrorizmussá vált kényuralma irányában, annak fellegeitszéjjel oszlatni, viharjaival szembe szállani s megküzdenni erősek lesztek.

Számosan és erőteljesek vagytok! — Talpra tehát egytől fogva utolsóig, egy minnyájokért és minnyájon egyért helyt állva. Véletek harczol segédül a szent igazság, mely az ítélet mérlegét kezén tartó Nemesis, és oltalmazó gondviselés védpaizsa alatt soha sem enyészhet el.

Egyesüljetek minnyájon a császári királyi hű s vitéz seregekkel, fogadjátok őket vezérekül, kik sorsotokban szintén osztoz-

nak; ezt követve, parancsaimra figyelmezve, és a törvényes hatóságok rendelkezéseinek hiven s élénken engedelmeskedve, e közös egyetértésben erőt, ebben pedig biztos védelmeteket föltalálándjátok, s csak is ez egyedül vezethet benneteket azon szabadság birtokába, melyet Isten segedelmével minnyájunknak kivívni akarunk.

Bizodalommal számítok az igazság és hon minden egyenes lelkű barátaira, kiket ezennel felséges császárunk s királyunk nevében ünnepélyesen fel is hívok, miszerént a jelenkori ügyek ügyét forró kebellet fölfogva s átkarolva, nékem szent célzatomban: e hon csendessége s rendje fönttartásában, ugy az alkotmányos szabadság és minden nemzetek egyenlősége biztosításában segédkezeket nyujtsanak.

Éljen alkotmányos császárunk és királyunk **Ferdinánd**! éljenek az ausztriai összes monarchiának testvériességet s békeséget akaró hiv népei!

N.-Szeben, 1848. october 18-kán.

Báró **Puchner Antal**,

Császári királyi tábornoki helytartó és főhadiparancsnok.

XLVIII.

B. Vay körirata, melyben az ostromállapot hirdetése ellen fellépett.

Hirdetmény. Ő cs. k. Fensége, mint az összes Magyarhon akkori nádorának és kir. helytartójának **István** főherczegnek, és az ő Felsége, legkegyelmesebb királyunk által megerősített miniszteriumnak rendeleténél fogva, folyó év junius 19-dik napján, a Királyhágón inneni részek kormányzására mint teljhatalmu királyi biztos kineveztetvén, ezen törvényes állásomban azon idő óta tartom kezemben ezen részek kormányzását. Ezen királyi rendelet által rendelkezésem alá adódtak a haza ezen részeinek minden polgári és katonai törvényhatóságai, kiknek segedelme által voltam képes, sok akadályok és nehézségek daczára is, annyiban fenntartani itt a rendet és csendességet, a mennyiben tetteleges kitörési esetek mindaddig nem fordultak elő, míg az utóbbi időben a bujtozatók

ilyeseket nem idéztek gonosz szándékkal elő. Annál váratlanabb volt tehát reám nézve főhadai parancsnok b. Puchner Antal urnak egy e hónap 18-kán kelt és semmi részére szóló legfelsőbb felhatalmazást elő nem mutató felszólítása a néphez, melynek rendén nem tekintve törvényes, eddigelé maga által is elismert állásomat, nékem legkisebet is tudtomra nem juttatva, kinyilatkoztatja, hogy az erdélyi részeknek kormányzását átvette, s minden polgári és katonai törvényhatóságot az önmagátóli engedelmességre felszólít. A dolog ily állásában, sajnálva ugyan, hogy a kinek kötelessége lesz vala velem egyetértve munkálni a csend fennállásán, magát elkülönözött törvénytelen állásba tette, kénytelenítette érzem magamat kinyilatkoztatni, hogy királyi biztosi kötelességem folytatásában, valamint engem, úgy az ide kiküldött kormánybiztosokat, kik miniszterelnök gr. Battyány Lajos ur által vannak kinevezve, reájok bizott működéseikben, bárkinek is törvényellenes beavatkozása gátolni nem fognak, részemről tehát, mint felséges királyom s hazám törvényes s egyszersmind hiv. tisztviselője felszólítok minden illető polgári és katonai előjáróságokat és vitézeket, hogy valamint eddig, úgy ezután is rendelkezésemtől függjenek, s velem egyetértőleg igyekezzenek a megzavart rendet és csendességet helyreállítani.

Ezen törvényes királyi biztosi állásomból kifolyólag szólítok fel továbbá minden nemzeteket a függésre, engedelmességre, a béke és csend fenntartására, s mindazoknak egyszersmind tudtára kívánom adni azt is, hogy felséges urunknak szentséges és soha vissza nem vont akaratja és szándéka az levén, hogy én királyi biztosi állásomban a hon javára tovább is működjem, valamint eddig, úgy ezután is kész vagyok mindenkinek igazságos panaszát kihallgatni, igazságát kiszolgáltatni, de másfelől kinyilatkoztatom, hogy minden rendetlenséget megszüntetni, a rendbontók, zavargók és bujtogatók ellen erőteljesen fellépni elhatározott szándékom, és akaratom. Minnek következtében ezennel szorosán betiltok minden törvénytelen gyűléseket, felszólítva a népet, hogy bárki által is szólíttatva fel ellenkezőre, csak is a törvényes előjáróságoktól függjön, a bujtogatók által kezébe adott fegyvereket tüstént letegye; felszólítom azon rendzavarókat is, kik magokat törvényellenesen megyei tisztviselőkké emelték, hogy többé semmi hivatalos eljárást tenni ne me-

részjeljenek. Fájdalmason ugyan, de bizonyos tudomásomra esvén, hogy a népnek egy része már tettekre vetemedett, ölt, gyilkolt, békés polgárokat saját lakjokból fogságra hurczolt, komolyan intem, hogy mindezekről megszűnjön, elbitetvén azt mindenki magával, hogy bűnös tette példás büntetés nélkül nem maradhat, — maradni nem fog. — Tudtul kívánom végül adni azt is ez erdélyi kerület minden lakosainak: hogy a nemes székely nemzet, tudomásomra juttatta azon közelebbi napokban Agyagfalván felsőbb engedelemmel megtartott gyűlésén hozott határozatát, miszerint e baza minden népeinek barátságos kezet nyújtani kész ugyan, azonban a megbomlott rend helyre állítására készségét ki mondván, fegyveres vitézeit rendelkezésem alá ajánlotta. Ily barátságos kéznyújtásra és a csendesség felzavarói elleni közmunkálásra, részemről is e hazának több nemzeteit is ezennel ünnepélyesen felhivom!

Kelt Kolozsvártt, october 21-én, 1848.

B. Vay Miklós,
királyi biztos.

XLIX.

Közbocsánat, melyben a megtérő cs. katonáknak három hónapot tűznek ki.

Közbocsánat. Ő cs. kir. Felsége I. Ferdinánd, Ausztria alkotmányos császára, Magyar- és Csehország ily nevű ő ödik, valamint Lombárdia és Velence királya, sat. folyó évi september 8-án költ legfelsőbb határozatánál fogva minden a cs. k. hadseregéből őrmesteren alól megszökött katonáknak, melyeket az elszökésen kívül valami más büntét nem terhel és jelen hirdetmény napjától számítva három hónap alatt magokat jelentendik, közbocsánatot legkegyelmesebben engedményezni méltóztatott.

Ennélfogva minden őrmesteren alól való egyéneknek, kik zászlójokat esküszegőleg elhagyták és a megszökésen kívül más büntéttel terhelve nincsenek, ha három hónap alatt, azaz: 1849-ik évi januárius 21-dik napjáig (ezen utóbbi napot is beszámítva) a közelebb fekvő katonai parancsnokságnál magokat jelentendik, vagy

haditestületeikhez önkénytesen visszatérnek, teljes büntetlenség ígértetik.

Ellenben mindazon egyének, kik esküszegésökben megmaradnak, és jelen közbocsánat ideje alatt magokat nem jelentendik, — a katonai törvény teljes szigora szerint fognak büntetődni.

Az erdélyi császári királyi főhadai vezérségtől.

Nagy-Szebenben, 1848-dik évi october 22-kén.

Báró Puchner Antal,
altábornagy és erdélyi főhadivezér.

L.

Hirdetmény, melyben b. Vay a magyarság részéről általános népfelkelést hirdet.

Hirdetmény. Hazánk felett a vész mindinkább tornyosul, — sőt egy alávaló eljárás, ármány és árulás azt végveszélylyel is fenyegetik. Ezelőtt pár hónapokkal Naszódon alezredes Urbán kezdte meg tervét azon ürügy alatt, hogy a hozzá önkényt folyamodott népet az uralkodó felség hívségére esketvén fel, békére s engedelmességre inté a hozzá ezrenként tóduló falvak lakóseit. Én és a királyi kormányzék sejtve a célzatot, nem egyszer szólottunk hathatósan fel ez eljárása ellen Urbán alezredesnek a szebeni főhadvezérség előtt, ki mindannyiszor megígérte, hogy ötet rendre utasítandja, s e mellett innepélyesen is ismételve fogadta, hogy a hazában a rendet és csendet minden áron fenn fogja tartani. — Innepélyes ígértét be nem váltotta, mert előbb is már tekintetbe nem véve többszöri fölszólításaimat, rendeleteimet, megfosztva a magyar földet csaknem minden katonaságtól, minden nagyobb szerű oltalomtól, alattomban maga gyulasztotta a polgárháborút. Majd főhadiparancsnok b. Puchner Antal, ki hivatalos átírásánál fogva folyó hó 9-én azt nyilatkoztatta ki, hogy gyengélkedő egészsége miatt a kormányt nem vihetvén, azt letette, folyó hó 18-án magát minden törvények fölébe emelve, az ő felsége nevében (melyre felhatalmazást előmutatni nem képes) az én és a kir. kormányzék hathatós óvakodásaink és ellenmondásaink daczára, a polgári és katonai hatalom átvételét megkisértvén, erőszakos igazgatását azzal kezdette

meg, hogy békés polgárokat csendes lakhelyökből Urbán alezredeshez és Balázsfalvára rabságra hurczoltatni, többeket legyilkoltatni és Fejérvár városát a várban levő katonaság szeme láttára felgyújtatni megengedte, — s hogy vészfenyegető ebeli eljárását sikeresebben folytathassa, idegen országban tanyázott katonaságot kíván felhasználni az élet s vagyon feldulására, a magyar nemzetiség letiprására, ezt máig is a legvésszesb helyeken foszlván meg, gyakran utolsó segélyétől. — Ily megcsalatott és szomorító állásában e hazának, mint felséges fejedelmem ez erdélyi részekben ki-nevezett királyi biztosa, ezek oltalmára s megmentésére a kegyelmesen reám ruházott hatalomnál s kötelességnél fogva ezennel általános népfelkelést hirdetek. — Keljen fel mindenki; vének és ifjak, ragadjanak fegyvert és seregelyenek töstént össze a haza védelmére, minden hatóság gyűjtse ekénti fegyveres erejét az általa meghatározandó helyre késedelem nélkül egybe, hogy egyesülvén azon negyven ezer vitéz székely atyafiakkal, kik már a haza oltalmára M.-Vásárhelyről kiindulandók, — legyőzhessük azon ellenséget, ki szép ígéreteit csalással váltotta be, s kinek nincsen más célja, mint összerombolni életünket, vagyonunkat, nemzetiségünket és dicső alkotmányunkat, idegen földdé tenni a századokon át fennálló virágzó Magyarhont. — A vitéz székely nemzet tömegestől feláll a haza oltalmára, a Királyhágón túl lakó magyarság testvéreinek védelmére sietni fog. — Tudtul adom végtére, hogy mindaz, ki a haza ellen felkél és lázang, ki ellenségeinkkel kezét fog, mint arra érdemellen, el fogja veszteni újonnan nyert szabadságát, el azon szabad földet, melyet egy nagylelkű áldozat következtében ingyen kapott, s azon föld jutalmul fog szolgálni azoknak, kik a haza megmentésére sikeres kezeket nyújtottak.

Mindezekre mint királyi biztos felséges királyom V-dik Ferdinánd és szeretett hazám nevében szólítom fel az erdélyi részek minden lakosait.

Kolozsvártt, october 23-kán, 1848.

B. Vay Miklós,
királyi biztos.

LI.

**A háromszéki kormánybiztosok az agyagfalvi határozatokat
hírvil adják.**

**Három- és egyesült Miklósvár-székek minden
népeihez.**

Az agyagfalvi téren tartatott székely nemzeti gyűlés határozata folytán — mely felmerült a törvényhozásrendelkezése alapján — kimondatott az: hogy jogban és kötelességben székely földnek, tehát székünknek is, minden polgára egyenlő s ezek folytán elhatároztatott az is, hogy az eddig fenállott katonáskodási rendszer s ebből felmerült sérelmes viszonyok eltöröltettek.

A n.-szcbeni főhadi parancsnokság megszüntetett parancsolni és nemzeti főhadi parancsnokául elválasztatott **Sombori Sándor** ezredes.

Nemzetőr e székek minden polgára 18 évtől 50 éves koráig minden különbség nélkül a haza és királyi szék védelmére! Kivételnek a szegődtségszerű szolgák, polgári tisztek, megyés papok, iskola-tanítók, mesterek, a szék szolgálatjában levő egyének.

Az ekkép alakítandó összes fegyveres erőnek **Három és Miklósvár-széki főparancsnokává** al-ezredes **Nagy Imre** ur választatott el, ki e felett rendelkezik, a **S.-Sz.-Györgyön** működő központi kormánynyal.

Minden polgár személy és vagyon kérdésében ezután törvényes bíró a szék polgári hatalma. Innen minden katonatiszt eltiltatik szigoruan a bíráskodástól.

Nemzetőri fegyelmi kérdésekben bíráskodnak az illető nemzetőri tisztek, kiknek irányában rend és engedelmesség parancsoltatik. — **S.-Sz.-György, october 30-án, 1848.**

Horváth Albert s. k.
Főkirálybíró.

Berde Mózsza s. k.
kormányi biztos.

Demeter József s. k.
kormányi biztos.

LII.

B. Vay a románokhoz békítő kiboosátványt intéz.

Romanilor! Pe voi in Dieta cse mai de aproape classa cse privilegiata nobilimea pe linge milosztiva invoice a prea Inaltiatului nostru Kraju, in ioate drepturile vau facut partasi, kare insusi le sztepineste, si cu mosii vau tsinstit intru aceja nedezsde, kumka zsertfa atsasta o veti pretui, buni si folosztiori csetetzeni a Patrii veti fi. Da in nedezsdea atsasta szau inselat Inaltalul nostru Kraju, sau inselat toata Patria, voi vati lasat ka primezsdiosi atzitzetori intralta parte szeva povetzujaszka, voi frumoasa voasztre szlobozenie, szpre neinfrinate neveliri oati folloszit, ne begind insama sfatul si orinduilele okismuirii tieri acestia, á Tiszturilor de Varmegyie, si insusi a mai marilor vostri Preoti, amagitorilor din neamul vostru skulati Tiszturilor Katanesti kari ku prepus reu prevoi ku sfaturile lor in primezsdie vau resturnat mai tare ati krezut dekit la atsija akerora dreptul szfirsit acela au fost, ka voi sze fiti fericiti, si inliniste se kusztati frumuosa szlobozenie akum de kurind dobindita. — Szfatul si orinduiala mea inuitza mea de face la Blasu katra voi tzintite, hainka o si amelinczarea kare pentru excessurile voastre oati rebdat inka nau foszt ku putintza pei voi inderept la rindu seve indrepteze. Akuma faptele voastre csele neleguite au adjuns pone la cse mai inalta masura. Voi omoritz, utsidetzi, aprindeti si pusztiti, — voi pe patsnitsi tsetetzeni din lakasurile sale kinzuindui la prinsoare aitirei nu ve ingroziti. Voi intrarmati va adunati la Tabera Oberstlaintantului Urbán si ati vesztit rezboju filor insusi á patrii voastre ungurilor, kerora putetzi multzemi szlobozenia voastra akuma dekurind kapatata, si mosiile. Szokotitatzi ka kind pusztiti Patria si pevoi insusi veadutseti in perire, si dake vetzi pusztii bukatele voi si kopii vosztri vor muri mai intije de foame.

Stiti voi marimea faptelor voastre cselor pecatoase, stiti voi ka in pacatul vinzeri Patrii, si a vetemeri Inaltiile sale vati kufundat akeruja pedeapsa este moarte, si perderea mosiilor. Eu ka a Inaltzaului Kraju ku intreaga putere Comissariu ve dau de stire kumke natia ungureaszka si szekujeneaszka szpre zdrobirea orbestilor voasztre fapte spre restatorncirea riadului si a linisti, in urmarea

orindueli mele szta in arme. Ve dau destire ka pe fiestekare invrezsbitoriu exemplara pedapsa ku bunasama il va adjunge, precum se stiti maiincolo si aceja, kumke kare si de atsi innainte va ramine inorbeaszka sa fapta mosia acuma dekurind kapatate ova perde. Asa dare Parintzeste ve dozseneszku, ka indate szave intoartsetzila kasile voastre, armele szele punetzi zsos, ka de almintrelea toata ne norotzirea kare va veni peste voi voa szevio inputatzi. Klusiu , oct. 25/13. 1848.

B. Vay Miklós,
Comissariu Regescu.

LIII.

A szebeni oltalmi bizottmány eirendeli, hogy Szeben falai közé csak katonai utlevéllel ellátott menekvők bocsáttassanak be.

V e r o r d n u n g. Die gegenwärtigen Zeitverhältnisse bedingen eine strenge Aufmerksamkeit auf alle Jene, welche sich in diese Stadt flüchten und den ihnen gewährten Schutz möglicherweise mit Undank lohnen könnten.

Der Sicherheits-Ausschusz hat demnach vorerst beschlossen, dass von Morgen, dem 29-ten october 1848 an bis auf Weiters kein Flüchtling, der nicht mit einem Militär-Pass versehen ist, zu den Thoren dieser Stadt hereingelassen werden dürfe.

Zur erhebung der Zahl hieher geflüchteter Fremden, wird allen Wirthen, Hausbesitzern und rücksichtlich Hausbesorgern ernstgemessen aufgetragen, längstens bis 1-ten November 1848 früh 8 Uhr die Anzeige, ob, wieviel und namentlich welche von fremden Flüchtlingen bei ihnen im Quartier sind, mit genauer Angabe der Personenzahl und des Geschlechts, so wie des frühern Wohnortes beim Sicherheits-Ausschuss auf dem städtischen Rathhause einzureichen.

Die nächsten Tage darauf werden strenge Hausuntersuchungen gehalten, und diejenigen Wirthe, Hausbesitzer und Hausbesorger, welche sich eine Säumniss hierin haben zu Schulden kommen lassen, unnachsichtlich mit 5 fl. sage fünf gulden C. M. für jede verheim-

lichte oder nicht angezeigte Parthei bestraft werden. Hermannstadt am 28. October. 1848.

Der Aufgestellte
Sicherheits Ausschuss.

LIV.

A főkormányzók a general commandó vádjaira felel.

Erdélyrészi főhadivezér báró Puchner Antalnak, idei october 28-dik napjáról a királyi kormányzókhoz intézett azon válaszára, melyben az Erdélyrészek kormányarai föllépése okául, többek között főleg „a polgári igazgatóságnak, az állítólagos rettentési rendszer szülte oláh lázadás lecsendesítésérei elégtelenségét“ hozza fel, s e czélbóli proclamatioja közzé tételét ismételve szorgalmazza, — a királyi kormányzók által idei november 2-dik napjáról 11,807. 1848 szám alatt a következő felelet tétetett:

Jóllehet azon újabbi okok, melyeket nagyméltóságod, ama önkényszülte föllépése támogatásául, mely szerint bizonyos, Urunk Ő Felsége neve alatt, törvénytelen Ministerelnök általi ellenjegyzés mellett, idei october 3-dik napján költ, a kir. kormány nyal hivatalosan soha nem közlött, mánifestum alapján, az Erdély-részek kormányát átvenni, s azt hadi törvény alá vonni törekszik, a kir. kormányzóknek ez évi october 23-káról 11655 szám alatt feleletképen tett átiratára, idei october 28-dik napjáról 1517/q elnöki szám alatt e kir. kormányhoz intézett hosszadalmas nyilatkozata során felidézett, annyira nyomatékltalanok, hogy azok czáfolatába ereszkedni valóban szükség feletti munkának lenni látszik; — minthogy azonban azon nyilatkozat rendin, a kérdéselt föllépés szükségessége igazolásául tények hozatnak föl, melyek, — mint alább megmutatva leend, — egyenesen nagyméltóságodra, s illetőleg a főhadi tanácsra illenek, — e kir. kormányzók, a csend és rend fenntartásarai mindenkori buzgó készsége érzetében, önmegettagadása nélkül nem teheti azt : hogy az érintett nyilatkozat tartalmára vonatkozólag némü észrevételeket ne tegyen, a következőkben :

Nagyméltóságod ugyanis, idézett nyilatkozata során, kérdéselt föllépése okául a már fölemlített kir. mánifestumon kívül, még azt

fölhozza, hogy mivel az Erdélyrészi oláhságnak ingerültségét és lázongását nem nagyméltóságod proclamatioja, hanem a polgári magyar tisztviselőknek, úgy a földesuraknak azok irányában már jóval ezelőtt elkövetett zsarnoksága, némely oláhoknak M.-Vásárhelyt és Kolozsvárt polgári uton lett kivégzése, a közönség védelmére föllállított sorkatonaságnak Kolozsvárt s más vidékeken is a Felség iránti hiveség megszegésére lett vezetése, sőt éppen elfogatása, úgy a székely nemzetnek fegyveres fölkelése idézte elő, — e rettentési rendszer által pedig a polgári kormány a királyi trón, és a Kossuth-párt működése által polgári háboru színhelyévé vált baza megmentésére elégtelenné vált, — továbbá királyi biztos báró Vay Miklós ő nagyméltósága, miután a nádor lemondott, a magyar ministerium Ő Felsége által, — mint hibásan állítani tetszik, — fölosztatott, ő maga pedig vissza hivatván, ujabban meg nem bízott, többé királyi biztosnak nem tekinthető, — mint e hazánk Ő Felsége által kinevezett főhadí vezére, köteleességének látta e fejedelemséget hadi törvény és kormány alá venni.

Mely föllépési ok czáfolatát megelőzőleg, e királyi kormányzék azt az észrevételt bocsátja előre : miként az Erdélyrészi oláhságnak ingerültsége koránt sem a nagyméltóságod által fölhozott körülmények által idéztetett elő ; hanem egyenesen a Felség által megszentezett alkotmányos kormányrendszer megsemmisítésére törekvő párt eszközeül felvett alezredes Urbán és czinkosai hazugságai verték fel nyugalmából a népet, mely most, midőn szabadbá lett, magától bizony meg nem mozdult volna, s korbácsolták föl benne az indulatot állítólag megcsorbitott nemzetisége védelmére, melyről legnagyobb részének tulajdonképpen még fogalma sincsen ; s e vész és nyomoruságot árasztó tettnek nagyméltóságod is részesévé vált az által, hogy alezredes Urbánnak, s N.-Szebenben comitévé alakult czinkosainak, úgy a balásfalvi törvénytelen oláhgyűlésnek lázítási működését, királyi biztos báró Vay Miklós ő nagyméltóságának többszörös, úgy e kir. kormánynak idei 10759, illetőleg pedig 18068. számok alatti, nem különben e kir. kormánynak idei 10759, illetőleg pedig 10768. számok alatti, nem különben e kir. főkormány elnökségének idei 2527. elnöki szám alatti fölszólításai ellenére, nem csak tűrte, de szembetűnőleg pártolta, s hivatalos leveleiben mentette is.

Jóllehet továbbá megesméri e kir. főkormány azt : hogy az oláh ingerültséget és lázzongást e honban nem a nméltóságod proclamatioja idézte elő, s nem annak kiadása óta kezdődik, de hogy azt nevelte, nem csak hiszi, sőt a közelebbi eseményeken okulva, erősíti is ; mert csak azóta történnek az oláhok általi nyílt megtámadások, azóta történt Gyula-Fejérvár fölégetése, földulása, Nagy-Enyed megtámadása, a zalathnai magyarok és kir. kamarai hivatalnokok meggyilkolása, a Szebenben lakozó magyarok lefegyverzése és letartóztatása, mióta nméltóságod idézett proclamatioja nyomán, élire tette magát az oláh mozgalomnak, a rendelkezése alatti sor-katonaságot a lázzangó nép közé soroztatni rendelte, tisztjeit pedig vezérül adta azon felbőszült csapatoknak, elnyomására e honnak, mely őket kenyerével táplálja.

Ha tehát idézett ezen körülmények között a polgári kormány elégtelenné vált a haza csendessége föntartására, a nem a polgári kormánynak hanem egyenesen nméltóságodnak, illetőleg pedig a főhadi vezérségnek tulajdonítandó, s ez okon e nméltóságod hivatali mellőzése, sőt éppen visszaélése által előidézett kormánytehetlenséget, helyes következetességgel okul legkevésbé sem használhatja föl nméltóságod az Erdélyrészi kormánynak átvételére, s a polgári kormány irányában fölemlített vádjait semmikép sem indokolhatja ; abból ugyanis, hogy a rend e hazában, fájdalom ! igenis megbomlott, nem a következik, hogy nméltóságod kormányozzon a honban, hanem inkább az, mi kötelessége, mire e kir. kormányzók nméltóságodat oly sokszor és hathatósan felszólította, — hogy t. i. segedelmet adjon a polgári rendelkezések sikeres teljesítésére, mit azonban nméltóságod szántszándékosan mellőzött;— miután ugyanis kir. biztos ő nméltósága, valamint e kir. kormányzók is több versen, nevezetesen pedig idei 10165. 11222l 11224. 11227. és 11296. számok alatti átírataiban fölfedezte azt : hogy a vármegye-tisztek az egész országban az oláhok által letétettek, hogy a vármegyei földet az oláhok praefecturákra osztották, az ország lakosait önéletök és vagyonuk iránt a legméltóbb félelem foglalta el, s mindezen intézkedések meghiusítására katonai cró rendeltetése kéretett, nem mondhatja nméltóságod sem azt, hogy ezeket maga idejében nem tudta volna, sem azt, hogy ezen rendtelenségeket némely oláh egyének kivégzése, vagy a székelők kijövedele okozta ;

mert ezek amazoknál jóval későbbre történtek, a székelytábor sem érkezett volt még ki az oláh elem által kiirtással fenyegetett magyar nemzet védelmére, midőn Balázsfalvára és Urbán alezredeshez sok ártatlan magyarok már rabságra hurczoltattak, sokan legyilkoltak, s midőn Urbán már Szász-Régennél csatarendben állott, és a félország oláhát táborába gyűjtötte; de tett-e valamit nméltóságod vagy a főhadi vezérség ezeknek meggyálítására? — adott-e katonát a rend és a tisztviselők hatalma helyreállítására? — semmit, és többszörös felszólításra még feleletet sem adott, sőt volt eset, midőn a kir. biztos b. Vay ő nméltósága által kirendelt katonai fedezetet is visszaparancsolta.

És itt el nem mellőzheti a kir. kormánysszék, hogy sajnálkozását ki ne nyilatkoztassa, midőn tapasztalja, hogy nméltóságod a lázításért éppen tetten kapatott egyének törvényes uton végrehajtatott kivégzése ellen felszólalni láttatik, és ezt is okául kívánja fölhasználni a jelen zavaroknak; ha ugyanis nméltóságod a Szebenben működő oláh comitét többszöri felszólítás következtében eloszlatni kívánja vala, ha a balásfalvi rendetlen és törvénytelen gyűléseket széjjeloszlatja, ha Urbán alezredesnek veszedelmes működéseit betiltotta és báró Vay Miklós és e kir. főkormánysszék számtalan kéréseinek engedett volna, és a magyar földet meg nem mezíteníti a sorkatonaságtól, hanem elhivatása és kötelessége szerint, a polgári minden hatóságoknak segédelmet nyújt, ma egy oláh egyén sem lenne kivégezve, ma nem pusztíttatnék az ország, és a székelyek védelemre lett kimozdulása is, — melynek egyedüli oka a nméltóságod és főhadi vezérség kétséges magaviselete volt, — elmaradott volna. Valóban minden e házára háromlott veszedelemre nézve a felelősség sulya méltán nméltóságod és a főhadi vezérség vállaira nehezedik. Mindemellett nméltóságod vádlólag kíván fölállani az oláh nemzeten történt sérelemre nézve, mellőzve azt, hogy az ezelőtti kiváltságos osztály minő áldozatokat hozott az oláh nép javára, s a magyar az oláh nép irányában soha megtámadólag föl nem lépett, s ha igazat kell szólani, a végrehajtó hatalom is iránta eleitől fogva mindig sok engedményekkel volt; — nem bocsáttattak-e egyelőre a lecsendesedés reménye és föltétele alatt szabadon az elfogott bujtogatók? — nem szállott-e maga a kir. biztos ő nméltósága személyesen ki Balázsfalvára? nem atyailag kívánta-e az oláh népet csen-

desíteni? nem ismerte-e el maga nméltóságod kir. biztos ő nméltósága érdemeit, melyeket szelid és okos maga mérséklete által tett a hazának?

Egyébaránt nméltóságod ily móddali föllépése, s jelesen a fejérvári és dévai események azt is tanusítják, hogy politikai kérdéseket lázzadás utján, melynek már fejévé tette magát, kíván eldönteni, holott igen jól tudhatja azt, hogy ezen kérdések a Királyhágón inneni részekben el nem dönthetők, e kir. kormányzék hatóságán kívül csnek, nméltóságod köréhez pedig éppen nem tartoznak, és minden csepp vér, mi azért foly, czél és ok nélküli; s bár mennyire is kíván nméltóságod más szint adni a dolgoknak, tisztábban áll ezen állítás, hogysem azt többé kétség alá lehessen hozni; ebből kimagyarázható az is, miért kívánja nméltóságod föllépésének okát a fejedelem iránti hívség megcsonkításában keresni, holott annak sehol az egész országban nyomára találni nem lehet. A mit nméltóságod erre vonatkozólag a katonaság megkiséértett elcsábitásában előhoz, ezt nem lehet egyébre magyarázni, mint azon bizodalmatlanságra, melylyel a polgári rend a főhadivezéség kétséges lépései iránt méltán viseltetik, mely önoltalmára hagyatva, söt fenyegetve a katonai hatalom által is, egyelőre sejtett megtámadás ellen erőt és oltalmat kíván szerezni magának, s mely látva azt, hogy az oláhság még kiküldött katonatisztek által is lázittatik, fegyverben gyakoroltatik, s a lázangók élin kenyerin táplált katonaság áll, semmit sem hiszen inkább, mint azt: hogy nméltóságod az alkotmányt és magyar nemzetiséget egyformán és egyszerre kívánja megsemmisíteni; s valóban, ha fontolóra vétetik az, hogy nméltóságod és a főhadivezéség minden katonaságot a magyar földről elvont, s mert a magyar földön az oláh nép lázong, dul és öldököl, az ágyukat és katonákat a szász földre vitelte, a magyar nemzeti örserget, mint Fejérvártt, Déván és Belső-Szolnokmegyében történt, lefegyverkeztette, ezekből nyilván kitünik: hogy a magyar földön az oláhlázadásnak szabad játékot kívánt engedni, midőn másfelől épen ezen tette nméltóságodnak és a főhadivezéségnek eléggé megczáfolja azon átirata során előhozott gyanusítást is, mintha a magyar földön a fejedelem iránti hívség csonkulást szenvedett volna, mert ezen esetben épen állásából kifolyó kötelessége lesz vala: a katonaságot azon vidéken tartani, hol ilyes merények kitörésétől félhetett volna.

Ily nyilvános ellenségeskedést tanusító tettek után ugyan miként is várhatja és kívánhatja nagyméltóságod azt, hogy a haza nméltóságod és a főhadikormány iránt bizodalommal visellessék, midőn ez utolsó átíratában is, az oláh népnek a magyar nemzet kiirtására tett lépéseit, minden hallatlan törvényteleniséggel elkövetett tetteit igazolni kívánja, s minden hibát a magyar ezelőtti kiváltságos osztályra és megyei tisztviselőkre akar hárítani, s az oláh nép nevében számlálja elő a rajta állítólag elkövetett igazságtalanságokat, midőn maga is igen jól tudja : hogy az csendes sujonnar nyert szabadsága érzetében boldog lesz vala, ha nméltóságod meg nem szenved, hogy főrangú katonatisztek, a nméltóságod szemeláltára Szebenben egybegyűlt comité, s ezek által szétbocsátott bujtogatók e népet föllármázzák ; s ha nméltóságod a lázangás okát csakugyan a nemességben és a megyei tisztekben keresi, miért rohantatott meg és gyujtatott föl Fejérvár városa, és Zalahna, miért öldököltettek le ottan az oláhok által számtalan ártatlan magyarok, midőn ezen helységekben sem földesurak, sem megyei tisztek az oláh népen zsarolást el nem követlhettek, minthogy ilyenek azokban nincsenek is ? miként várhatja továbbá nméltóságod a bizodalmat, midőn a fejérvári, dévai, b. szolnokmegyei s más helységekbeni nemzeti őrseregek, melyeket ő felsége által szentesített törvényeknél fogva alakítottak, a nméltóságod rendelkezése alatti, e haza kenyere táplált katonákkal fegyverkezettek le, s elvétetett tőlök még a mód is, ön személyök, háznépök, s vagyonok oltalmazhatására, és nméltóságod legjobban tudja, mily szomorú és aggasztó állapotban vannak Szeben városában is a magyarok ; a szász földön e kir. főkormányzók tudtával szásztól senkitől egy fegyver sem vétetett el, de az oláhságtól sem, ellenben a magyar nemzet az oláh lázongásnak nagyméltóságod és a főhaditanács általi nyilvános pártfogása, sőt éppen vezérlete és támogatása miatt félti életét, vagy. nát, alkotmányát, nemzetiségét; mert fájdalom ! igaz az, hogy alig maradott egy magyar azok közül életben, kik szaladással menekülni, és városokba vonulni elégtelenek voltak Tudta nméltóságod azt is, hogy a Királyhágon inneni részek praefecturákra osztattak föl az oláhok által, s idegen földdé átváltoztatni intéztettek, s mindezek nméltóságod átíratá szerint nem hibás, nem bűnös tettek ! s ezekért a büntetés a magyarokat illeti!

De királyi biztos báró Vay Miklós ő nagyméltósága állítólagos visszahívását, s az Erdélyrészek ezáltal képzelt kormány nélkülségét sem hozhatja föl nmlgod kérdéselt föllépése okául, mert miután tisztelt ő nméltósága a miniszterelnöki tárczát, melyre ő felsége által fölszólíttatott, el nem vállalta, királyi biztos működési körébe visszamaradott, s e kört, minthogy visszahív. nincs is, s már miniszteri ellenjegyzés nélkül vissza sem hívható, ezután is törvényszerűleg töltheti és tölti is bé.

Vége: annál helytelenebb nméltóságodnak érintett föllépése, minthogy nméltóságod és az egész főhadivezéség az ő felsége által szentesített törvény értelmében, a magyar hadügyministerium alá van rendelve, ezen ministerium pedig ma is, — épen ellenkezőleg nmlgod állításával, — törvényes alakjában áll; mit ama körülmény is eléggé bizonyít; hogy maga ő felsége, folyó évi october 17-ről kiadott két rendbeli királyi válaszáinál fogva, éppen a hadügyminiszter Mészáros Lázár fölterjesztése következtében, ennek ellenjegyzése mellett, nyugalmaz katonatisztet, s léptet felsőbb rangra többeket, a mint a Közlöny czimű hivatalos lap 141-dik számában olvasható; minő joggal teszi tehát nméltóságod magát felyül a törvényeken, és ragad magához oly hatalmat, melyet sem törvény meg nem adott, sem felség annak ellenére meg nem adhat? — állátni nem lehet.

Midőn tehát nméltóságodnak semmi helyes és törvényes ok alapján utja nem lehet magát az Erdélyrészek kormányára föltolni, e királyi kormánysszék határozottan kinyilatkoztatja: hogy nméltóságod meg nem fontolt, elsietett, és e házára csak vést hozó felszólítását közzé nem teszi, sőt inkább nméltóságodat fölszólítja: hogy annak hivatalosan és ünnepélyesen leendő azonnali visszavonásával, a már vezérlete alá vett oláh lázongást az illetők feletti tekintélyével csillapítsa le, és e haza csendessége visszaidézése tekintetéből a királyi biztossal, és a királyi kormánysszékekkel közreműködjen, s ha nméltóságod a politikai kérdéseket, melyek különben is nem itt döntetnek el, a polgárháboru iszonyaitól külön választani, s az elsőt maga utján elhatároztatni engedni, másodikat pedig megszüntetni akarja, akkor a közcsend azonnal helyre lesz állva; a királyi kormánysszék is egész készségét ajánlván, minden hatalmában lévő módokat fölhasználni azon véstteljes polgárháboru elenyész-

tetésére, melyet maga elő nem hozott, melyet nem táplált, s melytől irtózáttal borzad vissza. Egyébaránt ezennel újabban is minden felelősséget nméltóságodra és a főhadivezéségre ruházván át, — a király, a haza, a törvények és emberiség szent nevében ismételve fölkeri nméltóságodat, hogy szüntesse meg ezen borzasztó állását hazánknak, mit ha akar, igen könnyen és hamar meg is tehet; mert mind az, a mi eddigelő a végveszélylyel fenyegetett magyarság, és ennek oltalmára kimozdult székelység részéről történt, csak önvédelem-szülte kénytelenség lévén, természetes, hogy a megtámadás megszüntével a védelem szüksége is meg fog szünni.

LV.

A háromszéki állandó bizottmány átirata b. Puchnerhez, s az arra kapott felelet.

Katonai Főparancsnok altábornagy B. Puchner Antal ur ö nagyméltóságának.

Székünk kebelében nőttön nő az ingerültség azon minket körül szárnyaló hirre, mintha Erdővidékre és Háromszékre sorkatonaság, ennek kíséretében álló rendetlen csorda néppel betörni akarna, és megtámadandná polgáraink élet- és vagyonbátorságát. És azt beszélük, hogy Excellentiád rendeletéből!

Ellöttünk megfoghatatlan, ezt fel nem tehetjük, hogy illy rendelkezés Excellentiádtól jöhetett volna. — Egyátalában nem, mert oknékül oly hazafi mint Excellentiád illy intézkedést nem tehet.

Igen mi hivei vagyunk a koronás királynak utolsó csepp vérig, hivei az általa megerősített törvényeknek, és a törvényesség teréről sehogy lelépni nem akarunk, nem fogunk. — És ha felejtjük törvénykönyveinket, megvizsgáljuk cselekményeinket, így állt, és nem másképen. — Legyen bíránk Isten és világ, és Excellentiád mint pártatlan hazafi. —

Székünk kebelében tökéletes rend, a személy és vagyonbátorság védve, ernyedetlen engedelmesség polgári és katonai tisztégünk irányában, és elegendő erő megőrizni mindezeket, s mindön Excellentiád maga is azt mondá, hogy az alkotmányos szabadság

és rend érdekében fog működni, üdvözljük mint ilyet, s világosan felhívtuk katonaságunk ezredeseit is, hogy a rend, az alkotmányos szabadság, az ország összes bátorsága érdekében fennálló törvényeink értelmében velünk s polgári tisztviselőinkkel egyetértve, mi ezt óhajtjuk, hogy legyen rend, a haza és király nevében segedelmezzék Excellentiádat.

Ok tehát egyáltalában nincs mi hozzánk, e békés Szék polgárai kebelébe sorkatonaságot, annyival kevésbbé oláh népességet küldeni. — És mert nincs ok, és ok nélkül logice semmi sem történhetik, hisszük lehetetlennek ama szállongó hirt. — Mivel azonban az érintett hir kedélylázítólag járta székünket, s ingerültséget okozott, ezen ingerültség lecsillapítására más utat nem látunk, mint tisztelettel felkérni Excellentiádat, méltóztatnék értesíteni minket igaz-e az, hogy sorkatonasággal és oláh néppességgel intéztetett székünk megtámadtatni, és ha igen, miért?

Bár mi történjék, miután székünk híve a koronás királynak, tisztelője az általa szentesített törvényeknek, őre a rendnek, imádója polgári és katonai kormányának, ha mégis megtámadtatnék, Isten és világ előtt felelőssé lesz a megtámadó a polgári háború iszonyaiért. — Háromszék állandó bizottmányának S.-Sz.-Győrgyön, November 12-én, 1848. tartott üléséből.

Horváth Albert,
főkirálybíró.

Másolata azon cs. kir. főhadiparancsnoksági Rendeletnek, mely 1848-ki November 16-ról 1658. Q. elnöki szám alatt a brassai cs. kir. katonai, városi, határszéli, s várbeli parancsnoksághoz bocsáttatott.

A brassai császári királyi katonai parancsnokság folyó évi november 13-káról fölterjesztett jelentése s annak ide visszafoglalt záratékai tartalmaként, Háromszéknek öt küldöttjeiből álló azon követsége, mely az ottani székredek nevében az ide szintén visszazárt írásbeli nyilatkozatot nekem személyesen átadandó Brassóba jött vala, ottan előlegesen vissza tartóztatott, míg eziránti utasításom oda érkezendett.

Az ezen Szék rendei által nekem eléterjesztett irat szorosabb áttekintése után, megbizandónak találtam a határszéli parancsnokságot, miszerint a nevezett követséget e végre külön maga elejébe idézve, annak a fennérített záratékok visszaadása mellett, nevemben következő szószerénti választ adjon:

Háromszék, melynek nemessége régóta forradalmi cselszöve-
tek gyűlhelye, s izgatási ármányok gyűkeble volt, közelebbről, ki-
vált mióta az úzoni események a székely fegyver becsületét elany-
nyira megbélyegezték, oly iránynak adta magát át, mely sem a ki-
rály szándokával sem a józanon felfogott honjólétével össze nem
férhető.

Épen ezen szék kebeléből, nevezet szerint az ottani nemes-
ség, némely református papok és hamis lelkű jogászok útján indult
s terjedett a többi székelységnek elvetemülése.

Nem szükséges amaz igen is közismeretű lázítókat névszerint
kijelelni, kik hol nyilván, hol alattomosan, a lassanként előkészített
gonosz célzatok létrehozásában munkásak valának. Különösen azon
alfogások s alacsony eszközök előttem fedve éppen nincsenek, me-
lyeket az ottani nemesség, s a többi pártok a császári ki-
rályi határszéli intézet megrontására fölhasználtak, a határszéli fegy-
veres nép mesterségesen kiszámított elámitások s hamis előtűkröd-
zések általi megvesztegetésére, izgató érdekeik mellé s csendzavaró
írányaikhozi eltorozására.

A budapesti törvénytelen rémkormány zsoldosai épen ezen
szék kebelében találtak legmelegebb sympathiákra, s pártoló elfo-
gadásra.

Midőn ama bujtogató Berzenczei, mint bizonyosan tudom, e-
gyenesen a volt magyar miniszterium ellenére önkényéből s hatal-
mából, sőt, mi bünsúlyát igen nehezíti, a király szentséges nevé-
ben a székely nemzet fegyveres közgyűlését Agyagfalvára egybe
csöditeni merészelte, Háromszék volt az, mely ezen törvénytelen a
királyi jog gyakorlatát lényegesen érdeklő, és szentségtörő kézzel
megferditő gyülekezet létrejöhetését nem csak főleg pártolta, hanem
különös és valóban jogszerűbb tárgyat igényelhető lelkesedéssel
elő is mozdította, sőt e veszedelmes és rossz dolog kivitelére, mely
Erdély jelen szomorú állapotát nagyobb részint eredményezte, min-

déniféle erőszakos, fenyegető s rémitő eszközöket felhasználni nem kételkedett.

Épen Háromszék gyűlése főhelyén az ottani hatóságok szemei előtt történt az, hogy a székely határszéli katonasághoz közérdeküleg intézett, s jól szándékolt fölszólításom a postáról vakmerően elkoboztatott, csak hogy a forradalmi párt célul kitűzött tovább haladása atyai intésem által meg ne gátoltassék a székely józanabb értelmű határnép fölvilágosításában s oktatásában.

Ugy mindenek felett Háromszék tartozik azon párthoz, mely a király s e hon fejedelme által kinevezett, s rendelt főhadiparancsnokságot föl nem fogható vakmerőséggel s valódi eszmeifogyatkozottsággal Agyagfalván eltörültnek nyilvánítani merészelte, a székely határszéli fegyveres népet ezen cs. kir. főhadiparancsnoksággal minden viszonyból erőszakosan kiragadni, attól végképpen elszakasztani törekedvén; — mind oly tények, melyek nyilvánosan forradalmat, felforgatást, s tiszta felségsértést foglalnak magukban.

Ily tagadhatatlan tetteges előzmények után, meg nem foghatni, miként űzheti Háromszék remessége, előttem fekvő iratában szemtelenségét egész azon pontig, hogy még mindazon régóta lehasznált Kossuthféle modorban, melylyel ezen pártütőnek Magyarországon ámitásokat terjeszteni csak ugyan elégszer sikerült, oly hangu biztosítékait nékem előtűkröztesse, mintha Háromszék a királynak hiven hódolni, az általa szentesült törvényeknek engedelmeskedni, s azok teréről eltávozni sehogy sem kívána, — miután minden a székely határszélen fenállott intézmények épen a király tudtán s helybehagyásán kívül összetéptettek s leromboltattak.

Ugyan lehete valakit elannyira vaksággal megütöttek képzelni, ki a fenidézett cselekedeteket olybá magyarázza, mint hiv alattvalóknak törvényes tetteit?!

Avagy talán több r o m á n f a l u k cél nélküli elpusztítása s megsemmisítése, és kiváltképen Szász-Régen, az iparműves mezőváros gyalázatos leégetése, ottan az agyagfalvi főleg Háromszékből fegyveresen kiállott székely csoportok által mind két nembeli fegyverzetlen lakosok gyáva leölése, mikor e helység magát önkéntesen megadva megkímélést annál méltóbban igényelhet vala, mivel épen akkor a fejedelem iránti igazi hűséget, s hódolatát tanusította, és ily vad boszut szomszédjai semmiképen;

sértése által maga ellen föl nem ingerelt vala : vajjon a székelység között fennálló törvényes rend jeleit, vagy a király iránt ottan diavatozó engedelmesség s hódolat jellemét viselőknék tekintesenek ?!

Igaz , hogy october f. é. 18-róli fölszólításomban ugy nyilatkoztam , hogy az alkotmányos szabadság és rend érdekében kívánok fellépni, s működni, de az alatt korántsem érthető azon rémrendszer, melynek szellemében a budapesti kényuralmas pártkormány a közjót kezeli, s melynek mintáját Háromszék kerülete fegyveres kézzel magáévé vallani mit sem átalott.

Eltelt már az ideje a sok szép hízegő álszavaknak, a kétszínűség s kétértelműségnek — tiszta s világos cselekedetekre, való s igazságos tényekre vagy on most szükség annak bebizonyítására, ha vajjon híve e valaki a fejedelemnek, és az ő kormányának, vagy sem ?

Ugyanazért Háromszék rendeinek felettébb általános bizonytalan, sőt illetlen kitételekbe is foglalt f. é. november 12-róli azon előterjesztése, mely csak is fennebbi célzatom némi üdvözlésére s azon biztosításra szorítkozik, hogy az ottani katonaság ezredesei fölkérettek légyen, miszerint a köz rend és az egész hon bátorsága érdekében a polgári tisztséggel egyetértve nékem segedelmezésül legyenek: engem teljességgel ki nem elégít, hanem világos és himzetlen nyilatkozatot várok beküldendőt az iránt, hogy Háromszék közönsége, nemessége, s egyéb járuléka f. é. october 18-róli fölszólításomat feltétlenül elfogadja-e, s annak magát alája veti-e vagy sem ?

Ily határozottan s őszintén veendő nyilatkozat hiányában, azon pártnak, mely eddig elé az ország csendje s rendje, ugy ő felsége parancsainak ellenére működött és személyemben a császári s királyi felség által beiktatott tartományi főhadiparancsnokot elismerni nem akarta, sem semminemű küldöttségét el nem fogadhatom, sem pedig azon rendszabályoknak, melyek a császári királyi hadsereg és Szász-Régen mező városa a székelyek által elsőbben s forradalmilag merényelt megtámadásával következett fölhívására a császári királyi katonaságnak, általam a fegyvert ragadott lázadás elnyomására és az ország békítésére szükségeseeknek találtattak, más irányt nem adhatok.

A bűn sulya csak azokat érdekelheti, s fogja érdekelni, kik az ily forradalmat földéizve, annyi pusztításokat már is okoztak, és a törvényes rend s engedelmesség ösvényén járni máig is vonakodnak.

Mi az ottani katonaságot, s annak parancsnokait illeti, azokkal mindaddig mig rendeleteimnek magokat feltétlenül alá nem vetendették, s kötelességeikhez vissza nem térendettek, semmi tekintetbeni közlekedésbe nem léphetek, nem a Szék tisztsége, hanem a császári királyi főhadiparancsnokság lévén azon hatóság, melytől rendelkezéseiket vehetik.

Csak ezen föltételek utolsó pontig való teljesítése után léssen a további közlekedés eszközölhető.

Végkére el nem titkolhatom azon sajnos érzést, mely keblemet a határszéli székely nép iránt eltölti, midőn látom, hogy nemcsak az ország pusztulására, hanem tulajdon romlására is elcsábított, egy ármányos forradalmi párt által az igazság s törvényesség ösvényéről eltérített, fejedelmének valóságos parancsai ellen fellázított; mert a közveszedelem, mely alatt ezen nagyfejedelemség jelenleg nyög, minden pusztításaival s irtózataival együtt csak is azon erőszakosan s rémitő eszközök által egybe csődített agyagfalvi fegyveres székely gyűlésnek tulajdonítható, mely egyesesen a király — általam igen is jól ismert — szándoka s akaratja ellenére, csak is ezen kárhozatos fölforgatási ármány érdekében tartatott, s melynek elmaradásával az oly igen kívánatos közbéke, és azelőtti csend és rend e honban minden bizonynyal fenntartható lesz vala.

LXVI

H. Windischgraetz kiáltványa, melyben Magyarhon és Erdély fegyveres megtámadását tudtul adja.

Bewohner Ungarns und Siebenbürgens!

Die wenige Monate dauernde Gewaltherrschaft einiger verrätherischer Aufrührer hat das friedliche Ungarn zum blutigen Kampfplatze eines verhängnissvollen Bürgerkrieges gemacht. Die Aufrührer haben es gewagt, gegen die Rechte und das Ansehen ihres

gekrönten Königs sich aufzulehen. Die Freiheit der Person ist unterdrückt, die Sicherheit des Eigenthums gefährdet, und der friedliche Landmann, seiner nützlichen Beschäftigung entrissen, wird gezwungen, die Waffen gegen seinen rechtmässigen gekrönten König zu ergreifen.

Diesem unheilvollen, die Wohlfart und Sicherheit Seiner Reiche gefährdenden Zustande ein Ende zu machen, ist unseres Monarchen Pflicht, Befehl, mithin meine strengste Aufgabe.

Auf den allerhöchsten Befehl Seiner Majestät, der Euer König und Grossfürst ist, werde ich mit einer tapfern und treuen Armee Euer Land betreten, — nicht mit feindseligen Absichten, sondern um den Aufruhr zubewältigen, und Eurem von Parteien zerissenen Land den Frieden wiederzugeben. Meine Truppen werden strenge Mannszucht halten, aber Jeden, der gegen sie die Waffen führt, ergreift, oder Andere dazu zwingt oder verleitet, als Feind Seiner Majestät, als Aufrührer behandeln.

Bewohner Ungarns und Siebenbürgens! die Ihr wahre Patrioten und Eurem Könige treu seid, von Eurer Ritterlichkeit, Eurem durch Jahrhunderte bewährten Edelmuth erwarte ich, das Ihr mir hilfreiche Hand bieten werdet, den Willen unseres Kaisers und Königs auf friedlichem Wege vollziehen zu können! Ihr, durch böswillige Aufrührer Verlockten! der letzte Augenblick ist gekommen zur Treue an Eurem König zurückzukehren, dann könnet Ihr auf unseres Monarchen Gnade und auf meinen Schutz und Fürsprache vertrauen. Aber Jene, welche dieses unglückliche Land ihrer Herrschsucht und strafwürdigen Eitelkeit geopfert, sollen in mir ihnen strengen Richter finden, denn Schutz dem Getreuen, Verzeihung dem Bereuenden und Verderben den Aufrührern — ist mein Wahlspruch! Hauptquartier Schönbrunn, den 13 November 1848.

Fürst zu Windischgrätz. m. p.
k. k. Feldmarschall.

LXVII.

Az egyezmény, mely mellett Kolosvár B. Wardener sergének capitulált.

Uibereinkommen zwischen der Bewohnern der königlicher Freistadt Klausenburg, und der mobiler kaiserlich-königlicher Truppen im Norden Siebenbürgens, welches in Folge der Aufforderung von Seite der Kommandanten der Letzteren ddto Apahida am 16-ten November 1848 Nachmittags zwei Uhr und der Gegen-Erklärung ddto 17-ten November 1848 Morgens vier Uhr statt gefunden hat.

1-tens. Die Nationalgarde legt vor der Hand ihre Waffen ab, und liefert solche den k. k. Truppen zur einstweiligen Aufbewahrung ein, behält sich jedoch im Sinne des Gesetzes vor, bei eintretender Ruhe und Ordnung, (die bisher von Seite der Nationalgarde nicht gefährdet worden ist) sich neu zu organisiren, und so die Waffen zurückzuhalten.

2-tens. Von der Kriegs-Kontribution wird hier keine Rede sein, weil selbe ganz von dem Ermessen Seiner Excellenc des Landeskommandierenden Herrn Generals, Feldmarschalleitnants Baron Puchner abhängt.

3-tens. Die Verpflegung der in die Stadt gezogenen k. k. Truppen wird, wie bisher, auf die vorgeschriebene gesetzliche Art stattfinden.

4-tens. Die desarmirten zurückgehaltenen k. k. Truppen sollen bereits in Freiheit gesetzt sein, und wäre dieses nicht der Fall, so wird es unverzüglich stattfinden. Diese, so wie die noch mit Waffen versehenen k. k. Truppen kommen dem Corps bei Szamosfalva entgegen, und ziehen mit diesem zugleich in die Stadt ein.

5-tens. Für Ordnung und Sicherheit des Eigenthumes und der Person haften die Unterzeichneten Militärs, und werden gegen jeden Versuch einer Plünderung mit Militär einschreiten, und die Betrettenen dem Gesetze aus liefern.

6-tens. Ausser den k. k. Truppen werden keine anderen, wie immer genannten Truppen in der Stadt und dem Weichbilde derselben geduldet, und wo sie getroffen werden, als Feinde angesehen und behandelt.

7-tens In die Stadt und dessen Gebiet werden nur k. k. Truppen einziehen. — Urkund dessen unsere beiderseitige eigenhändige Unterschrift unter Ausfertigung zwei gleichmässiger Parien. Válaszut, am 17-ten November 1848.

Emerich gr. Mikó m. p.

Aug. B. Wardener m. p.

Gustáv Grois m. p.

Urban m. p.

Stadt-Richter zu Klausenburg.

Oberstleutnant und Kommandant
der 2-ten Romanen Regiment.

LVIII.

B. Puchner rendelelte b. Wardener tábornokhoz, hogy Kolozsvárt bevénén, mily eljárást kövessen.

An den k. k. Herrn General Major und Truppen Brigadier baron Wardener Hochwohlgeborn! Hermannstadt am 17-ten november 1848.

Euer Hochwohlgeborn Bericht vom 29-n v. Mts aus Gurahumora habe ich wegen den unterbrochenen Communicationen erst gestern erhalten.

Ich freue mich mit den braven galizischen Truppen unter der Leitung eines mir durch den Kunst bekannten ausgezeichneten erfahrenen Soldaten für die eben so dringende als heilige Sache mehr wirken zu können, als ich nach frühere Umständen zu hoffen berechtigt war. Jetzt schon verdanke ich Euer Hochwohlgeborn wichtige Erfolge, und noch weit mehr werden Hochdieselben in Kurzen, im Vereine mit dem sehr thätigen umsichtigen Oberstlieutenant Urban zu wirken im Stande sein.

Mangel an richtigen Zeitberechnung, endlich ein unvermutheter Einfall der Ungarn ins Zarándér Comitát, haben ein Abziehen des Süd-Corps von seiner eigentlichen Operations-Linien, — somit eine Verspätung des Marsches nach Klausenburg zur Folge gehabt. — Nunmehr aber ist dieses Corps zur grössten Eile dahin angewiesen worden.

Sollte Herr Feldmarschall-Lieutenant Gndeon durch seine eingetretene Krankheit verhindert sein das Süd-Corps selbst nach Klausenburg zu führen — so wollen Euer Hochwohlgeborn das

Commando aller vereinigten Truppen übernehmen und nach eigenem weissen Ermessen handeln.

Kommt es zur Capitulation — so ist die vollkommene Allgemeine Entwaffnung (mit Einschluss der Nationalgarde) klar und feyerlichst — schriftlich und mündlich ausgesprochene Unterwerfung des Guberniums unter Sr Majestät und meine Befehlen, Auflegung einer hinlänglichen Kriegssteuer, welche aber nicht nur auf Klausenburg, sondern hauptsächlich auf den vom Lande dahin geflüchteten revolutionairen Adel zu repartiren ist. — Auslieferung aller notorischen Aufwiegler, jedenfalls aber den Zeitungs Redacteure des Kolosvári Hiradó (Ocsvay Ferencz), besonders aber denjenigen des Ellenör (Kövári László) unnachsichtlich zu verlangen.

Báron Baldacci und Lieutenant Truskolavsky von den Chevaux Legers ist zu arretiren und unter Escort hieher zu schicken, diese Massregel aber bis zum Momente der Ausführung geheim zu halten.

Die aus abgenommenen Rüstungen, Armaturen, Monturen, dann Pferde einer ganzen Chev. Leg. Escadron — sind zurückzustellen — jedes Chev. Leg. Pferd, da es gerittene Pferde waren, im Nichtrückstellungsfalle mit 300 fl Conv. Münze ausser der Kriegsteuer zu vergüten.

Alles dieses wolle möglichst schnell effectuirt werden, damit Euer Hochwohlgeborn, nach den in Klausenburg eine entsprechende Besetzung zurückgeblieben seyn wird, mit Hochdenn Brigade eine derartige Stellung an linken Maros Ufer einnehmen können, um ein erforderlichen Falle sowohl für Klausenburg, Maros-Vásárhely, als auch für Hermannstadt a porté zu seyn.

Aus dem im Abschrift mitfolgenden Befehl an das Süd-Corps werden Hochdieselben ersehen — wie sehr wichtig es ist, dem Bannate schnell zu Hilfe eilen zu können. Ist daher in Klausenburg Alles geordnet, so wollen Hochdieselben das Süd-Corps so schnell wie möglich auf der Hauptroute gegen Déva abrücken lassen. Von denen in Klausenburg vorfindigen zu eroberenden Geschützen — soll eine Batterie Obersleutenant Urban, die zweite aber Euer Hochwohlgeborn bei Ihren Truppen behalten.

Die in Klausenburg vorhanden seyn müssenden bedeutenden Waffenworräthe sind alsogleich nach Carlsburg abzuführen.

Puchner, m. p. fml.

LXIX.

A főkormányzók klerószakolt rendelete, melyben a lefegyverzést elrendeli.

Ő Császári s Apostoli Királyi Felsége legkegyelmesebb Urunk nevében! Mélyen keserű fájdalommal értesülvén ezen királyi főkormány arról, hogy mennyi kebellázító isszonyatosságokat hozott létre a darab időtől fogva e hazában dühösködő polgárháboru, mely vérfagylaló nyomorak idéztettek már is elő annak folytán, elhivatásából folyó kötelességének tartotta mai napról Erdély minden nemzetbeli lakosait, mind a polgári, mind az egyházi előljáróságok által lelkiismeretesen és hathatósan arra felszólítani, hogy általértvén és szivekre vévén ezen mindenkre rossz, inséges, keserves, s általjában káros törvényellenes állapotot, melyben eddig csendes édes hazánk sülyedett, ebből erélyes akarattal és lelkiesmeretes készséggel menekülni törekedjenek, tisztjeik s törvényes előljáróik iránti engedelmességre ezennel visszatérjenek, ennek bém bizonyításul és annak jeléül, hogy az ohajtott közcsend és béke helyreállítására magok részekről egyen egyen készek közremunkálni, mindenémü kezeknél levő fegyvereket az illető hatóságok által kinevezendő bizottmánynak beszolgáltassa, biztosítva levén a királyi főkormányzók a felől, miszerint a császári királyi katonaság azon esetre, ha a törvényes rend visszaálland, teljes erővel fog fellépni a békének bármiféle háborítói ellen is, hogy a személy és vagyonbátorságát az erdélyi népnek, nemzetiségi különbség nélkül, fenntartsa, Ehhez képest meghagyatik ezennel, miszerint azon törvényhatóságban ezen felszólítást pontosan megtevén, azonnal egy egy bizottmányt is nevezzen ki a végre, hogy a beszolgáltató bárminemű fegyvereket átvevén, azokról egy pontos feljegyzést készítsen, mely feljegyzés mellett azután azon fegyverek, oda, hová rendeltetni fog elszállítassanak, az illető tisztviselők által minden rangu és nemzetbeli lakosnak tudomására juttassa, miszerint ezen királyi főkormányzók-tól vett rendelet következtében mindenki köteles akármi névvel neveztető öldöklő fegyvereit az e végre kinevezett bizottmány elébe beszolgáltatni, s a ki ezt tenni vonakodnék, ezáltal nyíltan elárulná,

hogy a béke helyreállítását nem ohajtja, s következőleg a hazának ellensége.

Mely fegyverek miután beszolgáltatva leendnek, a felől ide jelentést tenni el ne mulasztják, hogy a további intézkedések innét e tárgyban megtétethessenek. Fel levén ugyan mai napról szólíttatva minden vallásbeli püspökök is, hogy a megyéikbeli papsághoz körrendeletet bocsássanak ki, ebben kötelelességökké teendők a lelkeseknek, miszerint a szószékekről is a lelki pásztorságok alatti népet a legnagyobb vallásos buzgósággal arra intsek, hogy fegyvereket a világi hatósághoz, a rendelés értelmében, beszolgáltatván, a törvényes rendre térjenek vissza. — Az erdélyi királyi főkormány-széknak Kolozsvárt 1848. november 25-én tartott üléséből.

LXX.

B. Puchner rendelete, hogy a hadi foglyok 3 krt és kenyeret kapjanak.

Von demjenigen was man unter Einem bezüglich der Aufrechnung an Verpflegsgebühr für die in die Militärspitäler als krank abgegeben werdenden aufgegriffenen Individuen der feindlichen Parthei und wegen Hereinbringung des diesfälligen Umkosten-Ersatzes, an das hiesige Militärspital verfügt, wird zur Wissenschaft und gleichmässigen Nachachtung in vorkommenden Fällen. mit der abschriftlichen Anlage die Verständigung gemacht.

Zugleich wird zur nöthigen Wissenschaft erinnert, dass für die in den Arresten befindlichen Gefangenen der feindlichen Parthei gleichfalls nur drei Kreuzer an Löhnung und eine Brodportion täglich in Aufrechnung gebracht werden dürfen.

Aber auch die Hereinbringung dieser Auslagen wird seiner Zeit auf ähnliche Weise statt zu finden haben.

Hermannstadt am 30. November 1848.

Anton Freiherr v. Puchner,
Feldmarschall-Lieutenant und commandirender General.

LXXI.

A honvédelmi bizottmány nyílt rendelete, melyben tudtul adja, hogy Bemet beindítá.

Erdély s az Erdélylyel határos megyék, kerületek, városok hatóságaihoz, s azokban működő akár rendes, akár nemzetőrségi seregek parancsnokaihoz, és minden kormánybiztosokhoz. —

Erdély fővárosával Kolozsvárral a pártütésnek esvén áldozatul, s a pártütő ellenség pillanatnyi szerencsájében elbizakodva, a szomszédj magyar törvényhatóságok bátorlétét is fenyegetni mérészelvén: az ország kormánya kötelességének ismeré, ezen pártütésnek megbün tetéséről, az ország azon részeinek bátorlétéről, s Erdélynek a pártütő ellenség kezei közül kiszabadításáról kettőztetett erélylyel intézkedni.

Azért midőn egy részről a szükséges hadi erőnek összehuzásáról gondoskodik, egyszersmind első szükségnek ismeri, a kitett czélra működendő minden fegyveres erők élére egy oly fővezért állítani, ki a szabadság ügye iránt lelkesülve, hadvezéri képessége által a győzelemnek biztos záloga legyen.

Annálfogva ezennel közhirül tétetik, hogy a fent kitett czélra működő, s minden ahhoz csatolandó hadseregek fővezéreül, a vitézségéről, s hadvezéri tehetségéről historiallag ismeretes B e m tábornok ur neveztetvén ki:

Ezennel meghagyatik, minden azon tájakon együtt vagy különválva táborozó seregek parancsnokainak, minden illető hatóságoknak s kormánybiztosoknak, hogy Bem tábornok urat az ezennel „első erdélyi hadsereg“ név alatt egyesített minden hadierő fővezérének ismerve és tekintve, iránta mindazon tisztelettel, s engedelmességgel viseltessenek, melylyel háboru idején egy fővezér iránt viseltetni kell; a törvényes hadi büntetés terhe alatt.

Melyvégre Bem tábornok ur a fővezérséghez tartozó minden hatósággal ezennel felruháztatik.

Budapesien, 1848-ki december 1-ső napján.

A honvédelmi bizottmány :
Kossuth Lajos, s. k.
 elnök.

LXXII.

A felső erdélyi hadsereg fővezére, Bem első szózata.

Az erdélyi főhadseregnek korlátlan teljeshatalommal kormányzatára meghivatván, első kötelességemnek tartom Erdély és a körülfekvő vármegyék lakosainak a kormány eltökélt szándékát tudtára adni.

Minden lakosok, nemzetiség, vallás- és rangkülönbség nélkül egyenlők, és minden hivatalok viselésére ugyan azon jogaik vannak, ha az álladalomnak becsületesen és hűségesen szolgálnak, és a szükségesség képességgel bírnak.

Azok, kik az álladalom függetlensége és jogaik védelmezésére hivatva vannak, születésük különbsége nélkül legfőbb hivatali polczokra juthatnak, ha vitézségük és szükséges ismereteiknek bizonyosságait adandják. Azokról, kik a szolgálatban egészségüket veszítik, az álladalom élők fogytáig gondoskodik, a harcz mezején elhaltaknak özvegyei és gyermekei pedig az ország oltalma alá vétetnek, és azokról az álladalom gondoskodik.

Jóllehet a magyar nyelv az országgyűlés nyelvének vétetett fel, minden más népségek nemzetiségüket megtartják, és magok belső ügyeikben a magyar nyelv mellett tulajdon nyelvökkel élhetnek.

Minden valláskülönbség nélkül a kormány által ugyanazon oltalomban részesülnek.

Ha talán valaki ezen, az ország kormányától biztosított jogokban megsértetnék, azonnal forduljon hozzám, és rögtön igazságot fog nyerni.

Erdélynek és a körülfekvő vármegyéknek minden lelkészei ezen hirdetményt templomaikban több napokon át felolvasni tartoznak.

Nagyvárad december 6-án 1848.

Bem, m. k.

Bem első napi parancsa a hadsereghez.

Egy hadsereg mozgóvá tételére, mind a hadra szükséges dolgokat véghez vinni és oly kevéssé, mennyire lehetséges, az országot kimeríteni, általában három tárgyra van szükség:

1-ör. Hogy a seregnél mindenkor két napra való élelemszer és lótap (fourage) legyen.

2-ör. Hogy szekerek a seregnél a lehető legcsekélyebb számmal legyenek, szekér álladalmi lovakkal ellátva.

3-ör. Hogy a sereg a favágásra, hidak, utak rontására és kiigazitására, s árkolatok készítésére megkivántató műszereket magával hordja.

Ez okoknál fogva mostantól a felső erdélyi hadsereg elrendezésében következők parancsoltatnak: minden katonánál tarisznyában két napra való élelemszer legyen, ez álljon négy font kenyérből, egy font szalonnából, egy font főtt vagy nyers húsból, két vörös hagymából, két részlet borból és két részlet pálinkából.

Minden ló vigyen két részlet zabot és két részlet szénát. — Az ehez megkivántató zsákokat, lótap-zsákokat és köteleket az álladalom fogja adni. — Az állomásra megérkezvén, felhasználtatik a magokkal hozott élelemszerek és lótap egy része, mely tüstént újból kipótoltatik. Ily móddal azoknak szállítására szekerek nem szükségesek, mivel mindazáltal minden testületnek (corps) szüksége van szállító szekerekre, a tisztek málhái szállítására, ugyszinte utközben megbetegedettek vagy sebesültek felvétele, és új élelemszerek hozatala végett; azért mostantól fogva rendeltetik, hogy minden századnál egy, és minden zászlóaljnál két előfogat legyen. Egy tiszt málhájának negyven fontnál többet nyomni nem szabad. Az alezredek, ezredek és tábornokok egyenként tarthainak egy szekeret.

Minden századnál csak két markotányosnő lehet, mindenkinek közülök lehet egy könnyű, saját két jó lovával fogott szekere.

Minden szekérre a fő tábori kartól egy czimlap (plaque) fog kiadatni, melynek mindig a szekeren kell függeni. Minden czimlappal el nem látott szekerek öszvetőretnek, elégettetnek és a lovak az államszekerészethez fognak adatni.

A mi a harczhoz szükséges műszereket illeti, minden gyalog és tüzér katonának kardja helyett baltája legyen.

Minden lovas katonának egy balta, ásó és kapa a jobb oldalra legyen akasztva.

A tüzérségnél minden szekeren két ásó és egy csákány, ezenkívül minden tartalékszekeren 50 ásó és 25 csákány legyen.

E rendelet végrehajtása minden század és üteg parancsnokainak, valamint minden törzstiszteknek legszigorubban parancsoltatik. Azok czikkek vétett, melyek náluk hibáznának, tüstént beadványt küldjenek a főhadiszállásra Szilágy-Somlyóra.

Bem s. k.

LXXIV.

Bem, a multa bocsánatot ígér.

Erdély lakosaihoz. A magyar hadsereg jó, hogy kiszabadítson titeket a reactio rabigájából s a katonai zsarnokság alól.

A magyar álladalom alkotmánya által biztosított szabadság ismét életbe lép.

Mindennemű politikai vétkekért általános bocsánat biztosittatik az egész országra nézve.

Ami de midőn a multakra fátyol vettetik, midőn az eltévedt lakosoknak kegyelmes bünbocsánat adatik, figyelmeztetnek egy-szersmind az ország minden lakosai, hogy az alkotmányszerű kormány ellen elkövetendő minden újabb politikai vétkek haditörvényileg fognak büntettetni.

Azon lakosok, kik kezeikben fegyverrel fogatnak el, ugy-szintén, kik magyar hadseregeink belépte után rögtön mindennemű tüzfegyvereiket át nem adják, halállal büntettetnek.

Felhivatnak azért e hon minden lakosi, hogy náluk létező mindennemű hadi tüzfegyvereket a legközelebb eső katonai hatóságnak azonnal adják be.

Minden a hadsereg élelmezésére tartozó kellékek és megrendelt szállítások a tisztek által nyugtatványoztatni s a kormánybiztosok által ki fog fizettetni.

Kelt Kolozsvárt főhadiszálláson dec. 27-kén 1848.

Bem,
tábornok.

LXV.

A dec. 28-kán Szebenben tartott román nemzeti gyűlés jegyzőkönyve.

Die aus ungefähr 200 Mitgliedern, Erzpriestern, Geistlichen, Notabeln und andern Intelligenzen der Nation bestehende Versammlung wurde vom unterfertigten Bischof und Vorsitzter Andreas Schaguna um 9 $\frac{1}{2}$ Uhr Vormittag mit einer den ernsten Umständen angemessenen Rede in Gegenwart der löbl. Militärkommission, bestehend aus Sr. Excellenz dem Feldmarschall-Lieutenant Pfersmann, Kriegssekretär Florian Glanz und Obristlieutenant Klima, eröffnet. Während der Rede des Präsidenten ward auch die Verordnung Sr. Exc. des commandirenden Generalen Anton Freiherrn von Puchner vom 9. December 1848 Nr. 4866, sowohl im deutschen Original, als auch romanisch verlesen; worauf der Vorsitzter seine Rede fortsetzte, worin er den ganzen dermaligen Stand unseres Vaterlandes beschrieb, zwischen wahren und falschem Patriotismus und Nationalitätsunterschied, den Terrorismus des Feindes mit dem wir kämpfen, schilderte, die Mittel berührte, welche angewendet worden, um den Krieg auf die möglichst menschliche Art zu führen, und nachdem er der Versammlung empfohlen hatte, auf Mittel zum Frieden und zur Verhütung von Gräueln zu denken, machte er dieselbe zum Schluss mit der Abdankung Sr. Majestät des Kaisers und Königs Ferdinand und der Thronbesteigung seines erhabenen Neffen, Erzherzogs Franz Joseph bekannt. Die letztere Nachricht wurde von der ganzen Versammlung mit dreifachem Lebehochruf begrüßt. — Hierauf forderte der Vorsitzter die Mitglieder der Versammlung auf, ihre Ansichten frei und offen auszusprechen.

Ein Mitglied wünschte, es sollten die einen Frieden im Lande vorbereitenden Mittel, so auch jene, welche zur Abstellung der Ungesetzlichkeiten und Gräueln zu ergreifen seien, in augenblicklich zu fordernde und gleich zu erledigende, dann in andre, welche den Frieden sichern und alle Gefahr drohenden Umstände für alle Zukunft entfernen sollten, geschieden werden.

Ein andres Mitglied erklärte: die Versammlung müsse zuerst alle Vorkehrungen und Mittel, welche in dieser Hinsicht von roma-

nischen Pacificationsausschuss ergriffen worden, kennen lernen, um zu wissen, wo man zu beginnen habe.

Ein Mitglied des berührten Ausschusses gab weilläufige, documentirte Rechenschaft über alle Geschäfte, welche derselbe seit 2½ Monaten besorgt: diese wurde beifällig aufgenommen und zugleich die unsäglichen Schwierigkeiten anerkannt, mit welchen der Ausschuss in dieser so kritischen Zeit zu kämpfen habe.

Hierauf schlugen einige geistliche und weltliche Sprecher verschiedene Massregeln zur Herstellung des Friedens vor. Die Versammlung vereinigte sich nach einer ernsten Berathung von 4 Stunden, und nach Anhörung vieler Beschwerden aus fast allen Theilen des Landes über folgende Punkte einer Nationalpetition:

1. Es mögen die Officiolate in allen Comitaten, Distrikten und Stühlen im Verhältniss, das aus einer besondern Zählung nach Nationalitäten hervorgeht, restaurirt und dieselben in ihren Aemtern bestätigt werden. Dies ist eine Massregel, welche die Anarchie mit der Wurzel ausrottet, weil einerseits das Volk Beamte erhält, denen es vertraut, gehorcht und sich allen Befehlen und Verwaltungs- so wie Friedensanordnungen fügt; andererseits hat die Landesregierung für den Fall der Nichterfüllung ihrer Verfügungen, wen sie zur strengen Rechenschaft ziehen soll. Es ist also die Restauration der Officiolate eine Bedingung, ohne welche kein Friede zu Stande kommen kann.

2 Es mögen im Sinne der Blasendorfer auch von Sr. Majestät dem Kaiser durch die allerhöchste Resolution aus Innsbruck vom 23. Juni l. J. ernannt werden, um alle Differenzen zwischen den gewesenen Frohnbauern und Grundherrn, zwischen Privaten, Communitäten und Nationen untersuchen sollen. Die unausweichliche Aufstellung solcher Commissionen erkannten auch die Aristokraten auf ihrem Landtage an. — Eine Menge von Colonikaturen, welche den Landleuten in allen Comitaten weggenommen und nachgrade zu den Allodiaturen geschlagen worden sind, besonders seit 1819 herwärts; die allmähliche Einnahme von Wiesen, Waldungen, Mühlen und andrer Gemeinderealitäten durch die Grundherrn sind eben so viel Gegenstände von Ansprüchen, welche das Volk sehr beunruhigen, indem es mit Ungeduld die endliche Entscheidung dieser Differenzen erwartet.

3. Mann soll noch andre gemischte Commissionen verlangen, um alle von den Feinden durch Feuer und Plündern verursachten Schäden zu erörtern und zugleich die Entschädigung theils aus den christlichen Sammlungen, theils aber und mehr noch aus den Kriegscontributionen zu veranlassen, welche ohne Zweifel von den rebellischen Städten und Personen erhoben werden müssen. Wenn diese Commissionen nicht beschleunigt werden, ist eine grosze Zahl von Gemeinden, sind viele tausend Familien dem Verderben, ja der völligen Vernichtung ausgesetzt, wodurch für die Zukunft auch dem Staat ein namenloser Schaden zugeht.

4. Es mögen einer mobilen romanischen Garde von etwa 15000 Mann Feuergewehre mit Bajonetten verabfolgt werden, welche gut eingeübt und disciplinirt werden soll. Um Frieden zu erhalten, muss man endlich den Feind bezwingen, dies kann aber nur durch zweckentsprechende Waffen geschehn; ohne Waffen können selbst Helden nicht tapfer sein.

Man soll sich noch beiläufig 50,000 Flinten für das gesammte Volk auf Rechnung und Credit der Nation anschaffen.

6. Man soll Schulen eröffnen, und auch provisorische juridische Lehranstalten in Blasendorf und Hermannstadt errichten, bis man die vom Monarchen erbetene Universität einrichten kann, da es durchaus nothwendig ist, das die studierende Jugend so viel möglich an einem Ort und mit Nutzen für die Zukunft beschäftigt werde. Die romanische Jugend kann unter den gegenwärtigen Umständen den juridischen Kurs nicht mehr auf den Collegien machen, wo sie bisher studirte, weil diese dermalen nicht geöffnet sind, aber auch weil es nicht gerathen wäre, dass sie mit der magyarisen Jugend in Berührung käme, welche sich fast durchgängig in den rebellischen Lagern befindet.

7. Den Gemeinden soll Brennholz sowohl aus den Waldungen von Privaten, als auch des Fiscus gegeben werden, damit die Familien aus so vielen abgebrannten Ortschaften, als auch alle andern deren Männer seit Monaten im Lager sich befinden, nicht vor Kälte umkommen mögen. Die auszuhauenden Waldungen sollen abgeschätzt, das Werkholz aber geschont werden.

8. Die Angelegenheiten der Bergbewohner aus der Kempinener Herrschaft mit dem Fiscus bezüglich der Wälder wird mit allem Nachdruck empfohlen.

Die Massregeln und Bedingungen einer künftigen Pacification sind, dass

9. die Versammlung mit strenger Festhaltung aller Punkte der Blasendorfer Petitionen vom Mai und September l. J. neuerdings gegen die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn protestirt, als gegen die Quelle aller über das Vaterland gekommener Drangsale; sie verlangt, dass das Grossfürstenthum Siebenbürgen in seiner Unabhängigkeit bleibe, und dass die Fundamentalgesetze der neuen österreichischen Constitution, welche auch die Romanische Nation annimmt, angepasst werden mögen.

10. Das Gubernium aus Klausenburg, welches sich so oft durch sein perfides Benehmen compromittirt hat, soll aufgehoben und die Decrete und Verordnungen, welche noch von ihm ausgehen werden, als solche, welche statt zu beschwichtigen, die Wirren nur noch vergrösern, für nichtig erklärt werden.

Es protestirt daher die Versammlung gegen alle Handlungen dieses Guberniums, genehmigt das Bittgesuch des romanischen Comité's, was in dieser Beziehung im Wege des H. Generalcommando's Sr. Majestät unterbreitet worden ist, und bittet schlüsslich, es möge eine provisorische Landesregierung aufgestellt werden, welche öffentliches Vertrauen besitzt, unterm Vorsitz Sr. Excellenz des Hern. commandirenden Generalen Freihern Anton von Puchner, welche bis zum gänzlichen Frieden und Regelung aller Verhältnisse des Landes die Verwaltung führen möge.

11. Die Versammlung verlangt und wünscht, es möge Sr. Majestät das romanische Comité als permanent zu bestätigen geruhen, bis zur Zeit, bis sich die Nation organisiren kann und auch ihre internationalen Verhältnisse durchaus durch einen allgemeinen Landtag geregelt werden.

12. Es möge ein aus allen Nationalitäten des Landes, so weit die Umstände zulassen, zusammengesetzter Landtag einberufen werden.

13. Die Nation behält sich auf Grundlage der Gleichheit der Rechte und Nationen das Recht vor, sich ein Nationaloberhaupt zu wählen, welches vom Sr. Majestät bestätigt werden soll, und sich zu einer Generalversammlung zu organisiren auf Grundlagen, wel-

che von dem constituirenden Reichstag der Monarchie für alle Nationen garantirt werden.

Während und nach Feststellung dieser Punkte wurden mehrere Interpellationen bezüglich der sächsisch-romanischen Angelegenheit gemacht, und das Comité aufgefordert: ob es in dieser Beziehung irgend ein Gesuch eingereicht habe? diese Versammlung erklärte, dass sie mit der Antwort der sächsischen Universität durchaus nicht zufrieden sei, wenn sie nicht faktisch irgend wie die Erfüllung dieser Versprechungen sehe und auch die Dorfscommunitäten sich nicht einmahl den Notar und die Geschwornen frei wählen könnten, und wenn nicht einmal ein romanischer Beamter angestellt werde, selbst in den zu Oberalba gehörigen Dörfern oder in Kockelburg. Zugleich protestirte sie gegen den Ausdruck „Sachsenboden“ statt Königsboden, indem die Romanen mit den Sachsen auf diesem Boden Eigenthum und Rechte nach den Gesetzen gleich hätten.

Gegen Ende der Sitzung erhoben sich einige bittere Klagen über einige sehr drückende und schmerzhaft verdächtigungen, welche über die romanische Nation ausgestreut worden, um sie zu verschwärzen; dergleichen sind: Die Romanen seien Reaktionäre. Dies heiße so viel, als ob die Romanen die Unterthanenschaft und alle übrigen Tyraneien wieder auf sich herabrufen wollten. Die Versammlung weist diese Verdächtigung mit aller Indignation von sich und erklärt zugleich, dass die romanische Nation einen constitutionellen Trohn und Monarchie wünscht und nicht den Despotismus. Die Romanen wünschten einen unabhängigen Staat mit Unterdrückung der andern Nationalitäten. Die Versammlung erklärt diese Verdächtigung als von einem solchen Egoismus ausgegangen, welcher der romanischen Nation gerne das Recht und die Gleichheit verweigern möchte. Die Ungarn wollen eine Trennung der Monarchie, die Romanen dagegen verspritzen eben jetzt ihr Blut für die Aufrechthaltung der ungetheilten österreichischen Monarchie. Die Versammlung ist überzeugt, dass die Zukunft und das Glück der romanischen Nation von dem Bestande der österreichischen Gesamtmonarchie bedingt ist daher sie auch feierlich gegen jeden Verdacht einer Trennung der Monarchie protestirt.

Die Romanen seien Republikaner. Diese Verdächtigung ist durch die Treue der Romanen hinlänglich widerlegt, welche sie für

den österreichischen Trohn zu jeder Zeit bewiesen hat und auch dormalen die romanischen Regimenter und die Legionen beweisen, welche ihr Blut für die Gesamtheit der Monarchie und die Allerdöchste österreichische Dynastie vergiesen. Uebrigens sind Republikaner und Reaktionäre einfältige Widersprüche, die sich gegenseitig aufheben. Die Versammlung protestirt nachdrücklichst gegen solche Verläumdungen; die romanische Nation will und verlangt eine wohlverstandene Freiheit, deren Garantie sie in der constitutionellen Monarchie sieht.

Die Romanen seien Communisten. — Die Versammlung erkennt auch hierin bloß eine lächerliche Verleumdung, welche sie eben auch einmüthig zurückweist und mit gerechtem Unwillen dagegen protestirt. Die Romanen sind zum größten Theil Landleute und Oeconomen, deren Sinn für ein abgesondertes Besitzthum, indem sie die Aufhebung der Roboten verlangte, grade eine Garantie des Besizes wünscht. Die Romanen kennen weder communistische Ideen, noch den Stand der Proletarier. Es ist wahr, in den dormaligen Kriegeszeitengeschehen auch Ungesetzlichkeiten und Raub: die Versammlung, ohne sie im mindesten zu entschuldigen, führt sie auf ihr ursprünglichen Quellen zurück, welche eines theils die Differenzen sind, welche im 3. Punkt aufgezählt wurden, anderseits aber die Herausforderungen der Feinde durch ihre gränzenlosen in den romanischen Gemeinden verübten Räubereien, welche die Leute ihr Gleichgewicht verlieren machen.

Nachdem die Versammlung ihre Zustimmung zu oben erwähnten Punkten erklärt hatte, wurde sie vom vorsitzenden Bischof aufgelöst. Gegeben zu Hermannstadt aus der Sitzung der Nationalversammlung.

Pfersmann m. p.
Feldmarschalllieutenant.

Florian Glanz m. p.
Kriegssekretär.

Klima m. p.
Obristlieutenant.

Andreas Schaguna m. p.
Bischof und Vorsitzer.

Paul Dunka m. p.
Sekretär der Versammlung.

Georg Baritz m. p.
Sekretär der Versammlung.

J. Chania m. p.
Erzpriester, Sekretär der Versammlung.

LXVI.

B. Puchner kiáltványa a székelyekhez, melyben a Gleichberechtigung és Gesamtmonarchiával kecsegteti.

Aufruf an die Szekler-Nation! Als ich von Sr Majestät dem Kaiser und König zum commandirenden Generalen Siebenbürgens ernannt wurde, fühlte ich mich durch die allerhöchste Gnade umsomehr beehrt, als die edle Szeklernation, die mir aus den früheren Feldzügen so rühmlich bekannt ist, meinem Generalate angehörte; daher musste mir die Wahrnehmung doppelt schmerzlich sein, dass dieses Volk, welches seine Treue an den Thron so oft bewährte, durch Verlockungen, Vorspieglungen und Versprechungen jeder Art, und zwar meistens den Namen des rechtmässigen Königs missbrauchend, verleitet werden konnte, sich an eine Partei anzuschliessen, die sie ihrem augenscheinlichen Abgrunde zuführte, aber immer in dem Wahne zu erhalten wusste, dass ihre Handlungen ganz gesetzlich seien.

Nun aber, da dieses gute Volk, seinen Irrthum einsehend, zur Treue für den König und zur gesetzlichen Ordnung zurückgekehrt ist, so drücke ich meine Freide und meine Wohlwollen für selbes aus, nur finde ich mich — die dauernde Wohlfahrt der Szeklernation erwägen — zu der väterlichen Warnung veranlasst, die wiederbetretene Bahn der gesetzlichen Ordnung, unter gar keinen Verhältnissen zu verlassen, in der treue an den constitutionellen Kaiser und König fest zu beharren, und so in der Gleichberechtigung aller Nationen der Gesamtmonarchie, einer glücklichen Zukunft entgegen zu sehen: wornach ich sie jedes gerechten Schutzes versichere, und der Hoffnung Raum gebe, dass auf diesem Wege der freundschaftliche Verband, der in Siebenbürgen wohnenden Nationen, erneuert aufleben, — und die Sicherheit der Person und des Eigenthums zum Gedeihen der allgemeinen Wohlfahrt und gesetzlichen Freiheit auf eine dauernde Weise hergestellt werde.

Mediasch, am 6. Jänner 1849.

Anton Freiherr v. Puchner,
Feldmarschall-Lieutenant und commandirender General.

LXVII.

Főhívás Erdély minden lakosaihoz vadászcsapatokba állásra.

A magyar hadsereg, mely másod izi bevonulása óta e hon területét dühöngve, pusztítva elterjedt ellenségtől szabadítani és így a törvények iránti tiszteletet, személy s vagyonbeli bátorságot, mely több hónapok óta száműzve volt, helyreállítani a legvitézebb elzántsággal törekszik, biztos reményt nyújt: miszerint a nemes törekvést eredménydús jövő fogja koronázni.

Jóllehet a tábor fővezérének erélyes ügyessége, a hadseregnek harczias elzántsága és vitézsége elegendő biztosítékot nyújt, miszerint e hon új veszélynek kitéve nem lesz, mind e mellett is számítsuk földadásaink közé, hadi erőnket minden módon szaporítani, hogy a véletlen esetekre egy tartalék seregbe is támaszkodhassunk,

Ha van egy vidék, melyen Kossuth-lapja 148-dik számában tervezett vadász csapatok hatályos eredményre számítva alakulhatnak, ugybizonyára Erdély az. — Ezen rendeletnek 5-dik §-a szerint: az ily mozgó csapatok legalább 4 hónapra kötelesek alakulni, és vállalkozni; akár lovasokból, akár pedig gyalog vadászakból, vagy bár mi nemű gyalog vagy szekeres hadak legyenek, azok minden egy legényre 5 p. fr. foglaltat kapnak, fő és altisztei, ugy a legénység is ugyanazon zsoldot és dijt huzzák, melyben a rendes katonaság részesül.

A rendelet többi részeit mindenki Kolozsvár város tanácsházában, hol az aláírási iv is kitéve lesz, megtekintheti. Addig is tehát, míg szabályszerűleg a csapat vezérét kinevezhetném, ennek alakításával megbízom Keczei Istvánt, Csiki Lászlót, Bánfi Lászlót, Orbók Ferenczet. Erdélyre nézve még e csapatnak egy egész különös elrendeltetési osztályrész is jut, — és pedig: mihelyt 100 főre alakul, azonnal megkezdí a hadjárást, céljául tűzvetvén ki, az oláhajku nép lefegyverzése, és az elrablott portékák a hol azok találhatók, visszaszerzése, — s egyiknek ugy mint a másíknak Kolozsvárra leendő szállítása.

Ezen csapat a legkeményebb katonai fegyvelem alatt fog állani, s ki rablást vagy bármely tulajdon elsajátítást, vagy gyujtogatást követne el, akár feljebbvalóinak parancsa iránt legkisebb engedetlen-

séget tanusitana , irgalom nélkül a rögtön-ítélőszék által veendi jutalmát.

Azért is eleve figyelmeztetek mindenkit , ki erkölcsé tisztaságában és becsületességében nem bizik , e sereghez be ne álljon ; mert a magyar nemzet egyedüli feladata , bármi méltatlanságot és polgáriasság elleni ténykövetkeklgyen is ellene, hasonló mértékkel vissza nem fizetni , — mert ezt sem historiai nevezetessége , sem világszerte ismeretes becsületes jelleme meg nem engedi. — Feladatásunk nem hódítás , — feladatásunk kibékítés , és meggyőzni mindenkit arról , hogy e honnak jövője és mindene az u n i o törvénynek szilárdításában rejlik. Kolozsvárt , jan. 6. 1849.

Beöthi Ödön

országos kormánybiztos.

LXVIII.

Rendelet, melyben Bem Dorschnert ezredességében felfüggeszti.

Az agyagfalvi népgyűlésen, császári királyi ezredes és az első székely számu végvidék parancsnoka , Dorschner, a népgyűlésen a magyar alkotmányra a székely nemzet előtt felesküött, és annak megtartására ünnepélyesen ajánlkozott. Ő esküjét megszegte , hivtelen lett, és az ellenséghez állott, a vezénylete alatt levő székely népet annyira fanatizálta, hogy testvéreik és az alkotmány ellen ellenséges indulattal viseltetnek.

Ezen császári királyi ezredes hazaáruló és csábító vétke miatt , hivatalából letétetik, és hadi törvény eleibe rendeltetik.

Főszállóhely Marosvásárhely, Januarius hó 14-én. 1849.

Bem,
tábornok.

LXIX

Rendelet, mely által az elfoglalt Marosszék hadikormány alá vettetik.

A honvédelmi bizottmány rendelete következtében, mind azon helyek, melyek a magyar hadi sereg által visszafoglaltatnak, ideig-

lenesen hadi kormány alá helyeztetvén, a visszafoglalt nemes Marosszék és Marosvásárhely sz. k. város ideiglenes hadikormányzására, nagyméltóságu Bem tábornok ur által kinevezett kormányzó hadi bizottmány, ezennel minden a nevezett törvényhatóságokban az ellenséges hadi kormány által hivatalba helyezett egyéneket, hivatalos foglalkozásaiktól eltűlt, s felszólítja mindazon tisztviselőket, kik az ellenséges hadi kormány által hivatalaiból elmozdítottak, hogy hivatalaikba rögtön visszalépven, munkálkodásaikat azonnal kezdjék meg, kik iránt a nevezett törvényhatóságok minden lakói illő engedelmességgel és függéssel lenni kötelesek, valamint azok iránt is, kik ezen bizottmány által az ürességbe levő hivatalokra helyettesíttetni fognak.

Mely rendelet nemes Tordamegye felső kerületére is kiterjesztetik. Költ a kormányzó hadibizottmánynak M.-Vásárhelyt január 17-én 1849-ben tartott ülésében.

Gr. Teleki Elek. s. k.
Bizottmányi tag.

Biró Mihály, s. k.
Bizottmányi tag.

Forró, s. k. alezredes,
Elnök.

LXX.

B. Puchner kiáltványa a szász és román nemzethez, melyben támogatásokat kéri.

Proclamation. Aeusserungen von Besorgnissen und Kleinmuth haben sich hören lassen. Unsere Truppen sind stark und tapfer, vermehren sich mit jedem Tage — und werden in kürzester Zeit dem Feinde an Zahl überlegen sein, denn 2 Colonnen die uns gegen 16 Compagnien, 12 Geschütze und 4 Eskadronen Kavallerie noch zu führen — treffen heite und morgen hier ein. Se. Durchl. Feldmarschall Fürst Windischgrätz rückt mit einer siegreichen Armee vor, F. M. L. Graf Schlick soll Grosswardein besetzt haben und nach Siebenbürgen einrücken.

Glaubwürdigen Nachrichten zufolge hat Obrist Urban sich aus der Bukowina zerstückt und zieht zur Hilfe herbei, — wo also ist Grund zur Besorgniss? —

Und Ihr getreuen Sachsen und Rumänen, die Ihr so freudig

und ohne Zaudern Eure Treue für Se. Majestät ausgesprochen habt — rechnet Ihr Euern Arm für Nichts? habt Ihr kein Vertrauen in Euch selbst? — die Ihr doch aus vielen Tausenden rüstigen Männern besteht?!

Also auf Ihr Sachsen! auf Ihr Rumänen! helft den treuen Truppen Sr. Majestät das freundliche Hermannstadt, den Sitz ächter Unterhanstreue gegen die Rebellen zu vertheidigen!

Jeder komme der da eine Waffe führen kann, und helfe redlich mit, und wo da Alles wacker zugreift, da kann der Erfolg nun und nimmermehr zweifelhaft sein! Also Muth gefasst Ihr treuen Sachsen und Rumänen, — am 18. October v. J. stand die heilige gerechte Sache 50 mal schlechter als sie heute steht, und Ihr waret Alle voll der festesten Zuversicht — und heute, — wo über das Gelingen kein Zweifel mehr obwalten kann, wo dieser unselige Bürgerkrieg rasch seinem nahen Ende zuschreitet, heute wollt Ihr weniger Zuversicht hegen?! Hermannstadt, am 19. Jän. 1849.

Freiherr v. Puchner
kommand. General.

LXXI.

Timoni, oláhoni osztrák consul levele, melyben b. Puchnert orosz segítség kapásról értesíti.

Nagyméltóságú báró ur! Lüders tábornok Kotzebue ur által előszóval közölteté velem, mikép tegnap Sz. Pétervárról futár érkezett, ki Lüders tábornoknak a brassói és szebeni polgárság által a székelyek elleni orosz beavatkozásért tett folyamodás iránti jelentésére következő utasítást hozott:

A Lüders tábornok által adott tagadó válasz tökéletes helyeslést nyert; de ha maga az erdélyi cs. kir. kormányhatalom kérne orosz katonai hatalomsegélyt, Brassó és Szeben megmentésére, Lüders tábornok föl van hatalmazva azt megadni, és ha a segély meg lesz adva, utasíttatik azonnal visszavonulni Oláhországba.

Kotzebue ur megjegyzé még, mikép Lüders tábornok épen egy mozgó hadtestet rendelt összevonatni a határszéleken, miszerint segélykérés esetére készen álljon, még pedig annyival inkább,

mert épen hire jött a szebeni határszélekről, hogy a magyarok Erdélybe törtek, és egész Szebenig nyomultak elő.

Kötelességemnek tartom exczádat erről Lüders tábornok kívánságához képest értesíteni, és e fontos és kényes kérdést exczád magas belátására bizni, oly megjegyzéssel, mikép Fuad Effendi török biztos ezen a magas porta beleegyezése nélkül Sz. Pétervárról adott meghatalmazáson annál inkább csodálkozott, mert az orosz hadak ezen beavatkozása egy török tartományból történik, mi által a porta által fölvetett neutralitás elve sértetik. Fogadjja exczád stb.

Bukurest, januar 22. 1849.

T i m o n i.

LXXII.

Lüders, orosz hadtestparancsnok levele b. Puchnerhez, melyben az első orosz segély adását tudtul adja.

Monsieur le Baron. Je viens de recevoir la lettre de Votre Excellence par laquelle Elle veut bien me faire part tant de la position critique des habitants de la Transylvanie que de la difficulté dans laquelle Elle se trouve pour demander une intervention directe des troupes qui se trouvent sous mes ordres.

Vous n'ignorez pas, monsieur le Baron, que la sympathie que mon Auguste Maître éprouve pour les braves et fidèles défenseurs du trône d'Autriche L'a poussé à acquiescer à la demande de secours que nous ont adressée les habitants de Hermanstadt et de Cronstadt, mais d'un autre côté des considérations politiques, qui ne peuvent pas échapper à l'attention de Votre Excellence, ont obligé Sa Majesté de me donner l'ordre de ne prêter ce secours que dans le cas de la plus pressante nécessité et à la demande expresse et formelle du Commandant Autrichien — D'après ce que Votre Excellence me dit dans Sa lettre je vois que le danger qui menace la population de la Transylvanie est éminent, et je ne demanderai pas mieux que de voler avec mes troupes à son secours, mais pour justifier cette démarche il me faut avant tout la demande expresse de Votre Excellence.

Il est vrai, comme Vous le remarquez, Monsieur le Baron, que l'intention de Sa Majesté l'Empereur de tendre la main aux malheureux, qui sont sur le point de succomber, ne peut-être mal interprétée en Europe, car ce n'est pas dans des vues politiques, ni pour s'immiscer dans les affaires intérieures d'un état indépendant, mais uniquement dans un mouvement spontané d'humanité que Sa Ma esté a pris la résolution de faire marcher ses troupes pour protéger une population contre les cruautés des bandes armées, mais encore une fois cette démarche ne pourrait se faire que du consentement et même à la demande formelle de l'autorité militaire et légal du pays. Les ordres que j'ai reçus à ce sujet de Sa Majesté sont très positives, et ne me laissent aucune alternative d'en agir autrement.

Se ne puis donc d'aucune manière prendre sur moi la responsabilité de la moindre déviation d'une ligne de conduite, qui m'a été si explicitement tracée par Sa Majesté l'Empereur. — Toutefois je me tiens prêt à marcher avec mes troupes à la première demande de Votre Excellence, et dans ce but j'ai pris mes dispositions paour formez trois détachements, dont l'un, dans la direction de Hermanstadt, à Kineni et à Rymnik sur l'Olta, se trouvera composé de 4 bataillons d'infanterie, de 8 pièces de canon et de trois centaines de cosaques; le second, dans la direction de Cronstadt, dans les villes de Kimpoloung et de Piteschty, se trouvera composé de 3 bataillons d'infanterie, 4 escadrons, 3 centaines de cosaques et de 8 pièces de canon, le troisième détachement à Ployeschty, dans la même direction, sera composé de 4 bataillons, 4 escadrons, 2 centaines de cosaques et de 8 pièces de canon. — Les détachements arriveront aux lieux sus indiqués vers le $18/30$ de ce mois.

Dans la supposition que vos communications avec Cronstadt éprouvent beaucoup de difficultés, je crois devoir Vous transmettre ci-prés, Monsieur le Baron, une publication faite par la municipalité de Cronstadt, dans laquelle il a été notifié aux habitants qu'il ne sera fait par les Szeklers aucune atteinte ni aux personnes, ni aux propriétés. — Cette communication m'a été faite par le chef de la douane de Tömöss, qui nous informe actuellement que le 25 au 26 du courant les rebelles se proposaient de marcher sur Cronstadt.

Je ne saurais terminer cette lettre sans témoigner à Votre

Excellence la vive satisfaction que j'ai éprouvée en apprenant le succès que Vous venez d'obtenir sur l'ennemi, ce brillant fait d'armes à couvert de gloire les braves troupes Impériales et leur éminent chef; veuillez en recevoir, Monsieur le Baron, mes félicitations empressées ainsi que l'assurance de la considération très distinguée avec laquelle j'ai l'honneur d'être de Votre Excellence.
Bucarest, le $14\frac{1}{27}$ jan. 1849.

Le très humble et très obeissant
Serviteur **A. Lüders** m. p.

LXXIII.

Saguna A. püspök Olmützben febr. 6-án nemzete nevében tartott hódolati beszéde a császárhoz, s a reá tett felelet.

Euer Majestät! Die plötzliche und überraschende Nachricht von der glorreichen Thronbesteigung Euer Majestät Franz Joseph I. erweckte auch in den Herzen der romanischen Nation in Siebenbürgen die heissesten Gefühle der unerschütterlichen Treue gegen ihren angestammten Landesfürsten, aber auch die frohe Hoffnung für eine blühende, glückliche Zukunft aller unter dem milden Scepter Euer Majestät hefindlichen Völker und Länder. Allein nicht weniger drang sich ihr die zuversichtliche Ueberzeugung auf, dass die den Bedürfnissen und Forderungen der Zeit Entsprechende Umgestaltung den Staats-Formen, zu welchen Se. Majestät Keiser Ferdinand der Gütige der Grund legte, die vollkommene Ausführung derselben aber Euer Majestät übertragen hat, in kürzester Frist einer befriedigenden und gedeilichen Vollendung entgegengeführt werden dürfte. Es liegt ja über allen Zweifel erhaben, dass das keiserliche Thronbesteigungs-Manifest vom 2. Dec. v. J. die Herzen aller treugesinnten Oesterreicher, mit Freude erfüllt hat, denn Euer Majestät geruhten darin ihren Völkern die Versicherung zu ertheilen, dass Höchstdieselben das Bedürfniss und den hohen Werth freier und zeitgemässer Institutionen aus eigener Ueberzeugung erkennend, mit Zuversicht die Bahn betreten, welche zu einer heilbringenden Umgestaltung und Verjüngung der Gesamtmonarchie führen soll; denn auf den Grundlagen der wahren Freiheit, auf der Gleichberechtigung aller Völker des Reiches und der Gleichheit

aller Staatsbürger vor dem Gesetze, wird das Vaterland neu erstehen, in alter Grösse aber mit verjüngter Kraft, ein unerschütterlicher Bau in den Stürmen der Zeit, ein gereimiges Wohnhaus für die Stämme verschiedener Zungen, welche unter dem Scepter der Väter Eu. Majestät ein brüderliches Band seit Jah.hunderten umfassen hält.

Die romanische Nation an den äussersten Gränzen Siebenbürgens hat daher die frohe Nachricht von der Thronbesteigung Eu. Majestät mit voller Heizensfreude begrüsst, und bringt jetzt mittelst meiner Person ihre Glückwünsche und unterthänigste Huldigung vor den Allerhöchsten Thron mit dem feierlichsten Gelübde: dass sie ihre den erhabenen Kaisern Oestreichs und Grossfürsten Siebenbürgens, glorreichen Andenkens, unverbrüchlich und in allen den allerhöchsten Thron bedrohenden Gefahren thatsächlich bewiesene, unbefleckte Treue und Anhänglichkeit, auch gegen Eu. Majestät auf das heiligste zu beobachten nicht ermangeln wird!

Geruhen Eu. Majestät nicht bloss vertrauensvoll auf die aufrichtige Mitwirkung dieser Nation durch ihre Vertreter zur Unterstützung des Allerhöchsten Thrones zu zählen, sondern auch auf den gesunden Sinn der stets getreuen romanischen Landbewohner in Siebenbürgen, auf die getreuen Staatsdiener von dieser Nation und auf die romanischen Linien- und Grenzregimenter, welche sich durch Tapferkeit, Treue und Ausdauer jederzeit ausgezeichnet haben.

Geruhen Eu. Majestät mit der den Herrschern aus dem Hause Habsburg angeborenen Huld und Güte, die Huldigung dieser, in der Gesamtmonarchie über 3 Millionen Seelen zählenden Nation entgegen zu nehmen, denn sie ist jene Nation, welche in der am 15. Mai v. J. in Blasendorf noch im Anbeginn der Wirren abgehaltenen Volksversammlung zur Freude aller Gutgesinnten und zum Aerger aller Treulosen, den Eid der Treue für das allerhöchste Kaiserhaus Oesterreich feierlichst abgelegt hat; allein wegen dieser dem angestammten Landesfürsten unverbrüchlich bewiesenen Treue, der barbarischen Wuth der magyarischen Rebellen ausgesetzt, bis jetzt mehrere hundert eingeäscherte Dörfer und viele Tausend ermordete Mitglieder, geistlichen und weltlichen Standes, als Opfer bringen musste.

Sie ist jene Nation, welche im Jahre 1847 gegen 5000, im verflossenen Herbst aber wieder 4000 Mann Rekruten zur Completirung der kais. gesinnten siebenbürgischen Linienregimenter, Erzherzog Carl Ferdinand, Graf Leiningen und von Begeisterung und Treue gegen Eu. Majestät erfüllt und beseelt, von Neuem bereit ist, die etwa noch zu benöthigende Mannschaft aus ihren Söhnen zu stellen,

Sie ist jene Nation, deren Söhne das 2. Roman. Regiment bilden, das sich weigerte dem Befehle des ungarischen Despotismus gegen die kais. gesinnten Serben und Croaten zu marschiren, zu gehorchen, so, dass man es nach Pest, Waizen und Komorn in Gefangenschaft brachte, und gegenwärtig als Strafe für seine Anhänglichkeit an den allerhöchsten Thron gezwungen hat die Erdarbeiten an der Theiss zu verrichten.

Sie ist auch jene Nation, welche seit dem Monat Juli v. J. unter der Anführung des tapfern Obristen Urban gegen die Rebellen in's Feld gezogen ist, und aus welcher ausser den siebenbürg. Linien-Regimentern noch andere zwei treugesinnte Grenzregimenter bestehen. Ferner ist sie jene Nation, die sich den Anordnungen der rebell. Regierung hinsichtlich der ungar. Banknoten und Recrutirung mit beispielloser Aufopferung mehrerer ihrer Mitglieder mit den Worten widersetzte: „Sei nur auf den allerhöchsten Befehl Sr. Majestät bereit, zur Unterstützung der Krone Recruten zu geben, und nöthigenfalls Klein und Gross in's Feld zu ziehen!“ Darum hat sie auch zu Folge der am 18. Oktober v. J. erlassenen Proclamation des einsichtsvollen Commandirenden Generals in Siebenbürgen, Baron v. Puchner, sich um die treuen k. k. Truppen geschaart, und diese als ihre Führer angenommen. Trotz allen Schwierigkeiten und des von Seite der Rebellen erlittenen, auf mehrere Millionen sich belaufenden Schadens und ihrer zahllosen, auf allen Strassen und Feldern umherliegenden Verstümmelten und Todten, erträgt sie doch die schwere Last des von den ungarischen Rebellen hervorgerufenen Bürgerkrieges unverzagt und mit männlicher Ausdauer in der festen Ueberzeugung, dass der wichtigste Augenblick ihres politischen Lebens erschienen ist, in welchem sie ihre alterprobtte Anhänglichkeit und Treue für Eu. Majestät durch Wort und That glänzend bekräftigen, und die constitutionelle Freiheit

und Gleichberechtigung aller Nationalitäten gegen die terroristische Zwangsherrschaft von Buda-Pesth erringen und erkaufen müsse.

Indem also die romanische Nation in der Feuerprobe der Treue für den allerhöchsten Thron Eu. Majestät Gut und Blut aufopfert, so erlaubt sie sich die allerunterthänigste Bitte anzubringen: „Eu. Majestät wollen allergnädigst geruhen dieser stets getreuen Nation die konstitutionelle Freiheit unter den Segnungen des Friedens, der Ordnung und der hieraus entspringenden Wohlfahrt, deren sich die anderen getreuen Nationen der Gesamtmonarchie zu erfreuen haben, huldreichst angedeihen zu lassen.“

Hierauf geruhen Se. Majestät huldreichst zu erwiedern: „Dass Allerhöchstdieselben mit Vergnügen die Versicherung der Treue der Romanen aus dem Munde eines Mannes empfangen, der für die gute Sache an ihrer Spitze gestanden, und gewiss werde ihnen dieselbe nationale Gleichberechtigung zu Theil werden, wie selbe die übrigen Völker der Monarchie genießen.“

LXXIV.

Engelhard orosz tábornok tudatja, hogy Brassót nem akarta fedezet nélkül hagyni.

An die Bürger von Kronstadt! Einige Schlechtgesinnte von der Kronstädter Bürgerschaft haben das falsche Gerücht verbreitet, ich hätte mich mit dem kais. kön. österreichischen Herrn Generalen v. Schurttner entzweit und hätte die Absicht mit meinen Truppen die Stadt zu verlassen!

Ich habe im Gegentheil in dem Herrn Generalen v. Schurttner einen braven Kameraden gefunden und werde Wohldenselben auch fortan als solchen schätzen und ehren.

Dass ich meine Packwagen in die Walachei zurück geschickt habe, ist einzig und allein im Interesse der hiesigen Bewohner geschehen, um ihnen eine Erleichterung zu verschaffen, weil es ihnen schwer werden dürfte, neben der Bespannung und der genannten Packwagen auch die Fourage für die heute angekommenen 700 Uhlanen zu liefern.

Der gesammte Inhalt der Packwägen, bestehend in Zwieback, bleibt in der Stadt zurück und es wurden nur die leeren Wägen abgefertigt.

Jenes falsche Gerücht ist also eine infame und thörichte Lüge; denn wenn ich mich selbst mit dem Herrn Generalen v. Schurttter nicht verständigt hätte, so würde ich dennoch hier bleiben zum Schutze dieser Stadt, wie es der Allerhöchste Wille meines Kaisers und Herrn ist. Kronstadt, den 10. Februar 1849.

Generalmajor v. Engelhard.

LXXV.

Schurttter tábornok újra felszólítást intéz a székelyekhez.

Szekler von der Csik, Gyergyó und Háromszék!

Ihr habt in der jüngsten Zeit in wenigen Tagen zweimal euern Eid der Treue gegen unsern Kaiser und König gebrochen.

Ihr, Szekler-Soldaten, habt, statt den euern Vorfahren von ihrem Monarchen verliehenen bisher mackellos gewesenen Fahnen treu zu bleiben, diese treulos verlassen, und seid dem schmälichen Rufe der Empörung gefolgt, um dadurch, nicht etwa dem Vaterlande zu dienen, sondern um es zu verderben, und den Gelüsten Eurerer an König und Vaterland zu Hochverräthern gewordenen Anführer zu fröhnen.

Oder wäret ihr wirklich verblendet genug, um all dem tollen Unsinn, den diese eure Anführer euch vorschwatzen, ernstlichen Glauben zu schenken? Nein! ihr seid es nicht und daher um so sträflicher.

Oder soll man etwa glauben, dass diese eure Coriphäen euch durch Furcht und Schrecken zu ihren schändlichen Absichten benützen, und die Bahn des Hochverrathes und des Verbrechens betreten lassen? auch dies ist Unsinn; den Ihr, die Tausende, habt ihnen, den Wenigen, nicht sie euch Furcht und Schrecken einzujagen.

Doch nichts mehr hierüber!

In wenigen Wochen werden eure Thaten ihren strengen Richter finden, und so auch eure Verführer, wenn anders man nach

den bisherigen Vorgängen euch noch als Verführte betrachten kann, ihren so wohlverdienten Lohn ganz gewiss empfangen.

Was ich euch jetzt sagen will, ist Folgendes: höret es wohl, und richtet euch darnach.

Während die hier in Siebenbürgen befindliche k. k. Truppenmacht sich mit der Vernichtung der unter dem polnischen Rebellenhäuptling Bem und seinen Consorten eingedrungenen zügellosen Banden beschäftigt, und selbe auch beinahe schon vollendet hat, --- ist mir von Sr. Excellenz dem commandirenden Herrn General die Aufgabe geworden, diesen Theil des Landes mit den mir zu Gebote stehenden Streitkräften und, wenn ich es für nöthig finde, auch mit Zuziehung von 50,000 walachischen und sächsischen Nationalgarden gegen alle feindlichen Uebergriffe zu schützen; diese Aufgabe will und werde ich lösen.

Indem ich euch auffordere, die von euch besetzten sächsischen Ortschaften augenblicklich zu räumen, erkläre ich euch annoch hiemit feierlichst bei meinem Worte, dass ich jeden bewaffneten und nur auf Raub Verwüstung ausgehenden Einfall in fremdes Gebiet auf eine für euch schmerzliche Weise rächen und — rechnet sicher darauf! — durch zehnfache Gegeneinfälle von allen Seiten in eure Heimath mehr als vollständig entgelten werde.

Trauet meinen Worten, die ich euch hiemit auf Befehl Seiner Excellenz des Commandirenden verkünde und lasst euch hiemit gewarnt sein. Kronstadt, am 10. Februar 1849.

Schurttner m. p.
Generalmajor.

LXXVI.

A román comité nyilatkozik a muszka behozás körüli eljárásról.

Erklärung! Das romanische Comité sieht sich in Betreff des Verfassers und Inhalts zweier angeblich von einem romanischen Briefschreiber herrührenden Korrespondenzen aus Hermannstadt in der Ost-Deutschen Post vom 15. Februar veranlasst, hiemit frei und öffentlich zu erklären, dass die fraglichen Briefe weder mit Vorwissen

noch irgend einer Theilnahme des Komités fabrizirt und veröffentlicht worden sind. Im Gegentheile ist das romänische Komité mit den Ansichten der Verfasser durchaus nicht einverstanden, und würde niemals, besonders, was die Bemerkungen über die strategischen Operationen vor Hermannstadt anbelangt, sich für kompetent gehalten haben, irgend ein Urtheil darüber abzugeben. Ebenso wenig begründet findet dasselbe die angebliche Anzahl Truppen und Kanonen bei dieser denkwürdigen und ruhmgekrönten Schlacht am 21. Jänner. Was aber die eigentliche Hauptsache, nämlich die Einberufung der russischen Truppen nach Hermannstadt und Kronstadt betrifft, so hat das romänische Komité zwar am 2. December v. J. wenn gleich ungern, so doch durch die hilflose Lage und Noth unseres Vaterlandes gedungen seine Unterschriften auf die diesfällige Vollmacht, wegen derartiger Rettung der romänischen so wie der sächsischen Nation freiwillig hergegeben, ohne jedoch bei den weitem Verhandlungen über diesen Gegenstand, und den späterhin über Beschluss des Hermannstädter Militär-Kriegsrathes wirklich erfolgten Einmarsch dieser kaiserlich russischen Schutztruppen mehr betheiligt worden zu sein.

Bei solchen Bewandnissen verwahrt es sich so nach gegen alle Kritiker Beschuldigungen und Privatansichten jeder Art, die in Zukunft selbst von einzelnen Mitgliedern der romänischen Nation oder vielleicht gar des romänischen Komités, selbst, aber ohne der Unterschrift des Komités, veröffentlicht werden.

Hermannstadt, am 4. März, 1849.

Das romaenische Pacifications-Komité.

Simeon Barnutius, Praesident.

LXXVII.

Csányi a harangokat ágyuknak kéri.

A menydörgés tisztítja a léget, az ágyuk menydörgése veri szét az ellenséget s öldöklő golyói semmitik meg, mentől több ágyuja van a hazának, annál biztosabb ez ármánykodó ellenség megtöredése. Ez a czél.

Le azért polgárok a harangokkal, változzanak át öldöklő

ágyukká. Isten úgy akarta, hogy a magyar ember ágyu menydörgesei között imádja és hívja segédül Istenét.

A hazának cinre is van szüksége. A tös-gyökeres magyar városok tele vannak még őseikről öröklött czinedényekkel, melyeknek ez időben vagy semmi, vagy kevés hasznát veszik. Fölhivok azért mindenkit, sziveskedjék azt, mit bír, a haza oltárára letenni. Ha a hon ily sulyos perczeiben valaki ingyen nyújtja át, a hon kedvesen veszi, ellen esetben pénzen is bevásárolja.

Polgárok ! istentelenül megtámadott hazánk, alkotmányos szabadságunk megmentéséről, személy és vagyonbátorságunk megvédéséről van szó. Nyujtsátok sebesen a védelem eszközeit ide !

Kolozsvártt, martius 8-án 1849.

Az egyesült Magyar és Erdélyország
teljhatalmu országos biztosa
Csány László.

LXXVIII.

Bem Szeben bevétele után többek közt közboocsánatot hirdet.

Szeben lakosai ! A magyar hadsereg azért jött, hogy megmutassa, mikép ti armánynak vagytok játszólápdája. Mozgalmaitok vezetői és ferde hirlapjaitok a magyar hadserget csupa népsöpredékből álló föllázadt csoportnak nevezik, melynek nincs más célja, mint rabolni, égetni és gyilkolni. Szászrégent hozzák fel mindig például ; pedig Szászrégent nem a magyar hadsereg égette fel és rabolta ki. Azon szász városok, melyek a magyar hadseregnek fegyveresen ellent nem állottak, meg lőnek kimélve ; így Besztercze, Medgyes, Segesvár és Szászváros.

A magyar hadsereg, fegyverrel kezében, tartós s a polgári szabadságon alapuló békét akar kivívni a magyar királyság határai között, miután a király által szentesített törvények, armánykodások következtében megsemmisítették és kigunyoltattak.

Magyarországban minden honpolgár, nemzet- és valláskülönbség nélkül egyenlő szabadságot kell hogy élvezzen ; ezért mondott le a nemesség előjogairól s lett a paraszt, a hűbéri tartozások eltörlése által szabad polgárrá emelve.

A magyar hadsereg az önkény, a katonai és tiszturalom el en harczol. Ezért a kényuralomhoz szitók, a császári katonaság és a hivatalnokok legesküdtebb ellenségei.

A magyar hadsereg a közös népszabadságért harczol, ezért küzdenek soraiban mindenféle népfaj ivadéki, mi által egyszersmind az európai népszabadság előharczosául lön fölszentelve.

A magyar hadsereg előtt szent a békés polgár személye és vagyona. Ha sergeim nem kényszerülnek az általatok emelt torlászok megett orosz szuronyokon és ágyukon áttörni utat magoknak, ha nem kellett volna a várost rohammal bevenniök; ezt magatokon is tapasztalhattátok volna. De a győző harczfi elkeseredésének az első órákban nem lehetett gátot vetni. Mostantól fogva azonban a legszigorubb parancsokat adtam ki, hogy a tulajdon megkinéltessék.

Ti, orosz segítséget hívtatok. Ez reátok egész Európa előtt a szégyen, ügyünkre pedig a jogosság bélyegét ütötte. Ez nem lehetett az erdélyi összes szászoknak kívánata, kik kevéssel czelőtt oly orosz gyűlölők valának. Ezen tett vádjá alól csak annak nyilvános visszahuzása által tisztíthatjátok ki magatokat.

A magyar kormány, mely minden multa a feledés fátyolát veti, biztosítja hivatalnokaitok szabad választását. Válasszatok olyanokat, kik érdekeiteket jobban tudják védeni.

Egyetlen meneküléstök a Magyarországgali egyesülésnek elismerése és jóváhagyása. A választás nem lehet nehéz a polgári szabadság és kancsuka között, mert hogy mi célja az orosz pártfogásnak tapasztalni fogtátok volna. És azt is tudhatjátok már, mily jól ment volna dolgotok, ha nemzetiségtök és politikai létezésőtök, a magyar helyett mível titeket elretteiteni kísértettek, az oláhokéban olvadt volna fel.

Én nem maradhatok itt; tovább kell folytatnom hadimunkálatimat. De valamint az általam kihirdetett közbocsánatot még a vandál oláhok irányában is megtartottam, ugy irányotokban is meg leendő tartva ha valahára észretértek, s valamint a katonai befolyásról, mely kisajtol, ugy az orosz interventioról, mely e fölött rátok mint németekre szégyent hoz, lemondatok. Ez elhatározástokban egész erőmmel gyámolítani foglak s csak töletek függ, hogy barát vagy ellenségképen térjek-e vissza.

Ti oláhok is józanodjatok ki, üzzétek el csábitótokat, csatla-

kozzatok a magyar kormányhoz és szabadelvű alkotmányhoz, mely nektek szabadságot és birtokot adott, minél többet senkitől sem kívánhattok, ellenben mindent, magát az életet is elveszthetitek.

Csak így eszközölhetünk békét, mely a polgárháboru által egészen kisajtolta s a legborzasztóbb gyilkolások által irtózat színhelyévé süllyedt hazátoknak annyira szükséges.

Szeben, főhadi szállás, mart. 12. 1849.

Bem J.
fővezér.

LXXIX.

Bem felszólítja a hírlapok kiadóit, hogy lapjaikat folytassák.

Hirdetmény. A magyar kormány nem akarja a szabadságot csak névvel ajkain pengetni; ne legyen az chimera, melylyel a népeket járókán szokták vezetni, hanem legyen valóság.

Első kellék alkotmányos szabadság megszilárdítására a sajtószabadság.

Azért felhívom az itteni lapok kiadóit, hogy lapjaik kiadását tovább folytassák. Én semmi korlátokat nem szabok nekik, nyomathatnak a mit tetszik s a miért felelősök lehetnek; csak hogy becsületes, értelmes embereket válasszanak szerkesztőiknek.

Mi a kormány irányában megtartandó politikai rendszabályokat illeti, ezek későbbben fognak megállapittatni.

Szeben főhadi szállás, mart. 14. 1849.

Bem J.
főtábornok.

LXXX

Bem felszólítása erdély lakosaihoz, a muszkák kiverése után.

Végre oly sok inség után megjelent a szerencsés nagy nap, melyen nektek valódi örömmel hirdethetem, miszerént a közös ellenség: „a muszka és osztrák katonaság“ meggyőzötven Oláhországba elszaladt, hogy a béke az egész országba kivivatott.

Isten áldja meg ezen napot, én pedig parancsolom, hogy a legközelebbi vasárnapon, vagy pedig a távolabbi helyeken ezen felszólításom vétele után következő vasárnapon minden vallások szertartásai szerint oltár előtti, vagy pedig szószéki ünnepélyes hálaadások által ezen nap jelentősége hirdettessék.

A magyar igazgatás, mely az alkotmányos valódi szabadságot akarja, mely minden multakat béke kedvéért örömmel felejt, és a mely az elvakított néppel soha háborut nem folytatott azt óhajtja, hogy a különböző nemzetiségek az egyformaság élvezete által a testvériségben egyesüljenek, hogy minden állományi polgárok szokott foglalatosságok mellé vissza térjenek, hogy az ország rövid időn maga mély sebeiből a béke s polgári szabadság áldásai közt felüdülhessen.

A magyar kormány csak boldogítani, nem pedig elnyomni akar, mindent fog tenni, hogy ezen jónak elérését segíthesse. A magyar a külállenséget a határszélektől távol fogja tartani, vagy pedig az országból merőben kihajtani.

Erdély lakói! ébredjetek fel valahára érzéteket tántorító azon mámorotokból, mellyel benneteket a lelkiismeretlen ravaszság összeszorítva tartja, borzadjatok vissza a muszkák használatától, valamint attól egész Európa visszaborzad, és használjátok azon alkotmányos jótéteményeket, melyeket nektek a minden igazgatások közt legszabadabb magyar igazgatás ajánl. Ti pedig megvakítottak, és megzavartak térjete vissza honotokba, a magyar igazgatás meg fog nektek bocsájtani, eléggé meg vagytok büntetve lelkiismeretetek mardosó férgé által, mely benneteket késő éveken keresztül üldözni fog, midőn benneteket a kegyetlenségre fognak emlékeztetni, melyeket polgártársotokra árasztottatok, midőn benneteket a közvélemény megítélend.

Magyarok, szászok és oláhok, nyujtsatok egymásnak testvéreleg kezét, távoztassatok minden nemzeti gyűlölséget, és boldogok lesztek. Brassó, mártius 21-én, 1849

Bem J.
tábornok

LXXXI.

Csányi hirdetése, a királyföld szervezése tárgyában.

Ármány és árulás az egyesült magyar hazát és a magyar nemzetet, szinte végveszélybe hozzák. Számos népfajok, melyeket Magyarhon keblében táplált és felnevelt s melyekkel a magyar hiven osztotta meg alkotmányos élte jótéteményeit, orgyilkosként támadának fel a haza ellen, s vad és vak eszközül a szabadságtipró zsarnokságnak. Fájdalommal kelle minden igaz honfinak tapasztalni, hogy a szászok, kik, mint virágzó állapotuk tanusítja oly bőven részesültek az alkotmányos szabadság javaiban, a vészteljes órákban nemcsak segédkezet nem nyújtottak a magyar nemzetnek, hanem önmaguk lettek főtenyezőjévé a hazán eláradott rozsoknak, s fővárosaikat tűzhelyeivé tévék azon lángnak, mely a hazát elborítja. S miután láták, hogy oly számos belellességek, kikkel ők titkon és nyilván szöveteztek, sőt azoknak nagy részét maguk költék fel, sem képesek megtörni a magyar nemzetet, nem irtóztak az utolsó eszközt is megkísérteni, s orosz sergeket hívni be a haza szent földjére, s így elárulni önhazájokat s minden testvér nemzeteket. Azonban hideg vétkes számításokból kifeledék a leghatalmasb tényezőket, az igazságot pártoló mindenható Istent és a magyar nemzetnek haza s alkotmány melletti kiolthatlan lelkesedését. Mi által a vétkes számítás meghiusult. Bem tábornok, a hős és bölcs vezér, legyőzte hatalmas ellenségeinket — hála neked nagy bajnok, — s köszönet nektek hős magyar harczosok a haza nevében!

Az egyesült Magyarhon törvényes kormánya, ennyi elkövetett hálátlanság s bűn után is, nem annyira büntetőleg mint atyai kinélettel kíván eljárni, s a nemzet becsülete kezekedik, hogy a béke és rend helyreálltával, a kivott szabadságban azon népfajok is, melyek annak legdühösb ellenségei voltak, egyaránt fognak részesülni; ha ezentul a törvények iránti tiszteletöknek, és az egyesült haza alkotmányhozi hő ragaszkodásuknak csilhatlan jeleit adják. —

Addig pedig, míg a békevesztett, feldult honban a béke viszszerterend, a rend helyreállítása s a törvény ellen felkelt népek fékezése, a jelenben szigorú intézkedéseket teszen szükségessé. S miután azon magyar megyékben, hol vitéz hadsergünk átvonult

a rend és a sörvények iránti eugedelnesség jobbadán életbe léptetett, a királyföldöni hatóságokra nézve a következőket rendeltem.

1. Nagy-Szeben és az ugynevezett egész királyföld, a magyar állodalom törvényes kormányja további rendeletéig ostromállapotba tétetik.

2. Az ostromállapot ideje alatt, minden polgári pörök megszűnnek. Ellenben rögtön-ítélő és rendes büntető törvényszékek állítatnak fel. A rögtönítélő hadi törvényszékek N.-Szebenben, Segesvárt, Brassóban és Beszterczén fognak rendeztetni; s e részben Ujgyház-, Szerdahely-, Szászsebes- és Nagy-Sink-széket a nagy-szebeni, Megyes- és Köhalom-székek pedig a segesvári rögtönítélő bíróság alá rendeltetnek. Átalában minden nemesak katonai de polgári egyének is a vétek fokozatához képest ezen bíróságok eleibe tartozván.

3. A rendes büntető törvényszékek Brassóban, Fogarast, Nagy-Szebenben, Szászsebesben, Köhalmon, Segesvárt, Medgyesen és Beszterczén fognak rendeztetni; Ujgyház- és Nagy-Sink-székek a szebeni, Szerdahelyszék pedig e részben a szászsebesi bíróság alá rendeltetvén.

4. Mindezen törvényszékek eljárásukat a közelebbi országgyűlés határozata szerint intézendik.

5. Nagy-Szebenben Bem főtábornok ur rendelete következtében történt tisztválasztás, az estromállapot idejéig meghagyatik, egyéb királyföldi városokban a választás rendezése a körülményektől fog függeni. A helységekben az eddigi előljárók megmaradnak de később ha a szászok törvény iránti hűségöknek s ragaszkodásuknak jelét adandják, a választás mindenhol a törvények értelmében, a polgárok képessége szerint fog megtörténni; s ez által a szegényebb néposztály is a törvények jótékonyágában részesülend.

6. Minden névvel nevezendő közpénztárak ideiglenesen az állodalom felügyelete alá rendeltetnek. A törvényes rend helyreálltával azonban a városok és helységek pénztárai a nép felügyelete alá fognak helyeztetni. Miből önként értetődik, hogy a szék és városi tisztviselőknak, az eddig ezen pénztárookra gyakorlott befolyása czennel megszűnt; valamint megszűnnek nyilvánítatik ezen tisztviselőknak a helységek kerületeire kiterjedt ugynevezett inspectoratusa is.

7. A kincstári hivatalok, a főposta hivatal, a tartományi főbiztosság, és a tartományi főpénztárhivatal, Kolozsvárra áttétetni rendeltetnek. A lotteria pedig, mint a legszegényebb néposztályt zsaroló és erkölcsrontó kártékony intézet ezennel mindenkorra megszüntetik. Egyedül a már történt betételek tekintetéből, még egy utolsó huzás engedtetvén meg.

Kelt N.-Szebenben, martius 23-kán, 1849.

Csány László,

országos teljhatalmu főkormánybiztos.

LXXXII.

A szebeni tanács nyilatkozik a muszka interventio ellen.

In Folge der unterm 12 März erflossenen Proklamation des Herrn Oberganeralen der ungarischen Arme, J. Bem, gibt die Hermannstädter Bürgerschaft die Erklärung: dasz sie sich den in der Proklamation enthaltenen Weisungen unterwerfe und denselben Folgen leisten werde, und legt, — nachdem Hermannstadt durch die Siegreichen ungarischen Truppen am 11. dieses eingenommen und der Stadt der hinreichende Schutz zugesichert worden ist, — gegen jedartige Intervention der russischen Macht förmliche und feierliche Protestation ein.

Hermannstadt, den 26. März 1849.

Der Magistrat und die Kommunitaet von Hermannstadt im Namen der Bürgerschaft.

Simon Schreiber m. p. prov. Bürgermeister.

Schelker m. p. Vice-Notaer.

Traugott Binder m. p. prov. Orator.

LXXXIII.

Csányi nyílt rendelete, melyben a Bem által eszközölt tisztválasztásokat id. meghagyja.

Mely szerint mindazon tisztviselők, kik Bem altábornagy intézkedései folytán ezen város közigazgatására ideiglenesen megválasztattak, hivatalaikban ezennel megerősíttetnek; meghagyatván

az illetőknek, miszerint azok irányában kellő engedelmességet tanusítani mindaddig szigorú köteleességüknek ösmerjék, valameddig az 1848-dik évi XXIII-ik törvényczikk 6-ik §-sa rendeletéhez képest a választás megtörténhetik.

Igyekezni fogok, hogy az új választást mielőbb életbe lehessen léptetni, mert ez által a törvény értelmébeni választási jogot a polgárok szegényebb összege is gyakorolandja, s épen e polgárok összes osztályára nézve adott engedélyben rejlik a törvény jótékonyága. Brassó, tavaszeli 30-ikán, 1849.

Csány László,
országos főkormánybiztos.

LXXXIV.

Bem altábornagygyá neveztetése.

Az országgyűlés f. évi martius hó 23-án tartott ülése határozata alapján, **Bem József** tábornok ur, Nagy-Szeben bevétele, a verestoronyi diadal és az egyesült osztrák-orosz hadsereg szétvétele által a magyar nemzet körül kivívott halhatlan érdemeiért, mart. hó 15-kétől számitandó ranggal és illetményével altábornagygyá kineveztetett.

Ugyanazon határozat folytán a hálás magyar nemzet **Bem József** altábornagy urat, fönnebb elősorolt érdemeinek elismerése jeléül, a katonai érdemjelek első osztályával feldiszesítette.

Kelt Debreczenben, april hó 3-án, 1849.

Mészáros Lázár,
hadügyminiszter.

LXXXV.

A miniszteriumnak az erdélyi hadsereg iránti elismerése.

Diadal koszoruzá zászlóitokat — hűségeket, kitűrésteket s vitézségeket jutalmául.

Az alig képzett sereg megtörte Ausztriának táborát szabadság és jog iránti lelkesültével, s elszorta a szabadság és ellenségeit a segélyül hívott orosz csapatokat.

Vezérletében hős tábornoktoknak, ki életöken új ragyogó borostyánt füze dicsősége koszorujához, többet vívtatok ki az elhalhatatlan emlékezetnek világtörténetében.

A nemzet szabadon választott képviselőinek egyhangu határozatában, hálás jutalmat nyújt diadalmas seregének oly vitéz mint bölcs vezére által, s igazságos kezeibe teszi le hősei számára a hű elismerés jeleit.

Magyarhon hősei! vegyétek hazátok hadügyministerétől a nemzet háláját! Debreczen, apr. 3-án 1849.

Mészáros Lázár.
hadügyminister.

LXXXVI.

Csányi rendelete Szászföld további szervezése végett.

Az, ostrom állapotba helyezett szászföldön kellő fentartására a rendnek, személy- és vagyonbeli bátorságnak biztosítása tekintetéből múlt hó 23-dikán Szebenben kiadott rendeletemen kívül, következőképen intézkedtem:

1) Tekintetbe vévén, hogy kisebb városokban és falvakban, a hosszabb ideig tartott hadjárat következtében, a polgárok közötti viszonyok annyira fölzavartattak, hogy azokból kétségek és perek fölmerülését biztosan remélni lehet; azért a fönemlitett rendeletemből látható rögtönítelő hadi és polgári bíróság és rendes büntető törvényszékeken kívül, a falvakban, népesség- és távolsághoz képest még három személyből, jegyzőből és irnokokból álló választmányok is alakittatnak, melyeknek kötelessége leendő polgári perekben 24 forinton felül 300-ig ítélni, a felelbbvitel, birtokon kívül, Kolozsvárt felállítandó felelbbviteli polgári bírósághoz történik, 24 forintig pedig a falvak előljárói fognak ítélni.

2) Brassó városában és kerületében, folyó hó 3-ikán hozott határozatnál fogva, ezen választmányok egyszersmind rendes büntető törvényszéket is képeznek.

3) Fogarasvidéke megyévé alakíttatik, és belé kebeleztetnek a 2-ik határőri oláh ezred helységei, melyekben hogy az árva-pénzek czélszerű kezelése rosszabb karba ne jusson, árva-birói hivatal alakíttatik, mennyire lehet volt jó viseletű értelmes altisztek-ből, árva-birói czimmal, és Magyarországnak divatozó fizetéssel.

4) Az egész szászföldön minden székben egy rendőri hivatal, s ha a szükség kívánná több is felállíttatik. -- A rendőri hivatal felállíttatik Fogarasvidéken is, ennek kötelessége a rendet fönn-tartani, mi végre, ha az elnök szükségét látandja, alsóbb rendű egyéneket is használhat, illő napidíj mellett. A rendőri hivatal eljárásához tartozik választmányokat kinevezni, lefoglalására azok ingó és ingatlan vagyonainak, kik mint czimborái az ellenségnek azzal eltávoztak, és az által hűtlenségi vétékbe estek, kik B e m altábornagy ur által a multa nézve kihirdetett bünbocsánatban nem részesülhetnek; — a lefoglalt javak, további rendelkezésig, zár alatt tartandók, és gazdasági cselédséggel és felügyelőkkel ellátandók. Részteljesb utasítást, tőlem, a rendőrség írásban veendő.

Az ideiglenesen meghagyott hivatalokra nézve a törvény értelmébeni választás, valamint a képviselők választása is, mielőbb meg fog történni; mert szükséges, hogy a választásokban a nép összesége részesüljön, miben a törvény jótékonyága leginkább rejlik.

Ideiglenes intézkedésemben, a szászföldön tapasztalandó szellem, s magyar törvények iránti tisztelet módosítást fog előidézni.

Az eddig B e m altábornagy ur által kivetett hadi adó, szintén ideiglenesnek tekintendő; ez érdemben a végső határozat az országgyűlését, vagy a törvényes kormányt, az országos honvédelmi bizottmányt illetvén.

Foglalatosságaim halmaza nem engedvén egy helybeni maradásomat, a szászföldre több kormánybiztosokat fogok kinevezni, azok iránt legfontosabb engedelmességet követelek.

Kelt N.-Szebenben. tavasz hó 4-én, 1849.

Csány László,

teljhatalmu országos főkormánybiztos.

LXXXVII.

Bem rendelete a sereg rendben tartásáról.

Mínthogy a sergektől az utakban önkényűleg sokan visszamaradnak, a tisztek a rendre nem mindig ügyelnek, szükségesnek látom következő parancsot kiadni :

1. A csapatvezényiők, század parancsnokok felelősség terhe alatt kötelesek a marsrendszabályt pontosan kezelni, s semmi szín alatt nem engedni, hogy az utban czillingezők elmaradjanak, vagy a házakhoz bejárjanak; e végre az elő- és hátvéd (avant- und arier-garde) kötelességére minden indulás előtt megtanítandó. — Az elővéd parancsnok, midőn valamely helységbe ér, tegyen rendeletet, hogy az utczára ivó viz tétessék ki, hogy ne kellessék azért a főseregtől küldözni; a nyakasok, kik tilalom ellenére a seregtől eltávozni akarnak, az illető parancsnokok által a hadi törvényeknél fogva szigoruan büntetendők.

2. Minden állomáson térparancsnokság hagyatik, hova a századosok beteg embereiket s az olyanokat, kik jól menni nem tudnak megvizsgáltatás után hátrahagyják.

A térparancsnokok feladata : a ilyeneket ápoltatni, s meggyógyulások után századaikhoz ügyelet alatt utasítani. Fő kötelességük továbbá a térparancsnokoknak : a czillingező katonákra, felügyeltetni, nem csak a térparancsnoki állomáson, hanem vidékben is; az eképen teendő foglyokat fegyverkeztessék le, egy kimutatással, hogy hová tartozik, mikor, és miért távoztak el, jelentsék be, s tartóztassák kenyér és víz mellett mindaddig őrizet alatt, míg büntetésük, csapatuk utáni küldetésük, vagy más egyéb teendők iránt rendelést kapnak; — meg kelletik továbbá az ilyen czillingezőket befogatásukkal azonnal vizsgálni, s a netalán náluk találtató rablott portékák úgy öt pengő forinton felül levő pénzek is vétessenek el. Az ily elfoglalandó pénz az állomáson levő szolgálatot tevő katonák, közt kiosztandó.

3. Észrevettem, hogy katonák magoknak minden engedelem nélkül fuvart hajtanak fel. Ezt szigoruan betiltom, s most annyival inkább, mínthogy a mezei gazdaság beállott; — ha önfejlőleg, s

szükség nélkül embereket, s marhákat a szántóföldek művelésétől eltartóztatnak, azzal szegényítettnek az illető gazdák, de igen az ország is, — a haza boldogságát pedig a katonának előmozdítani kötelessége. Nem szabad senkinek semmi szín alatt fuvart követelni, ha arra legalább is egy századostól írásbeli utalványa nincs, mi iránt a csapat parancsnokok felelősök. Továbbá megújítom azon rendeletemet, melyben meghagytam volt, hogy egy századhoz (akár gyalog akár lovas) úgy egy ágyú üteghez is podgyászok vitelére egy fuvarnál több nem járul, s több fuvart felhasználni nem szabad. Azon parancsnok, ki az engedményen felül használ fuvart, arestommal büntetettik, e mellett a fuvarpénz, mely készpénzzel fizettetik, illetményéből első fizetés alkalmával le fog huzatni.

A polgári tisztviselők kötelesek az olyan katonákat, kik faluban czingelnek, betegeskednek, vagy magukat rosszul viselik, feltartóztatni, és a közelebbi térparancsnoksághoz átadni.

Ezen rendeletem mind a katonai mind a polgári tisztviselők által késedelem nélkül kihirdetendő, s a helységekben szembetűnő helyeken falra ragasztandó. Szászsebes, apr. 4. 1849.

Bem,
altábornagy.

LXXXVIII.

Bem rendelete, mely mellett a sereg érdemjelekbe részesült.

A képviselőház azon küldöttsége, mely által nekem Debreczenből az első rendű érdemjel megküldetett, felhatalmazott arra, miszerint a vezényletem alatt levő hadseregben azon vitézeket, kik magokat a csatateren kitüntették, érdemjellel jutalmazzam, s megengedjem, hogy azt a hadügyministeriumtól adandó oklevél megérkezéig is hordozhassák. Örömmel érzem magam felhíva, azon tiszteket és honvédeket, kiknek jó vezényletök és harciasságok által kitüntetett hazafi-érdemök előttem ösmeretes, megnevezni, és őket 3-ad rendű érdemjellel díszesíteni — nem lévén kezemnél más rendű érdemjel. Neveik következők: ezredesek: Czetz János, gr. Bethlen Gergely, br. Kemény Farkas, br. Bánfy János, gr. Teleki Sándor, Tóth Ágoston, Kiss Sándor, Gáll Sándor; alezredesek:

Forró Elek, br. Messina N., Peretzi Péter, Károlyi Miksa, Ihász Dániel, Beke József, Szabó Ferdinánd, Inczédi Samu; őrnagyok: Papp Wilmos, Klement — 12-ik zászl. gr. Bethlen Olivér, Dobay József, Müller József — tüzér, Kabos — 1. székely zászl., Horváth Ignác, Makrai László, Juhász Albert, Keller, Jeszenszky, Kálnoki Sándor, Kiss Ist. Trángus, Simonyi Sim. Zarzycki Dén. tőrsvorvos: Gesztesi L. Századosok: Jékei Lajos Mát. husz., Székely Lajos, Szalbek György, Petőfi Sándor: főhadnagyok: Lukenics József, Zeyk Domokos, Nagy István, 10 husz. ezr; alhadnagyok: Egyed József, Eszterházi Kálmán; Kabos székely zászlóaljában: káplárok: Simon András, Bege Mihály, Koncz Elek; alkáplárok: Mincsor Antal, Páll Gergely, Szalánczi Domokos, Gáll Albert; közvitéz: Budai Mihály, Kiss Barabás, Koncz Antal, Czimbalmos Máté, Veres István.

Azon zászlóaljak és századokhoz, melyek az ütközetekben részt véve magokat kitüntették, az alább következő jegyzésben megírt szám szerint találom az érdemjel kiosztást; mire nézve megmagyom, hogy minden zászlóalj és lovas csapatnál egy bizottmány, melyben minden századtól egy fő- egy altiszt és egy közvitéz részt vegyen, állíttassék össze, mely a csatákban kitüntetett egyéneket feljegyezze, s meghatározza az érdemesebbeket; kik ily módon az illető szám szerint felajánltnak, azoknak azonnal az érdem diszjel hordozását megengedem, s érdemjeleket küldök számokra.

Érdemjelre ajánlhatni: 4-dik honvédzászlóaljtól 6 tisztet és 15 közhonvédet, 11-től 8 t. 22 kh., 12-től 6 t. és 15 kh., 24-től 3 t. 8 kh., 27-től 4 t. 10 kh., 31-től 8 t. 22 kh., 50-től 4 t. 10 kh., 55-től 6 t. 15 kh., Máriásiaktól 6 t. 15 kh. erdélyi önkéntesektől 5 t. 15 kh., Kabos 1-ső székely 3-ik zászlóalj 4 tisztet és 13 közhonvédet, ezek már megnevezve vannak, Szabó 2-ik székely zászlóalj 4 t. és 10 kh., marosszéki székelyzászl. 4 t. 10 kh., Szatmári székelyzászl. 4 t. 10 kh., Coburg huszároktól 2 t. 6 kh., Wilmos huszároktól 4 t. 10 kh., Württemberg h. 4 t. 10 kh., Kress lovasságtól 2 t. 5 kh., Mátyás h. 1-ső osztály 3 t. 8 kh., 2-dik osztály 3 t. 8 kh., Véber 1-ső székely 2-ik zászlóalj 3 t. 8 kh., Vadászcsapat — veres torony 2 t. 4 kh., összesen 96 tisztet és 249 közhonvédet.

Míthogy nem juthatnak most minden jeles egyének eszembe, s lehetnek olyanok az ütközetekben magokat érdemesített egyének,

kik külön helyzetbe vannak, azért felszólítom a parancsnokokat, az ilyen érdemjelt igényelhetőket rendesen bejelenteni.

Főhadiszállás Szászsebes, április 8-án, 1849.

Rem,
altábornagy.

LXXXIX.

Osányl szervező rendelete a törvényhatóságok főtisztjeihez.

Miután azon egymást érő terhes viharok, melyek hazánk, törvényes alkotmányunk, és a magyar nemzetiség fölött föltornyosulva valának, s mindezeket végveszélyek fenyegették, az igazságo^s ég segedelmével, s vitéz hadsergünk és dicső fővezére nagyszerű győzelmei után lassanként csilapulni kezdenek, s hazánk erdélyhoni részének állapotja már már azon ponton kezd állani, hogy a köz-igazgatásnak folyamatba jönnie, a belbékének s jó rendnek czélszerű rendelkezések által helyreállíttania nem csak lehet, de szükségkép kelletik is, — e célból rendelem a következőket:

1-ször. Minthogy az eddig királyi adó czimmal nevezett hadi adónak gyorsan és mentől nagyobb mennyiségbeni behajtását nem csak a katonaság kiállítására kívántató roppant költségek, hanem a megcsökkent, sőt nagyrészen meg is szűnt bányászat nem folytathatásából eredő jövedelmi szükség fedezhetése is, mulhatlanul megkívánják és az arrolí gondoskodást az álladalom nyilvános kára nélkül tovább nem halaszthatni; — ez okból, minden magyar, székel^y és szász törvényhatóságokban, a hol még meg nem történt volna, a hadi adó, melynek az ujonan alkotott törvények szerinti kivetését a körülmények még most gátolják, — az eddig fennállott rendszer szerént, lehető szigorral vettessék ki a folyó katonai évre is, és valamint a mult évekről adóbeli hátralék, ugy a jelen évi adó is szorgalmasan, az illető tisztviselők szoros felelete terhe alatt, felhajtván, az illető adóárnok keze alá, ide az álladalmi pénztárba leendő beszolgáltatás végett, pontosan fizetessék be.

2-or. A Magyarhonban és Erdélyben közelebbi időkben alkotott törvények által elvül kimondva lévén az: hogy a hatóságok, magok kebli szükségjeiket, hová tartoznak a köz tisztviselők, bíró-

ságok, orvosok, mérnökök, közszolgák, cselédek fizetése, börtön rabok, középületek fentartása, szóval minden kebli szükségek fedezése, házi adójokból fedezendik, a törvény e rendszabálya, minden törvényhatóságban léptessék életbe, — következőleg a hatóságok munkáljanak oda, hogy házi pénztárjok, az egyenes igazság korlátai közt leendő kivetés útján mentől előbb fölállíttassék, és oly állapotba tétessék, hogy abból minden kebli szükségeket, a hadi pénztár befolyása nélkül időről időre fennakadás nélkül hordozni lehessen.

3-or. A most érintett törvények csupán csak az urbériségek elvesztével megkárosodott birtokosok irányában függesztvén fel az adósságos követelésekkel szembeni jogát, — a közelebbi szerencsétlen körülmények által merő pangásba jutott, s csaknem egészen fennakadt ipar, belkereskedelem, s egyeseké úgy, mint közjó, a hitelnek az urbériségekben nem károsodottak irányában felszabadítását igénylik; e tekintetből, mostantól kezdve, mindazon hitelezők, kiknek az urbériségeket nem vették ellen törvényes, és igazságos követeléseik lennének, azok felvehetésére, s e részbeni lépéseiknek az eddigi törvények, és törvényes szokás értelmében megtehetésére följogosíttatnak; az illető tisztviselők és törvényszékek pedig kötelesek lesznek az illetőknek illető ügyeik folytatásában segedelemmel lenni, azokat ellátni, elégtételbe venni, az igazság és törvények szerint.

4-szer. Hogy a törvényhozó testület által arra nézve tett biztosítás, miszerint az álmány által felbőszített szász és oláh rablók által okozott károk megtéríttetni fognak, — pusztá hanggá ne váljék, azonban az állodalom is vagy a kártalanítások merőben általa leendő hordozásával, vagy ha ez az egyenes igazság kívánata szerint azok által, kik valósággal okozták, fognának is megtéríttetni, — az e felett felmerülő ügyek és kérdések tárgyalásával felettébb terhelve ne legyen, — minden törvényhatóságban rögtön állíttassanak fel békébiróságok, melyek teendője legyen a károsodottak és kárttevők közti egyenetlenségeket kibékítés útján a lehetőségig elenyésztetni, — és minden erkölcsi eszközöket arra felhasználni: hogy a károsodottak, igazságos követeléseikhez perlekedés nélkül, hozzá juthassanak, mely a helyett, hogy a károsodottak és kárttevők közti bizodalmas viszony helyreállítását eszközölné, — újabb anya-

got szolgáltatna, egymásiránti gyűlölségre s még mélyebb gyökereket verne bennök az ellenséges indulatoknak; — ha pedig a kibékítés nem sikerülne, a követelt kárt törvényesítse (legitimálja), eljárásáról hiteles jegyzőkönyvet vezessen, és további intézkedésig nyujtsa be a törvényhatóság főtisztjének.

5. A megtámadott hazának katona kell. — Katona védi a magyarnak személy és vagyonbátorságát és alkotmányos szabadságát, melyet a katonaság — fellázított népcsordával szövetkezve — a polgári és emberi törvények vakmerő megtámadásával támadott meg.

Háromszék, Csik-, Udvarhely- és Maros-székek versenyezve emelkedtek fel a haza védelmére, és ezreket állított a szabadság zászlója alá, és már ellenség vérével megpecsételt okleveleket is birnak harcias bátorságuk felől, — e felettnemzetörségeket is alakítottak, és akkép, hogy a hazának lényeges szolgálatot tehetnek, — jelesen Csik és Háromszék, mely a határszéleket is éjjel nappal védelmezi.

Áldja meg a magyarok istene! — de a magyar haza is háládatos lesz és megjutalmazza.

De az erdélyi részek más törvényhatóságai nem teljesíthették kötelességüket, és sem ujoncaikat ki nem állították, sem nemzetörségeket meg nem alakították.

Ez okból a haza nevében rendelem mint következők:

1) Minden törvényhatóság a maga kebeléből az egyenlőség alapján, 18 évtől 30-ig mindenkit sorozzon be az ujonczok közé.

Kivétetnek ezen kötelezettség alól:

a) A testileg- erkölcsileg alkalmatlanok.

b) Az egy fiu, vagy azon családtya, kinek keze munkájától függ családja élete, úgy mindazonáltal, hogy maguk helyett mást állítani kötelesek.

Egyébiránt a 18. 22. évesekig bezárólag négy évre, 22—30 évig állók győzelemig soroztatnak be.

2) Katonásittatnia kell a népnek a nemzetöri intézmény által is, mert csak fegyveres nép lehet erős és így szabad. Ezokból 18—50 évesig az ujonczok közé besorozottakon kívül rögtön nemzetörségbe sorozandók, — századokra — zászlóaljakra osztandók, tisztek elválasztandók, és pedig a legjobb jellemű, s ha lehet katona

viselt emberekből, kik felett, ha kérdés támadna, a törvényhatóság főtisztjeinek vagy kormánybiztosának feladata, és kötelessége azt megoldani. A századok, a fő és altiszteken kívül, kétszáz főt számitandanak, és ha egy helységből így egy század ki nem telik, több helységekbe kiegészítendő és minden katonai mozgalmakba begyakorlandók.

Kivételnek:

- a) Minden egyházak rendes szolgálai.
- b) Testileg erkölcsileg alkalmatlanok.
- c) Az ország és törvényhatóságok rendes tisztjei — bírái. —
- d) Belső vagy külső gazdasághoz alkalmazott és kézzel működő szegődményesek.

A nemzetőrség a hadügyminiszterium által a nemzetőrségre vonatkozó törvények alá rendeltetik, és annak megtartására pontosan elköteleztetik. —

3) A ruhát olcsósága, tartóssága és kényelmessége ajánlja leginkább, — de nem lehet, hogy a védegylet elve is tiszteletben ne tartassék a hol lehet, miáltal nemzeti kereskedésünknek legnagyobb szolgálatot tehetünk: — ez okból, valamint a rendes katonákká válандó ujonczok, úgy a nemzetőrök is felruházandók, ezen elvek szerint, és mivel a törvényhatóságok sokkal könnyebben megtehetik, sőt a magányosak is, mint az álladalom, ezért felkérem a haza nevében, igyekezzenek ujoncaikat felruházni leggazdaságosabban. A haza visszatéríti magánosnak, úgy mint a törvényhatóságnak a ruha értékét. Szilárd elhatározott akarat kell csak és ezen rendeletnek minden betűje testté váland. Én számitok valamint a tisztek, úgy a nép patriotismusára. Nyíltan kijelentem, csak siker fog kielégíteni.

6) Az urbéres viszonyok eltörlésekor, sőt némely felszabadult polgárok már az előtt is az általok bírató majorság belső és külső földek bérében teljesíteni kötelezett pénz vagy munkabeli tartozást megtagadták, az írott, vagy szóbeli szerződések és egyezkedések megtapodásával; minthogy pedig senki vagyonát igazságatlanul elsajátítani nem szabad, ennél fogva meg nem engedhetem hogy a sajátjog szentsége bár ki által is megbántassék, és a szerződések, legyenek azok írottak, vagy szóbeliek felforgattassanak, vagy erejükből kivetkeztessenek, mert a felek közötti szerződés

törvény. Ez okból rendelem : miként a törvényhatóságok szigoruan ügyeljenek fel, hogy a bérlők pénz vagy munka fejében kézen tartott belső és külső majorság javakat tulajdonosaiktól el ne sajátíthassák, sőt inkább a szerződéseket, írottakat, vagy szóbelieket, valamint a múltra, úgy a jövőre nézve szigoruan megtartsák, és ha a kötelezett pénz vagy munkabeli tartozást, a bérlők önként nem teljesítenék, rögtön polgári uton megítélni, törvényesíteni és felhajtani, valamint a múltra, úgy a jövőre nézve is tartsák szigoru kötelességöknek.

Ezen rendeletem teljesítéséért felelőssé teszem a törvényhatóságok tisztí karát. Kelt Kolozsvárrt, apr. 10. 1849.

Csány László,
országos teljhatalmu biztos.

XC.

Csány körrendelete, hogy a sereg a fuvar pénzt fizesse.

Hogy a szünteleni fuvarozás által a földmivelő nép a gazdaság folytatásától el ne vonassék egyfelől, másfelől pedig az okvetlen tenni kellettő fuvarozásokért rögtön kárpótlást nyerjen : ezenről rendelem, mikép ezután előfogat csak is az illető tér- és katonai-parancsnokságok és polgári hatóságok utalványaikra szolgáltatassék ki, az a kijelelt állomáson tul nem kényszeríthetvén, — az előfogat bére állomásokként egy marhától 15 pkr, előre kész pénzü ki-fizetessék, — egyedül a katonai élelemszerek, s egyéb kellékek nagy mennyiségbeni tovább költöztetése mentesítettvén kész fizetés alól. Kolozsvárrt, aprilis 18-án, 1849.

orsz. teljh. biztos,
Csány László.

XCI.

Csány körrendelete, mely által a kincstári hivatalt szabályozta.

Az Erdély-kerületi kincstári s általán minden közjövedelmű ügyek, s az e téreni ügyvezetés további állandó rendezéseig, s ad -

dig is, míg a most ideiglenes rendezés alá nem vétethetett közjöveldelmi ágakra nézve is ideiglenesen rendelkezhetném, a hivatali működés káros megakadásának elkerülése tekintetéből, s a szeretett hon érdekében rendelem és határozom a mint következők:

1) Az eddigi kincstártanács megszűnik.

2) A kincstártanács helyébe a só, harminczad és álladalmi uradalmi ügyek vezetésére ideiglenesen megannyi, egyenesen a pénzügy ministeriumtól, s illetőleg tőlem, mint teljhatalmu fő országos biztostól függendő s illő segéd személyzettel és szükséges számu számolókkal ellátandó igazgatók állítanak fel.

A sóügyigazgatást eddigi sóügyigazgatósági segéd Gyujtó Lajosra, a harminczadügyit, eddigi harminczadi felügyelőségi segéd Sala Farkasra, az álladalmi uradalmi eddigi kincstári titoknak Gyergyai Samura bízom a melléjük rendelt személyzettel ideiglenesen, némi kivételekkel nyíltan azon hatósággal, melyet eddig a kincstártanács gyakorlott.

3) Ezen igazgatók székhelye további rendezésig Kolozsvár leendő.

4) Tapasztalván, hogy némely kormánybiztosok és hadi parancsnokságok az ezen igazgatók körébe vágó rendelkezésekkel sőt kinevezésekkel is foglalkoztak, ezen beavatkozás ezutánra megszünnend.

5) A kincstártanács irat- és fiscalis oklevél tárai Szébenből Kolozsvárra rendeltetnek.

6) A többi Szébenben volt kincstári hivatal osztályok a rendezés bekövetkeztéig, Éder Károly kincstári tanácsnok főfelügyelése alatt Szébenben maradnak, és a nevezett kincstári tanácsnok utján tőlem lesznek hivatalos függéssel.

7) Azon kincstári hivatalnokok és szolgák, kik Szébennek a győzedelmes magyar sereg általi bevétele alkalmával az ellenséges sereggel, vagy azt előzőleg Oláhországba vonultak, és hivatali helyüket hűtlen elhagyták, vagy a lázadó oláhság közt hivataloskodtak, vagy most hivataloskodnak, úgy azok is, kik az igazságos ügy diadalával e honnak szent földéről kikergetett osztrák császári katonai hatóságtól másnemű hivatalokat elvállaltak volt, hivatalaik és fizetéseiktől felfüggesztetnek, s minden ezekkel hivataltalos közlekedés honárulás büntetése alatt tiltatik.

8) Kik a kincstári személyzetből az általános amnestia kihirdetését megelőző időkre nézve a hon elleni lázadásban részesek voltak, az amnestia jóvoltát csupán az ily lázadásbani részesedéssel érdemelt bünfenyítékre nézve élvezendik, de sem álladalmi hivatalban nem maradhatnak, sem álladalmi fizetést nem élvezendhetnek.

Ezen rendeletem és határozatom lehető legnagyobb nyilvánosságra hozandó.

Kolozsvártt, április 20-án, 1849.

Országos teljhatalmu kormánybiztos,
Csányi László.

XCI.

Kossuth rendelete a székelyek ügyében Csányihoz, melyben könnyítéseket ígér.

Az ország kormányzó elnöke Csányi László országos biztos urnak.

A vitéz és lelkes székely népnek az osztrák uralkodás idejében a közös hazának általános sebein kívül két fő keserves sérelme volt.

Egyik az, hogy polgári életéből jobbadán kivetkeztetve, katonai uralom alatt tartatott.

Másik: az örökös határőr-katonáskodási kötelezettség. Igen természetesnek találom, ha ez fájt a székely népnek, s természetesnek, ha azon lelkes részvétben, melyet nemzeti szabadságunk kivivásánál tanusít a haza szeretetén kívül ösztönül szolgált azon remény is, hogy hazánk szabadsága kivivásával egyetemben e méltán fájlalt súlyos sérelmeik is elenyésznek.

Még a vész nem vonult el egészen hazánk egeről, s ha derűnek indult felettünk a szabadság hajnala, ennek csak ösztönül kell szolgálni újabb meg újabb erőfeszítésre, hogy a mit a nemzet oly dicsően megkezdett, isten dicsőségével szerencsésen bevégezze; mert legkeservesebb érzet volna eltikkadás, elhanyagolás miatt akkor látni elszáradni a szabadság fáját, midőn gyümölcsei már érni kezdetek. Azért a még folyvást tartó rendkívüli körülmények rendkívüli buzgalmat, rendkívüli áldozat készséget, erőmegfeszítést igényelnek.

És én sokkal inkább becsülöm a hazaszeretettől lángoló vitéz magyar székely fajt, hogysem meg ne lennék győződve, miként megvan benne önkénytes hazafiúi indulatból ez áldozatkészség, melyre a körülmények sulya, s édes anyánknak, a közös hazának, kérése minden becsületes polgárt kell hogy ösztönözzön.

De míg én a nemzet nevében a székelyek ezen áldozatkészségére s csüggedetlen hazaszeretetére számítok, másrésztől nyíltan bevallom, isten s világ előtt, miként hálátlan volnék, sőt kötelességemet mulasztanám, ha székely hazámfiái sérelmeinek orvoslását s a közös szabadság alapján boldogságuk előmozdítását főgondjaim közé nem számítanám.

De én ezt főbb gondjaim közé számítom, azon gondok közé, melyeket híven teljesíteni nemcsak a kötelesség parancsolja, hanem szívemnek is örömet okoz.

Mindent tudó nem vagyok, mindenütt magam jelen nem lehetek, mindent magam nem végezhetek, tudnom kell a panaszt, hogy azt orvosolni képes lehessen; de arra szavamat adom, hogy a megtudott panasz nem maradand orvosolatlanul.

Értésemre esett pedig, hogy székely hazámfiainak még most is a szabadság napjaiban okuk van azon fentemlített két főszerelem felett panaszkodni, melyet a múltban annyira s oly méltán fájlaltak.

Mondatik nekem, hogy polgári hatóságaik törvényes hatásköreik mellőzésével katonai parancsnokságok rendelkeznek velök, s egymást keresztül vágó parancsaik által növelik a magában is súlyos sérelmet; — mondatik: hogy a 4 éves kötelezettségű, vagy a háború végéig szolgálendő haderőnek kiállításán kívül, mit a mint szíves elismeréssel s köszönettel hallom, a derék székelyek egész készséggel teljesítenek, még bizonyos évszakig minden fegyverfogható székely állandó határőri szolgálatra köteleztetik.

Ha ezen panaszok valók, úgy nyíltan bevallom, hogy ezek oly sérelmek, miknek megszüntetésével sietni a kormánynak szoros kötelessége.

Hajdan kiváltságok adtak egyeseknek szabadalmakat mások felett, most a szabadalmak ideje megszűnt, s a közös szabadság állott helyébe, s e szabadság természetéhez tartozik, hogy a polgári jogok mindenkire nézve sérthetetlenek maradjanak, és senki mások felett igaztalanul ne terheltessék.

A székelység katonai szerkezetének meg kell szűnni, s helyébe a polgári jogoknak s polgári hatóságnak kell lépni.

Az örökös határőri katonáskodás sérelmes terhének el kell enyészni s helyébe az ország többi lakosaival egyenlő honvédi és nemzetőri köteleességnek kell lépni.

A katonai parancsnokoknak a majdan vármegyékké alakítandó székel székek közigazgatásába nem szabad avatkozni, hanem azon székek törvényhatósági jogaiknak, melyekhez az egész polgári közigazgatás tartozik, épségben és sértetlenül fel kell tartatni, mely épséghez tartozik, hogy a polgári hatóságok csak a kormánytól vagy a kit kormány biztosa gyanánt erre különösen megbiz, vehetnek parancsokat és rendeleteket.

Ha katona-állításról van szó, ezt a kormány rendelete nyomán a törvényhatóságoknak kell illető polgári tisztviselőik által eszközlésbe venni.

Ha a határszélek őrzése végett a nemzetőrségnek mozgóváltételére vagy felváltására van szükség, ennek ismét csak a kormány rendelkezése folytán a polgári törvényhatóság útján kell eszközölni.

A katonai parancsnokságoknak rendelkezhetési hatalma és hatásköre csak azon percznél kezdődik, midőn a kiállított vitézlő sereg a hatóság által nekik tartozó köteleesség szerint átadatik, vagy a mozgóra tett nemzetőrség hadi munkálatra alkalmaztatik, de a törvényhatóság s annak közege önállósága katonai parancsnokságoknak alávétve nincs és nem lehet.

Van tehát és kell lenni a székel földről kiállított fegyveres erő katonai parancsnokságának, de a székel földnek és székel népnek katonai parancsnoka nincs és nem lehet!

Én a nemzet által reám ruházott hatóságnál fogva szükségesnek láttam elrendelni és el is rendeltem, hogy azon törv. hatóságok, melyek a haza ellen fegyveresen fellázadni nem iszonyodtak, polgári hatóságaiknak a majdan elkövetkezendő reconstitutióig polgári hatóságokban felfüggesztve, hadi törvény alá állittassanak, ilyenek például a szász székek; de a hazához nem csak hű maradt, hanem azt lelkesen is védelmező székel törvényhatóságoknak polgári önállásukból nem csak nem szabad kivetkeztetni; sőt a multak sérelmei orvoslásával azoknak

teljes épségökben vissza kell helyeztetni, a mint ezt teszem, és tétetem, az ország minden vármegyéinél, a mint az ellenség foglalása alól a nemzet birtokába egymás után visszakerülnek, nyomban első gondom az levén, hogy azoknak polgári közigazgatását reorganisálva, a törvényes és alkotmányos kerékvágásba visszavezessem.

Kinyilatkoztatom továbbá, hogy a székelyeknek örökös határőri katonáskodási kötelezettségük megszűnt, s hogy ezt a nemzetőri köteletség teljesítésének s e végett a nemzetőrség idő s körülmény szerinti mobilisatiojának kell pótolni addig, míg a rendes határvédelem ujabbán megalakítandó rendszere egyes vidéknek különös terhelhetése nélkül általános országos szempontból megállapíthatnák.

Mely ebbeli törvényes rendeleteimet azon utasítással adom országos biztos urnak tudtára, hogy azokat minden székely hatóságokhoz megküldve, közhírré téve, és a székely népet minden sérelmeik orvoslás iránti készségemről s legszívesb hajlandóságomról biztosítva, ezen rendeleteimnek ugy a katonai parancsnokságok, mint a polgári törv. hatóságok körében sikeres végrehajtással fogamatot szerezzen s a székely polgári hatóságok törvényes önállását teljes mértékben feltartassa.

De mivel e képen a hatósági tisztviselők hivataloskodása teljes fontosságát visszanyeri, s annak az ország védelmére intézett rendeletek teljesítése körüli buzgó eljárása mulhatlan szükséggé válik, orsz. biztos ur intézkedni fog, hogy minden tisztviselő hivatása körében köteleességét buzgón és pontosan teljesítse, s minden mulasztásért vagy visszaélésért, kérlelhetlenül feleletre vonassék, — a hol pedig a körülmények ugy javasolják, tisztujtó székek tartasanak, vagy a hiányzó, mint szinte a hiányosan vitt hivatali helyek czélszerűen kipótoltassanak, mire nézve a székelység közvéleményével gondolom találkozni, midőn kijelentem, hogy a székely t. hatóságoknak jövődöben főispáni névvel nevezendö föltisztjei a vármegyei főispánok példájára az ország kormánya fogja nevezni, ellenben a t. hatóság egész tisztviselői kara szintugy, mikép ez a magyarországi megyékben történik, vallás különbségre való ügyelet s megerősítés végett felsőbb helyrei fölterjesztés nélkül, választás útján fog betölteni.

Adja országos biztos ur székely hazánkfiainak tudtára, hogy valamint bizton hiszem rólok, hogy a reájok eső honvédsereg kiállítására készségében senki más által magukat fölül nem mulatni dicőségöknek tartandják, úgy én viszont, a tudtomra hozandó minden igazságos sérelmeiknek gyors és gyökeres orvoslását s szabadságuk megőrzését és boldogságuk gyarapítását legkedvesebb kötelességeim közé számítom.

Kelt Debreczenben, április 27-én, 1849.

Az ország kormányzó elnöke,
Kossuth Lajos.

XCIII.

Dobozy kormánybiztos szózata a székelyekhez.

Polgártársaim székelyek! Hivatalra soha sem vágytam, jelenleg is harczias pálya volt feladatom, s büszke vagyok vele, hogy csekély egyéniségemhez képest, ha csak porszemnyi segédet is nyújték az előttem, fiatalságom óta kedves Erdélynek; büszke vagyok most azzal, hogy e nyugodtabb állásába, a hon előtt nagy Bem altábornagy által megszabadított Erdélynek, a hadi térről elvonva, polgári szolgálat tétetett kötelességembe, e szék jelenlegi kormányzásával megbízatás által; büszke vagyok, de csak azért mert egy olyan nemzetnek kormányzásával tiszteltettem meg, mely polgári állásában értelmes, engedelmes, harczias állásában vitéz, s mindenkor kész hazája védelmére. Ennek tudása, s az öntudás által, hogy csak jót kívánok árasztani e már jelenleg marossszéki megyére, megjelentem köztetek kedves polgártársaim, idegen vagyok névre, idegen születésre, de minden más ivadéktól ment, tiszta magyar vér buzog ereimben, mely soha elkorcsosodni nem fog.

Itt vagyok köztetek, nem zsarnokoskodni felettetek, hanem bizalmatokat megnyerve, veletek együtt közremunkálódni, s a testvérileg egyesült Erdélyt magyar alakba által önteni. Bizalom bizalmat követel. Ez iránt szólítalak én fel benneteket polgártársaim, e legyen jelszavunk, a bizalom azonban úgy létesülhet, ha e már minden idegen önkénytől független, de minden oldalról szorongatott hazának javát, boldogságát eszközölve, virágzására, s magunknak, majdan nyugodt napjainkban egy jobb létre töreksünk, ez áldozat

nélkül nem lehet, ez önmegtagadás nélkül nem eszközölhető, nekünk mindenkor fennt álló katonaságot, nekünk kormányzó tisztséget kell tartani, nekünk honunk boldogítására, virágzására kell törekednünk, külső hatalmasságokkal összeköttetésben — mi sok pénzbe kerül — kell lennünk, s a lehetőségig kielégíteni a rabló csordák által koldusbotra jutottak károsodását; ezekre ember, ezekre pénz kell, ne vonakodjunk tehát a harcz mezejétől, ne az adótól, mely bár sokakra nézve ujság, s tán nyomasztó is lesz, de egy szebb, egy boldogabb jövődőt ígér. Legyetek meggyőződve polgártársaim! hogy mit becsületesség, igazság, s jóakarát eszközölhet sorsotok javítására, könnyítésére, mindent elkövetendek; így, csak így áldjon meg a mindenható; de engedelmességet is követelek, a magatok, a haza javáért, s ki a józanokosság, s felsőbb parancsoknak engedni nem akar, azt szigoruan is tudom és fogom büntetni, mert szelid és igazságos kormányzásnál pontosságnak, rendnek, egyetértésnek kell uralkodni.

Én tüzhelyeiteknel is meg foglak benneteket látogatni: a közjó iránti vélekedéseket, s netalán tán előadható méltó panaszaitokat meghallgatni, azokon ha tehetségemben áll segíteni, osztolni fogok veletek jóban és roszban. Addig azonban, nehogy éhenhalás ragadja el tőlünk azon kedveseinket, kiket a magyarok nagy Istene a gyilkos csordáktól megóvott, térjetez mint békés polgárok munkáitokhoz, szántások földeiteket, segítsétek szántani a csaknem koldusbotra jutott birtokosok földeit, kik nektek a szabadságot magok áldozatával eszközölték, az ő hasznok, a ti hasznatok, mert kevés földeitek az egésznek kenyeret nem adhat; ébredjen fel bennetek a nemesszivűség szikrája önmegtagadástokkal is, kiknek egyszerű állástokhoz képest jelenleg többetek van mint azoknak, kik addig szálkák voltak szemeitekben, úgy, csak úgy áld meg benneteket a magyarok hatalmas Istene; ne vessétek meg a jó utra tért oláh atyafiakat, oktassátok és vezéreljétek azokat, tartsatok meg végtére engemet nemes székely szivességekben, áldás reátok.

Maros-Vásárhelyen, április 28-án, 1849.

Dobozy István s. k.

alezredes és marosmegyei kormánybiztos.

XCIV.

Gr. Lázár E. felszólítása, hogy kórodákat állítsanak.

Maros megye hölgyeihez! Folyó év és hó 27-éről a helybeli rendőri bizottmány által, s ezt követőleg, ugyane hó 28-ról megyénk kormánybiztosa Dobozy István ur által felszólítottam --- április 14-kének emlékére egy betegápoló nőegyletet alakítani.

Midőn ezen nemes megbizással, magamat érdemem felett megtisztelve érzem, testvérileg hivlak föl, városunk és megyénk minden ezen ügy aránt részvétet érző hölgyei! hogy az irt egylet életbe léptetésére jövő hó május 5-én reggeli 10 órakor, édes atyám poklosutcza házánál személyesen megjelenni sziveskedjete.

Ezen tartandó gyűlésben megbizásaimat előtökbe terjesztve, az egylet-elnökválasztásról, valamint üdvös társulatunk alapszabályairól is tanácskozni — s alakulásunkról országos főápolónő özv, Meszlényi Rudolfnő szül. Kossuth Susánna asszonynak jelentést tenni — fogunk. Marosvásárhelyt, apr. 28-án 1849.

Szárhegyi gr. Lázár Eszter.

XCV.

Csányi a magyarhoni mezei rendőrségi törvényt behozza.

Rendelet. A polgári lázadás és hadjárat a mult évi terményeket nagy részben fölemésztette; az előidézett zavarok miatt ősz és tavasz vetés a szokott mennyiségben nem tétethetett, az éhség bekövetkezte iránt nem alaptalan az aggodalom.

Ugyanazért, nehogy a kellő mezei rendőrség hiányában a határprédálások is még bizonyosabban előidézzék nyomorúságot.—

Ezennel az 1840-ik évi pozsonyi országgyűlésnek a mezei rendőrség iránt alkotott IX. törvényczikke erejét Magyarhon erdélyi részére is kiterjesztem, oly felvilágosítással, hogy azon intézkedések, melyek azon törvényczikkben a megszűnt földesuri hatóságra, és urbéri viszonyokra vonatkoznak, a megváltozott viszonyok szerint értendők. — e tekintetben az 1848-ik évi pozsoni országgyűlés XI. törvényczikkelye 1-ső §-sa is figyelembe vétetvén és továbbá:

Azon teendők, melyek a megyei és városi hivatalnokok kötelességül vannak az idézett törvényczikkekben kijelölve, az erdélyi törvényhatóságokban azon hivatalviselőknek válnak kötelességeiké, kik ha szintén különböző név alatt is, hasonló körben hasonló hatóságot és kötelességet gyakorolnak.

Ezen intézkedés mielőbbi életbe léptetése és alkalmazása a törvényhatóságoknak kötelességül tétetik. Kolozsvárt, majus 1-én, 1849.

Csány László s. k.
telyhatalmu országos biztos.

XCVI.

Szebenvidéki kor. biztos, Berde M. rendelete a rablók ellen.

R e n d e l e t. A kormányom alatti törvényhatóságokban, s jlesen N. Szeben városában, daczára a fennálló szigorú rendeleteknek, a rablásnak több esetei fordultak elő, s valamint az állodalom úgy a magánosok javai is ittott szentségtelen kezekkel megtámadtattak és eloroztattak.

Továbbá oly egyének, kik fellázították a népet a magyar faj kiirtására, javai kizsákmányolására, építményei lerombolására és felégetésére, szóval : kik öltek, raboltak, zsákmányoltak, égették, a városokban, helységeekben és ezeknek határaiban és erdőségeiben lappanganak fegyveres kézzel, s kerülük Isten és a törvény, az igazság büntető ostorát.

Lelkemen fekszik, s feladatul tűztem magamnak kérlelhetlenül, hogy a megingatott társadalmi és kormányzati rendet helyreálítsam, következőleg minden gázságot, mely a törvényt, a jogosság érzelmét bántja, a törvények nevében megbüntessem.

Midőn tehát e végre segedelmemre felhivok minden polgári és katonai hatóságokat, sőt a magános jogos érzelmű embereket is, egyszersmind szigorú megtartás végett valamint a polgári, úgy a katonai hatóságoknak rendelem a mint következők :

I. §. Az utlevéllel el nem látott egyének a városokban és helységeekben szoros vizsgálat alá vonassanak, és ha bűnösöknek, vagy kétes jelleműeknek találtatnának, azonnal a rendőrség vagy a ka-

tonai parancsnokság kezébe adassanak, a honnan átveendő a rendes büntető, vagy rögtön ítélő bíróság elébe.

II. §. Gyilkosok, erőszakos rablók, lázzító, az állodalom részére elpecsételt javak pecsétjeit feltörők, továbbá a lopott javakat tudva megvásárlók, és használók, a Csány László, országos tehatalmu főköormánybiztos ur f. é. április 16-án kiadott rendelete szerint rögtön ítélő bíróság elébe állítandók, és halállal büntetendők.

III. §. Minden magános, község, város, polgári és katonai hatóság a II-ik §. alatt előszámlált bűnösöket befogni és a rögtön ítélő bíróságnak kézbesíteni, vagy ha tenni nem bírja, bejelenteni és befogatását eszközölni ezennel elköteleztetik.

Ha ezen rendeletem daczára valamely város, helység, hatóság vagy magános az ily bűnösöket lappangtatná, vele társalkodna, vagy lappangását helységében, városában vagy ennek hatáiraiban tudva elnézné, és be nem jelentené, annyival inkább elszökését segitené, vagy tápszerekkel ellátná, azonnal rögtön ítélő bíróság eleibe állítandó, és halállal büntetendő, mint az említett sarkbűnösöknek czinkostársa és bűnfrigyese; városok és helységek a felett minden füst-ről felveendő 12 pft hadi adóval fognak megrovatni.

Ez ekből a városok és faluk benn keblükben és künn hatáiraikban és erdőségeikben a legéberebb őrködésre és a városok polgári és katonai czirkáltatásra (patrouille) utasítatnak.

IV. §. Akármily fokozatu bűnösök befogatnának, a legközelebbi hatóság köteles bűnvázlatot (facti species) készíteni, a használható tanuknak vallásait bevenni, és hitelesítve elküldeni a közbüntető törvényszéknek, vagy rögtönítélő bíróságnak a bűnössel együtt, hogy annál hamarabb lehessen az ítéletet eszközölni.

Mely hatóság elmulasztaná: rovására fog a bíróság a vázlat és tanuvallatás elkészítése iránt rendelkezni.

V. §. Ezen rendeletem kihirdetendő minden vallások egyházaiban, az egyház szolgálói, a polgári és katonai hatóságok által, és értelmesen megmagyarázandó, hogy mindenkinek eljutván tudomására, magát alkalmazhassa. Kelt Nagy-Szeben városában, 1849. május hó 11-ik napján.

Kormánybiztos,
Berde Mózsá, s. k.

XCVII.

Lüders, orosz hadtestvezér kiáltványa, mely mellett a határt átlépte.

Erdélyország lakosai! Lázzadás uralkodik szép hazátokban, pártviszály, és anarchia dühöng népeitek között, kik századok óta nemes egyetértésben, véreket hazáért és fejedelemért feláldozni már őseiktől átvették.

Ezen állapot már továbbá nem tarthat, azért Uram Császárom szövetségétársa felszólítására sietett, a csend helyreállítására, hathatós segedelmét ajánlani.

Vitéz, harczias csapataimmal lépek hazátokba; üdvözlők minden honfit, ki a rend és törvényesség pályájára visszatérven, mint ember, polgár kötelességét teljesíti. Ösmerjétek tehát bennem teljes bizalommal védőtöket, és legyetek meggyőződve, hogy vagyonotok és családjaitok boldogsága katonáim előtt mindig szent lesz: mert igazság és engedelmesség jelszavok.

De a mint nekem szent kötelesség lesz, minden jó gondolkozásu polgárt oltalmazni, úgy azon vakmerő, ki ezen felszólításomat gunynyal visszatolná, rettegjen azon büntetéstől, mely kérlelhetlenül el fogja érni; nehogy a békesség áldása a csendes polgártól továbbá is megtagadtasson. Prediál, június $\frac{7}{19}$ -kán 1848.

Lüders,

a gyalogság tábornagya és a császári muszka hadisereg 5-dik osztályának parancsnoka.

XCVIII.

Dorsohner ezredes, mint Lüders melletti os. bizton kiáltványa.

Erdély lakosai! A felséges császárunk és királyunkkal barátság szövetkezett muszka hatalom seregei Erdélyország határára lépnek, ezen ország a pártütés terrorismusa alóli felmentése, és a csend s jó rend helyreállítása végett.

Ők védendik a csendes és fejedelméhez hiv polgárt, de a lázzadás bár hol is tűnjék fel, az a legkeményebben fog büntettetni.

Császáruk és királyunk ő felsége akaratja tehát, hogy szövetségeseink mindenütt barátilag fogadtassanak.

Részemről pedig mindenkit csend-, rend- és engedelmességre intek.

A szükséges élelmezésre gondoskodva lesz, ha pedig a körülmények kívánnák ezen élelmezést az országtól venni, azon esetben minden hatóságnak legszorosabb kötelességévé teszem, azt nyugdtatvány mellett haladéktalanul kiszolgáltatni. Oláhország, jun. 18-kán, 1849.

Dorschner Ferencz,
ezredes és császári kir. biztos.

XCIX.

Szentiványi a jogegyenlőség elve mellett rendeletet bocsát.

A mint a mult 1848-dik évben Kolozsvártt tartatott országgyűlésnek 1-ső törvénycikkelye szerint „a magyar honban minden lakosokra nézve kimondott, és életbeléptetett jogegyenlőség Erdély minden lakosaira nemzet, nyelv és valláskülönbség nélkül örök és változhatatlan elvül elismertetett, és az ezzel ellenkező eddigi törvények azonnal etöröltetteknek nyilvánítottak.” azon szembetűnő különbségnek, mely eddigelé a kiváltságos, és nemkiváltságos néposztályok közt a büntető igazság kiszolgáltatásában is létezett, azonnal meg kellett szűnnie, mi azonban a törvényhatóságok által a bűnvád ügyekről tett jelentések szerint meg nem történt, mert midőn a volt kiváltságosok a bűnvád ügyekben ellenök hozott ítéleteket fellebbezhetik, és botütések szenvedésére soha sem ítéltetnek, a kiváltság nélküli volt osztályuaknak a felebbezés csak bizonyos esetekben engedtetik meg, és ők a rabságon kívül botokra is ítéltetnek.

Ennélfogva minden büntető hatalmat gyakorló megyei-, széki-, vidéki- és városi törvényhatóságoknak, úgy egyes bíráknak ezenel rendelem, hogy az alkotmányos törvény által biztosított polgári jogegyenlőség elve tiszteletben lévén tartandó, addig is mig a büntető igazság czélszerűbb kiszolgáltatása iránt részletes törvények alkattatnának, a bűnperekbeni fellebbezhetés végrehajtás előtt, minden elítélt bűnösnek, ha ezzel élni kíván engedtessek meg, bot, vagy

vessződötések szenvedésére pedig senki se ítéltség, annyival inkább, mert az ítéletileg bűnösnek szabadságtól megfosztását más oly érzéki büntetéssel is lehet súlyosbitani, mely minden büntény miatt elmarasztolt polgárra egyformán alkalmazható; ugyan a feljebb említett oknál fogva, mivel a törvény mindjárt kihirdetése után kötelező erővel bírt, e rendelet minden a múlt 1848 évi július 18-a mint a törvény kihirdetésének napja óta ellátott bűnvád perekre oly formán terjesztetik ki, hogy az ezekben hozott ítéletek se hajtassanak a botlításokra nézve végbe, és hogy ha a szenvedő bűnös bűnperét fellebbeztetni kéri, pere a feltörvényszékre küldessék fel. — Annak elhatározása, ha vajjon az eképpen fellebbezhető pernek a feltörvényszéktől megvizsgálás után visszaküldéséig a fogházban tartandó-e vagy biztos kezesség mellett kibocsátandó-e, az első folyamodású ítélő törvényszék belátásától függvén. Kolozsv. jul. 4. 1849.

Országos teljh. kormánybiztos,
Szentiványi Károly.

C.

Lüders, orosz tábornagy kiáltványa a székeliekhez.

Háromszék, Csik, Gyergyó és Kászonszék lakosai! Hozzatok intézett felszólításomnak hatása nem volt; nem adtatok hitelt ellenszegülések szomorú következményeinek, és ime a büntetés elért. Ne kárhoztassatok senkit, mint azon gonosztevőket, kiknek bujtogatásaik és gonosz lázszításaiknak ellent állni nem akartatok; és még most is sokan közülletek, távol lakhelyeiktől felfegyverkezve bolyognak és csoportoznak. Nem rossz szándék, hanem akarom én ezt tulajdonítani, hanem inkább annak, hogy büntetteiteknek szomorú következményeitől tartotok. Megújítom tehát szavaimat, hogy azoknak, kik fegyvereikkel honukba csendesen viszatérnek, és azokat S. Sz. Györgyön az ottani törvényhatóságnak átadják, semmi nemű bántódásuk nem lesz; a ki pedig felszólításomra 14 nap alatt ezen biztosításom után nem tér haza, azoknak házuk és mindennemű felkelhetőik confiskáltatni fog; magok pedig elébb hátrább a legszigorubb büntetést elkerülni nem fogják. Ez utolsó szavam. Brassó, július 9-én, 1849.

Lüders,
tábornagy és a cs. orosz 5-ik hadseregnek vezére.

CI.

Dorschner, cs. biztos hasontartalmu kiáltványa.

Csik, Gyergyó és Kászoni lakosai! Még egyszer intőleg szólok hozzátok Ferencz József legkegyelmesebb császáruk és királyunk nevében.

És ezt csak azért teszem, hogy részint felvilágosítsalak, mikép ti gyalázatos tények eszközei vagytok, részint pedig, hogy megmutassam, miszerint erőhatalommal meghódításotok által romlásokra siettek. — Vegyetek példát, mire jutott Háromszék zsarnok-kormányja és hivtelen katonai vezérsege által. a mely vakmerő ellentállásával a most közelebbi múlt napokban több száz elvakított embernek életét feláldozá.

Be akarjátok ti is várni, hogy a Fejedelmekhez engedelmesség és hűségre hasonlólag erőszakoltassatok?

A mint mondtam, ez utolsó felszólításom hozzátok, s azért hallgassátok intő szavamat.

Ha ezen borzasztó jövődőt el akarjátok magatoktól háritani, adjátok át a törvénynek mindazokat, kik hivatal és pénzvágtyból sima szavakkal titeket ezen állapotba helyeztek, kik titeket törvényes fejedelmekhez hűtlenné lenni kényszerítettek, a legtörvénytelenebb kormány alá vetettek; tegyétek le és adjátok ki mindenemű fegyvereiteket, küldjétek minden helységből két két személyest e hó 19-ig S. Sz. Györgyre, hogy általok legkegyelmesebb császári királyi Felségünk iránti hűségi esküteket megújítsátok; ezeket teljesítvén, életetek és vagyonotok felől biztosítlak.

Jöjjetek valaha észre, fogadjátok jó tanácsot és kövessetek, minekelőtte késő lenne. Brassó, jul. 9-én, 1849.

Dorschner Ferencz,
ezredes és cs. kir. biztos.

CII.

Szentiványi or. korm. biztos búcsut mond Erdélynek.

Két hóval ezelőtt Országos biztosnak neveztettem ki, a Királyhágón inneni részekben, most kérésemre a kormány az itteni működéstől felmentett, Boczkó Dániel képviselő urat országos

biztosnak kinevezte, egy férfit, ki erélyesség, elhatározottság, szorgalom s munkásság által sok hasznot tett már a hazának; az ő hősiei tettének köszönjük Arad város megtartását — ez által ő volt föltényezője annak, hogy a nemzet Arad várát megkapta.

Én távozásommal köszönetet és áldást mondok.

Köszönetet Bem altábornagy urnak a haza hősiei védelméért, köszönetet vitéz hadsergünknek.

Köszönetet a megyék és városok előljáróinak.

Köszönetet különösen azoknak, kik itt a közép pontban velem fáradhatlanul működtek, s köszönetet Kolosvár lakóinak, kiknek szivességök nehéz napjaimat enyhítette.

Áldást mondok Erdély lakóinak.

Az ébresztett sebeket engedje Isten behegedni, a zajt béke, a nyugtalanságot csendesség váltsa fe, tekintsük a szabadság iránti érzést vész elleni paizsnek, s legyenek meggyőződve, hogy ha ez érzéstől áthalva védeni fogják legdrágább kincsöket — nincs erő, mely árthasson. Isten áldja meg Erdély lakosait! Kolozsvárt, július 9-én, 1849.

Országos t. h. kormánybiztos.

Szentiványi Károly,

CIII.

B. Wohlgemuth erdélyi polg. és kat. kormányzóvá nevezetése.

Kedves Bárá Wohlgemuth! Bizván belátására, és hivatalában tanusított buzgóságára, ezzennel Önt Erdély-Nagyfejedelemségben polgári és katonai kormányzóvá kinevezem.

Jelenjék meg Ön késedelem nélkül udvaromnál, hol az új hatásköréhez tartozó utasításokat kezéhez veendi — Magyarországon seregeim főparancsnokságánál már tétetett rendelés, Önt eddigi parancsnokságától felmenteni.

A polgári ügyeket illetőleg Bukovina ideiglenes főnöke Bach Eduárd, leendő Önnek segítségül.

Állása és hatásköre utasításában bővebben kifejtve foglaltatik, melyet is Önnek miniszter elnököm közlend.

Számolok közös czélunk teljesítésébe: kölcsönös és erélyes egyetértésre. Kelt Schönbrunnban, július 11, 1849:

Ferencz József. s. k.

Schwarzenberg, s. k.

CIV.

Bach E. teljhatalmu os. biztossá neveztetése.

Kedves kerületi kapitány Bach! Elhatároztam Önt, fentartván eddigi szolgálatait az Erdélyi Nagyfejedelemség polgári kormányára teljes hatalmu császári biztos minőségében ottani polgári, és katonai kormányzóm báró Wohlgemuth altábornagy mellé rendelni.

Ön ezen küldetését haladéék nélkül elkezdeni, és abban azon utasítás szerint járand el, melyet Önhöz minister elnököm által fogok juttatni. Schönbrunn, július 11, 1849.

Ferencz József s. k.

Schvarzenberg t. k.

CV.

Kossuth levele Bemhez, melyben többek közt a moldvai expedítiót ajánlja.

Az ország kormányzója Bem altn urhoz ! Becses sürgönyét július 8 és 9-ről kaptam, s alázatos válaszzal sietek önt minde- nek fölött értesíteni, hogy Erdély, Nagy-Várad s Debreczen felől az oroszoktól mit sem tarthat.

A felsőmagyarországi hadtestet (IV) Perczel vezénylete alá rendelém, s dispositiója alá a 12,000 emberen kívül új sergeket adék. Így 25,000 emberrel Czeglédre Szolnokra vonult, a körülmények szerint vagy a Tiszán átmenendő, vagy az oroszokat a Tisza jobb partján fenyegetendő. A mellett Korponai ezredessel Szt.-Ágotánál, Kardszagtól nem messze, a derék kunokból tömeges népfölkelést gyűjteténk, valamint Nagy-Várad fedezetére 2 zászlóalj gyalogsággal 2 divisio huszársággal, 8 ágyuval, s részint népfölkeléssel (összesen 9609 emberrel) a püspöki tábornok megerősítők. E

mozdulatok következtében az oroszok Debreczenből sietve visszavonultak, a Tiszavonalt megtisztítottuk, úgy hogy a Tiszántuli országrész az ellenségtől tiszta, s a Tisza jobb partjával hatalmunkban van.

Perczel tábornok ma a szolnoki s abonyi táborban van, azon rendelettel, hogy a Tisza jobb partját, s a Duna s Tisza közti földrészt Szegeddel (a kormány mostani székhelyével) fedezze, s a körülmények szerint az oroszok hátában, s oldala mellett operáljon, s a főerővel Hatvan és onnan Pest s Vác ellen nyomuljon.

11-én Ramberg ellenséges tábornok 6000 emberrel Budára ment, de hír szerint viszont elhagyá. Általán, miután Buda falait lerombolók, azt egyik fél sem tekintendi tartható helyzetnek, s birtokára az ellenséges fél sem adand sokat.

Mindamellet Pesten tarhattuk volna magunkat, de akkor vagy a tiszai, vagy a bácskai seregeket fel kellett volna concentrálnom, de ezáltal oly vidékeket hagytam volna oda, melyekből még veszített csaták után is a földből teremtheték seregeket, míg Pest reservet nem adhat.

Elvül tüstem ki, hogy a hadi operatiokat a kormány biztonságának nem rendelendem alá, hanem a kormány székhelyének választását a hadi operatiok kívánataihoz alkalmazandom.

Tudom, hogy jobb ekkép.

Ma Szegeden vagyunk, a jövő héten tán Aradon vagy Nagyváradon, (mit leginkább szeretnék).

Én személyesen faluról falura menni szándékoztam önkényteseket gyűjteni, mert 30,000-nyi reservet akarok felállítani, s e tartalékeserget személyesen vezetni. Hiszem, hogy 30,000 emberein egy hó alatt megleend.

Vetter tábornok Jellachich elleni támadásait megkezdé. A bajnok Guyon Jellachichot megverte, ki Titelre szaladt. Guyon ma követé, míg Kmety tábornok hasonlóan ma Péterváradot felszabadítja; Bánffy ezerekes pedig az ocskai, lukácsfalvi, aradácsi colonneokat magához véve, gyors menettel Perlászra siet, s míg Jellachich Titelre érne, azt bévenni szándékszik; de ez alig sikerülend neki, s Titel ránk nézve kemény harapás lesz. Vederemo. A seregek és vezérek derekak.

A felső sereg (ah erről sok mondandom lesz) még mindig

Komáromnál ául. 12-kén nagy csatája volt következmény nélkül, a bésánczolt positiót megtartá, mindkét részről sok veszteség, főként az ellenség részéről lovasságból.

Önre, rám, s az egész országra nézve egyetlen körülmény igen nyomasztó s alkalmatlan.

Görgei tábornok Komáromból jul. 20-ról azt írta: a győri útközet elveszett, az ellenség Bicske felé tulszárnyalt, mert támpontomból 60,000 ember ellenében annyira nem terjeszkedhetém ki, az ellenség 48 óra alatt Budán lesz; gondoskodjék a kormány az élelemszerekről bankról sat.

Pesten nem volt erősségem, a bankgyárt tehát ellenséges támadás és elvételnek nem tehetém ki, azt tehát (legalább 6000 mázsa sajtó- s gyárszekerekkel) meg kelle szüntetnem s Szegedre át-tétetnem, éppen akkor, midőn az ellenség közeledte miatt a debreczeni bankgyárt is megszüntetnem kelle.

A felállításra legalább 14 nap szükséges, 14 napig tehát egyetlen forintot sem csinálhatunk.

Azért nem kapott ön pénzt, a 125,000 forintot kivéve, melyet 9-én Szolnokról küldék.

Megteszem mit ember tehet, Isten nem vagyok, semmiből nem teremthetek.

Egy év óta semmi bevétel, üresen átvett pénztárak és had! Még e perczben is következő seregeket kell eltartanom. Erdély 40,000 ember, felső sereg s K márom 45,000, Vetter (déli sereg) 36,000, tiszai sereg 26,000, Pétervárad 8,000, N.-Várad, Arad, Szeged, Baja, Zarándi határvonal s kisebb csapatok 10,000, összesen 165,000 ember.

Ezen kívül a 18 huszárezred reserve eskadrona, 7 felállítandó zászlóalj, 20,000 beteg, 60,000 népfelkelés, löpormalmok, öntészetek, fegyver- és kardgyár, szuronygyár. 24,000 fogoly, az egész civil administratio stb. stb.

Ez nem kicsinység, tábornok! S a bankgyár 14 nap óta nem dolgozik!

Türeelmet kérek. Isten nem vagyok. Örömmel halhatok meg hazámért, de creatiot nem tehetek.

A bank három nap alatt rendben lesz, s így ön pénztárnokának hetenként 200,000 frtot küldendek.

Ön 800,000 frtot kér 30 és 15 krsokban , kérem fölszámolni , hogy erre 9,600,000 nyomás szükségeltetik , e mellett emberi kezek által (gőz nem használható), csak 20 sajtó dolgozván , egy perc alatt 10 nyomás történhetvén , éjet napot dolgozva , 35 nap nap kívántatik csak ez összevagre !!

S ez összevagr havi kiadásainknak csak tizedrésze !

Ennyit a nehézségek felfejtésére. Mi embernek lehet megteszem. Többet nem tehetek.

Most igen fontos dologra altábornok ur.

Rollex és Bolliak , oláhországi emigrans urak ajánlatot tettek oláh legiot alkotni.

Elfogadom az elvet , detaille-ok végett altábornagy urhoz utalám őket.

Ajánlom őket. A dolog igen fontos. Ha ön Oláhországba nyomulna , — mit igen szeretnék — e zászlóalj az avantgarde-ot képezhetné. A következmény felszámíthatlan volna.

Ha a dolog oláhhonbai beinenetelre kerül . kérem , ez urakat pár nappal az előtt tanácskozásra hívni fel , hogy előre intézkedheszenek . mert óhajtandó , hogy barátoknak tekintessenek. Igen szükségesnek vélem megmondani a proclamációban : mint a törökök és oláhok barátai jövünk , felszabadítani őket az orosz nyomás alól.

A törökök kétes politikát követnek ; il faut les comprometre.

Olvasám a lapokból ön rendeletét , meilynél fogva minden civil t. hatóságot felfüggeszt; e lépésnek felszámíthatlanok következményei, s megegyezésem nélkül csak úgy történhetik meg , ha megismerem a nemzeti gyűlés előtt , hogy nem vagyok kormányzó. Miatta a félország lángba van. Mért compromittál ön drága althn. ur ?

Hidje el , van elég gondom. Ne neveljék barátaim. Ez annyit tesz , mint fölfüggeszteni az alkotmányt ; még a ministeriumnak is a nemzeti gyűlés megegyezése kívántatik -- különben -- vádállapotba helyeztethetik. Borzasztó crisis támadhat belőle. Nyujtson kezet elhárítani a zavar vészeit.

Kérem rá , a nagyváradi beszélgetésre hivatkozva.

Különben remélem, legyőzzük elleneinket, ha egyezők leszünk.

Fájdalom , beteges vagyok !

Fogadja megkülömböztetett tiszteletem.

Kossuth L. s. k.
Kormányzó.

CVI.

Császári rendelet, mely Erdély kormányzója kineveztetését közzé teszi.

Mi I. Ferencz József, Isten kegyelméből Austriai Császár, Magyar, Cseh, Lombárdia, Velence, Dalmatia, Horváth, Slavonia, Galliczia, Lodomeria és Illyria országoknak Királya sat.

Mi jónak láttuk: titkos tanács és főtabornokunkat B. Wohlgemuth Lajost, az Erdélyi Nagy-Fejedelemségnek, a szász földet s a visszakapcsolt részeket u. m. Kraszna, Közép-Szolnok és Zaránd-megyéket, nem különben Kővár-vidékét és Zilah várossát oda érte, polgári katonai főkormányzónak kinevezni; melléje pedig a polgári körhez tartozó tárgyak igazgatására, mint teljeshatalmu császári biztost a bukovinai hercegség igazgatóját Bach Eduardat rendelni.

Mely szerint parancsoljuk ezen ország köre alá tartozó minden előljáráságoknak, minden állomásu és koru lakosainak, hogy rendeleteit és parancsolatait a mi főtabornokunk b. Wohlgemuth Lajosnak, és teljeshatalmu biztosunk Bach Eduárdnak rögtön, pontosan és hiven teljesíteni szoros kötelességöknek tertsák. Költ a mi fővárosunkban, Bécsben, július 19-én, 1849.

Ferencz József m. k.

Schwarzenberg m. k.

CVII.

Bem kiáltványa, mely mellett Moldva határait átlépte.

Moldova lakosai! Az oroszok minden hadizenet nélkül Magyarországra és Erdélybe újra berohantak.

Europa hallgat ezen nemzeti-jogsértéshez, de a magyarok elég erősek arra, hogy ellenségeket legyőzzék; — midőn az oroszokkal élet vagy halálra küzdeni kezdenek, úgy akarnak, hogy ezen viadal által a muszka járom alatt nyögő szomszéd országoknak is hasznot hajtsanak.

Ezen czélból seregemnek egy része országtokba be is lépett. Moldovaiak! ha szabadok lenni és a Magas Porta oltalma alatt alkot-

mányos kormányzatnak előnyös hasznát élvezni akarjátok, keljete fel azon barbar csordák kiirtására, melyek honotokat pusztítják. Mindazok a kik fegyverhordozásra képesek, rohanjanak közös ellenségünkre, gátolják meg minden utjokat, akkor aztán nem lesz nehéz, a magyar hadsereg és a harczias oláh nemzet segítségével, mely utóbbi is egyszerre fellépend, az ellenség hadseregét legyőzni.

A Magas Porta nem fog segítségével késni; mert átlátandja, hogy Moldova és Oláhország kizárólag az ő oltalma alá akar lépni, az alatt állani, mint ez előtt hosszas ideig állott, s átfogja látni, hogy csak ezen két ország emancipatiója biztosíthatja egyedül politikai jövődjét, melyet az orosz czár naponta mindinkább rövidít. Az ojtózi szorosnál Erdélyben, július 22-én 1849.

Az erdélyi had főveére
Bem. altábornagy.

CVIII.

Bem kiáltványa Oknáról, Moldvában,

Moldova lakosai! Azon felszólításomban, melyet hozzátok Ojtozból Moldovába való beléptem előtt intéztem, megmondtam, hogy elfogok jöni, benneteket a muszka járom alól megszabadítani, hogy a magas porta oltalma alatt minden idegen heavatkozása nélkül a valódi polgári alkotmányt élvezhessétek, mert a muszka, kit jelenleg kergetek, minden népszabadság ellensége, tehát épen oly ellenségtek, mint a miénk. — De nekünk, kik veletek a legszorosabb népbarátsági viszonyban akarunk élni, közösen kell fegyvert ragadnunk közös ellenségünk ellen, és a polgári szabaddá való lételben közösen kell egymást támogatni.

Miután meggyőződtem, hogy csupa előcsapatom is elegendő volt a határt elzárva tartó oroszok megverésére és Bákó felé való nagy veszteséggeli üzésre, magam jöttem el hozzátok.

Ha tehát igazán szabadok akartok lenni, azonnal jöjjetek mindnyájan, kik bármi nemű fegyvert foghattok, és gyűljetek egybe főhadi szállásomon, hogy azonnal rendeztethessetek. Ha fegyverrel vagy lóháton akartok jöni, annál jobb. — Jöjjetek és rövid

idő alatt az orosz járom nyakatukról le lesz rázva. Főhadiszállás Okna, július 24-én 1849.

Bem J. m. k.

Altábornagy.

CIX.

A különböző nemzetiségek megnyugtatóására, jul. 28-n, Szegeden hozott törvényczikkek.

1. Az országban levő különféle nyelvek s g. szertartásu egyházakra nézve, addig is, míg a kidolgozandó alkotmány szerkezetéhez képest részletes intézkedés történnék, részint a haza nem magyar ajku polgárainak bővebb megnyugtatóására, részint a kormánynak ideiglenes rendezési intézkedéseiben utasításul, határozatképpen kijelentetik:

1. A magyar birodalom területén lakó minden népiségek nemzeti szabad kifejlődése, következőkben ezennel biztosittatik:

2. Országlati, közigazgatási, törvénykezési, hadügyekben, mint diplomatikai nyelv a magyar használtatván, az országban divatozó minden más nyelvek használatára nézve kimondatik:

3. A községi tanácskozásokban mindenki akár magyar, akár anyanyelvén szólhat: a jegyzőkönyv pedig a községben divatozó nyelvek közül azon nyelven fog vezetettai, mely szabad választás szerint megállítatik.

4. A törvényhatósági mindenféle ülések tanácskozásaiban mind az, ki szólásra feljogosítva van, véleményét és szavát, akár magyar, akár anyanyelvén előadhatja.

Mely törvényhatóságban valamely népfaj az összes lakosság felét túlszámolja, ott a jegyzőkönyv — ha kívántatik — annak nyelven is szerkesztendő.

De a levelezések a nemzetgyűléssel, kormánynyal és minden más t. hatóságokkal mindig magyarul vezetendők.

5. Ha az eskütszék vagy az első bíróságu törvényszékeknél a szóbeli eljárás behozatik, a 4. pont alatt kimondott elv ezen bíróságok előtti eljárásokra is kiterjesztetik.

6. A mely nyelv, községi nyelvvül meg van alapítva, azon

községekben, a nemzetörök ugyanazon nyelven fognak vezényeltetni.

7. Az elemi tanodákban tanítási nyelvül mindig a községi vagy illetőleg az azon egyházi nyelv fog használtatni.

8. Az egyház községnek anyakönyvei és egyházi ügyei, az egyházbeli község anyanyelvén fognak vezettetni.

9. Folyamodványát mindenki anyanyelvén is bárhová benyújthatja.

10. A görög szertartásnak zsinata összehivatván, egyházi és tanodai ügyekben, mint bármely más hitfelekezetteliek, szabadon intézkedhetnek, püspökeiket szabadon választhatják, a román és szerb ajkúak egyházbeli egységének kérdése szinte e zsinatra bíztatik.

11. A görög szertartásnak egyházi és tanodai mindazon kedvezményekben részesíttetnek, melyek az állodalom által más vallásbelieknek megfognak adatni.

12. Tanodai és egyházi alapítványait a görög szertartásuk kizárólag magok kezelendik.

13. Számukra a budapesti egyetemnél külön hittankar fog felállítottatni.

14. Hivatalra és tisztségekre alkalmazás, nyelv és vallás figyelembe vétele nélkül, általában az érdem és képesség szerint fog történni.

15. A kormány felhatalmaztatik és illetőleg kötelességébe tétetik, ezen elvek alapján foganatosítani illető rendeleteit és intézkedéseit.

16. A kormány felhatalmaztatik, különösen a románok és ráczok előadandó jogszerű kívánatainak eleget tenni, sérelmeiket orvosolni, rendelet vagy a nemzetgyűlésen hozandó törvény által.

17. A kormány felhatalmaztatik, mindazoknak, kik az általa kitüzendő idő alatt fegyvereiket letévén, megtérnek, és a függetlenségi esküt leteszik, a nemzet nevében megbocsátani.

II. Törvényjavaslat a zsidókról.

1. A hazának polgárai közt, vallásbeli különbség, jog és kötelesség tekintetében, különbséget nem tévén, ezen elv szerint kijelentetik, miként a magyar állodalom határain belül született vagy törvényesen megtelepedett Mózes-vallású lakos, mindazon politikai

s polgári jogokkal bír, melyekkel annak bármily hitű lakosai bírnak.

2. A törvényes telepedésnek föltételei, ideiglenes rendelet-nél fogva a kormány által fognak meghatározatni.

3. Keresztény és Mózsés vallásu közt kötendő házasság polgári következményeire nézve érvényesnek nyilvánittatik.

Az ily házasság polgári hatóság előtt köttetik, melynek módja, ideiglenesen, rendelet által fog meghatározatni.

4. Egyszersmind a belügyministernek meghagyatik :

a) A Mózsés-vallásuak papjaiból és népválasztottjaiból hívjon össze egy gyülekezetet, részint, hogy hitágazataikat nyilvánítsák s illetőleg reformálják, részint hogy jövőendő egyházi szerkezetökre nézve a kor kívánataival megegyező javításokat tegyenek.

b) E törvény foganatosítása azon utasítással tétetik kotelességébe, hogy alkalmas szabályok által a Mózsés-vallásuak a kézi mestersegek és földmivelés gyakorlására vezéreltessenek.

CX.

Gr. Oiam Gallas osztr. altb. kiáltványa a székelkekhez a a b. Fuchner-féle visszajött sereg élén.

Ti hónapokig résztvevői és tanui voltak véres és gyászos eseményeknek, egyes rossz indulatú lázszasztóknak boldogtalanul hitelt adatok, a szent és boldogító békét vakmerően megtagadtatok, minek kinaradhatlan következményei voltak a gyilkolás, égetés és pusztítás hazánk szép vidékein.

Rosch lekiismeretek felett füstölnek még a faluk; gőzöl még a vére, e közhazának meg öletett fiainak, vakmerő sziveitek felett. Felszólítalak titeket, a tulajdon szerencséttek, vagyontok s minden boldogságotok szent nevére: térjeteck vissza elcsábított s elkábult tetteitektől, térjeteck csendesesen lakóházaitokhoz vissza, s maradjatok nyugottan azon szörnyű események mellett, melyeket sok idegen nemzeteknek e vidékre szorított földönfutó söpredéke előidézett, midőn nem valátok elég erős férfiak azoknak ellent állani.

Székelkek! eltántorodottságból eredett boldogtalanságotokat tekintve és sajnálva, intézem ezen szavaimat: Legyen elfeledve

minden gonosz tetteitek, ha engedelmeskedtek; de ha még tovább is reményem ellenére meg maradtok ezen vakmerőségben, ha még merésznétek fegyveresen ellent állani, ha ti hazátokban fegyvert pöport és egyéb akár minemű hadieszközöket eldugtok vagy eltitkoltak, ha ti egyes portyázóknak ellent állatok, katonáimat megtámadjátok, és a futárakat csak a legkissebben akadályoztatjátok, akkor minden további kegyelmeket félre téve, a legkeményebben fogok veletek bánni, és azon helységeket porrá tétetni, melyek csak a legkisebb ellenkezésben találtnának. Kelt a főtábori szálláson Csik-Szeredán, Augusztus 4-ikén, 1849.

Gróf Csam Gallas.

Cs. k. altábornagy.

CXI.

Boczkó a magy. kormány intézkedéseivel képest az iparszabadságot elrendeli.

Kö r r e n d e l e t. Két ok tette a czéhok rendszerét nemcsak gyűlöletessé, hanem a jelen körülmények között veszélyessé is.

Egyik: a szabadságnak boszantó korlátozása. — Elrekeszti ugyanis a legképesebb iparosokat s kereskedőket betanult mesterségöknél üzhetésétől; meghatározott időhöz s tetemes költséget okozó formásokhoz köti a mesterség tanulását, az egyének tehetőségének s tehetőségének tekintetbe vétele nélkül; tiltja a munkabér feletti egyezkedhetést, a segédek tetszés szerinti választhatását, fogadhatását stb. stb.

Másik: az egyedárusság életbe léptetése. Mert ha a művek készítése s árulhatása csak az illető czéhok tagjainak áll szabadságában, hogy azok ára szabályozása is kényökre van tettlegesen bízva, azt eléggé bizonyítja jelenleg az élelmi szerek s termények és az iparczikkek ára közötti botrányos aránytalanság.

Mindkét ok naponta szaporodó panaszokat idézett elő, mind az iparosok részéről, kik részint mesterségök üzhetésének gátoltatása miatt szükségét szenvednek; mind a közönség, főleg a földmivesek népesebb osztálya részéről, mely az iparczikkek szerfelett fel-

rugtatott ára miatt rövid időn kénytelen lesz nélkülözni még a leg-szükségesebbeket is.

Az iparosok s fogyasztók nagy tömegét részint már terhelő, részint fenyegető szükség által könnyen előidézhető békétlenség s megalégedetlenség veszélyeit, míg késő nem lenne, megelőzni kötelessége lévén a kormánynak, addig is, míg törvényhozásunknak módja lehetne a czéhok rendszerét az ipar, iparosok s fogyasztók érdekével — az idő kívánatai szerint módosítandólag — szabályozni, rendelem:

1. Mindenki — legyen az honfi vagy magát kellőleg igazolt idegen — mesterségét, kereskedését akár magára, akár mások társaságában és segítségével akadályoztathatás nélkül gyakorolhatja; ipar- s mesterműveit héti s országos vásárokon kívül is mindenütt szabadon árulhatja, boltot nyithat s kereskedhetik mind saját készítményeivel, mind a nyereségre vásárlott árucikkkel.

2. Az ezen engedménnyel élni kívánó köteles magát az illető városi vagy községi előljáróságnál jelenteni, szándékát nyilvánítani, lak- és tartózkodási helyét tudatni.

3. Az illető város vagy község előljáróságának kötelességében állandó, a magukat ily módon jelentendő egyénekről jegyzőkönyvet vezetetni, s őket mesterségek vagy kereskedések gyakorolhatására írásbeli engedelemmel minden akadály, ellenzés és halogatás nélkül ellátni.

4. Önként értetik, hogy a kormány ezen engedményét használandók a közterhekben is aránylagosan s igazságosan részt venni tartoznak; rendőri s minden egyéb tekintetekben, mint más polgárok, az illető városi vagy községi előljáró hatósága alá lévén vetelve.

5. A fennálló czéhok tagjai közül egy sem gátoltathatik abban, hogy annyi segédet vehessen fel s tarthasson, a mennyire szüksége van, s azokat egyezménye szerénti mértékben díjazhassa is, — a czéhok munkabér szabályozásában eddigelő gyakorlott önkénye czennel betiltatván.

6. Abban sem gátoltathatik senki, hogy tetszése szerint választhassa azon műiparost, a kinek választott mesterségét akár tanulni, akár gyakorolni kívánja.

7. Nemcsak a czéhok tagjai, hanem más bár ki is mestersé-

ge vagy kereskedése üzhetésére szükséges akár czéhbéli, akár azon kívüli segédek tetszése szerint vehet fel és használhat.

8. A czéhon kívüli iparosok s kereskedők is felhatalmaztatnak arra, hogy segédeknek az illető város vagy község előljárósága által hitelesített, érvényes bizonyítványokat adhassanak.

9. Ezen rendelet kihirdetése, életbe léptetése s fenntartása a hatóságok tisztviselőinek kötelességökké tétetik, hivataluk elvesztése és büntetésnek terhe alatt. Kolozsvárt, augusztus 7-én, 1849.

Országos biztos,
Boczkó Dániel.

CXII.

Az Ojtózon később jött Moller alth. rendelete a Székelyekhez.

Értésemre esvén bizonyos kufőből, hogy a pártütők táborából sokan fegyveresen házukhoz vissza tértek; reméllem és akarom hinni, hogy ezen lépésre őket legfőképp azon indok vezérelte, miszerint már valahára felvilágosodtak ezen szegény hazánkat a vég inségre juttató példátlan és gyalázatos pártütés felől és szánva s bánva eddigi eltántorodottságokat, legkegyelmesebb urunkhoz és királyunk első Ferencz József Ausztriai császár ö Felségéhez tartozó hívségekhez vissza térve, többé magokat e piszkos forradalom gyalázatos eszközévé használtatni nem engedik. — E nemes nézettől vezéreltetve, legfelsőbb helyről nyert kegyelmes utasításomnál fogva ezennel rendelem és parancsolom;

1. Hogy mind azok, kiknél bárminémű lövő, vágó vagy szúró fegyver, úgy lőszer is vagyon, azokat az illető helybeli előljárósághoz adván, az előljárók kötelesek szoros személyes felelet terhe alatt még pedig a peselneki járás és Kézdi-Szék legfeljebb 24, Orbai-Szék 36, Sepsi-Szék pedig e rendeletem láttamozása után 48 órák alatt, a beszedett fegyverek és löszereket specificatio mellett annyival bizonyosabban ide Kézdrvásárhelyre beküldeni, mivel a nem remélt ellenkező esetben, a kinél az irt időn túl fegyver vagy lőszer találtatnék, mint vakmerő és nyilvános pártütő katonai rögtön ítélőszék által hozott ítéletnél fogva azonnal főbe lövetik.

2: Egész faluk, melyek e rendeletemet pontosan teljesíteni elmulatnák, mint megátalkodott pártütő fészkek kizsákmányoltatván, azonnal porrá tétetnek.

3. Az illető helységek előljárói személyesen, életökbe kerülhető felelet terhével, kötelesek e rendeletemet teljesedésbe venni. Kézdi-Vásárhely, Augustus 10-én, 1849.

Moller m. p.
Császári orosz altábornagy.

Daniel Imre m. p.
Hadsereg melletti cs. k. biztos.

CXIII.

Görgei levele, melyben az erdélyi serget szintén fegyverletezésre szólítja.

An den Herrn Obersten Baron Stein, Kommandanten der ungarischen Streitkräfte in Siebenbürgen.

Am 9-ten dieses kam ich mit 24,000 Mann von Komorn über Ober-Ungarn (Tokaj, Debreczin) bei Arad an, in der Absicht mich mit den südlichen Truppen, damals unter Dembinszky, zu vereinen.

Die Gesamtzahl dieser soll — nach Kossuth's Aussage — nahe an 50,000 gewesen sein.

Am selben Tage jedoch wurde diese nicht unbedeutende Macht erst unter Dembinszky, dann unter Bem, welcher während der Schlacht anlangend sogleich das Obercommando übernahm, von den Oesterreichern so bedeutend geschlagen, dass nach einer spätern dienstlichen Meldung des Generalen Vécsey, kaum 6 — 7000 Mann beisammen blieben, die Uebrigen grötentheils aus einander und bis Lugos zurückliefen. Dies geschah in der Nähe Temesvár's, und die Folge davon war eine rasche Vorrückung der Oesterreicher gegen Arad, während Feldmarschall Fürst Paskievitsch mit der russischen Hauptmacht von Debreczin über Grosswardein auf dasselbe Object losging. Die Meldung über unser Unglück bei Temesvár langte, von General Guyon geschrieben, erst am 11-ten in Arad an.

Kossuth und das Ministerium dankten sogleich ab, und legten die höchste Civil- und Militair-Gewalt officiell in meine Hände nieder, worauf ich, alle Schwindeleien von jeher verdammend, sogleich die Nothwendigkeit erkannte, meinem armen, vielbedrängten

Vaterlande um jeden Preis den Frieden zu geben, dessen nach längeres Entbehren es sicher binnen kurzer Zeit ganz zu Grunde richten würde.

Meine Truppen erkannten dies mit mir, und am 13-ten dieses legten wir freiwillig vor der Arme Seiner Majestät, des Kaisers von Russland die Waffen nieder, um fernerm unnützen Blutvergiesen ein schleiniges Ende zu machen.

Die Unterwerfung war eine unbedingte, dem ungeachtet erfahren wir von Seiten der kais. russischen Armee eine wahrhaft ritterliche Behandlung.

Sie — oder wer immer der Commandant der ungarischen Streitkräfte sein mag — müssen nun folgendes erkennen:

1. Dasz ein ferneres Ankämpfen gegen eine so bedeutende Uebermecht, wie die der vereinten russischen und oesterreichischen Streitkräfte, erfolglos bleiben wird.

2. Dasz ein Waffensterken unter derlei Verhältnissen keine feige Handlung sein kann, sonst würden es meine Truppen nicht gethan haben.

3. Dasz es die Pflicht eines jedem Ehrenmannes, der für Ungarns gerechte Sache die Waffen ergriff, sein musz, dieselben freiwillig, wenn auch auf Gnade und Ungnade niederzulegen, sobald es klar geworden, dasz ein fernerer Kampf Ungarn und seine Völker in nur noch tieferes Elend stürzen müsse, ohne auch nur die Chaneen für die Wiedergewinnung dessen, was bereits verloren ist, eröffnen zu können.

Ihr gesundes Urtheil wird Sie den rechten Pfad entdecken lassen, und Ihr Pflichtgefühl Ihnen die nöthige Selbstverläuzung verleihen, denselben mit männlicher Resignation zu betreten.

Grosswardein, am 16-ten Aug. 1849.

Arthur Görgei
ung. General.

XCIV.

Gr. Clam Marosszékhez , mielőtt Kolozsvár ellen indult volna .

Marosszéki székelyek! Kötelességem és feladásomnál fogva kerületeteket ezennel elhagyom , ne gondoljátok , hogy távozásom által hatásom rátok nézve legkevesebbé is csonkulna.

Ha nyilvánított visszatéréstek Felsőes Császárukhoz I-ső Ferencz Jósefhez állandó lészen , — ha a táborom eltávózása után is az ezen érzéstek ellen küzködő bujtogatókat szigoruan visszaidé-zitek , letartóztatjátok , és Károly-Fejérvárra kísértetitek — ha végtére , még számosan tévelygő rokonaitokat töstént haza visszatérni s az idevaló előljároságnak fegyvereiket s hadi szereiket kiadni rábirjátok , higyjétek , hogy jutalmát megnyerenditek. Ellenben pedig , ha csak egy katonám is határaitokon akár ki által megtámadtatik , vagy akár minemü császári tábori-szer vagy anyag megkárosittatnék , azonnal hadi csapatomat ide visszaidézem , a melynek feladása lesz , minden vizsgálat nélkül rögtön az érdeklött helységet talpig elégetni és elpusztítani.

Ezen ígéreteimet , higyjétek el , szigoruan megfogom tartani.

Marosvásárhelytt, Augustus 17-én , 1849.

gr. **Clam Gallas,**
altábornagy.

T A R T A L O M.

	Lap.
I. Az ellenzék és conservatív párt szétküldött programja . . .	3
II. Kolosvár felirata a főkörmányszékhez országgyűlésért . . .	4
III. Az erdélyi főkörmányszék egybehívó rendelete	6
IV. Az erdélyi országgyűlést egybehívó kir. leirat	7
V. Az erdélyi főhadai kormányzóság körirata	9
VI. A kolosvári nemzetőrség tiltakozása	10
VII. Saguna András, görög-nem-egyesült püspök körlevele . . .	„
VIII. Magyarország minisiterelnöke a székely székekhez, . . .	11
IX. Gr. Batthyáni Lajos, minisiterelnök átirata b. Puchnerhez . .	12
X. Az erdélyi udvari kancellária személyzete tiltakozása . . .	13
XI. Királyi értesítő kézirat	14
XII. Királyi leirat, erdélyi főkörmányszó gr. Teleky Józsefhez .	15
XIII. Királyi rendelet, erdélyi főhadai parancsnok b. Puchnerhez .	„
XIV. A magyarhoni 1847 ⁷ / ₈ -i országgyűlés VII. törvényczikke . .	16
XV. Az erdélyi román nemzet 1848-ik év május 15-én . . .	
Balásfalván tartott közgyűlésének jegyzőkönyve	17
XVI. Egy szász tekintély nyilatkozata az unio mellett	25
XVII. Az 1848 máj. 29-én Kolosvárt kezdődött s jul. 18-án végződött erdélyi országgyűlés törvényczikkelyei	„
XVIII. Az országgyűlés felirata ő felségéhez az unio mellett . .	29
XIX. Az országgyűlés felirata a nádor ő fenségéhez	31
XX. A jul. 2-ki országos ülés törvényczikkelyei	32
XXI. A részek visszakapcsolása iránti kir. leirat	36
XXII. A jun. 6-ki országos ülés törvényczikkelyei	38
XXIII. Az unio törvényczikkeket illető kir. leira	40
XXIV. Az erdélyi további törv. czikkeket illető leirat.	41
XXV. Némely szász és oláh nemzetbeli kérelmezőknek adott királyi szóbeli válasz az unio kérdésében	42
XXVI. Királyi szózat a határőrökhez	„
XXVII. A jun. 10-ki országos ülés törvényczikkelyei	44
XXVIII. A magyar minisiteriumszerencsétlétő irata az erdélyi KK. és RR.-dekhez	47
XXIX. Belügyminisiteri leirat Erdély közigazgatása átvételekor .	48
XXX. Főhg István nádornak a II. t. cikket megerősítő rendelete .	50
XXXI. A szász nemzet követaineik igényei az unio ellenében . .	51
XXXII. Az urbériséget megszüntető királyi leirat	52

	Lap
XXXIII. A robot megszüntetésének kihirdetése	53
XXXIV. Felszólítás székely polgártársainkhoz	60
XXXV. A szászok emlékirata a magyarhoni országgyűléshez	62
XXXVI. Az országgyűlés berekesztését elrendelő kir. leirat	69
XXXVII. Egy pár unio melletti hírlapi nyilatkozat	70
XXXVIII. Az „önkéntesek” felállítását tárgyaló rendelet.	73
XXXIX. A román nemzet jelenti, hogy fegyverkezik	76
XL. A Kossuth-huszárság szervezői felszólítása	77
XLI. A szervezendő honvéd-zászlóaljakra lépésrei felszólítás	78
XLII. Gr. Latour hadügyminister levele b. Puchnerhez	79
XLIII. B. Puchner felszólítása a székely nemzethez	80
XLIV. Az okmány, mely által ő fige ostromállapotot hirdet	82
XLV. A honvédelmi bizottmány az oláh nemzethez	88
XLV. Az agyagfalvi székelygyűlés jegyzőkönyve	91
XLVI. A román pacificáló comité a magyar és székely nemzethez	100
XLVII. B. Puchner Erdélyt ostromállapotba helyző rendelete	103
XLVIII. B. Vay ez elleni tiltakozása	106
XLIX. Közlöcs nat a megtérő cs. katonáknak	108
L. Hirdetmény, melyben b. Vay magyar népfelkelést hirdet	109
LJ. A háromszéki kormánybiztosok az agyagfalvi határozatokat hírvül adják	111
LII. B. Vay a románokhoz békítő kibocsátványt intéz	112
LIII. A szebeni oltalmi bizottmány rendelete	113
LIV. A főkormányshék a generál commando vádjaira felel	114
LV. A háromszéki állandó bizottmány átirata b. Puchnerhez	121
LXVI. H. Windischgrätz kiáltványa fegyveres fellépésről	126
LXVII. Kolozsvár egyezménye b. Wardenerral	128
LXVIII. B. Puchner rendelete b. Wardenér tábornokhoz	129
LIX. A főkormányshék kieroszakolt rendelete	131
LXX. B. Puchner rendelete a hadi foglyok iránt	132
LXXI. A honvédelmi bizottmány Bemet Erdélybe rendeli	133
LXXII. Szózat a felső erdélyi hadsereg fővezérétől.	134
LXXIII. Bem első napi parancsa a hadsereghez	135
LXXIV. Bem a multira bocsánatot ígér	136
LXV. A dec. 28-án Szebenben tartott román nemzeti gyűlés jegyzőkönyve	137
LXVI. B. Puchner kiáltványa a székelyekhez	143
LXVII. Fölhívás Erdély lakosaihoz vadászcsapatokba állásra	144
LXVIII. Bem, Dorschnert ezredességében felfüggesztő rendelete	145
LXIX. Rendelet, mely által Marosszék hadikormány alá vettetik
LXX. B. Puchner kiáltványa a szász és román nemzethez, mely- ben támogatásukat kéri	146
LXXI. Timoni, oláhhoni osztrák consul levele	147

	Lap.
LXXII. Lüders, orosz hadtestparancsnok levele b. Puchnerhez . . .	148
LXXIII. Saguna püspök Olmützben tartott beszéde s reá tett felelet . . .	150
LXXIV. Engelhardt orosz tábornok tudatja, hogy Brassót nem akarta fedezet nélkül hagyni	153
LXXV. Schurter tábornok új felszólítása a székelyekhez . . .	154
LXXVI. A román comité nyilatkozik a muszka behozásról . . .	155
LXXVII. Csány a harangokat ágyuknak kéri	156
LXXVIII. Bem Szeben bevétele után közbocsánatot hirdet . . .	157
LXXIX. Bem felszólítja a hírlapok kiadóit, hogy lapjaikat folytassák . . .	159
LXXX. Bem felszólítása Erdélyhez , a muszka kiverése után . . .	„
LXXXI. Csány hirdetése, a királyföld szervezése tárgyában . . .	161
LXXXII. Szebeni tanács nyilatkozata a muszka interventio ellen . . .	163
LXXXIII. Csány nyílt rendelete , melyben a Bem által eszközölt tisztválasztásokat id. meghagyja	„
LXXXIV. Bem altábornaggyá neveztetése	164
LXXXV. Ministerium elismerése az erdélyi hadsereg iránt . . .	„
LXXXVI. Csány rendelete a Szaszföld további szervezése végett . . .	165
LXXXVII. Bem rendelete a sereg rendben tartásáról	167
LXXXVIII. Bemnek, a serget érdemjelekben részesítő rendelete . . .	168
LXXXIX. Csány rendelete a törvényhatóságok főtiszteleihez . . .	170
XC. Csány körrendelete, hogy a sereg a fuvarpénzt fizesse . . .	174
XCI. Csány, a kincstári hivatali szabályzó körrendelete	„
XCII. Kossuth rendelete a székelyek ügyében Csányhoz	176
XCIII. Dobozy kormánybiztos szózata a székelyekhez	180
XCIV. Gr. Lázár felszólítása, hogy kórodákat állítsanak	182
XCV. Csány a magyarheni mezei rendőrségi törvényt behozza . . .	„
XCVI. Szebenvidéki kor. bizt. Berde M. rendelete a rablók ellen . . .	183
XCVII. Lüders, orosz hadtestvezér kiáltványa	185
XCVIII. Dorschner ezredes kiáltványa	„
XCIX. Szentiványi a jogegyenlőség elve mellett rendeletet bocsát . . .	186
C. Lüders , orosz tábornagy kiáltványa a székelyekhez	187
CI. Dorschner , cs. biztos hasonartalmu kiáltványa	188
CII. Szentiványi or. kor. biztos búcsut mond Erdélynek	„
CIII. B. Wohlgemuth erd. polg. s kat. kormányzóvá neveztetése . . .	189
CIV. Bach E. teljhatalmu cs. biztossá neveztetése	190
CV. Kossuth levele Bemhez	„
CVI. Császári rendelet, mely Erdély kormányzója kineveztetését közzé teszi	194
CVII. Bem kiáltványa, mely mellett Moldva határit átlépte	„
CVIII. Bem kiáltványa Oknáról, Moldvában	195
CIX. A különböző nemzetiségek megnyugtására , jul. 26-án Szegeden hozott törvényczikkek	196
CX. Gr. Clam Gallas osztr. altb. kiáltványa a székelyekhez . . .	198

	Lap.
CXI. Boczkó a magy. kormány intézkedésihez képest az ipar- szabadságot elrendeli	199
CXII. Az Ojtózon később jött Moller orosz altb. rendelete a székelyekhez . . . ,	201
CXIII. Görgei levele , melyben az erdélyi serget szintén fegy- verletevésre szólítja , , . . . ,	202
CXIV. Gr. Clam Marosszékhez, mielőtt Kolozsvár ellen indulna .	204

Kolozsvártt
Demjén Lászlónál

kapható
ugyancsak Kövári Lászlótól:

Erdély történelme.

Kolozsvár 1859—60. I—III. kötet, ára 5 forint 80 krajczár.

Erdély története 1848—49-en.

Pest, 1861. Ára 2 ft.

Erdély nevezetesebb családai.

Czimerekkel és leszármazási táblákkal.

Kolozsvár 1854. Ára 3 ft 15 kr.

Viseletek és szokások

a nemzeti fejedelmek korából.

Kolozsvár, 1860. Ára 2 ft.

Szaz történelmi rege.

Kolozsvár, 1860. Ára 2 ft.

TÖRTÉNELMI ADOMÁK

Kolozsvár, 1857. Ára 1 ft.
